

ALVEARE.

MÉHKAS.

Fundit cum nectare lucem;

Méhek' gondja viaszt fog majd ide hordani 's mézet:
Egve világít az; hasznosan édes emez.

IV.

Cum Ephemeridibus Posoniensibus
edit

Paulus Kováts.

POSONII,
TYPIS HAEREDUM BELNAY.
1837.

300.545

Hic jam galbaneos svadebo incendere odores,
Mellaque arundineis inferre canalibus, ultro
Hortantem et fessas ad pabula nota vocantem.
Proderit et tunsum gallae admiscere saporem,
Arentesque rosas, aut igni pingvia multo
Defruta. vel Psythia passos de vite racemos,
Cecropiumque thymum, et grave olentia centaurea.

Virg. Georg. L. IV. 264—270.

M. ACADEMIA'
KÖNYVTÁRA

Mélt. Scitovszky János Roxsnói megyés Püspök urnak nagy böjtben mondott

M Á S O D I K B E S Z É D E . *)

*A' ki öveinek, főkép háza népének gondját
nem viseli, hitét megtagadta, 's rosz-
szab a' hitetlennél, (Tim 1. Lev. V. 8.)*

Tagadhatatlan, hogy gyarló az ember, 's
fiatalságától hajlandó a' roszra — *ha mond-
juk: nincs vétünk, magunkat csaljuk, 's
nincs igazságunk*, (János 1. Lev. 1. 8) így
beszéltek Krisztus tanítványi — így szól min-
denkinek lelkismérete — ezt mutatta Adám-
tól századról századra máig a' tapasztalás. —
De még is, ha a' mi-eleink, nagy apáink
vétkeztek, hitetlenségre, erkölcstelenségre ve-
temedtek; a' hit, 's erkölcsi törvénynek igaz-
ságát, sérthetetlenségét, kötelező erejét két-

*) Méltóbb tárgyat Méhkasunk' IV-ik kötének hom-
lokára nem süggeszhetünk ezen jeles, való apo-
stoli buzgósággal hívei 's hazánk 'sőt az egész
emberi nem' boldogságát szíven hordozó ügyes
Fő-Papunknak a' nevelés eránti bölcs intésénél;
ugyan is ha csak a' józan, szorgos 's erköl-
csös nevelés nem javít a' kor' tévedéseit, 's
a' polgári társaság' első zsengeje üdvözséges
's egyedül boldogító erények' útjára nem ve-
zettetik, minden egyéb törekedésünk haszta-
lan; az emberi nemnek veszélyes hanyatlásától
inkább retteghetünk, mintsem sikeres 's
boldog előhaladást reménylhetnénk.

ségbe nem hozták, se nem tagadták; hanem vétkeztek hirtelenkedésből, elfelejtésből, a' kísértetnek, vagy felháborodásnak erőködéséből, vagy a' bűnre valami nagyon ingerlő, 's ragadó alkalomból, az az valódi emberi gyarlóságból — 's ha vétkeztek, azonnal a' rossz tett után fölébredt a' lelkiisméret; furdalta szivét, nyughatatlanította, szemére hányta gonoszságát a' bűnösnek; mint az éles pallos metszette lelkét a' bűnnek fájdalma, 's csak hamar élte' jobbitására eltökélle magát. —

De nem úgy van a' mai hitetlen, erkölcstelen emberekkel e' dolog. Ezek nem gyarlóságból; vagy ragadó ingerből feledékenységből, hanem a' törvények' vakmerő megvetéséből bűnösök. Elég nekik egy Istent hinni — nincs előttök hatalmásság, melly természeti szabadság vágyokat törvényivel korlatozhatná — nints törvény, mellynek lelkiisméretjök előtt kötelező ereje volna — nincs előttök jussa az Anyaszentegyháznak ünnepeket, böjtöket parancsolni, a' szentségeknek felvételére időt szabni — ezek csak mendemondák, előítéletek előttök; és azért lelkiisméretjök' minden furdalása, nyughatatlansága nélkül hitetlenek, erkölcstelenek, a' szent Léleknek eme szava tellyesedvén rajtok: *Örülnek, mikor rosszat művelnek, és vigadnak a' leggonoszabb tetteken* (Példa besz. II. 14.) — A' mai keresztények' e' szerencsétlen helyzetéről elmélkedtünk mult va-

sárnap' — 's ha jól vissza emlékezünk a' mondottakra édes fiaim! lehetetlen nem sohajtozni, jajgatni, panaszkodni. —

Azomban mit használ vallyon szerencsétlen helyzetünkön sohajtozni, jajgatni — mit használ panaszkodni: hogy az emberekben a' hithez való ragaszkodás meghidegedett — a' házások közt a' hűség, a' gyermekekben az engedelmesség, a' szolgákban, az alattvalókban a' tisztelettel párosított félelem megzűnt? semmitsem használ ezeken jajgatni, panaszkodni. — De ha igazán ohajtjuk, hogy e' minket nyomó, 's maradékinakat végső pusztulással fenyegető szerencsétlen bal sors jobbra forduljon, elkerülhetlen szükség azon okokat kikeresni, azon forrásokat kinyomozni, mellyek e' szerencsétlen sorsot, a' mai hitetlenséget, erkölcstelenséget, sujták nyakunkba, 's azokat erőködve, és minden lehető áldozatok' megtételével is magunktól eltolni, lerázni, elhárítani megszűntetni. —

Mivel KK magának a' Teremtőnek Noéhoz mondott szavai szerint: *Az emberi szívnek érzései, gondolatjai gyermekségétől hajlandók a' rosszra*, (Teremt. VIII. 21.) — mivel tapasztaljuk, hogy a' vén fát meghajtani lehetetlen, de a' nevedő vékony vesszőt kényünk szerint jobbra, balra, ide, amoda hajthatjuk; azt mondom én KK, hogy a' mai hitetlenségnek, erkölcstelenségnek első alapokát, forrását a' gyermekek' rossz ne-

velésükben kell keresni. — „Ha felnevekedik fiam, válasszon magának vallást, minőt akar — ha megnyílik az esze leányomnak, megfogja különböztetni a' jót a' rosztól — majd megtanítja a' tapasztalás gyermekemet, hogy ha boldog akar lenni, jónak kell lennie“ — ezek a' mai hitetlenségnek, erkölcstelenségnek első csirái, és forrásai! —

Édes fiai! ha szeretjük gyermekinket, ha maradékunkat vérpadra vezetni nem akarjuk — ha szívünket érdeklí még az emberiségnek jobb léte — elmélkedjünk a' hitetlenség', erkölcstelenség' ez első okáról; 's azért: „a' gyermekek' rosz nevelése első fő oka a' mai hitetlenségnek, erkölcstelenségnek“ e' legyen mai elmélkedésünk' fő pontja, 's elhatározott tárgya. — Ó Jézus! ki azt mondád: *Engedjétek a' kisdedekeket hozzám jöni*, engedj a' te szent kereszted alatt ez órában úgy elmélkedni, hogy a' gyermekek' hit, 's erkölcsbeli nevelésök' hijános voltát megismérjük. — Figyelmezzetek.

Az ember mint más álat, csak testlegi hajlandóságokkal felruházva jön a' világra. Legelőször is a' testi érzékenységet igazgató kívánságok ébrednek a' gyermekben; ezek nevednek vele, 's a' sírig hiven követik. — Ifjúságától körül van véve az ember, földi, világi tárgyakkal, melyek testi érzékenységit mindég izgatják, kívánságait elevenítik.

— Az embernek azonban így maradni lehetetlen; mert így csak álat, barom maradna — pedig az Isten' képére, hasonlatosságára, egy halhatatlan lélekkel fölruházva teremtetett, szükség tehát az embernek, ama nemesebb világ felé nyújtódnai, emelkedni, melly végett teremtvé vagon. — De a' gyermek ezt át nem látja, a' módját nem tudja, az utat nem ismeri, szüksége van tehát kalauzra; másképp a' földiekhez ragadva marad, 's elvesz. —

De ki vallyon e' kalauz? A' szülékbe gyermekök eránt természetkép' beöntött vonzódás mutatja: hogy a' gyermekek' kalauzi, nevelői, a' természet urának, az Istennek rendelése szerint a' szülék. Ezeknek menthetlen kötelességök ama magasabb, nemesebb világgal, a' más étellel, az Istennel, mint mindennek Teremtőjével, az ő törvényeivel — a' jóknak jutalmaival, gonoszoknak büntetéseivel annyira megismertetni, hogy gyenge sziveiket átjárja eme meggyőztetés: hogy az Isten' képére, a' halhatlanságra teremtetett embernek nem minden szabad, a' mi érzékenységit kecsegteti, kivanságit kielégíti, 's földi örömöket szerez. — Nagy, 's nem csekély akadályokkal terhelt kötelességök ez a' szüléknek! hogy szülötjeiket eme álati föld' fölibe emelgessék, 's oktatásokkal egy magasbb, tisztább mennyei érzést szivökbe oltsanak; de még is menthetlen kötelességök ez a' szüléknek.

A' régibb időkben a' gyermekek' nevelésében az anyákra volt első tekintet ; mert az ész, és tapasztalás egy formán bizonyítja : hogy az ajtatos, jámbor, nemes érzésű anyák a' családban sokat, a' gyermekek' nevelésében majd mindent tehetnek ; — ha az anya az, minek kell lennie gyermekire nézve, bal kezében hordja gyermekének gyenge szívét, mellyre jobbkezevel, a' mit akar, csepegtethet, vagy édes mézet, vagy keserű ürmet, vagy halálos mérget. — A' gyermekek' természet, szünetlen az anya körül forogni — nem fut ő akár mi pompásan, czifrán fölékesített asszonynak ölébe ; de siet, ha rongyos legyen is, annyanak karjai közé — a' gyermeknek szíve az anyának kezében legyen !

E' szerint a' régibb anyak gyermekök' szívébe az Istennek ismertetét, szeretetét, félelmét beplántálni leginkább törekedtek. Innen már csecsemős kisdedeiknek, fektetve, s kelve, homlokjokat, melyöket a' sz. kereszttel jegyzték ; — térdelve ringatta sokszor a' jó anya kisdédét éjszaka, könnyörögvén : hogy gyermeke istenfélő, jámbor emberré lehesen ; — alig tudott kezetskéjébe enni valót fogni, már is evése előtt kezetskéjével keresztet kellett vala vetnie — ha csak egy két szót kimondani, dadogni kezdett a' csecsemős, már is reggel, estve el kellett az ártatlannak mondani : *Jézus, Mária, József, légy velem, most és halálom' óráján !* — Mihelyt a' jó és rossz, a' szabad, és nem szabad közt különbséget kezdett tenni, már is az Is-

ten' szeretetére, félelmére figyelmetessé tette. Ó emlékezzünk meg csak mi öregebbek: hányszor hallottuk a' mi ajtatos anyáinktól mondani: ne bántsod azt, ne tedd azt fiam! ne mond azt, meg ver az Istenke, nem szeret a' Jezuska: — ime az Isten félelmének képe! — ellenben hányszor hallottuk az engedelmes, csendes, szelid gyermekeknek mondani: az ilyen jó gyermeket szereti az Istenke, a' Jezuska, az ilyennek ad ő jó kenyeret, szép ruhát: — ime az Isten szeretének képe! — Alig tudott a' kisded járni, már is kézen fogva vezetett a' templomba; a' kisded vitte anyának imádságos könyvét, olvasóját kezéskéjében; hogy e' szent eszközök által már mentében Jézuskára, Istenkére, imádságra emlékeztettesék; — korántsem állongált a' toplom előtt az anya; mert féltette gyermekét, ne hogy mások társasága, 's játéka által fölzavartatván, az Istenről megfejtkedzen, 's a' templomba beharangozáskor valami szelességgel, mint akármi más közönséges házba belépjen. — Ment tehát gyermekét kezén tartva a' jó anya templomba, 's szentelt vízzel magát, gyermekét meghintvén, és letérdelvén, meghajtva büns melyét verte — ezt tette majmozva gyermeke — ha az anya könyvét, a' gyermek az olvasót forgatta; ha az anya olvasón imádkozott, a' kisded a' könyvnek képeit nézegette, és csak néha susogva kérdezte annyát: Úgy é Jezuska ez? „Jezuska, csak csókold meg szépen“, felelt az anya. Ezek magokban csekély-

ségek voltak, de a' gyermek' szívére nézve igen nagyok. — Nem láttunk é' illyeket e' szent egyházban? De mikor? Bizony régen volt már az. — Oh ritka most illyekből lelki örömet érezni! —

Hát ha még egy kissé házaikba tekintünk illy jó Anyáknak! — Nem szenvedtetett azokba hitetlen, erkölcstelen szolga, szolgáló — nem volt bémenetele a' trágár, káromló, birhordó, rágalmazó szomszédnak — nem volt ott hallani szerelmes énekeket, illetlen tréfákat, játékokat, mellyek az ártatlan gyermekek' szívét, mint a' sebes nyíl átlyukasztják, megvesztegetik; — hanem valamint serdültek, nőtek a' gyermekek, úgy szaporodtak a' módok, mellyek által az Isten' szeretetére, félelmére, tiszteletére emlékeztettek. — A' szobának kinyíltabb' falán a' feszületnek kellett lenni; — reggel, estve mulhatlanúl térdelve fent szóval kellett imádkozni — az asztaliáldást, a' hálaadást hasonlókép' végezni — szombaton estve, 's Mária ünnepein nem ritka házakban a' Boldogságos Szűz' kepe előtt lámpát, gyertyát gyújtván, a' szülék gyermekeikkel az olvasót főnszóval mondták. — Oh mi szívreható tünemény volt a' főbb ünnepeken látni az Apát, Anyát gyermekivel együtt egyszerre otthon a' szent Gyónáshoz készülni! mikép borúlt a' férj, talán megsértett hitvese' nyakába, ez viszontag' amazéba; hogy bocsánatot adjanak inkább, mint kérjenek egy másnak! miként

csókolták az ártatlanok Szülőik kezelt, a' bocsánatért esdekelvén! — Oh ha egy megtért bűnösön örülnek az Angyalok mennyben: tapsolni kelle eme mennyei lekeknek örömben, nézvén az egeből, az Isten, 's egymás eránt szeretettül elolvadt házi népre! — Együtt mentek ezek a' gyóntató székhez, együtt az Úrasztalához; 's illy együtt lévén 3. 4. 5. 6. a' Jézus' nevében, a' Jézus is közöttök volt — 's azért e' rendkívüli benyomást semmiféle rosz társaság, külső rosz példa többé kinem irthatta.

Igy neveltettek a' mi apáink KK. 's azért erős hitők, jámbor erköltsük volt — így neveltettek még némellyek közülünk — én is így neveltettem, 's egyedül csak ennek tulajdonítom Isten után mind azt a' jót, a' mi bennem netalán találtatik. — Oh mi nagy kíváncsisággal, 's örömmel várták régenten a' Karácsony estvélét a' kisdedek, hogy a' kis Jézuska nekik ajándékot hozzon! és mi nagy iparral szerzé össze, 's készíté a' jó anya a' csemegéket, a' született Jézusnak képét, játszóját; mi pontosan ékesítette azt, hogy ártatlan, szent örömet szerezzen gyermekinek! — az ártatlanok mi ajtatosan estek térdre, 's összetett kézzel várták a' pásztori ajándékot! — ezek magokban csekélységek voltak; de még is, oh Istenem, be nagy benyomás volt ez a' Te szeretettednek 's félelmednek fölébresztésére! — Eljött a' Nagy Böjt, 's naponként estve az egész család a' születés előtt

térdelve 5 Mi atyánkot, Üdvözlétet mondott a' szenvedő Jézus 5 sebeihez! — Gondoljátok: mi hatható mód volt ez, a' Jézus erántunk való szeretetének érzését éleszteni! — Eljött a' Nagy Péntek, bétakartattak a' szobába minden képek valami feketével, a' fészület egy székre, lótszára fektettetett, 's ez a' gyermekek által „meg halt úgy mond Jézuska, érettünk halt meg“ egész nap csókoltatott! — Eljött a' Húsvét, micsoda lelki öröm a' háznál? a' képek kitakartattnak, meg tisztitattnak — a' fészület mellé egy Zászlócska függesztetik, melly a' feltámadt Krisztusnak diadalmát ábrázolja — a' csecsemők is bototskákra függeszték kendőjüket, 's az al-leluját szobában, udvaron, vigadozva énekelék! Ez volt, ez keresztényi nevelés KK. — Istenem, hova jutánk! ilyeneket most nem látunk, de midőn ilyeneket olvasunk, vagy hallunk, csak bámúlunk!

Mit látunk tehát a' mostani nevelésnél? Azt ugyan hosszabban előadni lehetetlen, mert annak előszámlálásában majd a' sziv-szorongatás, majd a' szégyen, majd a' bosszuszúság elnyomja az emberi nyelvet! — Elég az, hogy nem olyan a' mai nevelés: tehát nem is olyanok az emberek. A' mi Őseink a' hithez ragaszkodók, jámborok voltak; mi hitetlenek, erkölcstelenek vagyunk; mert nem olly a' nevelésünk. — Valamit még is érinteni szükséges! Pásztori kötelességemnek tulajdonítsátok a' mondandókat! — Ugy é nem

kevés Anyák, Apák nevelői kötelességökről megfélejkezvén, sok órákat, estvélieket főkép' barátnék, szomszédnák' látogatásiban, fonókban, mulató helyekben töltvén, a' szegény gyermekeket magokra, megromlott cselelédre hagyják — bezzeg van ott estvéli imádság! — Az Ünnepek, Vasárnapnak főbélyegét a' testi ruha ékeskedésben, a' gyermekek' észrevételével helyeztetvén, a' gyermekek is ruhájokat, virágjokat inkább mutogatni, mint imádkozni jelennek meg a' templomban; — az apa, anyja későn jön a' szent Misére, alig várja végét, itt hagyja az Istent' igéjét hirdető Szónokot — apa', anyja példájára utánnok siet a' gyermek — bezzeg küldhetik azt délután a' Katekizmusra, mikor jól tudja: hogy szülei délután ez, amaz vendégfogadóba, fürdőbe mulatás végett kísértálnak! innen kell származtatni: hogy a' reggeli Predikátiókon harmada nem marad a' Népnél; — délután csak az iskolás gyermekek szunnyadozva halgatják a' kateketika oktatást! — Úgy é volt idő, mikor e' városnak felsőbb útszáiról a' nem iskolás ifiúság zászlóval, énekszóval jött a' Katekizmusra; 's azt csoportosan követék a' szülék? — Jó Isten, hová lettek azon boldog idők! —

Igy folytatik meg a' gyermekek' nevelése első csirájában — így az isteni szeretet, félelem helyet csak a' mulatságnak, kedvtöltésnek keresése, hajhászása plántáltatik a' gyermek' szívébe; mivel ezekről szüleit na-

ponként beszélni hallja, ezek után vágyait mindég látja, kézen fogva vezettetik! — Semmi sints tehát mi az Istennek ismeretét, szeretetét, félelmét, a' hit, 's erkölcsi törvények' tiszteletét a' gyermeknek szívébe nyomná, vagy emlékezetébe vissza hozná; — nő tehát a' gyermek álati módra, nevedik, de nem azokban, mik az embernek Teremtőjével össze kötetését, mik a' léleknek halhatatlanságát, üdvözségét illetik: hanem azokban, mik őket a' testiségnek, a' világ örömeinek rabjává, áldozatjává, végre hitetlenné, erkölcstelenné teszik. —

Oh Szülék! oh Apák, és Anyák! a' Jézus öt sebeire kérlek: vegyétek ezeket szívetekre — golyókatok meg: mennyit sirtok kicsapongó gyermekeiteken: pedig Ti vagytok annak okaik — gondoljátok meg: mit ád, mit tesz le az Isten kezetökbe, midőn gyermekkel megáld? egy Istennek teremtményét, egy halhatatlan, a' Jézus vérével megváltott lelket, egy a' boldogságra, 's véghetetlen örömökre alkotott embert! — Azért tehát minden bizannyal az utolsó napon számotadni fogtok; — sőt én is, midőn ott együtt állani fogunk, szemetekbe mondanom: mennyire törekedtem szívetekre kötni, hogy szent Pal szerint: *Valaki öveinek, főkép háza népének, — gyermekeiknek — gondját nem viseli, hitét megtagadta, 's a' hitetlennél is rosszabb.* — Oh Szülék! még egyszer a' Krisztus' öt sebeire kérlek! térjete vissza a'

ti apáitok', eleitek' nevelésének módjára; mert csak úgy lehet reménység, hogy szűnjön a' hitetlenség, az erkölcstelenség. — O Jézus! készek ezen apák, és anyák isteni szavadat tellyesíteni; csak siess mennyei malasztoddal segedelmökre! — Mink pedig nevelők, mondjuk a' Prófétával: „*Uram, ragadjon nyelvem ajakimhoz, ha ezekről meg nem emlékezem!*“ (Zsolt. CXXXVI. 6.) Amen.

P r e c e s.

P a r a m y t h i a.

Postquam homines in orbe terraqueo quaqua versum propagati ac diffusi fuissent, et Jupiter crudele et indomitum totius humani generis ingenium vidisset, filias suas, *Preces*, misit ad ferociam obstinatumque eorum animum emolliendum. Post aliquod tempus Deae ad thronum Jovis reversae sunt de eventu conaminum suorum rationes redditurae. Omnium junior et placidissima, *Urania* filia, tardo moerentis gressu accedens, „*Deorum hominumque parens*“ ait, „*equidem omnem ac strenuam adhibui operam, ut voluntati tuae satisfacere possim. Si innocentem praepotentis cujusdam insolentiae, vel turpis philautiae crudelitati jamjam succubiturum conspexi, svavissima eloquentiae verba, mollissimos vocis obsecrantis tonos in os miseri posui, aut mutas lacrimas, quae verbis potentius in pectora illabi, ea-*

que demulcire solent, ex oculis prolicui; raro tamen me adeo felicem esse contigit, ut impotentem sui fastum, et rarius adhuc durum ac immane proprii commodi studium delinire, et ad mitiora permovere potuerim.“ „Certe tamen frequentius, quam mihi“ — interloquitur altera soror, Astraeae filia — „dum insolentes superbia mortales nomine Juris, ut ab injustitia desisterent, obsecrav-ram.“ „Et ego, Deorum hominumque Pater!“ — inquit sororum tertia, Metis filia — „his multo adhuc infelicior in conatibus meis fueram. Nam quantumcunque has transversi capitis creaturas ad sanam rationem humanam obtestatus sum, ut mittant vesanias, neve sibi ipsis dolores atque miserias parent infligantque, omnes tamen fere preces meae vanae ac frustraneae fuere. v. * e Z.

P r o m o t i o n e s

in Ven. Capitulo Szathmáriensi et Jaurinensi.

C.R. Maj. SS. in V. Capit. Szathmár. Mart. Schlachta, hucusque Can. Cantorem — Lectorem; Jos. Linczy, Can. Custodem — Cantorem; Mich. Bodó, Cath. A. Diaconum — Can. Custodem; And. Obermayer, Can. scholast. — Can. A. Diaconum Cath.; et sic ad vacantem Canonicatum schol. Joan. Lázár, Parochum Béltékiensem; et Paul. Koczó, in Lyceo Ep. Szathmár. Theol. hucusque Professore — A. Diac. Ugocsensem b. nominare dignata est.

Dignabatur item Maj. SS. in Cath. Capit. Jaurin. Jos. Sütő, hucusque A. Diaconum cath. — Canon. Custodem; Laurent. Hohenegger, A. Diaconum Soproniensem — Praepositum Sti Adalberti benignissime renunciare.

*De quaestione successionis
in Hispania. *)*

Paginae „Gaceta Official“ Onnatenses de 11-ma Julii de quaestione successionis hispanicae haec habent: „Successio ducis Cumberlandiae in thronum Hannoverae simplicem nobis suppeditat animadversionem, quae tamen, uti opinamur, commodissime ad luctam nostram praesentem adplicari potest. Hannovera inde ab anno 1714 cum M. Britannia conjuncta fuit; nunc autem separatur, quia lex fundamentalis Hannoverae haereditariam successionem sexus feminei non admittit. Adsensus Angliae justitiae consentaneus est, laudemque meretur. Nemo in animum induxit Hannoveranis vim inferre, neque ab iis postulatur, ut Principi Victoriae fidelitatem voveant. Hoc praeceptis rationis et justitiae conveniens est. Cum autem leges Hispaniae fundamentales successionem seminarum interdicant, quamdiu in linea laterali haeres masculus adest, cur nobis obtruditur imperium juvenis principis parvulae, tristesque imponuntur sequelae turbulenti regiminis minorennis? Fundator dynastiae Bourbonicae in Hispania, Philippus V.,

*) Non ingratum fore censemus, tit. Lectoribus Alvearis statum quaestionis, ob quam cruentum adeo et atrox in Hispania bellum civile geritur, unde quaque noscere.

diu cruentum bellum successionis gerendum habuit; ast inter Hispanos vivere et mori animo statuens, sacrificium tulit, et juri ad coronam Galliae renunciavit; una vero illo desiderio animatus, ut magnificum monarchiae aedificium firmæ basi superstruatur, statuta de quaestione successionis confirmavit, quæ in vetustis legibus atque consuetudinibus continebantur, quæve tempore Arabum inter altos Covadongae montes conservata fuere. Postquam Status Consilium et Senatus Castiliae decrevisset, et postquam Comitia (Cortes) regni unanimiter eundem rogassent, ordo successionis stricte agnatorum, velut lex fundamentalis per regem sanctione firmatus et promulgatus est; qui nempe persvasus erat, systema hoc legi naturali maxime congruum, et cum indole legum hispanicarum convenientissimum esse. Simul id etiam decretum, ut ordo successionis in perpetua tempora observetur, quin ratio habenda sit legis „ley de Partida“, in qua de successione mentio fit; ita nec aliis legibus, decretis et consuetudinibus quidquam officientibus; non secus cunctae testamentariae, aut in vivis factae regum dispositiones, uti et in favorem ducis Aureliani, vel ejus posterorum, velut nepotum Infantis Donna Annae-Mariae faciendae, nullae et invalidae declarantur, in quantum eae supra memoratae legi de successione agnatorum contrariae essent. Lex haec

tractatu Ultrajectino confirmata est, in quantum scilicet in eo, quorumdam Europae monarcharum obtutu novae legis mutuae iurium renunciationes locum habuerunt; sic Philippus juri ad coronam Galliae, dux vero Aurelianus et Bituriensis ad coronam Hispaniae renunciarunt. Exclusio domus Austriae e successione, domus contra Sabaudiae ad eam receptio in eo decreta, una vero ordo et Jus successionis ita stabilita, per Angliam rata habita. — Dicet fortasse aliquis, exclusionem sexus sequioris e successione throni in Hannovera vigore legis actu vigentis locum habere, quum interim lex successionalis Hispaniae a Philippo stabilita, per Carorum IV. abrogata, et per Ferdinandum VII., patris haec dispositio promulgata sit. Ridiculo hoc ratiocinio sunt usi defensores parvae Principis; atqui istud falso supposito laborat, necquidquam aliud, quam ignorantiam aut malevolentiam horum sophistarum demonstrat. Nam primo: Carolus IV. legem Philippi V. nequaquam abrogavit. Lex ejusmodi, qua prior abrogaretur, nunquam existit. Convocata quidem erant Comitia regni 1789, ut scenae ludicrae, quam Campo-manes per propositionem illam acturus erat, ut quippe ordo successionis immutetur, interessent. At non minus certum, quod litterae convocatoriae nihil nisi de nuncupando Principi Asturiae jurejurando memorent, quin vel minimam de mutanda lege successionali

mentionem injicerent; cum tamen leges regni praecipiant, ut in convocatoriis, quaevis in consultationem sumenda quaestio singulatim indicetur, ut Status et municipia, illas praevis expendere et suis procuratoribus (ablegatis, repraesentantibus) plenam potestatem consentienter dare valeant, hac conditione neglecta, quidquid Comitia pertractaverint, nullius sunt roboris, neque pro lege fundamentali regni considerari possunt. Secundo: hodie jam evictum est, Carolum IV. quidem petitionem per Campomanes concinnatam, et per Procuratores mechanice subscriptam (quod tamen faciendi jure destituebantur, quoniam plena potestate tantum ad jusjurandum Principi Asturiae nuncupandum instructi fuerant) exaudivisse, nihil tamen de ea statuisset. Dicebat, se visurum, et sic res tota oblivioni data, quin per 40 annorum spatium quisquam ejus vel mentionem faceret. Ubi nulla voluntas adest, nec decretum datur, adeoque neque lex. Carolus IV. nihil voluit, nec decrevit, postquam petitio ad notitiam ejus perlata fuisset; ergo nulla lex lata, sed tantum legis rogatio proposita; quomodo autem posset haec legem fundamentalem sufferre? — Praeterea ita dicta lex haec nunquam fuit promulgata, ubi tamen pusio quivis novit publicationem ad vigorem et efficaciam cujuslibet legalis statuti essentialiter requiri, qua conditione non impleta, nulla lex datur. Legi itaque, sic

vocatae, Caroli IV. duae proprietates ad essentiam legis necessariae, scilicet voluntas legislatoris, et promulgatio debita defuere. Imo quod plus est, dato non concessio, etiamsi interea supponamus anno 1789 veram Caroli IV. voluntatem et assensum adfuisse, legemque solenniter sancitam, publicatam fuisse, propugnatores tamen Isabellae hoc etiam concessio ne latum quidem unguem proficiunt, quoniam idem Carolus IV. die 2. Junii 1805 solenni omnino ratione legum codicem „Novissima Recopilacion“ promulgavit, et praecepit, ut omnes et singulae in ea contentae leges observentur. Cum vero lex Nro 5. titulo 5. libri tertii in codice „Novissima Recopilacion“ unica sit, quae de successione ad thronum agit, et dispositiones facit, et quidem haec ea ipsa sit, quam Philippus edidit, unde naturali ratione et per se consequitur, quod per promulgationem hujus codicis, illa ita dicta lex de 1789. sublata sit, etiamsi id admittatur, talem legem aliquando exstitisse. — Per Ferdinandum VII. 1830. mense Majo nota reddita „Pragmatica“ unde quaque nulla et invalida est; nam cum nihil aliud sit, quam simplex repetitio ita dictae legis de 1789, et quum haec inde ab origine nulla nulliusque roboris fuerit, necessario illud quoque documentum tanti esse debet, quo nihil determinatur, et in quo Ferdinandus ad id semet restrinxerat, ut mentem ac voluntatem parentis sui denuo

declaret, quae tamen nunquam eo maturavit, ut vim legis obtinuisset. Omni dubio vacat illa veritas, quod repetitio cujuscunque decreti majorem efficaciam habere nunquam possit, quam ipsum illud decretum habuerit, et quum primi illius actus inanitas luce meridiana clarius sit, per se intelligitur repetitionem ejus aequae vanam et irritam esse. — Ast concesso etiam hoc, quod Ferdinandus VII-mus legem tulerit ad decretum Philippi V-ti sufferendum, illud tamen idcirco revera sublatum haud foret. Error est supponere, quod Carolus IV. et Ferdinandus VII. jus habuerint a Philippo V. constitutam legem successionis proprio arbitrio immutandi. Nam quum is caput novissimae dynastiae fuerit, fundamenta jacere potuit, et quoniam monarchae, qui ei succedebant, nihil nisi surculi ejusdem stirpis fuerint, proprio arbitrio modificare gravem adeo legem fundamentalem non poterant, quae successionem throni secundum stabilita stricte agnatorum principia defigit, et multo adhuc minus poterant hoc facere, quoniam lex Philippi V-ti solennibus europaeis tractatibus innitatur, et partem quasi juris publici europaei efficiat, quod utique sine aliis solennibus decretis, minime tamen sola simplici Caroli IV-ti et Ferdinandi VII. voluntate mutari nequaquam potuit. Denique nulla lex vim regressivam exerere potest; neque hoc principium patitur ullum dubium, quod omnes totius orbis

jurisconsulti concedunt. Noster hoc tempore monarcha, Don Carlos V., jam inde a natiuitate sua jure manifesto ad coronam gaudebat, et hoc posito, etiamsi Carolus IV. et Ferdinandus VII. agnaticam successionem sufferre voluisset, actus iste ratione Caroli V. nullus et irritus fuisset, quia is' jam jus legitime acquisitum habuerat, neque' illo quidquam in orbe spoliare eum potuit. — Contrahamus cuncta adlata in pugnum: evidenter patet, legem successionis in Hispania a Philippo V. adhuc in vigore esse; et cum etiam in regno Hannoverae lex successionis vicens, uti oportebat, observata est, et idcirco Dux Cumberlandiae thronum, qui ei jure competebat, conscendit: aequo jure et pari ratione etiam cum Carolo V. agendum, neque Hispanis vis inferenda foret, ut legi suae successionis in obversum agant, religionis conscientiam violent, et Principem recipiant, quae per legem et voluntatem nationis throno exclusae est.

v. * e W.

*Religiosa liberalium in eligendis suis mediis
etiam inter suos agendi ratio.*

Litterae Madrito de 25. Aug. datae in Paginis universalibus, scelesti militum Christianae adversus duces suos facinora et parricidia sic explicant: „Jam inde a longo tempo-

re Minister Calatrava et collegae Generalem Luchana et caeteros duces, sibi suspectos, vigili oculo observabant. Mendizabal itaque per suos homines inter milites sparsit rumorem: Duces — quibus tamen rarissime exiguas duntaxat summulas submiserat — pecunias copiis missas in usus suos privatos retinere. Hoc facto milites in Sto Sebastiano contra Mirasol et Rendon insurrexerunt. — Segovia capta est, quia regimen nullas illuc copias expediverat; Ministri tum coactos se viderunt, Ducem Luchana in auxilium vocare. Hic iter ingressus, sed jam Guadalaxarae mandatum accepit, ut iter non per metropolem, sed recte Segoviam prosequatur, mandatum, quod nemo ei dare poterat, (?) quum ipse Dux Luchana Minister belli esset. Nunciavit itaque se iter Madritum continuaturum, ut Majestas Regina Gubernatrix desolatum militum, in quem eos Minister aerarii conjecerit, statum propriis oculis videre possit. Ministri eorumque assentatores (Camarilla) Arguellas, Heros, Ferrer etc. cum casum suum hac ratione praeviderent, cruentam vindictam sumere decreverunt, qua simul novam ad arripiendam potestatem viam sternere valeant. Itaque Luchana proditor declaratus est. Generalis Seoane publice eum in comitiis talem designavit, et milites ad seditionem contra suos officiales provocavit, dum diceret, his opus eis non esse.

Rumor sparsus est, Comitem Luchana clam Generali Escalera praecepisse, ut expeditionem Zarriateguy absque omni infestatione Iberum transmittere sinat, regimen hoc facto in angustias adducturus. Jam in Santander legio Segoviensis propter restans stipendium obsequi detractavit, et tum primum iter continuavit, postquam incolae aliquantum pecuniae contulissent. Dum milites hi Mirandam ad Iberum pervenissent, Escalera auctores motus comprehendere jussit, ast dum milites, per Madritenses patriotas concitados adhortaretur, crudelissime ab iisdem confossus est; in effracta ejus cista in locum thesauri, quem inventuros se sperabant 15 piastros reppererunt, quos infelix Generalis cum restante 8 mensium stipendio, vidua, et liberis, nec non famam intemeratam haereditatem reliquerat. Vix eventus hic Victoriae innotuit, etiam ibi signum seditionis et barbariei sublatum. Praefectus urbis et praesidii cum 13 aliis a militibus et patriotis trucidatus. Similes alii eventus metuendi, (tum adhuc Madriti de ducis Sarsfield Pampelunae nece nihil constabat). Luchana, Santjago de Mendez-Vigo, et alii morti devoti sunt. Tabellae proscriptionum, in conspiratorum conventiculis confectae, circumferuntur, quae scalarum instar deservient Dno Mendizabal ad summam potestatem tertio occupandam.

*Praeceptor et Judex malo exemplo semet
non redarguat.*

Officiales, per comitia seditionis et perduellionis accusati, in paginis publicis „Mundo“ adversus insimulationes Generalis Seoane in Comitiiis factas semet purgare adlaborant, declarantque: se, postquam viderent, per Ministros diei 15. Aug. 1836 nationem in exitium praecipitari, obligationi suae duxisse opem suam iisdem subtrahere; at vero non prout id (Seoane) false adseruit — seditione quadam janitscharorum — sed solum per id, quod munus abdicaverint. Ceterum Dnum Seoane prorsus non esse virum illum, qui in rebus disciplinae militaris aliis praecepta dandi jure gauderet. Qui nempe in regno Peruano Proregem Pezuela exauctoraverit; et sic divitem hanc coloniam Marti pessumdederit; quive in Comitiiis ad latus illius locum occupet, qui Madriti in aedificio Postae se circumvallaverit, solutaque omni disciplina militari, trucidato item generali Canterrac pravissimum in metropoli ipsa dederit exemplum. Quid vero Seoane ad salvandum Generalem Quesada praestiterit? an non potius eum sine omni misericordia carnificibus reliquerit?“ (Consequentia profecto manifestissima est: cui similia oggeri possunt, is de seditionibus conqueri, et sibi soli exitiosum illud jus praetendere non po-

test, sed turbato semel legum ordine, eadem lubidine in infinitum quoties et cuicumque libuerit novas tentare turbas licebit. Quo enim jure, dato exemplo pravo, quidquam sacrosanctum habendum postularetur, dum quivis dicere possit „Et hanc veniam petimusque — vicissim; Vos — contempto jure — secunda fortuna usi, imperium rapuistis; nos, dum expedit, dum opportunitatem adesse, spemque adfulgere credimus, ea uti stulti recusemus?“)

v. * e W.

Mores pravi etiam in progresu.

Inter causas criminales, quae non pridem ad novissimas juratorum in Cottu Chestriae sessiones delatae sunt, 12 casus bigamiae fuerunt. — Homo ille, qui brevi ante Episcopo Augustodunensi (Autun) necem moliebatur, per tribunal inquisitorium Diviodunense (Dijon) furibunda contra sacerdotes monomania laborare judicatus et absolutus est, nunc in gyrgatum deferendus fertur.

v. * e W.

Méltóságos Püspök Juranics Antal f.

Győr ből. Mélt. Juranics Antal elhunyt püspökünk, kir. tanácsos, Vecse-szék Főispánya és collatora 1825. Aug. 30-dik iktattatott e' megyében főpapi hivatalába; 's 12

év' lefolyta után ugyan e' napon téteték örök nyugalomra. Fényes volt beiktatása, de fényes halotti pompája is a' már jobb életre költözöttnek; ki tatai kerületéből haza tértével csak hamar betegségbe esvén, mult aug. 26-kán a' halotti szentségek felvétele után, a' főtiszt. káptalan jelenlétében délutáni 1 órakor áldozott, 's szelíd lelkét, életének 70-dik évében csendesesen kiadta. A' temetés' említett napján reggeli 9 órakor veszprémi Püspök Kopácsy József úr ő excja számos és igen fényes segéd szolgálattal a' 200nál nagyobb számmal jelen volt papságtól kísértetve a' székes egyházból a' püspöki kastélyba ment, hol a' püspöki kápolnában 3 nap pompás gyász - alkotmányon kiterítve volt holt testet megszentelé, melly innét fekete takaróju hat ló által vont gyászkocsin a' belső városon keresztül minden tornyokbeli harangzúgások között a' székes-egyházba vitetvén, ott örök nyugvó helyére tétetett. Ezt követték a' requiem és szokott megszentelések. A' pompás halotti menetet ünnepélyesíték: veszprémi Püspök ő excján kívül főtiszt. Villax Ferdinand, Zirczi praelatus, 's főtiszt. Gyöngyössy Pál csornai prépost, Sibrik Ferencz csatári apát és Frankl Márton ráthotí prépost urak; főtiszt. Juranics László pécsi kanonok úr, az elhunyt püspöknek idősb testvére, több kanonok 's plébánus urak, sz. Benedek rendü szerzetesek, carmeliták; mind a' két evang. és görög nem egyesült vallásu

papok, megyei és városi tisztviselőség, az itteni k. akadémia professorai, nemesek és tisztesb ranguak, a' díszes öltözetű polgári katonaság vezéreikkel, a' püspöki uradalmi tisztség, vecsei nemesség 's az elhunytak sok jobbágysai, közöttök a' szigeti izraelita község is, 's e' városból és vidékiről minden rangu számos sokaság. Az elhunytak pompás halotti szertartása October 13-dikán tartatott. — Buzgó volt minden hivatalos foglalatosságiban, nyájas, nyíltszívű, a' szegények' felsegítésére kész. Több egyházakat 's oskolákat ujonnan építtete, 15 szegény tanulót püspöki lakában táplált 's a' győri szegények' intézetének 800 forintot adakozott évenként. Méljen fájlalják elhunytát fentisztelt testvére, a' főtiszt, káptalan, és az egész egyházi megye, ismerősi, baráti és minden jók; áldják emlékezetét a' szegények, árvák 's jobbágysai, szolgálai, kikkel jót tenni élte legszerencsésebb órái közé tartozott. Néhai püspök ő mltgának rövid életrajzát imitt közöljük:

Juranics Antal született 1768 máj. 26d. Kaposváratt Somogy vmegyében ama, derék szigeti hős' jeles ivadékából. Az alsóbb oktatást születési helyén, majd Keszthelyen és Pécssett nyeré; a' filozófiát Pozsonyban tanulá. A' növendék papság közé Pécssett felvételvén, Pozsonyban a' középponti nevelő intézetben végzé kitűnő előmenetellel theologiai pályáját. Visszatérvén megyéjébe, Bat-

taszéken és Pécselt két évig viselt káplányságot; gróf Eszterházy Pál püspök' udvarába hivatván, két esztendeig valatitoknak Szá-nyi Ferencz nagyprépost és káptalani főhelytartó mellett, ki később rozsnyói püspökké nevezteték. Kilencz évig Hosszu-Hetényben, majd 1806ban kanonokká neveztetvén, e székesegyházban 8 esztendeig folytatott kitünő buzgósággal plébanusságot. 1811ben akkori pécsi püspök Király József által püspöki helytartóvá választatván, e' hivatalt 11 évig vitte, mindig hiven. 1822ben helytartói tanácsossá nevezé a' királyi Felség; melly tisztében a' papság és egész ország jogait és érdekeit szíven viselé. — 1825ben jött mint püspök a' győri egyh. megye' kormányzására, mellyet 12 évek alatt sok érdemekkel tévezve viselt.

A n n u n c i a t i o.

*Currente mense Septembri prelum deseret
opusculum sub titulo:*

ALPHABETUM et ORTHOGRAPHIA UNIVERSALIS

*ex naturae, et artis observationibus deducta
ac elaborata per Andream Matúsik, in
Ep. Lyceo Rosnav. Physicae, Hist. Nat. et
Oecon. R. Professorem Rosnaviae typ. Jos.
Kek C. R. priv. Typographi 1837.*

Facilioris adoptionis causa, assumptum
est pro basi alphabetum latinum, — cui ta-

men additae sunt sufficientes novae, priscis quidem romanis ignotae, sed aliis variis gentibus plus minusve usitatae, idoneae simplices literae, quarum, uti et multarum compositarum, ad exprimendos compositos sermonis sonos necessariarum typi Vin-dobonae magnis impensis curati fuere; ut tandem aliquando, depositis praejudiciis, hodiernae multiplices, hiulcae, inopes, ac instabiles orthographiae eliminentur, — et eadem rationalis, uniformis, omnium votis dudum peroptata scribendi ratio, sine qua literatura nunquam perfecta dici poterit, apud omnes nationes constabiliatur. Id namque polito saeculi XIX. genio non bene congruit: dum peregrina in libris, ephemeridibus, map-pis geographicis etc. iisdem characteribus, sed diversis particularibus orthographiis scripta legere nescimus, nisi praevie ipsam lectionem magno labore condiscamus. —

In hoc autem libello, qui constat 21 §-phis in 5 philyris, inprimiturque in 8-vo, in peculiariter curata nitida charta, satisfit cunctis subtilitatibus, cunctis scribendorum variorum idiomatum postulatis, proponunturque omnia clare et naturae convenienter ita, ut auctori quorumvis competentium criticorum approbationem sperare liceat.

Provocantur itaque omnes B.B. Lectores, Philologi et eruditae Societates, ut isthoc opus, cujus nostro aevo magna est indigentia, medio cujuscunque bibliopolii si-

bi procurare satagant. Pretium : Exemplaris ut statim legi queat, in simpla decora charta compacti, erit 30 xr. C. M.

P r o m o t i o n e s

in Ven. Capitulo Vaciensi.

Caeo-regia Ap. Maj. in Cath. Cap. Vaciensi Canonicum hucusque Cantor. Georg. Toppler — Lectorem; St. Balogh A.—Diaconum Cath. — Cantorem; And. Cseh — A.—Diaconum Cathedrallem; Paul Seress — A.—Diaconum Pestiensem; simul hunc Paul. Seress et Joan. Medgyessy, hucusque secretarium Episcopal., et Franc. Szarvas Parochum N-Kátensem — Canonicos foundationis de Mensa Episcop.; Ant. Mericzay Holdmező-Vásárhelyiensem Par. — Canon. Joanneum; denique Joan. Katona, Par. Bujakensem — Can. hon. benignissime nominare dignata est.

A' magyar tudós Társaság'

játékszíni küldöttsége' munkálatairól 4-dik értesítés. — A' küldöttségnek Róthkrepf Gábor l. t. jegyzősége mellett folyó évi februar' 20kától fogva mostanig tartott hat ülésében a' következő színmunkákat fogadta el: 1-ör A' király Ludason, ered. vígját. 5. felv. Gaaltól. 2-or Fialtal házások. ered. vígj. 3 felv. Csató Páltól. 3-or Monaldeschi, szomorúját. 3 felv. Dumástól, ford. Havi. 4-er Gyámság, vígját. 2 felv. Gerle és Horn után Ecsedi Gyula. Az elfogadottak közül eddig kettő fordult meg a' színpadon. — Ismételtetik, hogy mind ezen, mind a' régebben hirdett színművek leiratás végett bármelly színész társaságnak kiadatnak a' m. t. társaság' levéltárából. Pesten, a' kisgyűlésből, aug. 30. 1837. D. Schedel Ferencz, titoknak.

BESZÉLGETÉSEK.

Az Oktató, és Tanítvány között.

1.

A' Philosophiaról.

Tanítvány. Oktató úr, mi a' philosophia?

Oktató. A' philosophia igazság' tudománya, vagy, jobban mondva, olly tudomány, melly tanít minket megkülönböztetni az igazat a' nemigaztól.

Tan. Szükséges e ebbe a' tudományba a' gyenge ifjúságot is jókorán beavatni?

Okt. Nem volna épen szükséges; mert ezek lassanlassan bele okúlhatnának ebbe a' tapasztalásból is, és a' józan elvű értelmes emberekkel gyakorlott társalkodásból: de a' mí napjainkban szükségessé lett, hogy a' tanítók idejénkorán oktassák nevendékeiket az igaz philosophiában, nehogy a' gonoszok által elcsábítva romlott és csalfa philosophiára tévedjenek.

Tan. Miért igyekeznek némellyek rossz philosophiát tanítani, és igazság helyett tévelygést terjeszteni?

Okt. Mivel magok rosszak, és gonoszok, másokat is ilyeneknek lenni ohajtanak.

Tan. Kik azok, a' kik rossz, és csalfa philosophiát tanítanak?

Okt. A' szabados elvü, úgy nevezett liberalis philosophusok.

Tan. Nem volna e méltó ezeket a' szántszándékkal mérget áruló, megvesztegetést terjesztő gonoszokat tüzzel vassal üldözni, emésztetni, mint mindmegannyi dögleletes mirígyeit az embernemnek?

Okt. Nem, fiam, nem. Utáljuk tévelygéseiket; de magokat mindenkor a' szeretet' szemével nézzük; imádkozzunk érettek, hogy Isten segítse őket megtérésre; bocsássuk meg nekik az ellenünk követett sérelmeket; tegyünk jót velek, és segítsünk rajtok szükségökben. Ez a' keresztény religio' tanítása, 's magunkon kell megismertetnünk, mi különbség váltja a' szabad elvü philosophia' barátitól az evangéliom' követőit.

Tan. Mit húznak magok után a' szabad elvü philosophia' tanítmányi?

Okt. A' religio' hanyatlását, az országok' szerencsétlenségét, a' háborúk' öldöklését, az anyák' könnyhullatását, és a' népek' közönséges elnyomorodását, mint látni lehet ezt francia, lengyel, spanyol, portugál országokban, 's mindenütt, hol a' népek ama' vérengző uszítások, rábeszélések, és gyilkos bűszítések által elengedék magokat csábítatni. De főkép a' lélek' vesztét is vonják ezek a' veszélyes tanítmányok magok után: mert a' ki Isten' törvénye ellen él e'

földön, mit várhat más világon egyebet örök büntetésnél? —

T a n. A' szabadelvűek mindnyájan egyenlően gonoszok e?

O k t. Nem mindnyájan, fiam; némelyek szántszándékos valódi csábítók, mások nyomorult elcsábúltak: de mind egy úton járnak, 's ha meg nem térnek, mind azon egy célra jutnak.

T a n. Miből lehet a' szabadelvű philosophusokat megismerni?

O k t. Ha látsz valakit, ki a' vallási gyakorlatoktól egészen megvonja magát, ki soha feléje sem megy a' templomnak, vagy ha oda vetődik is néha, ott illetlenül, botránkoztatólag viseli magát, hátra kulcsolt kezekkel, merő nyakkal, ide oda hajlogó fővel, mintha valamelly játékszínben volna, körül sétálgatja a' padokat, vadászó szemeivel mindenütt a' nőkalapok alá kacsintgatva, és egész maga viseletével vallástalanságát nyilván kitüntetve; ha látsz, a' ki állít abban valamit, sőt dicsőségének tartja, nem emelni a' Krisztus' és Szentek' képei előtt kalapot, és szégyenli nyilván magára vetni a' kereszt' jelét; — ha hallasz egy másikat a' paradicsomból, pokolból tréfát üzni, a' papokat, szerzeteseket, lelki tanítókat megvetni, kigúnyolni; — ha tovább észre veszed, hogy egy harmadik örvendve hallja itt ott sikerét a' revolutionnak, éléhaladását a' pártütésnek; ellenben pedig bánja, károlja, helyteleníti a' tör-

vényszeres hatalomnak erős, és foganatos el-
lentörekvését ; ha ssomorodott ábrázattal
hallja a' religio' fentartására , az uralkodó fő-
ség' erősítésére , és a' köz csendeség', nyu-
galom' megállapítására fordított igyekezetek-
ről adott kedvező tudósításokat: — bízvást
állíthatod, hogy ezek kisebb nagyobb mér-
tékben mind szabadelvő, liberalis philoso-
phusok, vagy ezeknek elkábúlt, 's csábúlt
könnyelmű szeles hódoltjai.

2.

A' T á r s a s á g r ó l.

Tanítvány. Mikor kezdődött a' tár-
saság, vagy is az embereknek társas együtt-
léte, 's élte?

Oktató. Ennek kezdete egy a' vilá-
gal. Mihelyt alkotá Isten az embert, ottan
mondá: Nem jó embernek egyedül
lenni: 's mindjárt teremte az asszonyt tár-
súl, és segítőül a' férjfiúnak: Teremtsünk
neki hozzá hasonló segitőt. Ezen
férjfiúnak, 's asszonynak gyermekei termé-
szet szerint, és szükségképen szülőjik' tár-
saságában születtek, 's magok közt, mint
testvérek öszzetársasodtak: ugyanez történt
tovább az unokákkal, 's unokák magzatival,
's a' szerint növekedett a' társaság, a' mint
szaporodott az embernem. Nagyobbúlt így
folvást a' népesedés, 's az emberek nem él-

hettek mind egy helyben; azért némelly családok öszszeszövetkezvén, más vidékekre költöztek, 's mások ismét másfelé tágultak el, mi által a' társaság soha fel nem bomlott; hanem csak több ágazatokra szakadott, 's lassan lassan az egész földre kiterjedett.

Tan. Tehát az emberek elejektől fogva mindenkor társaságban éltek, és soha sem léteztek csupa természeti, vagy is elkülönült vad állapotban?

Okt. Nem, fiám. Ez a' vadság' állapotja csak a' poeták ábrándos költeménye, épen olyan, mint mikor hét fejű kutyát írnak le, vagy halat szép leányfejjel. A' mai philosophusok gonosz céljaik' elérerse végett hinni színlették, hogy ilyen állapotban voltak az első emberek, 's ezt természet' állapotjának nevezék, holott inkább természetelleninek kell vala mondaniok. A' természet, vagy jobban mondva, a' természet' Ura, Alkotója még azt sem akarta, hogy a' barmok egymástól elkülönült állapotban éljenek; mert himet, és nőtényt teremtett minden fajban, hogy szaporodásuk, 's aprójik' fölnevelése által némiképen együtt, 's öszszetartva éljenek tanyáikon. Látod tehát mi nagylelkűleg bánnak philosophusink az embernemmél, midőn ezeket szomorú magánságra kárhoztatják, millyenre még a' vad állatokat sem akarta a' Teremtő szorítani.

Tan. Tehát nem igaz, hogy az emberek bizonyos lassankénti egymáshoz közele-

dés, és egymással kötött szerződés által, mit társas frigynek, alkunak (*Contractus socialis*) neveznek ők, alakúltak volna társaságba?

Okt. Az első férjnek 's aszszonynak társaságát egyenesen, 's közvetlenül Isten rendelé, ki azt az ő természetökhöz szükségesnek látá: ha tehát a' férjfi, és aszszony elkülönödten akartak volna élni, úgy tulajdon természetekkel teszik vala magokat ellenszegülésbe, úgy sem egymást nem segítheték, sem nemöket nem szaporíthaták. Ezen első emberpárnak magzati, 's unokáji már az Istentől rendelt társaságban jöttek e' világra, 's ez a' társaság reájok nézve szintűgy természeti, 's egyáltalán szükséges volt: mert ha nekik elkülönödten, 's a' társaságon kívül kelle élniek, már gyermek koruknak első zsengejében elvesztek volna. Mikor pedig ezek a' gyermekek, és unokák érett korra növekedtek, ismét a' természettől igazítottak arra a' szükségre, és kötelességre, hogy társaságban maradjanak, 's viszontagolják azt a' segedelmet, mellyet szülőjiktől vettek, segítség testvéreiket, 's találjanak ezeknél viszont segítséget, és magok is gyermekekkel szaporodván ezeknek nevelésökre gondot viseljenek. Így hát az emberi társaság minden tekintetben Isten' akaratjából eredett, 's Isten' akaratja által tartatott fen. Ő azt az ember' természetétől elválaszthatatlannak nyilvánítá: a' társasági köt és merő ábrándozás, és a'

mostani philosophusoknak elfordult agyából
's gonosz szándékából keletkezett költemény.

T a n. Miért ragaszkodnak a' mostani
philosophusok olly igen ehez a' társasági szer-
ződéshez, miért akarják velünk elhitetni, hogy
a' társaság, 's ennek alaptörvényei nem egyebek,
mint szabad egyezkedései, 's egymással ön-
kénytesen kötött szerződésai az embereknek.

O k t. Ez által szabadságot akarnak ma-
goknak készíteni a' valódi alaptörvényeknek
elrontására 's így utat nyitni a' világ' felzava-
rására. Mert, ha a' társaság, 's ennek alap-
elvei az emberi természettől elkülöníthetlen,
's magától Istentől parancsolt rendezkedések-
nek, 's intézményeknek közönségesen elismer-
tetnek, akkor az emberek nagyobb része nem
leszsz sem olly értelmetlen, sem olly gonosz,
és elfajult vakmerő, hogy a' természet' kíván-
tának, 's Isten' akaratjának ellene szegezke-
djék: de, ha az a' tanítmány kap lábra, 's ter-
jed mindenfelé, hogy a' társaság, 's ennek a-
laptörvényei csupa emberi találmányok, és ön-
kénytes szerződések, akkor már nem nehéz a'
most élő nemzedéket reábeszélni, hogy hi-
báltak az ő elődök, hogy megváltoztak a' kö-
rülmények, hogy a' most élők' őseik' rendelke-
zésit, szerződésit javíthatják, sőt vissza is
húzhatják. Így aztán a' philosophiai gonoszság
elég erősnek, 's készülnék érzi magát, lázadást
indítani, az uralkodót fejedelmi székeről leűzni,
és minden vallási, polgári, társasági rendet
felforgatni.

Exclusivum privilegium Liberalium Reformatorum conspiratione, armis, seditionibus rerum in civitate statum mutandi.)*

Comitia hispanica ministros, coriphaeos suos, militum molimine nuper munere deturbatos aegre ferentes, sibi que periculum imminere suspicati, hanc ad Reginam Gubernatricem — inde a turbis et insurrectione militari in La Granja suam captivam — decreverunt repraesentationem: „Serenissima Domina! Miserandus in Aravaco **) eventus Comitia acerbissimo dolore affeci. — Publice notum est crimen perduellionis, a quibusdam officialibus legionis regiae peditum praetorianorum patratum, qui in suis scelestis postulatis eo processerant, ut summam constitutionalem Majestatis vestrae praerogativam ***)

*) Saepe jam animadvertimus, Liberales perbene nosse, nullam civitatem, optime licet ordinatam, subsistere posse, si insurgere contra eam, et seditionem movere cuique liceat, qui forte ordine constituto contentus non sit, vel e turbis quidpiam spei sibi adfulgere credat.

**) Ubi 65 officiales exercitus Ducis Espartero proficisci contra Caroli copias recusarunt, nisi Ministri per Reginam exauctorati fuerint.

***) Quae nunquam exstitit, a quo ministri ad lubitum factionum dimittendi aut retinendi erant; a quo ii non regiones sed comitiales favores quaerere debent; a quo conspirationum conventicula eos calumniis impetere vel partium studio eosdem tueri consueverunt; a quo publicarum paginarum ludibrio ac

constringere, per subversionem ordinis publici *) fundamentalem regni legem infringere, et potestatis repraesentativae dissolutionem, quemadmodum cunctorum socialium principiorum sublationem adducere adniterentur. Partitio, stabilitas et jura potestatum in civitate, prout per constitutionem defixa sunt, arbitrio eorum, quibus natio ad sui defensionem arma concedidit **) et quorum est obedire, relinqui non possunt. Jura Hispanorum pessumirent ***), si vis rursus legum vices sibi arrogaret, et natio exterminatis legibus in terribilem conjiceretur carcerem. Ad avertenda pericula, ad conservandum honorem et existimationem exercitus, qui gloriose adeo pro causa nationali dimicat, ad praerogativam coronae sartam tectamque praestandam, ad constitutionis reverentiam confirmandam, comitia nomine totius nationis, cujus vices obeunt, sinceram ac fidelem suam opem Majestati ve-

furori impune expositi sunt; a quo demum ministri tales, ipsi tot tyrannorum servi, technis variis, minis et insultibus inebriatorum militum absolutum in thronum exercent dominium.

- *) Qui aequae subversioni — jam multiplici — ordinis prioris superstructus est! An vero talis rerum conditio ordo publ. compellari potest?
- **) Hoc quidem recte: at veritas haec neque in La Granja, et ubiubi militum insurrectio locum habuit, veritas esse desiit.
- ***) Etiam haec veritas num primo nata comitiis videtur.

strae offerre festinant. Datum in palatio comitiorum 22. Aug. 1837.“

v. * e B.

Divina Providentia, Juris sanctitas, Regum reverentia.

Paginae „Gazette de France“ sub inscriptione „Carolus V.“ haec habent: „Hispania inter continuas suas hoc tempore calamitates toti Europae nobile praebet spectaculum. Populi Regesque utilem inde doctrinam haurire possunt. Revolutio et Monarchia inter se depugnant; altera nunc ad suas proprias restricta vires, altera nihil unquam exteris in acceptis referre voluit. Agite num viri revolutionis, qui omnem providentiae divinae in organisationem socialium institutionum influxum negatis, ante quatuor annos, vel vero ante sex tantum menses fieri ne posse credidissetis, ut is, quem vos per contemptum Praetendentem vocitatis, unum e suis ducibus missurus sit, arcem regiam, San Ildefonso et La Granja occupatum? Intelligetis tandem quid sit populus, cujus vires tutelares in ambabus his vocibus: Religio et obligatio consistunt. Videtis regem, qui privatis duntaxat virtutibus praeditus, militari ingenio, quod magnos belli imperatores efficit, destitutus est. Non ducit ipse exercitum suum; sed in omnibus e-

jus periculis partem capit. An quisquam ducum ejus defectionem tentaverat, aut saltem obsequium denegaverat? Quidam benignitate regia exciderant; alii tribunalibus traditi sunt. Desciverantne idcirco? Unde tanta regis illius auctoritas? Unde tanta ejus reverentia? Cur eidem bellidux quidam, qui magnas reportando est victorias, non praefertur? — In illo namque populo vivit aliquid, quod vos haud animadvertitis, quippe is constitutione gaudet, cujus repraesentans est Don Carlos. Videmus itaque hic constitutionem, quae ratione quadam semet ipsam defendit, quum ea in rege ipso oculis sistitur, qui sacram adimplet obligationem. Don Carlos dicere profecto posset, se coronam spineam deportare: nam vitae ratio, quam inde a quatuor annis agit, est series aerumnarum atque discriminum. Illi, qui coronae hispanicae haereditatem in casa misera caput, curis fessum, quieti tradentem viderant, augustam illam tranquillitatem admirati sunt, quae nullis adversitatibus frangi aut turbari potest. — In Providentia divina fiduciam collocavit, et providentia eum protexit.

Viri Principiorum.

In sessione comitiorum Madriti 26. Aug. consultatio de reformatione Cleri continuata, et singula ejus rogationis capita per paragraphos minutissima cura et adtentione expensa sunt, ratiocinia philosophica torrentium instar profusa, acsi ad salutem Hispaniae nihil urgentius hoc tempore ad agendum superesset: quod alioquin cum adjunctis seriis, in quae regimen nunc conjectum est, mirum in modum discrepare videtur. Ideoque paginae „Debats“ has in eam rem animadversiones faciunt: „Comitia moderna sub auctoritate et influxu Dni Calatrava et e viris anni 1812 conflata, eadem prorsus ratione agunt, quemadmodum comitia illius temporis, quae Gadibus longe lateque huc illuc vociferando omnes constituentis nostri conventus prolixas disputationes recoxerunt, dum interea Napoleon Hispaniam occupaverat, cujus etiam — sine ingentibus undique hominum aerisque sacrificiis — dominus mansisset. Viri hi rerum politicarum de anno 1812, omnesque ad eandem scholam spectantes satis se pro patria egisse arbitrantur, si ea, quae principia vocare placet, in formas redacta, discusserint suffragiisque subdiderint. De praxi, de facto, de executione anque ea, in usum deduci, et effectui mancipari et applicari possint minime solliciti. Disceptationes suas pertinaciter, quin se ad-

junctis vel minime turbari sinant, eousque prosecuturi erunt, dum Carolus ad vicum Foncarral (Madrito unius horae intervallo) adpulerit. Et re vera per Comititia nec adversus hostis progressus, neque contra foedus copiarum excessus, plenamque omnis disciplinae militaris excussionem ulla remedia arrepta sunt. v. * e W.B.

A' magyar tudós Társaság'

folyó sept. 10-kén tartotta nemes Pest vármegye nagyobb teremében hatodik közülését. Gróf Teleki József úr, elnök ő excja délelőtti 10 1/2 órákor, köztetszést nyert beszéddel megnyitván az ülést, a' tiloknok előadá a' társaságnak 1836 nov. 21-dikétől fogva e' folyó 1837-beli sept. 9-dikéig folytatott munkálódásait. Ezután Balásházy János rendes tag a' vizek' szabályozásáról földmívelési tekintetben, értekezést; Perger János rendes tag Georch Illés tisz. tag felett emlék beszédet; P. Gegő Elek l. tag a' moldvai magyar telepekről; Czuczor Gergely rendes tag Zrednai Vitéz János életrajzából töredékeket olvastak-fel, mindnyájan a' hallgatóknak éljenei által tiszteltetve meg. A' továbbá felolvasott jelentések szerint az 1836 diki 200 darab arany jutalmat nyerték Kazinczy Ferencz eredeti munkái. Dicsérettel említetttek: Czuczor' versei; Fényes Elek' statistikája; Gaal' Szirmai Ilonája; Győry mathesise; Józsiika Miklós báró' regényei; Kerekes' nyelvtudományi értekezései; Szlemenics' fenyítő törvénye. A' történetirási osztálynak 1834-ben másodszor kitelt jutalom kér-

désére bejött négy felelet közül Hetényi János eke-
li református predikátoré nyerte el a' 100 arany ju-
talmat. E' tudós hazánkfia már tavaly is 100 ara-
nyal jutalmaztatott filozofiai értekezéseért. Az 1835-
ben kitett történetírási kérdésre bejött 8 felelet kö-
zül Kossovics Károly Nyitra vármegyei aljegyzőé
találtatott legjobbnak 's nyeré a' 100 arany jutal-
mat. Az 1837-diki drámai jutalomra beküldött 13
szomorujáték közül egy sem találtatott száz arany-
ra méltónak; az „Anyátlan“ című, — Tóth
Lőrincztől, — tiszteletdíj mellett fog kinyomtatni.
A' most lefolyt 8-dik nagy gyűlés által kitett nyelv-
tudományi és philosophiai jutalom kérdések alább
olvashatók. Végre elnök ő excja, sokszoros élje-
nekkel tiszteltetve, rövid, velős beszéddel az ü-
lést berekeszté.

**A' magyar tudós társaság
által kitett jutalomkérdések 1837-ben:**

Nyelvtudományi: Mellyek a' két hazá-
ban és hajdani magyar tartományokban részint fen-
levő, részint régi emlékekben találtató, azon ma-
gyar hangzatú helyirási (topographiai) és család-
nevek, mellyeknek eredeti jelentését bizonyosság-
gal, vagy legalább hihetőséggel meghatározhatni?
Jutalma 100 darab arany.

Philosophiai: Nyomoztassék ki a' panthe-
ismus természete, eredete, szülő okaival 's elága-
zásaival együtt; 's adassék-elő, millyen befolyása
volt a' régi, közép, és újabbkori philosophiai rend-
szerekre? Jutalma 100 darab arany.

„Mindenik osztálybeli pályairások' beküldésé-

„nek változhatatlan határnapja, mellyen túl semmi
 „felelet el nem fogadható: martius' 24d. 1839., mi-
 „dön azt, írója' nevét rejtő pecsétetes levélre hivat-
 „kozó jeligével, a' titoknok veszi által. A' bekül-
 „dött másolat, melly ki nem adatás' esetében is az
 „academia' levéltárában marad, a' nélkül, hogy a'
 „szerző a' munka' sajátságai jogát elvesztené, idegen
 „kézzel és tisztán írva, lapozva, kötve küldessék.
 „Ha a' jeligés levél' felbontása után kitetszenék, hogy
 „a' munka saját keze' írása a' szerzőnek, ez a' ju-
 „talomtól elesik. A' 100 arany jutalmon kívül,
 „másod, sőt harmad karbelinek találendő felelet is
 „kiadathatik, ívenként' szabandó tiszteletdíj mel-
 „lett.“ Pesten, a' 6dik közülésből, sept. 10. 1837.

D. Schedel Ferencz, titoknok:

A' m. n. tud. academiai főpénztár' állapotja
 1836 végén. I. Bevétele. 1835-diki pénztári ma-
 radvány dec. folytán 6960 for. 56 7/20 kr.; lefize-
 tett alapítványok 's adományokból 5140 fr.: alapít-
 ványi kamatokból 's évenkénti holtig ajánlatokból
 15,388 fr.; hitelezvényi kamatokból 2757 f. 45 kr.;
 az összes bevétel: 30.246 f. 41 7/20. — 1836-ban ezen
 és mult évekről fizetetlen maradt: Alapítványi kamat
 4.360 f.; hitelezvényi kamat 1.753 f. 12 kr.; holtigaján-
 lat 1550 f., az összes maradék tartozás 7663 f. 12 kr. —
 II. Kiadás. Hitelezések 6200 for.; titoknok', hely-
 beli 's vidéki rendes tagok, tisztviselők, másolók és
 szolgák' díjaira 8984 fr. 27 kr.; fizetetlen vidéki rendes
 tagok' nagy gyűléskori napdíjaira 's utazási költsége-
 ire 649. for. 24 kr.; könyvek' kiadására a' mellék-
 pénztárnak fizetett 2000 for.; hivatalos nyomta-
 tásokra, oklevélkészületi, könyvárosi 's kötési költ-

ségekre 544 for. 33 kr.; butorozásra 317 for. 16 kr.; házbérre 900 for.; irományszerekre, világításra és fára 370 for. 54 kr.; jutalmazásokra 2021 for.; játékszinre 489 for.; posta és elegy apró költségekre 296 for. 12 kr.; az egész évi költség 22,772 for. 46 kr.; 's így kivonván a' 30,246 for. 41 $\frac{7}{20}$ kr. bevételből a' 22.772 f. 46 kr. kiadást; marad a' főpénztárban 1837re 7473 for. 55 $\frac{7}{20}$ kr. pengőben.

A' n. m. tud. academiai mellék-pénztár' állapota 1736 végen. A' mellék-pénztár bevétele 1836-ban: 1835-diki pénztár-maradvány 3157 for. 14 kr.; az alaprajz szerint évenként nyomtatásra rendelt 2000 for.; kölcsönvétel a' főpénztártól 1800 for.; eladott könyvek' árából 4429 for. 18 kr.; összes bevétel 11 386 for. 32 kr.; kiadási összeség nyomtatásra 's ezzel rokkon neműekre, 's tartozás visszalizetésére 10.206 for. $\frac{3}{20}$ kr.; ezt levonván marad 1837re 1179 for. 35 $\frac{17}{20}$ kr. Az Igazgatóságnak Pesten, september' 4d. 1837. tartott üléséből. Gr. Teleki József, előülő. D. Schedel Ferenz, titoknok.

L o g o g r y p h u s.

Accipiunt pueri me propter verbera passim,
 Dum comedunt fructus clam rapiendo meos.
 Quondam, fronte carens, fueram pauperrimus orbis.
 Uno deleto, gaudia verna dabo.
 Totius abjecta media, tunc nomen habebis
 Pontificis Magni; Gallia noscit eum.
 Quid sim Pontificis desecta fronte videbis.
 Et quid agis, perdis, me sine quidquid agis.
 In prima similem postremae si facis alpham,
 Sique bibis multum, Tu quoque talis eris.

Némelly példányokban 29-ik lapon 9. és 10. sor. becsúszott hibát olvasd: „ll-ikén fog tartatni.“

C u l t i o r e s.

Vetus illa experientia, quod res quaevis in orbe terraqueo, quamcunque inanis et ingrata esse videatur, melius etiam latus habeat, novissime rursum comprobata est insulso illo clamore, quem insanus liberalismus contra declarationem Regis Hannoverani sustulit. Quod enim incredibile secus videretur — aliqua inde doctrina hauriri potest.

Viri libertatum minime celato in Aristocratiam odio innuebant, hanc ad evertendam potius novam constitutionem manus admoturam esse, quam ut eam vi auctoritatis suae naturalis suffultum eat. Sub Aristocratiae nomine praecipue antiquae nobiliores familiae intelliguntur, quae possessione ampliarum terrarum gaudent; hac ratione ergo magni terrarum possessores in regno Constitutioni hannoveranae addicti non essent.

Iidem libertatis heroes pari indignatione confessi sunt, etiam apud populum multitudinem, indifferentismum potius quam sympathiam erga constitutionem praevigere. Vox quidem haec „populus“ nimis vaga, multiplicis significationis et vario usu detorta jam est, licebit tamen nobis sub ea incolas ruris et urbium sumere, et primis quidem praecipuum locum tribuere, quoniam in

hoc regno 70 et aliquot duntaxat urbes numerantur, inter quas una tantum 20 mille, sex plus quam 10, et septem supra 5 mille incolas censent. Ac proinde nec minores terrarum possessores et cives, — qui hic magis, quam uspiam, in suas athomos seu minores particulas dispersi sunt, — constitutio inter suos refert amicos.

At vero Cultiores omnes — prout paginae liberales adseverant — eidem additi sunt, unaque spem depromunt fore, ut contentio eorum ad thesaurum hunc (constitutionem) salvum praestandum plurimum collatura sit; hac ratione penes majores et minores terrarum possessores, nec non cives, novus status, „Cultiorum“ scilicet, adinventus. Designatio haec, qua nota characteristicam, arrogantiam sapere posset, interim malumus credere, eandem non adeo positivam, quam negativam exclusionem praeseferre (i. e. nullum, qui re vera cultura pollet, sed qui ea caret, e classe illa excludere); una tamen justa hic enascitur quaestio: e quibus elementis status ille constare adstruatur?

Illi sane, qui nomenclationem hanc, qua determinationem technicam, in cursum posuerunt, ante alios *semet ipsos* sub ea intelligunt, et sic primum status illius elementum jam habetur, quippe Scriptores ephemeridum ex professo in primis liberioris spiritus. His secure *homines industriae* accenseri possunt, quorum fides politica in omni-

bus fere regnis eadem est, ast hi in regno Hannoverae vel prorsus non, vel exili duntaxat numero adsunt; regnum hoc ex indole soli agriculturae deditum est, in quo itaque idololatria industrialismi adhuc endemia seu popularis reddita non est. Post hos publicistae illi academici docentes, et publicos officiales singulariter inter membra status hujus censent, et quales designant, quorum peculiarem sibi operam polliceri liceat. Idem de advocatis dicendum, qui seriem claudunt, nisi academica etiam juvenus statui illi accenseatur.

Absque dubio plures harum classium expletis fideliter obligationibus suis, singulari adtentione, gratitudine ac aestimatione dignissimi sunt, et revera prosperitas societatis civilis plurimum inde dependet, quem ad modum hi partibus suis defungantur; sed auctoritas illa politica seu partes illae in republica, quae hic intelliguntur, iisdem vix tribui poterunt. Caeteroquin neminem fugit, „Cultiores“ illo, quo sensu hic sumuntur *), in publicis negotiis maxime esse vocales ac streperos, sicut fere in exclusiva periodici preli possessione collocatos: quis tamen idcirco in hoc, de quo hic agitur, argumento, tantum eis tribuet pondus atque momentum?

*v. * e B. p. W.*

*) Cultiores enim in sensu genuino modestiam, uti in omnibus, ita in regni negotiis, omnino praeferunt. *

*Constantia in bono, omni invidia
major est.*

Comitia novissima in Anglia ad propositionem Dni Philpotts, Episcopi (anglic.) Exeteriensis deputationem nominarunt, quae investiget, annon Clerus catholicus institutione populi in proselytismum abutatur. — Coram hac deputatione quidam hybernus Dominicanus e monasterio Esker, Cottus Galvay, Dr. Smyth, sistere se debuit, qui institutionum scholam erexit, accusatusque est, contra pedagogici collegii nationalis praecepta (vi quorum institutio absque discrimine confessionum fieri debet) in aedificio suo scholastico sacrificium missae Deo obtulisse. — Dr. Smyth deputationi exposuit, aedificium suum scholasticum amplum, et duarum contignationum esse, e quibus pro pueris altera, altera pro puellis destinata sit, et contiguae aedificio adnexum haberi nitidum parvum sacellum catholicum. — Interrogatus, qua ratione expensas aedificii procuraverit, reposuit: ope equi parvi et ephippii atque freni. „Desiderium, inquit, incessit animum morum circa me desertum excolendi, equum itaque meum, cum ephippio et freno 10. lib. sterl. vendidi, et — sum enim ex ordine mendicantium — mendicatum profectus sum, sumtus pro schola mea colligendi ergo. Benedicente Deo ultra 1300 l. st. (13.000 fl. c.m.)

collegi, ad quam summam solus bonus Comes Schewsburi (qui ipsum ad deputationem deduxit) 400 l. st. contulit. His aedificationem orsus sum, et conatus meus felici eventu coronatus est, quin seu dioecesim seu parochiam habuissem. Neque diffiteor, me contra vigentia statuta missae sacrificium in aedificio scholastico Deo obtulisse, quia alio ad id loco destitutus fueram; ast eadem die, qua sacellum tectum fuit, altare ad illud transtuli.“ — Dum Dr. Smyth ex oeco exiret, ad Episcopum Exeteriensem conversus, his verbis eum allocutus fuit: „Quis scit, Dr. Philpotts, fortasse non eris alienus aliquid pro consummando meo sacello benevole conferre?“ Episcopus exacerbatus, quod monachus eum suae dignitatis titulo allocutus non sit, „Domine“, inquit, „ignorasne, me Episcopum Exeteriensem esse, quodve unum ex optimatibus regni offenderis?“ Dr. Smyth se excusabat, et preces suas ad Lord Episcopum pl. t. repetiit. Ille tamen inexorabilis, quaesivit ab uno assidentium Episcoporum cath. hybernicorum: „Due Lord Episcopo Killalensis, compellarisne in Hybernia vulgo tantum Dr. Sandes?“ Hic tranquille reposuit: „Certissime, et quidem quavis vitae meae die, charissime Lord, neque me idcirco offensum puto.“ — Scena haec proficuos pro Dr. Smyth habuit effectus. Qui scilicet ad suum aedificium plene consummandum aes alienum 200 l. st. contrahere et ipsos itineris

Londinum sumtus mutuo petere coactus fuit. Dum oecum sessionum Deputationis relinqueret, Marchio Lansdowne (Praeses intimi Status consilii) quaesivit ex eo titulum et habitationem, et die proximo 20 l. st. eidem submisit, et praeter hoc alia etiam benevola collata obtinuit, frequenter ab anonymis; et sic antequam Londinum desereret, tantas adeptus est pecunias, ut eae ad exsolvendum contractum aes alienum fere suffecerint.

c. * e B.

Id, quod vera docet Religio.

Paginae e Canada inferiore fusam praestant relationem de magno 4000 liberorum colonorum Cottus-Arcadiae conventu, qui sub praesidio noti Papineau in foro magno urbis Napier-Ville celebratus est „injusta coactionis media per sangvinarios et rudes Ministros factionis Whig comitiis proposita expendendi causa.“ — Canadae O'Connell (Papineau) duas horas gallice perorabat, ut auditoribus necessitatem demonstret, resistendi decretis, Canadam concernentibus, per comitia ad rogationem Dni John Russell adoptatis. Innumera vexilla cum inscriptionibus quam maxime radicalibus circumlata sunt. Interim reactio valde proficua ex parte cleri catholici Canadae inferioris semet manifestave-

rat. Generalis-Vicarius catholicae ecclesiae Montrealensis convivium dedit pro 140 sacerdotibus et 6 Episcopis, et postquam pro incolumitate Sanctissimi Patris litasset, denuo surrexit, sacerdotibus necessitatem expositurus, ut omnibus viribus conentur, creditos sibi fidelium greges ad charitatem et unionem christianam exstimulare; utve singulis suae communitatis membris persvadere satagant, nunquam esse licitum, contra legitimos superiores reluctari, aut leges regni transgredi. Neque ulli absolutionem impertiri audeant, apud quem hujus opinionis indicia se manifestaverint, ac si unquam contra regimen insurgere liceret, vel quod licitum sit, leges violare etc. — Hoc facto, pro incolumitate Regis (tum adhuc viventis) vota fecit, quod ingente adplausu exceptum est. — De his Cleri in Canada sensis literae quaedam privatae, e Montreal die 18-va Julii adlatae, haec animadvertunt: „Rom.-catholici incolae universi semet pro britannico regimine declararunt prorsus in obversum factioni gallicae, seu Papineauianae, quo facto, huic omnis vis et facultas, mala patrandi, adempta est.“

v. * e B.

Opera SS. Patrum Vesuntione eduntur.

(l'Ami de la Religion.)

„Editores Vesuntionenses (Besançon), qui nunc in lucem emittunt opera SS. Patrum, juxta editionem olim per Patres Benedictinos congregationis Sti Mauri, nuper uno volumine complexi sunt tria haec opera: utpote Lactantii, Arnobii, et Minucii Felicis, quorum omnium patria fuit Africa, et immortale in defendenda contra infideles Religione Christi, studium, atque meritum. Quis enim est, qui nesciat *Lactantii* opus institutionum divinarum? illius tractatum de mortibus persecutorum ecclesiae etc. Erat Lactantius natus parentibus gentilibus; postquam vero Christi fidem secutus fuisset, Constantinus Magnus eum Crispi, filii sui praecceptorem constituit.“

„*Arnobius* in Numidia natus, cum ibi rhetoricam docuisset, atque docendo cognovisset inanitatem polytheismi; Christianus factus septem libros conscripsit adversus gentes, eximia eruditionis et eloquentiae vi. Inter discipulos suos habuit Lactantium.“

„*Minucii Felicis* dialogus, quem Octavianum inscripsit, est unum e celeberrimis, quae ex antiquitate christiana ad nos venerunt, operibus. Tres erant Romae amici conjunctissimi, Caecilius, Octavius et Minucius Felix. Hi duo posteriores lumine superno collustrati ecclesiae Christi nomen de-

derunt; omnique conatu nitebantur etiam Caecilium ab errore et caecitate idololatriae liberare. Haec est materia dialogi, cujus tandem finis ille fuit, ut victas daret manus amicis suis Caecilius, et, non obstante metu persecutionum, (vixerunt enim exeunte seculo III.) Christo fidem servaret usque ad mortem.“

Tum hunc tomum, tum et alios tomos, quibus opera SS. Patrum Vesuntione typis procudi facit Abbas Gauthier, levi pretio vendunt Typographi, ac Bibliopolae in Gallia; ut hac ratione ad plurium manus, et aedificationem perveniant.

s. III. c. Ep. A. J-y.

Quid novae Hispaniae Constitutio de Religione statuit.

(Ex l'Ami de la Religion.)

„Constitutio nova Hispaniarum promulgata est in Comitibus Mantuae Carpetanorum (Madrid) die 18. Junii 1837, et inserta ephemeridibus Madritensibus 24. Junii. Notum est, eam e constitutione anni 1812 esse desumptam, quae coaluit Gadibus (Cadix). In ista, Gaditana, constitutione articulus 12-us his verbis de Religione disposuit. „*Religio nationis hispanae est, et in perpetuum erit religio catholica, apostolica, romana; sola vera; natio eam protegit legibus sapien-*

tibus, ac justis; prohibetque exercitium cujuscunque alterius religionis.““ Hunc articulum suppresserunt nunc penitus; prout etiam jusjurandum, quo deputati ad comitia semet obstringebant *ad defendendam, et conservandam religionem catholicam, et ad non admittendam ullam aliam religionem in regno Hispaniae.*“

„Sine dubio non videbatur lex ista, et haec jurisjurandi formula convenire progressui luminis revolutionalis. In tota hac nova constitutione nullus alter articulus relate ad religionem reperitur; praeter 11-um qui sic sonat: „*Natio sese obligat ad sustentationem cultus et Ministrorum Religionis Catholicae, quam profitentur Hispani.*““ In toto corpore hujus novae constitutionis nihil sancitur de libertate cultuum; habetur attamen in ea articulus 23-us, profecto memorabilis. Videlicet: „*ad hoc, ut quis deputatus in comitiis esse possit, oportet eum esse Hispanicum ex ordine seculari.*““ Per id manifeste excluditur clerus e comitiis; exclusio haec nunquid non est quam liberalissima?“

s. Idem.

Baro Louis

Baro Louis (a statu priori etiam „Abbé Louis“ vocatus) die 26. Aug. a. c. in Brie-sur-Marne (Bria ad Matronam) prope Parisios

occubuit. Scholae illi adscriptus fuit, cujus caput Princeps Talleyrand est. Natus Tulli (Toul). 1755. et Statui Ecclesiastico vitam addixit. Die 14. Jul. 1790 Episcopo Augustodunensi (Autun), Dno Talleyrand, tamquam diaconus adstitit in missae sacrificio, quod tum in gratiam festi foederationis celebratum est. Brevi post Ludovicus XVI. variis diplomaticis missionibus eum ornavit. Post 10. Aug. everso throno in Angliam emigravit. Eventibus diei 18 mensis brumalis in Galliam reductus, successive cancellariae legionis honoris Praefectus, in Status Consilio libellorum supplicum Magister (receptor), Praeses commissionis liquidationum in Hollandia (ab hac epocha immensae ejus divitiae originem sumserunt), aerarii Status (sub Ministro Mollien) officialis, denique Barro sub imperio creatus est. Napoleone e throno exauctorato inter primos Bourbonum partes amplexus est. A Regimine provisorio Minister aerarii nominatus in eodem munere per Ludovicum XVIII. confirmatus est. Napoleone reduce Gandavum cum Rege recessit, post alteram restaurationem in munus ministri aerarii restitutus est. Anno 1815 e collegio ministrorum excessit, et cum minori factione (oppositione) aliquot annis suffragia dedit, dein tamen ad partes ministrorum rediit, et mense Dec. 1818 rursum ad collegium Ministrorum receptus est. Postquam 1819 cum mareschallo Gouvion S. Cyr

illud reliquisset, usque 1823 membrum comitiorum mansit. Deinceps vini commercium exercuit et in electionum contentionibus atque technis in favorem factionis regimini adversae tam strenuas ceperat partes, ut dignitatibus, quae adhuc uti Status Minister, et membrum Intimi Status Consilii tenebat, exutus fuerit. Mense Julio 1830 dum adhuc in plateis Parisiensibus dimicatum fuisset, a provisorio regimine ad curiam civicam vocatus est. Die 11. Aug. denuo minister aërii renunciatus, sed jam 2. Nov. Lafitte eidem suffectus est, cui rursum 13. Mart. 1831 successit, in hoc munere usque 11. Oct. 1832 permansit.

v. * e W.

Progressus in censu populi Russiae.

Paginae ministeriales, interna negotia concernentes, de census populi in Russia progressu tabellas ediderunt, e quibus haec desumere juvat: Homines etiam in Russia hodie provectionem quam olim attingunt aetatem, interim mortalitas apud succrescentem pubem in primis apud infantes, qui decimum aetatis annum nondum superarunt, notabiliter increvit, quamquam a variolarum inoculatione, inter classes populi inferiores magis in dies invalescente, contrarium sperare licuisset. Antea ad 100 post 15-um aetatis annum mortuos, 110 quindennis mi-

nores venerunt, nunc vero 151, i. e. si 100 moriuntur 15 annis adultiores, 151 infra 15 aetatis annum obeunt. — Excepto anno 1813, pro Russia omnino gravi, per 30 annorum epocham nullus fuit annus, quo populus, solum confessionis graecae non ultra 200,000 utriusque sexus incrementum purum supra mortuos cepisset. Anno cholerae 1831 incrementum hoc 199,799 animas effecit, huc non comprehensa eparchia Minskensi. Annus famis 1833 annum belli 1812-um 60-, annum vero cholerae pleno 100.000 incremento superavit. Annis 1811 et 1814 non obstantibus bellis cruentis, eductisque idcirco magnis procul peregre exercitibus virorum, florem aetatis agentium, incrementum omne ad 375. et 390.000 animarum depressum est. Annis 1807 et 1811, non secus etiam 1815 purum incrementum populi semper infra 500.000 mansit; ast per decursum 15 annorum incrementum semper inter medium millionem, et 700.000 variabat; imo annis 1824, 1829 et 1832 etiam hunc numerum excessit. Si jam medius proportionalis numerus sumatur Russiae populus quotannis 508,140 animis accrevit; i. e. quotannis 1 1/2 parte plures homines nati quam mortui.

v. *

Novissimus census Petropoli.

Petropoli 1836 publicus populi census una cum praesidio militari, sic refertur: „Universim Metropolis numerat 451.974 incolas (330.564 masculini, et 121.410 sequiorissexus).—Inter hos ecclesiastici seculares et diversorum ordinum ss. utriusque sexus 1859, Viri gradus militaris i. e. Generales et officiales 5806; actu in munere constituti magistratus civiles 21.608; veterani ad quietem dimissi officiales militares 3956; civiles magistratuales munere soluti 12.056; cives electi, honoratiores 305; cives 2-ae classis 28.891; in theatris caesareis occupati 1126; mercatores triplicis caetus 9878; cives et Possadsky i. e. qui jus habent quaestum exercendi 38.469; opifices 10.286; peregrini 14.268; subofficiales et milites de grege in stipendiis aut quiete 74.928; homines ad nullam classem spectantes 4349; agricolae omnis generis simul cum famulatio 211.549; scholares cunctorum institutorum publicorum 11.293. — Templata numerantur 58, e quibus 43 graeco-russica, 11 peregrini cultus, et 4 dissidentium. Dantur praeterea 91 sacella graeco-russica in privatis domibus et claustris. Numerus domorum omnis generis efficit 8641; inter quas 2517 e lapidibus et 5617 e ligno structae. Fora 18 et tabernae quaestorum in domibus 2517 adsunt, 118 horrea merciumluxus, 5 magna mercium depo-

sitoria; 40 piscinae pro vivis piscibus venui exponendis; 53 epularia, 29 majora diversoria, et 98 minora, 37 cavenae, 36 bellarium officinae, 46 popinae (cibaria) nobiliora, et 59 pro classae inferiori, 308 tabernae vini, 6 caesareae et 218 privatorum manufacturae et fabricae, 32 caesareae et 21 privatorum typographiae ac lithographica instituta, 247 fabrorum officinae et 350 balnea etc.

v. * e V. D.

Feracitas auri et argenti in Russia.

Mercator Krasnojarskensis, Korosteleff, qui pelliceis mercibus quaestum exercet, et ideo cum gentibus venatui deditis, et in montibus Sajan degentibus nexum fovet, in itineribus suis, commercii gratia susceptis strata auri in illis regionibus investigavit, et revera 1833 primum ad ripam amnis Janga, qui in Kan illabitur, sabulum, aurum continens, detexit. Non obstante loturae imperfectione, operarumque ad illam adhibitarum imperitia 1835 obtinuit e 586.726 pud sabulo 1 pud, 8 libras et 42 $\frac{1}{12}$ solotnik puri auri, anno autem 1836 e 703.156 pud sabulo 1 pud 57 $\frac{70}{96}$ solotnik auri lucratus est (1 pud = 40 libris).

In Wereja duo numi aurei magni Principis Wassili Dimitrowitsch Donskoi in terra inventi sunt, e quibus unus in primis

bene conservatus est. Hucusque argentei duntaxat numi dicti M. Principis noti fuerant.

v. * e B.

**RR. DD. Steph. Tvrdy et Lad. Sztarek
Canonici h. Nitr.**

Caeo-Regia Majestas altissima resolutione sua de 18. Aug. Stephanum Tvrdy, Parochum Bittsaensem, et Ludovicum Sztarek, Orphanotrophii Solnensis Directorem, Cath. Capituli Nitriensis Canonicos hon. bb. nominare dignata est.

**RR. DD. Lad. Szabó et Cosm. Drenovác
tit. Praepositi.**

Eadem SS. C. R. Ap. Majestas Ladislaum Szabó, Parochum Csongradiensem et V. A. Diaconum Holdmezővásárhelyiensem, Sancti Eustachii de Csúth; et Cosm. Drenovác, Semliniensem parochum, de Mogdolin, seu S. Magdalенаe tit. Praepositos ben. renunciare dignata est.

L o g o g r y p h u s.

Excellit: verum sine vertice res fit amara,
Quam pes turbabit, si modo major erit.

Solutio Logogryphi in Nro 3.:

P i r u s.

*Ardua revolutionarii regiminis in Hispania
(vel ubicunque) conditio.*

Paginae parisienses Madrito has communicant literas: „Regimen novum inter moderatos, qui nihil de eodem scire volunt, et factionem ferociorem, a qua contemnitur, aegre semet sustentat. Ut se his difficultatibus expedire possit, et ingenio et aere plus valere deberet. Vox publica regimen liberale plene et fere absolute damnat, quod praeter heterogeneam suam originem ingentem illum commisit errorem, quod omnes populi sympathias inde ab exordio offenderit. Absurda lex de reformatione Cleri suos jam fert fructus. Clerus potius demulciendus, non vero inepta illa agendi ratione impetendus et exacerbatus fuerat. Don Carlos ex omnibus his stultis consiliis utilitatem pro se capit. Jam in Navarra, Catalonia, Valencia et Castilia aequali fere copiarum numero cum Reginae exercitu depugnat. In Castilia centram insurrectionis focum parat. Generales Espartero et Oraa insigni Principis Don Sebastian et ducum sub ejusdem imperio solertia obstupesci, 35 cohortium suarum motus congrue instituere nequeunt. Systema bellum gerendi, a strategum concilio Caroli adoptatum, in eo consistit, ut Christinae copiis in separatis agminum proeliis per varia et saepe contraria itinera detrimenta

inferant. Carolus hostes suos dispersos superare conatur.“— Consilia hic interserunt literae, vi quorum 160 000 nationalis militiae a Christinae asseclis usus magnus fieri potuisset, dein sic continuant: — „Emigratio e metropole perdurat; ferunt, Munnoz fuga sibi consuluisse, et in Gallia refugium quaesiisse. Tabulae proscriptionum et immolationum, quae publicae circumferuntur, plurimos exterrent. Senex Castannos reposuit nuper amicis, sibi svadentibus, ut in fuga salutem quaerat: „Quid interest“ — inquit — „aliquanto citius mori? uno alterove anno mihi vivere adhuc concessum est; novum clima fors mortem citius adferre posset, quam pugiones sicariorum“. — Postscriptum: „Sinistri circumferuntur rumores; de intestina revolutione agitur, quae pro scopo habeat metropolem direptioni et sicariorum arbitrio tradere. Famosus Cardero dicitur molimini praeesse. Praeterea Caroli copiarum impetus metuitur, qui Madrito iterum undique adpropingvant. E provincia Cuenca tota die videntur integrae familiae intra muros nostros confugere. Pavor in ore omnium horum visibilis, etiam Madriti terrorem propagavit. Frequentes militiae nationalis manipuli plateas oberrant. Omnia adjuncta turbulentam noctem portendunt.“ — (Haec est felicitas, liberalibus principiis et seditionibus parata!)

Sensa ac verba liberalia Democratarum Ulyssipone e conventiculis conspirationum ad nationem edicti instar die 21. Aug. vulgata.

„Portugalli! Illo temporis puncto, dum Repraesentantes vestri constitutionis revisionem terminaturi erant, cum jam reformationes in effectum deductae aerumnas nostras allevatum ibant, ab hominibus, quos natio (liberales) honoribus et opibus cumulaverat, necis atque exitii clamor sublatus est. Pedibus calcata nationis dignitate, signa seditionis sustulerunt, auroque extero corrupti, nomen portugalicum delere decreverunt. Abjecti hi in Belem devicti sunt, ubi peregrinorum verutis confisi libertatem nobis obtulerunt. Vandali hi, qui tanta magnanimitate veniam a nobis impetrarunt, meliorum prorsus indociles, vindictae cupidi, erga populum ingrati, qui eosdem receperat, Portugalliam devastare anhelant, foedissimae ambitionis satisfaciendi gratia. *) Diploma proclamarunt, et incolas depraedati sunt; sacra quaevis et veneranda instituta attrectarunt, et nunc ad metropolem accedere audent! — Portugalli! Libertas vestra in discrimine versatur. Habetis arma roburque, chara item vobis nationalitas vestra. Imo majora his adhuc vo-

*) Conscientia harum veritatum clarissime profecto fervidis reformatoribus in primis vivida esse debet.

his suppetunt: animus fortis, et, quemadmodum cives egregios decet, nulla reformidans sacrificia. Viconde Sa da Bandeira, zelosus hic patriota, alter hic Scaevola Lusitanus, 2000 viros liberos sub Imperio habet, qui pro caussa publica immolare quaeque*) parati sunt. Vos 16 cohortes pedites nationalium militum habetis cum 4 cohortibus venatorum ejusdem militiae, quae simul agmen 2000 virorum constituunt, (cohortes sic exillem continent numerum!) 700 praeterea viros fortes militiae municipalis, quibus Caesar de Vasconcellos imperat, quive intra duas dies 2000 milites in sua acie numerabit; 600 classarii manus jungent cum strenua cohorte armamentarii. Pyrobolarios quoque praetorianos, cohortes item Studentium, nec non cohortes e Paco, Areos, Alunorda et aliis vicinis locis adnumerare licebit; denique nationalis etiam congressus nostrarum est partium. Rebelles aliquot duntaxat milites legionarios habent, qui semet seduci passi sunt, nobis tamen leges praescribere nequeunt. — Portugalli, ad arma! extirpativum bellum contra illos omnes, qui enthusiasmum nostrum suppressere, transactiones et conventiones svadere ausi fuerint. Nulla datur conventio cum abjectis, qui nihil, nisi necem, rapinas et violentias spirant. Victoriae lex eis imponenda, aut in pugna glo-

*) Quemadmodum cuncti reformationum magni heroes.

riose occumbendum; sors, quae propudiosae morti, quam nobis parant, praeferenda est. Gallorum revolutionem Julii et obvallatas parisienses plateas imitari decet. — Ad arma! duces egregios nanciscemini; patrioticum conventiculum (clubb) securitati vestrae invigilat. Opifices, incolae ulyssiponenses! bellum exitiale cum „Devorismo“*) gerendum, et si percussores, janischarii eorum, ad urbis moenia accesserint, palatia eorundem, quemadmodum cum magnifico Archi Episcopi parisiensis aedificio factum, in cineres convertenda erunt. Armorum horrea maximam materiae ignis copiam continent. Nullius rei inopia laborabimus. Portugalli! Vos, bonorum nationalium dilapidatores, homines indemnitatum, et mutui, gregem latronum, et perditorum, qui abolitionem teloniorum et exitium fabricarumstrarum proclamarunt, debellabitis; propugnate independentiam et libertatem vestram! comprobate orbi terraqueo vos Alphonsi IV. et Joannis I. dignos Portugалlos esse! Ad arma! ad castra! ad victoriam! Parate vobis arma ex omnibus rebus, quas obvias invenietis; pugiones, cultri, fustes, lapides vobis ad vincendos hostes deserviant, et si quis e regiminis hominibus ausus fuerit, terroris vel anarchiae clamorem sufferre, cadat illico victima et cada-

*) Nota opprobrii compellatio partis adversae, i. e., quae diploma Petri desiderat.

ver pro vallo adhibeatur. — Portugalli !
 tempus moderationis praeteriit. — Libertas
 aut mors !" (Sequuntur subscriptiones.) Pro-
 clamatio haec ubique, in ipso adeo Comitio-
 rum oeco affixa fuit, nec verebantur com-
 plures Ablegati consensum suum enunciare
 atque declarare : ante omnia in Anglos irru-
 endum esse, qui auro suo seditionem con-
 citaverint; e podiis adprobatio adclamata est.
 Unus solus ablegatus, D. Henricus Gorjao,
 honorificam praebuit exceptionem, qui in-
 ter contestationes animi, similia principia
 abhorrentis, et inter minas, contra vitam
 suam undique prolatas, oeco excessit.

r. * e B. et W,

*Litterae Archi-Episcopi Parisiensis quoad
 novum Panthei frontispicium ad-
 ejatem Parochum.*

„Parisiis, 7, Sept. 1737. Domine Pa-
 roche ! In conspectu magni offendiculi pu-
 blici, quod sub oculis nostris evenit, quod-
 ve ad faciem solis in monte nostro sancto
 editum est; ex adverso horum plus quam pro-
 fanorum emblematum, quae locum radiantis
 crucis Jesu Christi occupant; coram corona-
 tis impiorum, flagitiosorum corruptorumque
 auctorum et scriptorum imaginibus, in lo-
 cum modestae et pudicae virginis (S. Geno-
 vevae) positae, cujus protectio metropolem

hanc e maximis liberavit calamitatibus, fides Clodovegi, fides Caroli M. et Ludovici Sancti, fides Galliae, fides Patriae lugubrem suffert gemitum, cui suspiria et lacrimae Cleri piorumque fidelium et omnium Christianorum semet adungere debent. Utinam expiatione hac caeli placarentur! — Per novem dierum elevationis S. Crucis devotiones, id est a 14-ta Septembris usque 22-dam c.m. inclusive, quotidie preces, die elevationis Stae Crucis recitari solitae, ita et festo die Sanctae Genovevae (die 3. Januarii) sub missae sacrificiis orabuntur. — Tibi sincere addictus Hyacinthus Archi-Episcopus Parisiensis.,

Facile est perspectu, quantopere haec fortis animi declaratio iram liberalium exciterit, nec satis nobis admirari licet, dari etiam paginas, caeterum revolutioni inconsequenti famulantes, quae per singularem exceptionem hanc de mandato Archi-Episcopi Parisiensis sententiam depromunt: „Frequenter satis consilia Domini Archi-Episcopi Parisiensis impugnavimus, ut adeo jure merito nos in eum aequos etiam esse posse arbitremur. Hac vice existimamus, eum juste egisse; neque id palam profiteri reformidamus, addimusque, Praelatum hunc majori moderatione ac dignitate juri suo insistere, et obligationi satisfacere haud potuisse.“ Id quippe agebatur, ut templum,

cultui divino sacratum, jurisdictionis Archiepiscopalis, injuste ereptum, frontispicio provideatur, in quo praeter alios Voltaire, Rousseau, et Carnot gloria illustrantur; regicidae penes homines, qui omnis religionis extirpationem summum vitae suae pensum habuerunt! — Contra paginae „Journal des Debats“ miserabiles profecto semet praeserunt, dum obligatione defungentem Praelatum in ludibrium traducunt, una tamen adjiciunt, ideam operis artificiosi non esse valde monarchicam; at vero eadem prorsus obliviscuntur: parte ab una labores et molimina dictorum virorum, prout etiam Dnorum Manuel et Lafayette etc., fors ad ordinem hodiernum stabiliendum prorsus necessaria ac in omnis praemittenda fuisse, parte vero ab altera complexum illum imaginum penes pensiones annuas, expugnatoribus publicorum carcerum *) aliisque sub restauratione criminis majestatis aut perduellionis rebus decretas, nec non penes gloriosa primae revolutionis monumenta congrue coexistere posse.

*v. * e W., e B. et e B. p. W. B.*

*) Qui 1789. 14. Jul. propugnaculum „Bastille“ olim praecipue pro status captivis destinatum adsultu et magna sanguinis profusione expugnarunt, unde violentior revolutio exordium cepit.

Sancta Osanna Cattari.

In collegiata ecclesia cattarensi ad laterale altare potest videri sepulcrum S-ae Osannae, quae 27. a pr. 1565 monialis in claustro olim S. Pauli obiit, et 120 annis post, 1685, postquam corpus integrum, et incorruptum inventum fuisset, illud ad dictam ecclesiam translatum est, ubi a fidelibus ab inde magnaveneratione colitur. — Anno 1503, in vico Cumani Montenegrinorum a schismaticis parentibus nata, anno aetatis 22, i. e. 1525 Cattarum (Cattaro) venit, ut ancillam ageret; brevi tamen tanto desiderio solitudinis teneri se sensit, ut in angusto ac tenebroso post ecclesiam S. Bartholomei loco septem annis eremitarum more pane et aqua viveret, quae homines pii eidem porrexere. Pro lecto 7 lapidei gradus deserviebant. Exactis sic 7 annis in claustro S. Pauli moniales vestes sumsit, ubi adhuc 43 annos in exigua cella et in maxima solitudine inter easdem sui castigationes, et continuas orationes vixit, atque aetatis anno 72 evivis decessit. — Piiis fidelibus, quae ipsam inviserant, futura saepe praedixit, et populus adversitatum publicarum tempore semet ad eam conventere solebat. Vita ejus per P. Seraphinum Zorsi et P. Pium Bolognese, Dominicanos peculiariter conscripta est. — Id sane memorabile, quod consanguinei ejusdem ad hodierna usque tempa-

ra anno quovis e Cumani Cattarum anniversario mortis die iter suscipiant, et quamvis catholici non sint, tanta tamen in suam consanguineam, in fide catholica mortuam, veneratione ferantur, ut ecclesiae centenarium cerae offerant pro celebrandis in honorem ejus missae sacrificiis. v. * Z.

Exules Sibiriae.

Litterae quaeprim Petropoli de 23. Aug. haec habent: Regimen novissime libellum, pro statistica Russiae, imo ratione quodam, etiam pro psychologica totius humani generis historia memoria dignum typis edidit sub titulo: „Statisticae notitiae de reis in Sibiriam ad exilium missis 1833 et 1834.“ — Regimen ingenuo candore ac veracitate publice id notum reddit, quod brevi ante profundissimum civitatis arcanum esse putabatur. Tabellae adnexae omnibus cum circumstantiis accuratissimae adornatae sunt. Cuncta in iis exposita inveniuntur, quae sciendi cupidus de hoc argumento nosse cupit. Adnotata ibi reperiuntur: numerus, ac genus in diversis locis magni hujus imperii patratorem scelerum, ratio item probitatis morum, prout ea in diversis locis, et apud diversos incolas observatur, motiva et causae, quae scelera adduxerant, ipsa exulum vitae ratio, moresque in Sibiria et alia scitu dignissima. Libellus hic

bibliopolia non dum subivit, juvabit itaque
 quaedam ex eo communicare: „Die 1. Jan.
 1833 omnium exulum numerus in Sibiria oc-
 cidentali 33.921 mares et 6873 sexus alterius
 complectebatur; in orientali vero 42,675 ma-
 res et 8589 feminas, simul itaque in amba-
 bus 92.058 individua effecit. Per decursum
 1833 accesserunt 7884 rei utriusque sexus;
 anno autem 1834: 10.957. — Subducto vero
 mortuorum et profugorum numero — quovis
 enim anno circa 2000 scelerati diffugiunt, et
 ab omni detectione in immensis ejatibus de-
 sertis securi sunt, — 1-a Jan, 1835 numerus
 exulum in Sibiria occidentali 35,797. mares
 et 6942 feminas, in orientali vero 40,898 ma-
 res et 16.223 feminas, ac proinde in utraque
 Sibiria simul 97.121 individua constituit. In-
 ter hos coloni ruricolae 58.026 fuere, et ad coa-
 ctos labores proscripti (karterschniki) 9667.
 — Maximum exulum numerum (206) Guber-
 nium Kasan suppeditavit, minimum (9) Gu-
 bernia Archangel et Olonetz. Ratio ad im-
 populationem cujusvis Gubernii haec exhibet
 resultata: In gubernio Kasan unus capitis re-
 us datur inter 2753 incolas, in Gub. Archan-
 gel unus inter 10.734, in Olonetz unus inter
 12,329. — Inter exules feminas ad coactos
 labores relegatas ratio ad viros maxima fuit
 ob supposita incendia damnatarum. In hac
 categoria 33 feminae sunt ex adverso 45 vi-
 rorum; contra in aliis capitalibus criminibus
 proportio feminarum longe favorabilior (i. e.

minor) est; sic ob praedocinia et violentas invasiones 4 feminae damnatae veniunt ad 225. viros; homicidia patrantes feminae 114 ad viros 524; furta commiserunt 248 feminae, dum 1432 viri ejusdem criminis rei inventi. E Livonia 1833 propter homicidia, solae feminae sunt exilio mulctatae, nullus vir, et reipsa id notatu omnino dignum est, quod ex collatis observationibus, per decadem institutis, inter mulieres propter homicidium in exilium missis maximo numero semper e provinciis mari Baltico adjacentibus fuerint. Per illud temporis intervallum e Livonia 17 mares et 41 feminei sexus, e Curlandia 12 viri et 16. feminae, ex Estlandia (Estonia) 3, mares 10 mulieres transportati sunt. — Omnibus, ob graviora delicta praecipue politica damnatis, domicilia ad boream et ortum, prope mare glaciale adsignantur; ii contra, qui propter leviora delicta in exilium mittuntur, maxima ex parte in occidentali et meridionali Sibiria distribuuntur, in primis in gubernio Tobolszk, quod in tota Sibiria mitissimo climate gaudet, et in socialibus culturae correlationibus maximum jam progressum fecerat. His maxima libertas conceditur dispositiones in vitae suae ratione faciendi. Inter hos multi inveniuntur, qui olim in Europa natalibus, dignitate et cultura primae societatis classi adscripti fuere, hic vero sufficiente animi fortitudine pollebant, anterioribus vitae luxuriosae rationibus valedicentes, sim-

plicem sibiricam amplectendi, huicque demum adjunctorum necessitati adsvecti, adfirmare saepe audiuntur; vitae rationes nationalium, — cosacorum et rusticorum longe tolerabiliorem sibi videri, quam olim credere potuissent. E matrimonio horum exulum et mulierum sibiensium prognati liberi nulla amplius vestigia europaeae suae originis et relationum anteriorum, in quibus genitores vixerant, retinent. Hinc habet explicatum, cur iu Sibiria degentes, russici olim nobiles, agrorum culturae, venationi et aliis vitae alendae occupationibus dediti, tam parum a caeteris populi classibus semet distinguant, uti tartaricorum principum posteri. Gens haec muhamedanae religioni fideliter addicta manet, et hoc pacto, quantum fieri potest, nationalitatem suam ab aliis populis secretam et puram conservare conatur; unde tatari in Sibiria consuetudini suae, in separatibus slobodis (oppidis tataricis cinctura lignae) vivendi et opera industriae pro se exclusive tractandi, inhaerere conspiciuntur. Contra exules germani a moribus et consuetudinibus, in sua patria vigentibus, utcumque deflexerunt, et rationem vitae classis incolarum praedominantis, nempe russicae, adoptarunt, quod quidem prudenter factum. Religioni nihilo minus patrum etiam hi inconcussa fide constanter adhaerent, penes quam tamen videntur in dies magis ad vitae agenda rationem simplicem reverti. Illa vero laus eis prae-

cipue debetur, quod inter omnes exules quiete, tranquillitate, et laboris amore maxime excellent. — Judaei in Sibiria exules pertinacissime et non sine efficacia potenti hominum, inter quos vivunt, ipsiusque naturae influxui resistunt, et millenos annos induratum nationalitatem tenacissime custodiunt. Majorem quoque experiuntur aestimationem, quam in cunctis fortasse reliquis Russiae Europaeae locis. Hic pro populo sui juris, et cum germanis communis originis habentur, quoniam omnes e Russia in Sibiriam relegati Judaei germanice loquuntur. v. * e W.

*Constantia ac fortitudo Missionariorum
Catholicorum.*

Alienarum Confessionum quoque ephemerides narrant exempla Missionariorum Catholicorum, qui propter stabilem salutaris Fidei confessionem ac dilatationem; in vincula coniecti, tormentis cruciati, et, quia noluerunt cessare a laudibus Salvatoris, quia noluerunt ejurare nomen Domini, quia noluerunt adorare idola Gentilium, ea solum de causa crudeli morte necati sunt. Nunc autem in ephemeridibus Parisinis, *l' ami de la Religion* inscriptis: dd. 4. Julii 1837. Nro. 2832. pag. 26. haec leguntur: „Duo Missionarii Catholici die 1-a Julii a. c. ex Hollandia discedere parabant ad colonias, Hollan-

dorum in Mari Indico ad Orientem sitas. Sunt autem ii: Dni Cartenstat, et Van-Dyck; quorum prior studiis operam dabat Romae; alter vero erat Ecclesiae Ultrajectinae Archipresbyter. Proficiscuntur sumtu Gubernii, et ante iter suum Regi Guilielmo se praesentes stiterunt, qui dicitur velle plures adhuc alios Missionarios ad Indiam orientalem, sub ditione sua positam, ablegare.“

s. *Ill. c. Ep. A. J-y.*

IV. Dei Praeceptum.

Coram correctionali Politiae tribunali comparuit nuper Judaeus quidam nomine Abrahamus, annorum 102 cum uxore 86 annos nata, filium octuagenarium nomine Isaac accusans, qui, licet opibus provisos, ex avaritia parentibus opem ferre recusabat. Tribunal quovis mense 40 fr. opis ferendae obligationem ei injunxit, et praeceptum Dei quartum ei in memoriam revocavit.

Cardinalis A. Eppus „Cesare Brancadore“ †.

Nuncia e Fermo ferunt, ibidem nocte inter 9. et 10. m. p. Eminentissimum Cardinalem Archi-Episcopum urbis illius „Cesare Brancadoro“ anno provectae aetatis 82. obiisse. Natus fuit 1755. 28-va Aug in urbe Fermo et a di-vo Pio VII. Pontifice in secreto consistorio die 23. Februarii 1801. ad purpuram promotus.

Magnifica Ecclesia Catholica Holmiae.

E literis Vicarii Apostolici in Svecia, Dni J. L. Studach de Altstätten (Confessarii Majestatis Reginae) intelligimus primae ecclesiae catholicae aedificationem molis et architecturae insignis brevi consummatum iri, et consecrationem ejus ad 16. Sept. (Eugeniae festum nominis utriusque reginalis matronae) defixam fuisse. v. * e. B.

Ad BB. Lectores.

Ad suspicionem omnem avertendam, sedandosque eorum animos, qui forte similibus, qualia sunt in Alvearis nostri Fasciculi III. pag. 71. de *mutuo templorum usu* etc. offenderentur, declarandum putamus: hisce non sensa nostra enunciari, sed solum facta et eventus referri. — Utile quippe putamus, quandoque e domesticis in primis paginis publicis ea, quae nobis singularia esse videntur, ad verbum excerpta, Lectoribus proponere, eorumque judicio ac sententiae tradere, scopum plene nos assecutos existimantes, si adtentionem, ac meditationem eorum, quorum interest, ad ea reflectere nobis licuit. — Secus enim etiam dum atrocia temporum molimina referimus, ea probare censendi essemus, quod tamen absit! — *

Solutio Logogryphi in Nro 4.
N o b i l i s.

B e s z é l g e t é s.

A' szabadságról.

Tanítvány. Igaz e, hogy minden ember szabadságban születik?

Oktató. Nem igaz. Ez a' hazugság második olly hamis állítmány, mellyel a' végre élnek az ál philosophusok, hogy zavarba hozzák a' világot.

Tanít. Mikép lehet megmutatni, hogy az emberek nem születnek szabadságban?

Okt. Minden ember kisded gyermecske, mikor születik, erőtlen, gyenge, magával jótéhetetlen, 's nem képes élelméről, táplálatairól gondoskodni, úgy hogy születése' első napjaiban már oda lenne, ha nem volna, a' ki felfogja ügyefogyottságát, és ápolgassa. Tovább: minden ember tudatlanság 's tévelygés alá vetve jő a' világra, 's ha nem találkoznék, a' ki oktassa, vezérelje, magára hagyatva önként rohanna veszélybe, mint ama molypillécskék, mellyek a' világosság' fényétől csalatra önként röpöppennek a' lángba, 's megemésztetnek. Végre rendetlen indulatok, szenvedelmek' csirájival lép ez életbe ez ember, mellyek vele együtt nőnek, korosodnak, vastagodnak; ezeknek martaléka lenne ő, ha senki nem venné gondja alá, a' ki a' rendetlen indulatoknak heves kitöré-

seit zabolázza. Egy ilyen lény tehát, melly azzal a' szükséggel jő ki a' természet' kezeiből, hogy más vegye karjára, más nyujtsa szájába a' táplálatot, más vezérelje, 's vezesse kézen fogva a' könnyen megeshető mindennapi veszedelmek' távoztatására, más' uralkodása, 's parancsnoksága alatt legyen, a' ki kényszeríthesse zabolán tartani indulatit, 's tulajdon kárára, 's ártalmára nem engedni ezeknek szabad kizúdulást, — egy ilyen lény bizony nem hoz magában, 's magával szabadságöröklést e' világra, hanem inkább merő szükölködést, merő függni kénytelen állapotot, és kötelességet.

Tan. Ez talán csak a' gyermekkor' éveire van így: de mikor megerősödnek, 's érett korra jutnak az emberek, akkor már bizonyosan szabad, és független állapotban lelik magokat.

Okt. Alaptalan ez az állítás is, miről nem nehéz meggyőződöd. A' természet, vagy inkább a' természet' Alkotója, az Isten, ki függésben hagyja születni az embert, együtt arról is gondoskodott, hogy az, erőtlenségében, gyámítassék, tévedhetéseiben vezéreltessék, rendetlen indulatinak ártalmas kicsapongásától szükséges zabola által gátoltassék: az sem szenved semmi kérdést, hogy ennek a' termézettől rendelt gondoskodásnak mind addig fenn kell maradnia, valamig el nem lehetnek a' nélkül az emberek. Hol van pedig ember, ki érett korában is egyedül magára

hagyatva mindenkor elég ép, erős, és képes legyen minden szükségeiről úgy gondoskodni, hogy soha mások' segedelmére vagy egyenesen, vagy közvetleg ne szorúljon? hol van olly kitanúlt, olly mindent felfogott éles belátású ember, kinek soha ne volna szükséges mások' tanácsa, vezérlése? hol van végre ollyan ember, ki minden indulatinak annyira ura tudna lenni, hogy reája nézve minden mérséklő szabályozat, minden zabola fölösleges volna? — Azt te, reménylem, megengeded nekem hogy bizony nincs illyen ember egy is. Ha tehát az emberek egész életük' folytában gyengeség, tudatlanság, és rendetlen indulatok alá vannak vetve, következik, hogy a' függés' állapotjának is, mellybe őket, gyámitatások, vezéreltetések, 's féken, zabolán tartatások végett, helyezte a' természet, szükségképen fen kell maradnia teljes életökben. Ezeken fölül: minden emberek, mint Isten' képére 's hasonlatosságára alkotott lények, szabad akarattal vannak felruházva; lehetetlen pedig, hogy annyi akaratok mindenkor és mindenben egyet akarjanak; másfelől társas életre rendeltetvék a' természettől; lehetetlen volna pedig együtt maradniok, ha szabad lenne mindegyiknek a' maga szesze, 's esze szerint cselekedni, ha mindeniknek akaratját ki kellene elégíteni, és nem szorítatnék mindenik a' maga akaratját valamennyinek haszna, és a' társaság' rendelkezése alá eresztteni. Ha tehát a' termé-

szet, midőn társas életre alakította az embereket, szükségesnek látta közöttök valamelly igazgató főhatalomnak folyvást tartó létezését, melly az önkényt féken tartsa, 's valamennyinek akaratjánál többet nyomjon, szükségképen következik, hogy a' természet az embereket mindenkor függő állapotban akarta lenni, nem független szabadságban.

T a n í t. Nem azért jött e Krisztus Jésus a' világra, hogy az emberi nemzetet megszabadítsa, 's ennél fogva a' megváltó Istenembernek követői nem szabadságra vannak e rendelve, 'shivattatva?

O k t. Minekutánna az emberek törzsatyjok' bűne által lealacsonyúltak, 's megförtöztettek, általános szolgaság lelt örökségök; föllötte eltestisedtek, 's az indulatok járma alatt nyavalyogván, az eredeti bűnnek büntetésére azon kárhozat' kötelében epedeztek, melly zárva tartotta előttök a' meny' ajtaját. Leszállott innen a' földre Krisztus Jésus az emberek megváltására; eltörlötte a' végzést, melly ellenek volt; nyújtott elegendő módokat, eszközöket a' rendetlen kívánságok' meggyőzésére, 's alkalmasokká tette őket segítő kegyelme által az örök dicsőség' elnyerhetésére. Tovább, az Üdvözítő' eljövele előtt sokképen gyötrettek; 's kínoztattak az emberek a' gonosz lelkek által: ezen ocsmány rabságtól is megszabadította őket Krisztus Jésus, 's a' pokol' hatalmát úgy megtörte, és szorította, hogy, ha a' roszrakésértést kivesz-

szük, mellynek csak az enged, ki engedni akar, most már alig tudjuk, hogy az álkotmányok' sorában vannak ördögök is. Végre, mivel az emberek igen testiek, 's földhöz ragaszkodók voltak, az Istentől rendelt ó szövetségi törvény sok és különféle, nehéz és szoros szertartások alá veté őket, mellyek alkalmasok valának a' nyakas, és makranczos népet féken, 's zabolán hordozni, hogy ki ne rugjon. Ezen terhelő szertartásoktól is majdnem egészen megmentette, és az evangeliom szelid igája alá hajtotta a' keresztényeket eljöveteleivel az Üdvözítő. Ezek azok a' szabadságok, mellyeket nyertek az emberek a' megváltás' következtében.

Tanít. Tehát Krisztus Jésus nem azt a' szabadságot hozta le menyből, mellyet a' szabadelvű philosophusok prédikálnak?

Okt. Nem bizonyára; sőt ezt gondolni sem lehet az isteni bölcseséget, és gondviselést sértő vakmerőség nélkül. Mert ha Isten természetökbe oltotta az embereknek a' függés' szükségességét, és kötelességét, hogy egymásközt békeségesen, és boldogul élhessenek, és ha Krisztus Jésus levette volna ezt a' kötelességet rólok, akkor önmagokkal, 's természetökkel teszi vala ellenkezésbe őket, hogy teljes életöket rendetlenségben, zűrzavarban, 's egymást emésztő támadásokban töltsék. Valóban láthatja is kiki, millyen gyümölcsöket terem a' tágelvű philosophusok' szabadsága, és a' ki nem vetkezett ki még minden érzetéből a' szemérmes józan-

ságnak, és szerénységnek, nem merheti állítani, hogy a' párisi dicső napok, és a' revolúcióknak minden egyéb gyalázatossági illedelmese, vagy alkalmazhatók legyenek azon szabadsághoz, melyet az Isten' Fia ajándékozott az embereknek.

Tanít. Mit mond tehát a' szentírás, és Krisztus' evangelioma az alattvalói függésről, és engedelmességről?

Ok t. A' szentírás, és különösen az evangeliom számtalan helyeken ajánlja, 's parancsolja az alattvalói függést, és engedelmességet. Csak néhányat hozok fel itt. Mindenek előtt igen nyilván, egyszerűen, 's határozottan mondja: Engedelmeskedjete elöljárójitoknak, és függjete tőlők. Sz. Pál, a' Zsid. XIII. 17. — Hogy pedig senki ne vonakodjék engedelmeskedni azon szín alatt, hogy az elöljárók méltatlankok személyekre nézve parancsolni, hozzá adatik, hogy még akkor is engedelmességgel kell irántok viseltetnünk, ha ők erkölcselenek volnának: Engedelmesek legyetek uraitoknak --- nem csak a' kegyeseknek, és szelídeknek, hanem a' nehéz természetűeknek is. I. Pét. II. 18. — És hogy ne vélje valaki, mintha ez a' függés, és engedelmesség csupa emberi nézetekből, 's okokból sürgettetnék, mint mikor tanácsoltatik a' gyengébbnek, hogy hódoljon a' nálánál erősebb hatalmasnak, világosan az is kimondatik, hogy az emberek ne csak félelemből engedelmeskedjenek elől-

járojiknak, hanem lélekismeretben járó kötelességből is: Szükséges engedelmeskednetek nem csak a' büntetésnek, hanem a' lelkiismeretnek miatta is. Sz. Pál. Rom. XIII. 5. — Hogy pedig az emberek' fiai ne higyjék magokat a' szüntelen tartó függés' állapotjával megalacsonyítatva lenni, világosan ki van az is nyilvánítva, hogy az engedelmesség kedvesebb Isten előtt az áldozati barmoknál, 's ezeknek megáldoztatásánál: Jobb az engedelmes-ség, hogy sem az áldozatok. Királyok. I. könyv. XV. 22. — Hogy végre kirekesztessék minden kétség, és a' függésnek, engedelmességnek böcsös, és tisztességes volta rendíthetlennül megállapítassék, kijelenti a' szent Lélek, hogy Istentől származik minden hatalom, 's a' ki ez ellen tusakodik, tusakodik az Isten' rendelése ellen: Nincs hatalmasság, hanem Istentől; --- valaki ellentáll a' hatalmasságnak, az Isten rendelésének szegezi magát ellene. Sz. Pál. Rom. XIII. 1. 2. Ha ezek szerint bizonyos, hogy Isten rendelte a' hatalmakat, és az ezek alá kötött engedelmes-séget, könnyű innen azt a' következtetést húznod, hogy az embernek természetszerinti állapotja nem szabadság', hanem függés' állapotja; 's nem nehéz ebből azt is állallátnod, hogy eszelőség, és Isten' káromlása nélkül nem állíthatni, hogy Krisztus Jésus a' szabadelvű philosophusok által magasztalt szabadságot hozta volna c' világra az embereknek. -- R.L.

Liberalis Confessio.

Paginae quaedam revolutionariae gallicae de arte strategica (tactica) liberalis literaturae temporum sub Ludovico XVIII. et Carolo X. cum candore, qui magni sane pendendus est, haec profitentur: „Restauratio prelo exceptionalem characterem indidit. Relate ad publicam populi opinionem non agebatur de philosophico quodam progressu *), neque de excolendis sensis civilibus **), imo, — quod gravissimum est — nequidem de institutionum emendatione.***) Omnia tentamina, quae hujus ultimi respectu a quibusdam aristocratuum factionibus suscepta sunt, ne minimam quidem apud multitudinem invenerunt gratiam et sympathiam, et dum — Ministro Martignac clavum tenente — praecellentioribus provinciarum industrialibus civibus, imo etiam minoribus metropolis mercatoribus spes adfulgeret, repraesentativum systema ad formam Angliae obtinendi, populo somnia haec minime arridebat, sed is potius eadem, quae

*) In scientiis theoreticis.

**) Quoad libertatem, patriotismum, urbanitatem, legum amorem, justitiae studium etc.

***) Ergo publ. instituta, inde a Constitutione regni, a summa potestate, ac legislatione, per instituta literaria ac benefica, ad materialia usque industriae, commercii etc. prosperitatis publicae cuncta in regno instituta factionum studio contempta et neglecta fuere.

post pugnam ad Waterloo soverat, sensa inimica retinebat.“

„Profunde radicata haec populi aversio prelo viam monstravit. Agendum nempe fuit, ut factum innationale sufferatur, quod originem suam et fulcrum extra regnum habuit. Hoc obtutu vis cogitationum et argumentorum inutilis fuit, soli affectus eniti ac pugnare debebant: amica studia nectere, motus ciere, odia acuere, haec, dum opus esset frenare, et, dum tempus faveret, soluta tanto vehementius impellere.“

„Pugna erat factionis, minime vero propagatio idearum luminis. Non audemus adseverare, bellum hoc ratione, fide atque probitate gestum semper fuisse, *nam verisimiliter mendacium eandem, quam veritas, praestitit utilitatem, et quis acturus erat iudicem: quatenus sint vocanda iniqua arma, dum ea contra innationalem convertuntur auctoritatem et potentiam? Vir, religionis conscientia ductus, ad summum publico abstinebit mendacio, ast is simul pericula contemnenda haberet, quae conjurationi conjuncta sunt.*“

Confessiones hujusmodi liberae ac spontaneae conservari merentur, in primis pro historiarum scriptoribus, qui „brutale dominium restaurationis et perjurium Caroli X.“ adumbrandum deinceps adhuc suscepturi sunt.

Media injusta illis etiam, quibus profuere, periculosa, et ideo mox exosa fiunt.

Quod per quindecim annorum pertinaciam in cavillando, calumniando, veritatem detorquendo inque publico mendacio prelum liberale Galliae plurimum ad revolutionem Julii adducendam contulerit, — hoc quilibet praejudiciis liber eventuum observator exploratum habebit, et qui nunc rerum potiuntur, fortasse plus etiam dicere possent. — Quid itaque mirum, si ea cogitatio animum horum occupet, ut a periculoso adeoque adversario (licet amico quondam) efficacius, quam legibus mensis Septembris factum est, et si fieri potest, in perpetuum semet expediant; quod securissime eventurum est, si liberorum sensorum ephemerides lucro spoliare successerit. Primum ejusmodi tentamen factum est editione paginarum pretio dimidio illius, quod communiter desumi solet; hoc tamen plene ad scopum deducere haud potuit. Nunc sermo vertitur de edendis paginis ingentibus Ministris addictis, sub titulo: „*Bulletin francais des actes, du Gouvernement et des séances législatives*“, quarum pretium per annum 18 duntaxat fr. efficiat. — Hoc tamen non obstante, rerum periti inito calculo adfirmant, auctores notabile adhuc lucrum inde habituros, si regimen tributum a publico typario solutum et portorium po-

stae restituerit, et quadraginta mille communitates, ita etiam sexaginta mille publicos Galliae magistratus ad paginas illas comparandas exstimulaverit. Si paginae hae perite redactae fuerint, si imbecillorum, numero potiorum, civium classi moderate complacuerint — ni strenua verba adversus regna externa per alias paginas projecta, nationali arrogantiae tantopere et frequenter adeo blandirentur — cum certitudine quadam praevidere licet, cunctas paginas publicas, quibus ea ratione subventum non fuerit, citius aut tardius phitisi contabescere debere, exceptis fortasse ex parte paginis legitimae factionis, quarum dein vitae miserae ac inopi Generales — Procuratores parcere omnino possent.

Postquam carceres publicos heroibus dierum Julii refertos vidimus, fors mirum adeo videri non posset, si ordo rerum stabilitus fabricas ephemeridum, quibus tam multa in acceptis referenda habet, absque omni violentia, et legali prorsus ratione fame perimeret. Id interim quivis lubens concessurus est, hoc facto haud magnum saluti publicae inferri detrimentum.

*v. * e B.p. W.B.*

*Fictorum scelerum in publicis paginis
narrationes.*

Paginae „Paix“ vituperant (jure merito) enarrationes fictorum scelerum in ephemeridibus e defectu aliorum argumentorum. Non potest quippe atrox satis facinus dari, quod non svavi forma pulchrisque coloribus adumbratum populo proponeretur. Sed etiam ludicrae narratiunculae de tribunalium eventibus per facetiam traductis, repraehendendae omnino sunt; nam per eas sensim auctoritas tribunalium et justitiae criminalis apud inferiorem plebem, e qua plerique rei communiter esse solent, subruitur. *)

*) Damnatae sunt olim fabulae romanenses, comoediae obscenae et tragaediae horridae velut animum vulgi ad flagitia incendentes et ludicris imaginibus seducentes, quamquam iis regulae artis vel ipsa censura adminus virtutes cum triumpho inducendas injungere poterant; ast nunc si prelo, omni freno soluto, ipsisque adeo periodicis scriptis eo plurimum famulantibus, scelera triumphantia et justitiam, omnesque virtutes ludibrio expositas oculis sistere et horrenda scelera, quotidianis imaginibus vulgaria reddere liceat, an mores mitiores, an cultura nobilior, an civilisatio amplior, an societas perfectior, an felicitas humani generis major sperari potest?

Paraphrasis Psalmi 18.

Caeli enarrant gloriam Dei.

Aëris immensum spatium et labentia caelo
 Agmina stellarum, summi praeconia Regis,
 Qui mare, qui terras, qui solus cuncta gu-
 bernat,

Concelebrant, studiisque canunt certantibus
 orbis

Artificem. Nil majus, nil sublimius unquam
 Esse potest, quam perfecta haec concordia
 rerum;

Ordoque perpetuus, quem servant astra rotata,
 Recreat affectas mira dulcedine mentes.

Aeternum nobis supremi cuncta loquuntur
 Numinis imperium; nam omnia numine plena.
 Hoc tenebrae tenebris narrant, lux ipsaque
 luci

Succinit, atque melos grato modulamine vo-
 cum

Continuum variant. Opus admirabile mundi
 Multa docet non obscuris sermonibus omnem
 Humanam gentem: illius structura, benignae
 Naturae vox est, oculis accommoda nostris.

Ipse Deus posuit palatia lucida soli,
 Quem dextra librat rutilo sub fornicis arcu,
 Et qui, signa regens duodena volubilis anni,
 Implet inexhausto telluris lumine sphaeram.
 Hinc ubi ab eois surgit nitidissimus oris,
 Irradiat terras saecunda aspergine lucis,
 Et procedit ovans, thalamis ut mane relictis,

Progreditur sponsus, famulis sua jussa daturus.
 Utque gigas fidens expertis viribus, arduam
 Occupat ille viam, mediumque perambalat
 orbem,

Protinus occiduas festinaturus ad oras;
 Unde revertetur, relegetque viam ante pera-
 ctam,

Scilicet ut foveat secundo cuncta calore.
 Hinc faciem quoties ostendit cumque decoram,
 Rursus de nihilo mundus prodire videtur.

Pulchra o quam tua sunt opera omnia, condi-
 tor orbis

Maxime, quanta et quot benefacta effundis in
 omnes!

Sed tua dextra tuos inprimis ditat amicos.

Te metuunt equidem, Deus, at reverentia ve-
 rum

Te probat esse patrem; duce tali namque ti-
 more,

Haud mora continuo volitant, quorumque vo-
 cati.

Ipsae doces illos etiam a puerilibus annis,
 Magnaque saepe micat teneris sapientia labris.

Adsis, et fidei robur viresque ministra,

O Deus, atque meos gressus tutare labantes,

Damihî, da vigiles animos, et tua jussa timentes,

Ut sacras leges possim servare fidelis.

O lex sancta Dei, ad superas mentem erigis
 aedes,

Mortales oculos stygia caligine solvis:

Tu pretio gemmas, collecti pondus et auri,

Mellaque pressa favis dulcedine dulcia vincis.

subm. Tarnopoli.

*Status Urbis Romanae tempore morbi
Cholerae.*

Paginae „Diario di Roma de 19. Sept. de statu urbis tempore tristicii morbi haec referunt: „Roma neminato quidem temporis communem mutavit faciem, iis quoque diebus, quibus 400 lecticae infirmos e domiciliis in nosocomia deportarunt, et ultra 200 feretra cadavera mortuorum ad loca sepulchrorum deferendo continuo in motu posita fuere, idem semper, ac antea, solertiae motus in plateis observabatur, tabernae mercatorum erant apertae, commercium ac publici privatiq[ue] labores, imo ipsa etiam hilaria et distractiones ne momento quidem fuere interrupta. Populus romanus nunquam se magis tranquillum exhibuit.“ v. * e W.

A' *Tudományos Gyűjtemény* 7-ik köt. 1837.

Az idej Tudományos Gyűjtemény' e' napokban megjelent juliusi kötetének foglalata következő: I. *Értekezések*. 1) Füred' ásványos vizei, és a' Balaton. 2) S. J. A' lovasság használata a' háborúban. 3) Fejér György. Az Isten valóban léteének bizonyítása. 4) Esmérkedés a' holddal vagyis értekezés a' hold physical tulajdonságáról. Littrow után L. 5) Névtelen. A' sympathiáról. II. *Literatura*. A) Hazai Literatura. Könyvesmértetés. Észrevételek Edvi Illés Pál illy című könyvére: Első oktatásra szolgáló kézi könyv. Kulifai Sigmond. B) Külföldi Literatura. Könyvesmértetés. Calila und

Dimna, oder die Fabeln Bidpai's, aus dem arabischen von Phil. Wolf. 2 Bändchen. Stuttgart, Scheiblénél. 1837. 12ed rétbén. H—y. (Koszorú az az 1837d. eszt. VIIIdik kötethez egy ív.)

Denominaciones in V. Capit. Jaurinensi.

Sacratissima Majestas altissima resolutione de 30. Aug. a. c. in Capitulo Jaurinensi Josephum Sütő hucusquae Archi-Diaconum Cathedralem, — Custodem; et Adalb. Hohenegger hucusque A. Diaconum Soproniensem Praepositum S. Adalberti b denominavit.

RR. Jos. Schmotzer et Joan. Bánovits Praepositi.

Majestas Ap. die 24. Aug. a. c. Parocho Ungvariensi, Jos. Schmotzer t. Praeposituram de Csudány; Parocho item Felső-Bányensi, Joanni Bánovits Drószóensem contulit.

Főtiszt. Hutter Mihály. †

Türjén Zala Vmegyében egy jeles fiát, 's vele egyszersmind derék fűvést és természet 's régiségek egyik tudós buvárát veszté el a' haza, főtiszt. Hutter Mihály praemonstráti szerzetes, szabályos kánonok elhunytával; ki sept. 20-án rövid tüdősorvadás után örök álmra elnyugodván, 21-én számos baráti, 's ismerősi' bánatos kíséretében, a' szerzet isméti léte óta harmadik, a' köz sirkertbe temettetett, munkás élete 55-ik évében; Hutter név mindaddig élend az utókor előtt, míg fenmaradand Csornán a' préposti pénzgyűjtemény, melly leginkább az ő szorgalmának köszönheti legérdekesb régi darabjait. — Áldás lengyen sirja fölött 's béke porán.

B E S Z É L G E T É S.

Az Egyenlőségről.

Tanítvány. Igaz e, hogy az emberek mindnyájan egyenlők, mint a' szabadelvű philosophusok vitatják?

Oktató. Mielőtt feleljek erre, én teszek néhány kérdést neked. Egyenlők e természetű nézve minden emberek?

Tan. Nem, oktató Úr: mert némelyek magasak, mások közép termetűek, vannak törpék is közöttök, 's ezt így a' természet intézte.

Okt. Igaz e, hogy minden emberek egyenlő erővel, egészséggel birnak?

Tan. Nem, oktató Úr: mert némelyek épek, egészségesek, mások betegesek; némelyek gyengélkedők, mások erősek, és nyerseks, 's ez is a' természettől ered.

Okt. Igaz e, hogy minden emberek egyenlő elmetehetséggel, foghatósággal, ügyességgel birnak?

Tan. Nem, okto Úr: mert némelyek okosak, mások buták; némelyek tudósok, mások tudatlanok; 's ez megint a' természettől van így rendezve.

Okt. Igaz e, hogy minden emberek egyenlően bölcsek, erénykövetők, iparkodók, érdemteli esek?

T a n. Nem, oktato Úr: mert némellyek bölcsen intézik minden dolgaikat, mások értelmetlenül özszeviszsza, szeleskedve, hebehurgyán; némellyek szorgalmatosok, mások tunya henyék; némellyek tökéletes erkölcsűek, mások kirugók, és rosszsak; némellyek, mint érdemtelvek, tiszteletre, mások, mint szabad akaratjokkal visszaélő elfajult gonoszok, vármunkára, vagy akasztófára méltók. Ezen különbségek is mind olyanok, mellyek földi létünk' folyásában vannak, 's mellyeket sem ész, sem erő, vagy hatalom, akármitly intézkedésével, meg nem változtathat, ki nem egyenlíthet.

O k t. Tehát az egyenlőség is egyik bohó költeménye, 's teljesedhetetlen kívánsága az újmodi philosophiának. Az emberek nem egyenlők; a' természet' rendjében van, hogy egyenletlenek legyenek.

T a n. De a' philosophusok soha sem mondták, hogy termetre, színre, erőre, egészségre, értelemre, erkölcsre nézve egyenlők az emberek: az az egyenlőség, mellyet értenek ők, más nemű.

O k t. Ha az emberek mindenben egyenletlenek, mi a' testet, és lelket illeti, és ez a' természet' rendjén vagyon, talán nehéz lenne őket más viszonyok alatt egyenlíteni a' természetbe ütköző ellenkezet nélkül. Vagy miben gondolod hát egyenlökké tehetni az embereket a' philosophia' kielégítésére?

T a n. Egyenlökké tetethetnének a' bir-

tokra, és vagyónra nézve, úgy, hogy ne lennének a' világon se gazdagok, se szegények, hanem egyarányosan birná kiki a' maga részét a' föld' javaiból.

Okt. Nem, barátom, ez nem lehetséges. Ezt akarni végbe vinni, annyi, mint a' természet' intézete ellen kelni ki: mert tegyük, hogy lehetne igen rövid időre teljesedésbe vinni a' javak' egyarányos felosztását, 's kinekinek kijuttatni a' magáét: a' ravasz, és fürge eszű nem csak megtakargatná a' maga részét, hanem csakhamar nagyobbítaná is; a' gondatlan gyáva pedig fogyasztaná, 's elvesztegetné a' magáét: — az izmos, erős, egészséges, szorgalma, iparkodása által, nyerne a' magáéhoz, halmozná vagyónát, gyarapodnék; az erőtlen nyavalyásnak pedig, hogy éhhez ne vesszen, el kellene adni birtokát: — az egyetlenegy fiú örökösödnék atyjának egész jószágában; a' tíz gyermekű atya pedig kénytelen volna tízfelé osztani azt. Ezenképen kevés idő alatt vége lenne az egyenlő osztálynak, és az előbbi egyenlétlenség állna vissza. Ha tehát a' birtok egyenlőségének folyvást fenn kellene maradnia, minden estve újabb meg újabb osztást volna szükséges kezdeni, elvenni azéből, kinek van, 's annak adni, kinek semmije sincs; a' tünya heréknek kedvezni, 's elkedvetleníteni a' takarító szorgalmatosokat. Annyi volna ez, mint megszüntetni, elnyomni az emberi társaság' áladalmában minden mozgást, ipart, kereske-

dést, művészetet; szétdúlni az igazságosság-
nak minden elveit, és minden rendet felfor-
gatni: de minthogy ilyen, vagy akármi más
módon lehetetlen behozni, 's állandóul fen-
tartani a' birtok', és vagyon' egyenlőségét,
szükségképen meg kell hagyni a' világnak ezt
az egyenletlenséget; mivel pedig a' javak'
egyenletlensége az emberek' erejének, eszé-
nek, helyzetének, 's alkalmazkodó ügyessé-
gének különféleségéből származik, ez a' kü-
lönféleség pedig magában a' természetben
gyökeredzik, kénytelen akárki is el ismerni,
hogy a' javak' egyenletlensége a' természetben
alapúl, a' természet' intézetéből veszi ere-
detét.

T a n. Igen helyesen, és, ha megakar-
juk vallani az igazat, úgy látszik, hogy a' ja-
vak' egyenletlensége az új philosophiával csu-
daszépen egyez; mert a' szabadelvű philoso-
phusok soha nincsenek a' magok részökkel
megelégedve, 's mindent elkövetnek, hogy
magokhoz kaparják a' másokét is. — Talán
hát a' rangban, az állapotban, és tekintetben
kellene még is egyenlőknek lenniük az em-
bereknek?

O k t. Nem, fiam; ez sem igaz. A' rang'
's állapot' egyenletlensége is természetszerin-
ti, 's egyez a' természeti renddel. Mert elő-
ször a' társasági alakúlatban szükségesek fe-
jedelmek, és fölsőségek, kik parancsoljanak;
szükségesek főbb, 's alacsonyabb rendű tiszt-
viselők, kik segítsék amazokat, 's parancsai-

kat végre hajtsák: már ezek a' főségek, és tisztviselők szükségképen különböző rangokat alapítanak, 's lehetetlen, hogy p. ok. a' bíró egyenlő legyen a' hajdúval, vagy egy püspök a' templom' harangozójával. — Másodszor: ha a' természet intézetében fekszik az, hogy ne legyen az emberek közt birtokban, gazdagságban, következőleg külső fényben, pompában, nevelésben, és miveltségekben egyenlőség, a' rend', rang', és állapot' különbsége is közöttök a' természet' eredménye, 's e' szerint ismét nem állhat meg, hogy a' birtokos úr egy karban legyen a' mesteremberrel, az ügyvéd, vagy orvos a' sírásóval. Végre: ha a' természet' törvénye, 's kívánata, hogy legyenek a' világon fejedelmek, fősőségek, legyenek gazdagok koldúsok, tudósok, tudatlanok, természet szerint vagyon az is, hogy a' nép' tisztelete, böcsülése, hódolása egyik osztályt a' másiktól megkülömböztesse, és lehetetlen neki, hogy egykarbelinek nézze az őtet oktató tudóst tanító székében, a' kolbászárulóval deszkagurgyalában, vagy a' hintóban ülő gazdag nagyot, az utszaseprő béres napszámossal. Mivel pedig a' rend és állapot különbsége következése annak az eredeti egyenletlenségnek, mellyet az emberek között maga a' természet állított fel, nem lehet el nem ismerni, hogy a' rangok különbsége is a' természet' intézetének eredménye.

Tanít. Ez is mind világos, és olyan,

mit kérdésbe sem lehet hozni: hanem legalább a' törvény előtt lesznek egyenlők az emberek?

O k t. Ez az állítmány is, mellyel gyakran élnek a' szabadelvűk, homályos, és burkolt. Mielőtt helybenhagyhassuk azt, meg kell világosítanunk közelebbről, nehogy hamis és tévesztő következtetésre nyisson utat, 's adjon alkalmatosságot. — Minden törvénynek, hogy hasznos, és igazságos legyen, a' körülményekhez kell alkalmaztatva lenni. Már, valamint az emberek' helyzete, körülménye nem egyenlő, úgy a' törvény nem lenne sem hasznos sem igazságos, ha semmi arányban nem állana az emberek' egyenletlenségével. Az a' törvény, melly minden emberre akár gazdag, akár szegény, akár erőtlen, akár erős egyenlő adót, vagy munkát szabna ki, nem volna igazságos, tehát a' gazdag és koldús, az izmos, és erőtlen nem tekintethetnek egy karbelieknek a' törvény előtt. Szintúgy igazságtalan törvény volna, melly egyaránt büntetné azt, ki valamelly napszámosnak egy marok sárt csapna fejéhez, azzal, ki ugyanezt valamelly nagy tekintetű uri személyen követné el: mert amaz csekély bántalmat szenvedne emezéhez képest, a' ki e' tett által sokkal tetemesebb meggyaláztatással illetetnék; tehát itt is egy nagy méltóságú urnak, 's egy alacson sorsú napszámosnak illetményei nem nézethetnek egyenlőknek a' törvény előtt. Ha minden társasági rendelkezéseket, és vi-

szonyokát egyenként akarnánk megvizsgálni, nagy számú egyenletlenségeket lehetne azokban észrevennünk, mellyek mind a' józan észszel, mind a' természettel megegyeznek. Ha tehát a' mai philosophusok azzal a' nyilatkozással, hogy minden embereknek egyenlőknek kell lenni a' törvény előtt, azt értik, hogy vak legyen a' törvény, mint ama' föld alatt túró állat, és kemény, mint a' szikla, a' nélkül, hogy tekintetbe vagye az emberek körülményeit is, ezeknek egyenletlenségeihez alkalmazza, és szabja magát, úgy, és akkor hamis, 's elfogadhatlan ez a' philosophusok állítmánya, 's nem igaz, hogy minden ember egyenlő a' törvény előtt; ellenben ha úgy vetetik, és annyit jelent, hogy a' törvény' útján minden embernek egyenlően, 's részrehajlás nélkül szolgáltatassék ki az igazság, így mindenképen igaz az állítmány, és senki sem szólhat ellene.

Tan. Tehát legalább az igazság kiszolgáltatásában kell egyenlőknek lenni az embereknek?

Ok t. Igen; ez áll, mint imént mondtam: de illy egyenlőségben örvendve részesülnek minden emberek az egész miveltebb világon, 's nem vala szükséges csak most hirdetni ezt olly lélekszakadva a' szabadelvű philosophusoknak. Minden miveltebb nemzeteknél olly szent a' szegénynek tulajdona, mint a' gazdagé; olly biztos a' gyengének bátorsága, mint az erőse; úgy védetik az alacson rendűnek éle-

te, mint a' főemberé; és ha néha ellenkező, igazságtalan részrehajlások tűnnek elé, ez nem az intézkedések', és törvények' hibája, hanem az emberek' vétke. Ilyen szennytől az álphilosophusok országa sem tiszta.

T a n. Úgy látszik nekem, hogy októ Úr-nak ebben tökéletes igaza van. Igaz, hogy a' természet' rendelése szerint mindenben egyenletlenek az emberek, 's csupán az igazság' kiszolgáltatásában kell lenniök egyenlőknek a' törvény előtt: de ez az egyenlőség nagyobb kisebb mértékben feltaláltatik minden országok' törvényes rendszerében. Azonban egy szikra józan ész is elég annak általlátására, hogy a' szabadelvű philosophusok által követelt szélesebb egyenlőség merő eszelős ábrándozás. Mikép lehetséges tehát, hogy ők még is olly makacs ragaszkodással állítják ezt, és kürtölik mindenfelé?

O k t. A' szabadelvű philosophusok magok is jól tudják, hogy ez az egész tőlök vitatott egyenlőség csak tündérkép, és hiú álmodozás; de élnek vele a' nép' indulatinak gyöngyölgetésére, és felmozgatására. A' közember tudja egyfelől, hogy minden embert egyenlőnek kell nézni az igazság kiszolgáltatásában, és mivel elnyomatik néha, vagy elnyomatva lenni hiszi magát a' hatalmaskodás' súlya által, a' tisztviselők' vétkét, és kötelességfelejtését a' törvényekre, és intézetekre hárítja, 's ezeket rozsaszalja; és minthogy másfelől állapota alacson, és szűk, nem fárasztja magát annak fontol-

gatásával, hogy az emberek' egy osztályának alacsonsága épen olly szükséges a' társaság özszealakítására, és fentartására, mint a' mélyre rakott alapkövek az egész épület felállítására; — hanem igen hajlandó oda szédülni, hogy a' magasabb osztályú karokra és rendekre előbbségek miatt irigy szemmel nézzen. A' míg tehát a' szabadelvű philosophusok egyenlőséget prédikálnak, 's hízelegnek a' nép' hajlamának, meggyűlöltetik ezzel a' nagyokat, meg a' kormányonülőket, és oda viszik, hogy lábbal fel, fejvel alá forgasson mindent, ámbár jól tudják ezek a' csábító mesterek, hogy a' szegény nép revolútiójával még szegényebbé leszsz, és nagyobb egyenletlenségre fog szakadni. Illyen a' szabadelvű philosophusoknak egyenességek, és böcsületességek! —

De elementaribus ideis et principiis modernae oeconomiae nationalis.

I.

Si absque praejudicio obtutus illos expendamus, e quibus moderni, praecipue autem anglici, scriptores nationalis oeconomiae procedere solent, si una recogitemus, quantopere jam principia hujusce doctrinae in proxim omnium regnorum transierint, profecto non amplius ancipites de eo haerebimus, ubi nam causa maximae partis calamitatum quae-

renda sit, quae hodie humanum genus in Europa affligunt.

Secundum doctrinam Adami Smith et discipulorum ejus scopus hominis in *hac vita* nullus alter est, quam: ut felix sit. Haec autem cum physica voluptate ejusdem significationis felicitas in expletione necessitatum naturalium consistere supponitur. Proinde in eadem mensura, in qua physicae necessitates multiplicantur, adaugetur — e placitis hujus doctrinae — etiam perfructio iisdem conjuncta; qui itaque necessitates suas multiplicat, auget etiam voluptatem ex earundem expletione enatam, ergo etiam felicitatem. — Si principia haec in innumeris scriptis expressa non essent, et continuo non repeterentur, naturalis cujusque ratio, praejudicio carens, difficulter omnino persvaderetur, fieri posse, ut praepostera ejusmodi et omnes sanos conceptus convellens sententia enunciatur.

Copiosissime et clarissime indicata haec principia elucubravit D. Say. „Felicitas hominis“ inquit auctor hic, unus e celeberrimis Adami Smith innumeris discipulis, „est alligata conscientiae seu sensui gratae existentiae unius cujusque, et facultatum suarum evolutioni. Jam vero existentia cujuspiam tanto est perfectior, facultates ejus tanto magis exercentur, quo plus producit et consumit. Dum quis vota ac desideria nostra constringere adnititur, haud expendit, se per hoc hominem animalibus viciniorem reddere velle. Et

re ipsa animantia fruuntur bonis, quae Deus eis largitur, et carent iis, quae coelum eis subtrahit, absque obmurmuratione et querimonia. At vero Creator mundi pro homine plus praestitit. Facultatem quippe concessit, res eas multiplicandi, quae nobis necessariae vel adminus gratae sunt. Scopo itaque creationis melius satisfacimus, si productiones nostras multiplicamus, quam si desideria restringimus. Si homo societati cultae adscriptus sit, necessitates ejus multae ac multiplices sunt. In sorte quavis fortunae, et quaecunque sit vitae hominis ratio, is subsistere nequit, si necessitatibus, quas conditio ejus secum fert, satisfacere nequeat. Necessitates hae multiplicant perfruitiones. *Moderatio in desideriis (appetitu), abstinencia ab iis, quibus destituimur, est virtus vervecum.* Decet hominem, justis mediis ea sibi procurare, quibus destituitur; necessitates potius deficiunt nationibus, quam ipsa industria.

Penes has enunciationes fieri nequit, quin eidem, qui eas protulit, una etiam contradictio illa, quae inter suam doctrinam et ea, quae sapientes omnis aetatis, omniumque populorum vera habuerunt, intercedit, in memoriam venisset. Idcirco (D. Say) sic prosequitur: „Socrates adfirmavit, plurimum illos errare, qui, quemadmodum vulgus existimare videtur, putant, felicitatem in eo consistere, si necessitates et perfruitiones omnis generis, quibus illae explendae forent, in infinitum mul-

tiplicentur. Felicitatem id potius efficit, si sphaera necessitatum, quantum fieri potest, contrahatur.“ — At vero auctoritatem hujus sapientis ingeniosa hac ratione refutat: „Veteres nullum prorsus conceptum de naturae divitiis ac de mediis, eas multiplicandi, habuerunt. Quoniam artem, eas procurandi, certis enunciationibus comprehendere ignorabant, maxima apud eos virium intensio in abstinendo locabatur. Inde primorum christianorum doctrina de proficua ac meritoria paupertate. Quidam etiam recentiorum philosophorum, uti J.J. Rousseau, in eandem opinionem abrepti sunt; causa hujus rei inde promanavit, quod adcurata oeconomiae societatis cognitione caruerint.“

Itaque secundum hanc doctrinam homo est ens, quod in hac terra nullum alium scopum habet, quam ut necessitates suas amplificet, ut quippe per hoc ad majorem materiale productionem stimuletur et continuo impellatur. Majori autem productioni nullus alter scopus praefigendus, quam cultura, i. e. multiplicatio necessitatum; et sic porro in perpetuo et infinito reciprocarum impulsio-num circulo — — . Si jam quaeratur: ad quid tumultuarius hic venatus et incitata humani generis agitatio per multiplicatas necessitates ad multiplicandos labores, et per ad-auctos labores ad augendas necessitates? respondetur absque dubio: ad mortales felices reddendos. Ac si vero felicitas esset, ardente,

nec unquam exstingvibili novarum necessitatum siti, post expletionem earundem, in perpetuum claudicare debere! (Tantalum agere.)

II.

Adumbratum hunc statum molae, semet ipsam commolentis, scriptor alter ejusdem scholae (Comes Pecchio in Historia oeconomiae politicae in Italia) cum laudabili candore et sinceritate explicat. Ubi id praecipue extollit, quod Angli sint illi, qui humani generis educationem secundum nova haec morum principia absque omni proprii commodi studio (?) in se receperint. „Angli nullum aliud medium inveniunt, populos solertes, cultos et virtutibus illustres reddendi, quam per *necessitates*. Homo liber neque ex instinctu naturae suae, nec semet exhilarandi ergo labores suscipere solet, sed necessitates explendi gratia, laboratque plus aut minus, prout id necessitatum explendarum ratio exposcit. Barbari (feri) exercent vires suas in tantum, in quantum ad alimenta procuranda, et ad miseram casam struendam opus est. Hispanici, portugallici et neapolitani Lazarroni, Hispani-Americani laborem odere, quia ad necessitates, quibus carent, explendas non requiritur. Contra Angli opus habent domo propria, supellectilibus decoris, bonos semper calceos, mundas vestes etc. desiderant, bene nutriendos cibos comedere, bis per diem theae decoctum bibere volunt, pannos subti-

les amant. *) Ideoque semper sibi calcar subditum sentiunt, quo ad laborem incitentur, ne commoditatibus destitui illos contingat, quae jam summe necessaria vitae postulata apud eosdem evaserant. Si Angli hodiernis quibusdam consuetudinibus suis renunciarent, horas, quas nunc in labores impendendas habent, in eadem proportionem diminuerent.“

„Ante quinquaginta annos haud tam multas et frequentes habuerunt necessitates, vitae eorum ratio fuit simplicior et severior, — idcirco minus etiam laborarunt. E causis contrariis Hispani, si novas quaspian necessitates persentiscerent, horas otii contracturi essent, ut indigentis subvenire possint. — *Istud est illud medium*, quod Angli adhibent ad feras nationes et socordes populos excitandos. Pulveres pyrios, cultros et alias res minutas barbaris adferunt; feri plura animalia mactant, ut pellibus dona illa rependere valeant. Reticulis spiculatoriis Nottinghamensibus et tibialibus gossypinis incolas Americae hispanicae incitarunt ad maiorem cochemillae et cacao (avellanae mexicanae) copiam producendam, plusque e ligno tincto-

*) Absque dubio Angli has vitae necessitates habent; at quotus quisque incolarum hujus regni est par iis satisfaciendo? Interque milliones fabricarum subditos inveniturne vel unus, cui voto damnari, et exsaciarum necessitatum, arte provocatarum, voluptate perfrui liceat?

rio seu infectivo (ligno brasiliano etc.) secundum. Hac ratione Angli, aucta consumptione, ad productionem augendam impellunt, idque, quod apud veteres populos fontem miseriarum constituit, in opulentiae fontem convertunt.“

„Apud veteres populos axioma fuerat, virtutem in eo consistere, quo quis paucioribus rebus opus habeat. Legislatores, huic principio obsecuti, mortales ad paucissimas vitae necessitates reducere conabantur, ipsa adeo ignorantia per complura secula, quasi status innocentiae, ad salutem meritorius considerabatur. *) Idcirco cultura animae vitata potius, quam quaesita. Philosophia haec ad novissima usque tempora perduravit, et politici continentis oeconomistae antiquae huic de virtutis conceptu theoriae plene renunciare nondum sunt ausi. Quidam ipsos etiam effectus luxus reformidarunt. — Aliqui eorum classi inferiori populi temperantiam, simplicitatem et abstinentiam a multis commoditatibus commendarunt, virtutis conservandae gratia. Alii denique, corruptionem nimium veriti, a cultura mentis et cognitionum apud inferiores classes propaga-

*) Qui aliquas solummodo historicas cognitiones habet, facile — quin nobis opus sit, attentionem eo reflectere — animadvertet, historiam literaturae omnium aerae christianae seculorum non esse eam, quae supra citato auctori propria sit.

tionem periculum metuebant. *) — *Systema hoc, quod quidem fortasse cum virtute, fors etiam cum individuorum felicitate consentire potest, neque productionem adaugere, neque progressum civilisationis promovere, nec denique nostris temporibus populum quemdam divitem ac potentem reddere valet.* Ideo scriptores anglici, non ut contra commoditates vitae, et contra magnam laborantium classium consumptionem declamarent, sed inde potius favorabiles consequentias deducunt. In Anglia neque exemplum concionis adversus luxum, nec praeceptum jejunii datur; haec duo ex omnibus, quae unquam in regno illo evenerant, maxime risu digna forent.“

(Continuabitur.)

Promotiones in V. Cap. Scepusiensi.

SS. C. R. Ap. Maj. in Cath. Capit. Scepusiensi Jos. Martzinko A. Diaconum — Canonicum Custodem; Gasp. Nemesányi A. Diaconum Arvensem — A. Diaconum Cathedr.; Domin. Biaczovszky Liptov. A. D. — A. D. Arvensem; Jac. Dulovics Can. — A. D. Liptoviensem b. nominare dignata est. —

Hieron. Franich Praepositus M. Segniensis.

SS. C. R. Maj. vacantem Praeposituram Maj. in C. Cap. Segniensi, ejati Can. Lectori, Hieron. Franich, alt. resolutione de 28. Aug. b. conferre dignata est.

*) Etiam hoc perperam detorquetur. Vera enim intellectus cultura semper benefica est, contra superficialium eruditorum et sciorum arrogantia malum multo majus adferre solet, quam defectus illarum cognitionum, quarum valor pro hominibus vulgi imaginarium potius, quam verum bonum dicendum.

De elementaribus ideis et principiis modernae oeconomiae nationalis.

(C o n c l u s i o.)

III.

In adductis declarationibus fervidi modernae, de publica oeconomia nationali, doctrinae anglicae propugnatores verum et genuinum nervum suum absque omni ambage in lucem exponunt. Rudis materialismus hominem instar machinae, ad productionem et consumptionem creatae, considerat; quo is magis scopo huic respondet, quo plus consumit, tanto melius explet destinationem suam hic in terris, inque hunc scopum laborare et producere debet. Quidquid intra hunc circulum productionis, consumptionis, digestionis et novae iterum productionis positum est, e. g. immortalitas animae humanae, et salus ejusdem aeterna, sunt vanae stultitiae atque deliria, quae cultura aevi praesentis jam pridem missa fecerat. Christiana itaque doctrina, singulariter: quod vita haec terrestris nihil aliud sit, quam schola et praeparatio pro aeterna; quod privationes, quibus semet in hac vita quis subjicit, aeterna beatitudine in altera ubertim rependantur, et quod sensualitatis castigatio ac voluptatum carnis refraenatio homini in partem sui terrestrem seu animale imperium ani-

mae securum praestet, et destinationi aeternae propius adducat, — haec inquam doctrina omnibus viribus impetenda, quoniam evidens sit, eam consumptioni noxiam esse et per hoc productioni etiam detrimentum adferre posse.

Quamnam inde spiritualem utilitatem hauriant cuncti illi populi, qui indicatam superius doctrinam persvasione sibi imponi sinunt, eamque in usum et consuetudinem recipiunt, nulli, rem propius expendenti, dubium esse potest. In receptione doctrinae hujus certissimorumque ejus consecratorum plena et formalis continetur renuntiatio ad omnia altiora et, quae in vita dantur, sancta et sublimia; solennis repudiatio omnium eorum, quae generationes simpliciores religionem, jus, mores probos, disciplinam, pudorem honoremque compellarunt. Adoptatio hujus doctrinae celeberrimis illis Dni Burke effatis: „patientia, parsimonia, labor, temperantia atque religio commendanda sunt“ plene contrarium involvit, et quaeque alia similia nil, nisi dolum et mendacia esse arguit. Quid vero una in terrestre et materiale emolumentum classis inferioris e doctrina illa recentiorum temporum, et adaucta in infinitum consumptione, enascatur, tardius elucubrabitur.

v. * e B. p. W. B.

Tantum abest, ut Litterae, scientiae et artes liberales homines depravent, ut potius illos perfectiores et meliores reddant.

Ferdinandus. Qui fit, mi bone, ut in aliis quaestionibus philosophicis concordēs, in hac dissentiamus? Non tamen te latet, J. J. Rosseau, celeberrimum, si quis unquam fuit, philosophum demonstrasse speciali quadam ac eruditissima dissertatione, quae in Academia Divionensi an. 1770. solemni praemio donata est, studium scientiarum ingenuarumque artium non tantum nihil ad bonos mores adjecisse, sed e contra multum illis nocuisse, hominemque scientiis imbutum esse animal omnino depravatum. Et multos reperias, his nostris temporibus, qui illius opinioni suffragantur, et contendunt integritatem morum non jam in culta Europa, sed inter vagos et sylvestres homines, qui nulla lege reguntur, esse quaerendam. Itaque ego tot et tantorum philosophorum vestigiis insistens, contra tuam antiquatam sententiam sic, more scholastico, argumentor: illa propositio admitti non potest ut vera, quae monumentis historicis et experientiae contradicit; atqui talis haec tua propositio; ergo etc.

Joannes. Ergo, siquidem ita placet, ad antiquum morem scholasticum, ut pressum magis, et minus cavillationibus obnoxium accedamus; ea tamen lege, ut non in subtili-

bus et aridis tenebrosorum temporum argutiis haereamus implicati, sed liceat interdum liberiores in appertum campum pedem inferre. — Ridere mihi videris, amice, quum J. Rousseau, virum paradoxis infamen, eligis tuae causae patronum. Nescis illum dein de famosissima sua dissertatione his verbis aperuisse mentem? *Cet ouvrage, plein de chaleur et de force, manque absolument de logique et d'ordre; de tous ceux qui sont sortis de ma plume, c'est le plus faible de raisonnement.* (Confessions, 1. 2. p. 14.) Habes igitur jam praecipuum singularis tuae sententiae defensorem propriis telis confectum: videbis et alios, duce sublato, jacentes. In quos, negata argumenti tui minore, sic aciem rationum mearum instruo:

1-o Absurdum est dicere veritate in se spectata hominem corrumpi ac depravari; atqui scientiarum liberaliumque artium principia totidem sunt veritates; ergo hominem non depravant.

2-o Deus omnia scientia sua infinita comprehendit, et haec scientia summa in illo perfectio est. Scientias igitur proprie dictas comparando, animumque nostrum litteris et ingenuis artibus exornando, quandam cum Deo similitudinem acquirimus. Jam vero repugnat nos ideo depravari, quia talem cum Deo similitudinem obtinemus; ergo non corrumpunt hominem scientiae et artes, sed illum revera perficiunt. Hinc apud antiquos tam-

quam generis humani benefactores habebantur, quicumque aut sapientiae laude, aut inventione artium floruerunt, aut salutaribus institutis vitam humanam informarunt. Virgilius apud Elysios locum fecit peculiarem iis, Inventas aut qui vitam excoluere per artes —

Quique sui memores alios fecere merendo. (lib. 6.)
Habebantur ut Deorum interpretes, et saepe postmortem illorum concilio adscribebantur: Sylvestres homines sacer interpresque Deorum, Caedibus et victu faedo deterruit Orpheus, Dictus ob hoc lenire tigres, rabidosque leones, Saxa movere sono testudinis, et prece blanda Ducere quo vellet — — —

(Hornt. art. poet. v. 390.)

3-o Si litterae, scientiae artesque liberales per se integritati morum nocerent, illarum studium prohiberet christiana religio: nihil enim antiquius habet, quam ut sui cultores honestis moribus imbuantur; atqui religio non solum non improbat scientiarum studium, sed imo ad illas colendas hortatur, litterariosque progressus, quantum potest, promovet. Scit enim nihil boni sibi esse sperandum ab ignorantia et superstitionibus, plurimum vero a scientiis et litteris mutuatur et auxilium et decus. Jam vero si verae religioni prosunt scientiae, et bonis moribus utilitatem conferant necesse est. Quae quum ita sint, merito inter crudelissimos religionis christianae hostes numeratur Julianus Apostata, qui

quum apprime nosset, quantum auxilii a litteris et scientiis hauriat religio, non eam vi aperta, ut fecerant praedecessores, aggredi statuit astutus ille princeps, sed ad occultas machinationes se convertens, eam prius omni scientiarum subsidio spoliata voluit, ut deinde omnibus hostium ictibus inermis pateret. Quapropter severe prohibuit, ne christiani litteris operam darent. Pro certo ergo habendum est, eo maiorem religioni splendorem accessurum, eo majus bonis moribus incrementum et robur, quo magis apud illius sectatores litterae, scientiae artesque liberales floreant.

4-o Ideo rejicienda est adversariorum, quos hic oppugno, et tu defendis, opinio, quia falso supposito nititur. Negant enim hominem ad societatem esse natum, et supponunt nescio quem statum mere naturalem, in quo homo prius vixerit ab omni consortio segregatus, omnisque officii immunis, quique ita naturae humanae proprius et conveniens sit, ut non possit non corrumpi, si, relicta hac sylvestri et inculta vita, ad civilem et politam transeat. Atqui falsa est haec suppositio quoad utramque partem. 1-o falsum est hominem non esse ad societatem natum, et, si necessarium foret, hanc meam assertionem ita perspectam tibi redderem, ut nulla res eam infirmare posset. 2-o falsum est etiam, hominem eo meliorem esse, quo magis ad vitam vagam et solitariam accedit. Tunc enim pa-

rum differt a brutis animalibus, ut omnia historiae monumenta testantur; ergo vita civilis et culta magis prodest integritati morum, quam nocet.

Ferdin. Probo minorem a te tam audacter negatam, et dico monumenta historica testari, homines fuisse primum longe meliores et feliciores, quam nunc sunt: notissimae enim sunt apud omnes poetas quatuor illae mundi aetates, quarum prima omnium optima fuit, ultima vero pessima; de 1-a enim sic habet Ovidius:

Aurea prima sata est aetas, quae, vindice nullo,
Sponte sua, sine lege, fidem rectumque colebat.
Poena metusque aberant, nec verba minacia fixo
Aere ligabantur, nec supplex turba timebat
Judicis ora sui; sed erant sine iudice tuti.

(Metam. 1. 89.)

De ultima autem:

Protinus irrupit venae peioris in aevum
Omne nefas: fugere pudor, verumque, fidesque;
In quorum subiere locum fraudesque, dolique,
Insidiaeque, et vis, et amor sceleratus habendi.

(ibid.)

Jam vero prima illa aetate non florebant scientiae et artes, florebant autem in postrema; ergo sine litteris et scientiis homines sunt meliores et eo ipso feliciores.

Joan. Respondeo 1-o neg. maj.-Monumenta enim, quae adducis ad confirmandam tuam opinionem, contra te pugnant: li-

dem enim poetae aperte fatentur homines, aut equam ad vitam civilem accessissent, fuisse perversissimos, ut patet ex versibus Horatii jam allatis de Orpheo: *sylvestres homines etc.* An bene vim istorum verborum percipis? Quia Orpheus, in Thracia, sylvestres homines ad vitam civilem traduxit, mansuefecit et excoluit, dicitur *ob hoc* non tam homines, quam tigres rabidosque leones lenivisse; et tu, qui in illis tigribus et leonibus homines mansuetos, innocuos, optimos vides, habes certe peculiarem videndi modum! Praeterea, testibus poetis, aetas illa aurea, quam jactitas, locum non habuit: in Italia saltem, nisi sub Saturno rege, qui genus indocile ac dispersum montibus composuit, et vita politica excultos melioresque reddidit. Audias, quaeso, Virgilium, qui hanc metamorphosim egregiis versibus descripsit, et innocuos arreae aetatis mores non vitae vagae ac solitariae, sed civili tribuit:

Primus ab aethereo venit Saturnus olympo,
Arma Jovis fugiens, et regnis exul adeptis.
Is genus indocile ac dispersum montibus altis
Composuit, legesque dedit, Latiumque vocari
Maluit, his quoniam latuisset tutus in oris.
Aurea, quae perhibent, illo sub rege fuerunt
Saecula; sio placida populos in pace regebat,

(Aeneid. VIII. 309.)

Resp. 2-o Aurea illa aetas figmentum est poeticum, si fides aliis, quam mythologicis

monumentis adhibeatur. Nullum enim fuit tempus, quo tanta, quanta perhibetur, inter mortales viguerit morum integritas, mansuetudo et perennis pacis securitas,

Quo non ira fuit, nec atrocia bella, nec enses
Aut aliquid saltem, mucronis vindicis instar.

Nam primus Adami filius: *terram indignantem fraterno sanguine tinxit*; nullum, quo non juvenes aequae ac senes vario cupiditatum fluctuant aestu, innumerisque curis vexentur ac torqueantur: *omne aevum curae, cunctis sua displicet aetas*, ait Ausonius. Fortuna miserrima hominum est, et fuit, et erit; nec datur ulla his in terris plena felicitas:

Vita mare est; res plena metu, res plena tumultu

Utraque: mortales, credite, vita mare est.

Neutri tuta fides: quot fluctibus aspera surgunt

Aequora, tot causas illa timoris habet.

Saxa maris, scopuli; vitae, sua cuique cupido:

Hei mihi! quot scopulus perdidit ille rates!

Et fluit, et refluit, rapiturque et volvitur aestu,

Et stabile in sola mobilitate mare est.

Aestuatur, et discors etiam sibi vita resistit,

Perque suos aestus nostraque nosque rapit.

Est maris et vitae cursus metuendus et anceps;

Pace caret pelagus, vitaeque pace caret.

Si qua tamen pax est, nihil est incertius illa:

Jam boreas franget, quam tulit ante, ratem.

(Hosch. Eleg. I.)

Nullum etiam fuit tempus, quo terra, ut fructus daret, non indiguerit cultura: spi-

nas et tribulos jam ab initio germinavit, et germinat adhuc, et in sudore vultus sui vescitur homo pane. Itaque aureae aetatis descriptio habet apud poetas non exaggerationis tantum, sed merae fictionis indicia non pauca. Quis enim credat Ovidio canenti:

Ver erat aeternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat;
Nec renovatus ager gravidis canebat aristis,
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant,
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.

Resp. 3-o Si quid in est veri huic communi de quadam aurea aetate persuasioni, dicendum est, non penitus oblitteratam fuisse apud antiquos populos aut vitae patriarchalis, aut potius paradisi traditionem, ut innuit Seneca his verbis; *Hoc equidem reor vixisse ritu, prima quos mixtos diis profudit aetas.* Ita censent alii plures nostris temporibus, inter quos Feller et Guérin du Rocher. Caeterum fictio illa eodem modo explicari potest, ac poetica cuiuscumque fertilis regionis descriptio. Sic apud Horatium insulae Fortunatae issdem sunt adumbratae coloribus, ac ipsa aurea aetas.

(Continuabitur.)

*Perturbato idearum et principiorum ordine
difficile est e politico Labyrintho emergere.*

Paginae quaedam gallicae, factionis ita dictae dynasticae partis sinistrae, quae ex arescentibus jam et sterilibus oppositionis campis infra hospitales justii medii umbras refugere meditantur, singulari hac confessione de suprema potestate seu majestate transitum sibi praeparant. „Regia potestas (monarchia) seu summus princeps (souverain) est pro nobis abstracta potestatis illius unitas (individualisée), quam minor sed intelligentior pars populi in majorem sed minus cultam semper et necessario exercet; illius selectae partis, quod regimen, seu gubernium appellatur, et quae Aristocratiam realem (de facto) eformat, in Gallia hodie jam non jure ac nativitate, sed per electionem. — Haec saepe creabilis, semper tamen mutabilis et ad vitam duntaxat protensa aristocratia in haereditarium excurrit Principem, seu in Regem, qui potestate sua per se ipsum pollet, — quia eadem se abdicare posset, — et qui eam exercet, vi cujusdam „charte“ dicti solennis contractus, i. e. utrinque expensi, libere acceptati, neque coactione quadam — declinari enim potuisset — extorti pacti, cui jusjurandum a rege nuncupatum, et tacita nec repudiabilis regni adprobatio sanctionem addidit.“ — Si lectores nostri animadvertent, in hac theoria, in qua regia potestas

quasi tholum et fastigium nunc in Gallia dominantis intelligentis, i. e. industrialis classis constituere debet, aliquid absurdi contineri: reflectimus duntaxat, theoriam, ad dextram Rheni ripam grassantem, quae monarcham classis magistratualium caput esse vult, nihilo esse magis rationabilem. — Caeterum infatigabilis publicistarum „justi mediū“ solertia admiratione omnino digna est, qua novum semper majestati — seu summae potestati — populi lectum Procrustae fabricare non desinunt, cui pessimo omine etiam in diplomate (charta) constitutionis locus concessus est.

v. * e B. p. W. B.

Bakonybéli Apátság' nyolczázados ünnepe.

B a k o n y b é l, sept. 24-én: Ez apátságot sz. István király elhunytá előtt egy évvel alapítá; mellynek e' folyó esztendő nyolcz századik éve. Sok viszontagsági után, boldog emlékezetü I. Ferencz, a' szentmártoni főapátsággal együtt ezt is, mint fiókapátságot visszaállította; mellynek mostani érdemes apátja, Guzmics Iszidór ur, a' hittudomány doktora, 's pesti tudom. egyetem 's magyar tud. társaság rendes tagja; több tudós munka 's az egyházi Tár szerkesztője, több ns megye táblabírája; ki apátsága alapításának nyolczszázados ünnepét e' folyó évi sept. 24-

kén ünnepelte ; mellyre számos uri vendég, 's ajtatoskodó falusi lakos megjelent. A' nap ünnepiségét mozsár-durrogások hirdetéek. A' sz. miseáldozatot Frankl György rátóti prépost ajánlotta föl, melly alatt Haydn Józsefnek ugynevezett Nelson remek hangműve, Richter Antal győri székesegyházi karigazgató vezérlete alatt, magyar szavakkal jelesen adatott elő. Mivel pedig ez ünnepre alkalmazott magyar graduale 's offertorium nem volt, azért magyar versezetben készített a' főnemlitett apát ur gradualet 's offertorimot ; mellyre Silberknoll József gyarmati lelkész 's kerületi alesperes tulajdon hangművet szerzett, mellyet az egész hangászkar kíséretével jelesen is zengtek el. Szolnoka e' ritka ünnepnek Farkas Imre fejérvári kanonok vala, ki a' 113 zsoltár 19 versét időhöz 's naphoz alkalmazva, gyönyörű beszéddel bájoló mindnyájok' szivét épülésre. Isteni szolgálat után, száz uri vendéget fényes lakoma fogadott, melly közben áldomáspoharak ürültek mozsáralgyu robaj közt föls. királyunkért, hitveséért ; elhunyt I. Ferencz fels. özvegyeért, 's az országló fejedelmi családért ; az egész magyar nemzetért ; Főhg. Nádorért ; veszprémi püspökért ; főrpátért ; hazánk valódi javán munkálkodókért, név szerint Széchenyi Istvánért ; sz. Benedek szerzeteért : névszerint Bakonybélben lakozókért ; a' szomszéd világi és szerzetes uraságokért ; az apatság jobbágyiért 's a' t.

Praeconisationes.

In secreto consistorio, quod die 2. Oct. in palatio quirinali habitum est, per Suam Sanctitatem, praeter alios, hi Episcopi praekonisati sunt: RR. DD. Georg. Häulik, Episcopus Pristinensis, Doctor Theologiae, Prior Auranae, Praepositus Major et Canonicus Dioecesis Zagrabiensis, ut Episcopus Zagrabiensis; Basilius Popovics, Presbyter e Dioecesi Munkácsiensi et Canonicus Cath. Eccl. Eperjesiensis, ut Episcopus Munkácsiensis; Cajetanus e familia Comitum Benaglia, Presbyter e Bergamo et Canonicus Cathedralis ejatis, ut Episcopus Lodiensis; Eminent. Cardinalis Gregorio, antea Episcopus in Frascati (Tusculum), ut Episcopus unitarum ecclesiarum Porto, S. Rufina et Civitavecchia; Emin. Cardinalis Ludovicus Micara, ut Episcopus in Frascati; RR. DD. Frid. Gabr. de Margueriac, Presbyter e Dioecesi Bajocensi (Bayeux) et Generalis Vicarius Dioecesis Suessionensis (Soisson), ut Episcopus in Fano S. Flori (S. Flour); Car. Jos. Eugen. de Mazenod, ut Episcopus Massiliensis; Thomas Chmilewski, Presbyter Dioecesis Poloczkensis, Praepositus ejatis Cathedralis, Gen. Vicarius Pultoviensis et Parochus in Szyski, ut Episcopus Gratianopolis in partibus infidelium et suffraganeus Varschoviensis.

In eodem Consistorio secreto a Sanctitate Sua munus — per mortem Cardinalis Galeffi vacans redditum — „Camerlengo della santa chiesa romana“ Eminentissimo Cardinali Giustiniani collatum est.

Inter supra recensitas praeconisationes Episcoporum referri debet, de eadem die, etiam RR. Dni And. Stanisl. de Halten, velut Episcopi Wermelandensis.

Ill. D. Joannes Dercsik, ad Exc. Consilium R. L. H. Consiliarius, titulum Episcopi Pristinensis obtinuit.

RR. D. Paul. Kolra A. Diac. Ugocsensis.

C. R. Maj. altissima resolutione de 30-a Aug. a. c. vacantem A. Diaconatum Ugocsensem Professori Historiae biblicae in Lyceo ep. Szathmariensi, Paulo Kolro, b. contulit.

A' magyar tudós Társaság.

Az academia' fő fölügyelése alatt megjelenő Tudománytár' új folyamának harmadik kötete, 19-én s' egy rézmetszettel megjelent. Tartalma: 1. *Értekező rész* (Szerkesztő: Luczenbacher János): 1. Az országtudomány' fejlődésének története. Első időszakasz, az ó világtól Ciceróig. Első közlés, (Aristotelesig), Wargha Istvántól. 2. A' gyarmati béke 1625. Jászay Pál l. t. 3. A' magyarphilosophia' történetírásának alaprajza. Hetényi János l. t. 4. Okleveles toldalék Luczenbacher János r. tagtól. II. L.

teraturai rész (Szerkeztő: Balogh Pál): 1. Criticai vázlatok a' külföldi literatura' legújabb 's kitünőbb termékeiről. 2. Franczia tudós társaság' ülései. 3. Bibliographia (50 új munka' jelentése.) 4. Biographia (29 necrolog.) 5. M. t. t. ülései és hivatalos jelentései májustól augusztusig 1837. 6. Literaturai töredékek. 7. Tudományos egyveleg — Még folyvást előfizethetni e' folyóiratra; ára egy évre, vagy is négy kötetnek 4 ft., velinen 6 ft. cp.; postán 1 ft. 36 krral drágább. Találatnak példányok az elébbi három évről is, ugyanazon áron Pesten Eggenberger József acad. könyvtárosnál, kihez minden egyéb könyvváros utasítatik. Pest, october' 4. 1837.

A' magyar tudós társaság' költségein megjelent: 1) *Természettudományi pályamunkák*, kiadja a' m. t. t. Első kötet. Budán, a' m. kir. egyet. n. 8r. öszvesen 169 lap; csinos borítékba kötve ára 48 kr. cp. Tartalma: A' magyarországi pokolvar, annak természete, okai, ovó és gyógy módjai. Két rendbeli jutalom-értekezés, elsejét írta *Topperczér Tamás*, o. dr., ns. Csongrád vmegye' tiszt. fő orvosa; másodikát *Csorba József* o. dr., a' pesti orvosi kár' tagja, ns. Somogy vmegye' fő orvosa 's tbirája, m. t. t. l. tag. — *Eredeti Játékszin*, kiadja a' m. t. t. Első kötet: *Vérnász*, első pályadijt nyert szomorújáték öt felv. *Vörösmárti Miháltól*. Második kiadás. 48. lap. Budán az egyet. bet. n. 12r. 163 lap, postapapíron, csinos borítékba kötve, ára 48 kr. pp. Pesten, october' 5. 1837.

D. Schedel Ferencz, titoknok.

Tantum abest, ut Litterae, scientiae et artes liberales homines depravent, ut potius illos perfectiores et meliores reddant.

(Continuatio.)

Resp. 4-o Corruptio ferreae aetatis, quam dicunt, non venit a scientiis, sed ab aliis causis, quas assignant auctores in tuum auxilium vocati; a luxu nempe, a voluptate, ab ambitione, ira, et sexcentis aliis cupiditatum generibus; Hinc Ovidius: *effodiuntur opes, irritamenta malorum.*

Silius Italicus: Quippe nec ira Deum tantum, nec
tela, nec hostes,

Quantum sola nocet, animis illapsa voluptas.

Ebrietas tibi fida comes, tibi luxus, et atris

Circa te semper volitans infamia pennis.

Et Seneca: Rupere faedus impius lucri furor,

Et ira praeceps, quaeque succensas agit

Libido mentes. Venit imperii sitis

Cruenta. Factus praeda majori minor.

Pro jure vires esse. Tum primum manu

Bellare nudâ, saxaque et ramos rudes

Vertere in arma tela faciebat dolor.

Invenit artes bellicus Mavors novas,

Et mille formas mortis: hinc terras cruor

Infecit omnes fusus, et rubuit mare.

Tunc scelera, dempto fine, per cunctas
domos

Iere: nullum caruit exemplo nefas.

A fratre frater, dextera nati parens

Cecidit, maritus conjugis ferro jacet,

Perimuntque faetus impiae matres suos..

(Hipp. Act. II. sc. 2.)

Hae, hae, inquam, sunt verae causae omnium scelerum, quae ubique pullulant, haec est omnis immoralitatis scaturgio, hic omnis infelicitatis fons.

Ferdin. Relinquamus ergo tempora antiqua, veteresque fabularum annales, atque ad recentiora et certiora monumenta veniamus. Christophorus Columbus in suis ad Ferdinandum et Isabellam, Hispaniae principes, epistolis affirmat, populis americanis inesse mite ac tractabile ingenium, mores innocuos, ad misericordiam et omne officium promptos, et nullo in toto orbe meliorem terram melioresque incolas inveniri posse. Idem de insularum *Otahiti et Sandwich* incolis referunt alii navigatores. Verum post adventum europaeorum in illas regiones, status illarum moralis in pejorem mutatus est, periit prisca illa morum innocentia, et cum innocentia evanuit omnis felicitas; jam vero contagio vitiorum ex civilisatione ortorum causa fuit lugendae hujus mutationis. Unde sic brevius et in forma argumentor: populi americani et quarundam maris pacifici insularum meliores et feliciores erant, antequam scientiae et artes cum civilisatione Europaea

in illas plagas penetrassent; ergo scientiae et artes homines depravant.

Joan. Resp. 1-to Neg. Antec. Fateor quidem, et Chr. Columbum, et alios quosdam navigatores ita scripsisse, ut narrasti modo; sed tum nec bene noverant, nec poterant nosse illorum incolarum indolem, et mores, et nefandos ritus. Praeterea non est mirum istos populos Columbo et primis aliis navigatoribus optimos esse visos, quippe qui Europaeos e caelo delapsos putarent, et ut Deos venerarentur. Sed qui postea regionem introgressi, apud istas gentes diu commorati sunt, non alio modo feroces illorum, quam Ammianus Marcellinus Hunnorum, et Tacitus Finnorum, mores descripserunt. Aequa in in omnibus barbaries.

Resp. 2-do Negari nequit mores Indorum primo cum Europaeis consortio in pejus fuisse mutatos. Primi enim ex Europaeis, qui cum istis populis communicarunt, aut nautae perversi erant, aut milites protervi, aut avidi mercatores, qui nihil nisi aurum aut argentum sitiebant, et per fas et nefas extorquebant. Horum ergo advenarum corruptio indigenarum corruptioni superaddita non potuit non abire in horrendam omnium vitiorum luem, civilisationemque istarum regionum reddere longe difficiliorem. Sed postea advenientibus aliis atque aliis Evangelii ministris, integriorisque vitae magistratibus, in multis locis moralitas horum populorum

exemplaris evasit, ut agnoverunt omnes illi, quos non excaecabat suum in religionem christianam odium. Nam et hoc notandum est fuisse ultimo saeculo, et etiamnum esse sophistas, qui non alia mente barbarorum populorum innocentiam praetendunt et jactitant, quam ut odium, quo tenentur in religionem, christianam aliis insinuent.

Fer d. Redeo ad antiquorum testimonia, ad quae me provocasti, Hunnos et Finnos nominando; neque poteris dicere auctores, quos mox citabo; quique barbarorum mores summis laudibus extollunt, ad hoc fuisse inductos aliquo in religionem, quam non noverant, odio; ac proinde omnem merentur fidem. Sit instar omnium Justinus, historiae Romanae scriptor. Laudatis ille, cum Q. Curtio, scytharum moribus, exclamat: *mirabile videtur, hoc illis naturam dare, quod Graeci longa sapientium doctrina praeceptisque philosophorum consequi nequeunt; cultosque mores incultae barbariae collatione superari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quam in his cognitio virtutis.* (L. II.) His ergo tam expressis verbis utor, ut in causam, quam defendis, invictum argumentum contorqueam: Graeci cum sapientium suorum doctrina et moralibus philosophorum praeceptis scytharum probitatem non attigerunt; ergo bonis moribus plus nocent scientiae, quam prosunt.

Joann. Possem invicti tui argumenti

concedere antecedens, et negare consequentiam inde deductam, tum quia exemplum unius populi barbari et tamen probi non sufficit ad infirmendam thesim generalem; tum quia Graeci, qui dicuntur a Justino istis barbaris quoad moralitatem inferiores, hanc inferioritatem, si vera fuit, non scientiis, sed aliis causis supra enumeratis debuerunt. Non concedam autem praeviam hanc propositionem, quia adminus dubia est. Nam Justinus nonnisi fama scythas noverat, et vitio vertitur illi, quod fuerit nimium credulus in admittendis fabulosis factis. Suffragatur ei quidem Q. Curtius; sed et ille scriptor nullius fuit critices, opusque historicum, quod reliquit de Alexandri magni vita et gestis, accedit in multis ad romanensem, ut dicunt, historiam. Praeterea notum omnibus est, plerasque orationes, quas historici antiqui in ore virorum illustrium ponunt, fuisse ad exornandam historiam excogitatas. Hinc pulcherrima et celebratissima illa oratio, quam scytharum legati ad ambitiosum orientis victorem habuerunt, merum scriptoris potest esse commentum. Insuper posterioris aevi scriptores, qui mores hujus gentis melius noverant, illos aliis omnino coloribus pingunt. Claudianus, qui sub initium 5-ti saeculi vivebat, haec de scythis commemorat:

Est genus extremos Scythiae vergentis in ortus,
Trans gelidum Tanaïm, quo non deformius ullum

Aretos alit: tristes habitus, obscaenaque visu
 Corpora, mens duro nunquam cessura labori.
 Praeda cibus, vitanda ceres, fratresque necare
 Ludus, et occisos pulchrum jurare parentes. (III.)
 Itaque longe probabilius est, non aliis moribus
 fuisse Scythas, quam omnes alii barbari, sive
 qui fuere olim, sive qui nunc, more ferarum,
 in sylvis aut solitudinibus errant vagabundi;
 non aliis moribus, inquam, quam Parthi,
 de quibus idem claudianus ait; *nostros corruptit Parthia mores*; quam Getae,
 de quibus ovidius: *nulla Getis toto genus est
 truculentior orbe*; quam Sarmatae, de quibus
 idem ovidius: *qui sibi non rapto vivere
 turpe putant*; quam Germani, de quibus Caesar:
*apud illos latrocinia nullam habent infamiam,
 quae extra fines cujusque civitatis fiunt*;
 quam Galli, de quibus idem Caesar: *pro
 victimis homines immolant, aut se immolatu-
 ros vovent, publiceque ejusdem generis habent
 instituta sacrificia, et, si nocentium copia
 deficit, ad innocentium supplicia descendunt*;
 (qui mos execrandus apud omnes populos
 polytheistas viguit. (Bergier. Dict. Theol. sacrifice.)
 quam Gothi, Hunni, Alani, Vandali, qui alii
 aliis ferociore, omnis sceleris, omnis faeditatis,
 omnis immanitatis exemplar et protypum
 exstiterunt. An putas, mi Ferdinando, esse
 ullum in nostra Europa populum, qui, suum
 ab aliquo ex his barbaris nomen ducens,
 vellet ad pristinam majorum suorum
 redire feritatem? siles, et *lumina fixa*

tenes plena pudoris humo! Caeterum, si quis velit sibi veram istorum barbarorum imaginem fingere, legat, quid hodierni viatores de populis nomadibus, qui dicuntur *Beduini*, referunt. Tu vero, cui perplacet vita haec vaga et solitaria, proficiscere ad istos innocentissimos Beduinos; ecce ego felix et prosperum iter omniaque faustissima tibi sincero et benevolo animo apprecor; vale!

Ferdin. Non est necesse, ut tam longum iter ingrediar, quum experientia quotidiana meam opinionem confirmat. Itaque,

Arma aliam in partem converto hostilia, tuque
Nunc animo atque oculis vigilantibus utere: caepti
Nam pendeat adhuc belli fortuna, diuque
Haerebit dubiis volitans victoria pennis,
Nescia, quem mancant felicis praemia pugnae.
Oppositum teneas clypeum maneatque sub armis.

Verum enim vero quotidie videmus nostros simplices agricolas, qui innocentiorē vitam agunt, quam tuarum urbium litterati viri ac perpolitī domini; nec possumus, ad hunc conspectum, non exclamare cum S. Augustino: *veniunt indocti et rapiunt regnum Dei, et nos cum nostris scientiis demergimur in profundum.* Ignorantia ergo bonis moribus favet, scientia vero nocet.

Joan. Novam hanc contradictionem facili negotio expediam. S. Augustinus ait: *cum nostris scientiis*, non autem: *per no-*

stras scientias. Ergo causa ruinae non in scientiis quaerenda est, sed in nostris cupiditatibus. Objicis simplices et innocentes agricolas, sed notandum, illis fuisse traditam essentialem doctrinam, religionis nempe et moralitatis; quae scientia abunde sufficit, et sine qua omnes aliae scientiae inutiles et vanae sunt; nulla enim sine religione moralitas. Si hac essentiali doctrina carerent rustici, Beduinis ipsis pejores certe evaderent. Absit a me tam absurda cogitatio, ut e sacris scientiarum penetralibus eliminem illam, quae aliarum est et fundamentum et decus. Sed si quis huic praecipuae et maxime necessariae scientiae litteras superaddat et scientias, nec sese cupiditatibus abripiendum tradat, clarius infinitas Dei perfectiones cognoscet, facilius secretas providentiae operationes deprehendet, pluris veram hominis dignitatem faciet, vividius virtutis eximium decus et turpem vitii deformitatem sentiet; ac proinde sublimes suae destinationis fines promptius animo complectens, citatori gradu viam sanctitatis emetietur, ad sublimiorem perfectionem sese eriget, et insigniori sapientiae laude inlaurescet. Sunt quidem inter rudes et ignaros homines, qui, peculiari Dei lumine et auxilio adjuti, strenue via sanctimoniae incedunt, eximiam morum integritatem praeseferunt, et cultiorum perfectionem aemulantur; at plerique tamen magis absentia vitiorum, quam virtutum praesentia co-

honestantur. Qui vero scientias cum virtute consociant, non possunt non invenire in illis scientiis varia ad virtutem sectandam incitamenta, quibus, veluti totidem calcari-
bus, in dies stimulati, ad sublimiora assurgunt. Quid quod scientiae sint quasi quoddam armamentarium, ex quo non ad propriam tantum, sed ad alienam utilitatem depromuntur arma, ad bonos scilicet mores promovendos, et ad causam religionis tuendam. Et unde, quaeso, habent tui simplices agricolae, ut bene morati, probi et pii sint? Nonne a doctioribus et cultioribus viris?

Ferdin. Sed pro uno docto et probi viro, quot improbi inveniuntur, quot temerarii novatores, quot perniciosorum libellorum scriptores, quot infames simplicium hominum et praesertim juvenum corruptores! Et unde, etiam a te quaeso, tot haereses, tot impia systemata, tam frequentes regnorum perturbationes, dissensionem, conjurationes, caecae et seditiosi tumultus, et plus quam civilia bella, tam insolens religionis contemptus, et tanta ubique morum corruptela? Omnia haec mala numquid ab ignavis proficiscuntur hominibus? Nonne potius ab optimatibus et cultis viris? Scientiae, litterae, artesque ingenuae quoddam sunt, ut dixisti, armamentarium: apage istiusmodi armamentarium, ex quo sumuntur atrociora illa arma, quae in perniciem generis huma-

ni convertuntur! Experientia enim omnium temporum et locorum constat, a priscis virtutibus recedere populos, longe difficilius regi, facilius bello superari, et citius ad ruinam properare, quo magis apud illos florent scientiae et artes. Et eo tandem cum suis scientiis et culta ac perpolitata humanitate devenerunt europaeae gentes, ut celeberrimus quidam auctor (D. de Maistre) asserere non dubitaverit, nostris temporibus mediam hominum partem in altera regenda occupari, et illam in debita legibus obedientia continere non posse. En praeclaros civilisationis hodiernae habes effectus!

Joan. Multas in uno argumento congesti difficultates, quas particulatim et pacato animo dissolvam. Et primum quidem certum est, multos esse et perversissimos homines, qui litteras et scientias in suam et alienam perniciem convertunt; et eo perniciosiorem esse abusum, quo res, qua quis abutitur, est in se melior, juxta vetus adagium: *Corruptio optimi pessima est*. Ast perversus alicujus rei usus nunquam veram ac nativam illius utilitatem auferet. Homines saepe et cibo et potu abutuntur: numquid ergo potus et cibus sunt quid in se malum et nocivum? Ubi de litteris et scientiis agitur, conferendi sunt, ut in omnibus aliis rebus ex se optimis, boni illarum effectus cum malis, et sicubi boni effectus non praevaleant, hoc pravis abutentium disposi-

tionibus tribuendum est, non rebus ipsis. — Nunc autem si vis comparationem instituere inter bona et mala, quae e litteris et scientiis oriuntur, invenies primum, ut saepius jam dixi, mala non proprie ex scientiis ipsis, sed ex aliis causis nasci; et deinde summam bonorum, quae ex scientiis tamquam ex propriis fontibus manant, summae malorum, quae ex illis quidem, sed contra suam destinationem, derivantur, praestare. Quot enim sancti ac pii viri, litteris instructi, scientiis excolti, eruditione conspicui, artibus liberalibus ornati, omnia haec doctrinae adjumenta in rudium et agrestium gentium culturam, vitiorum extirpationem, superstitionum ac nefandorum rituum destructionem, societatis civilis institutionem, religionis defensionem et propagationem, virtutis decus et ornamentum, generis humani felicitatem et divinae gloriae incrementum converterunt! — At a majorum suorum virtutibus degenerare et in ruinam propendere videntur populi cultissimi. — Scilicet imminet illorum interitus, quando redeunt ad barbariem illam, ex qua tanto et tam longo molimine exierant, et per scientias ac litteras omniumque artium studium ad summum gloriae ac prosperitatis culmen pervenerant; finis initio respondet: quemadmodum enim in humanis corporibus, sic etiam in politicis usuvenit, ut oriantur, adolescant, perficiantur, labefactentur et occidant. Haec est communis rerum humanarum

sors. Sed quum status omnium imperiorum perfectus dici nequit, nisi quando artibus ingenuis, litteris ac scientiis florent, habent ergo illae nativam perficiendi vim, quam frustra negare velles. Et tanta quidem vis est scientiarum, modo solidae sint et a viris probis tradantur, ut nulla gens inventa sit nec inveniatur ruinae proxima, quamdiu artes liberales apud illam coluntur. Aliae ergo causae quaerendae sunt, cur respublicae paulatim retro lapsae tandem intercendant; et, si unum tantum Sallustium legeris, ostendet ille tibi, quatenus sint illae non ingenuae, non liberales, sed malae ac perversae artes, quibus imbutus animus ad omnia scelera delabitur, et quae reddunt populos omnis jugi impatientes. Nedum ego cum ignorantiae patronis dicam, scientias esse corruptionis morum causam, potius asserere non dubitarim, corruptionem morum esse causam labefactatae apud varios populos litteraturae. Honestum enim pectus expostulant scientiae et litterae, ut puriores efflorescant, et fructus producant sapidiore: et si quis animum gerat cupiditate aliqua irretitum, eo ipso in iis omnibus, quae aut subtili honestatis sensu, aut exquisito rerum iudicio, aut libero ingenii impetu, quod vel maxime humaniores litterae et ingenuae artes requirunt, indigent, nunquam poterit esse perfectus: quemadmodum enim, ait Cicero, *libidinosi, avari et facinorosi verae laudis gustum non habent*, sic ab illa, in sua

quisque arte, excidant necesse est; et ita fit, ut, ubi mores ad barbariem relabuntur, omne etiam bonarum litterarum artiumque genus iisdem fatis subiaceat. Tunc oratores in rabelas et latratores abeunt, eruditi in sciolos, philosophi in sophistas, *de virtutibus et vitiis* (S. Augustinus.) *subtilia multa tractantes, dividentes, definientes, ratiocinationes acutissimas concludentes, libros implentes, suam sapientiam buccis crepantibus ventilantes, qui etiam dicere audent hominibus: nos sequimini, sectam nostram tenete, si vultis beate vivere.* Scilicet moralis doctrinae magistri ac praeceptores fiunt immoralitatis ministri et adjutores. Ex illa autem perditissimarum disciplinarum et artium colluvie, et ingravescentium in dies malorum diluvio imperii litterarii vastatio exoritur; lugent liberales artes ac scientiae, ubi regnat vel in certissimis rebus dubium et idearum confusio, pro clarissima diei luce densissima noctis caligo, pro animi candore ac sinceritate quaedam mentis iniquitas, ex qua prono alveo sequitur temeraria impietatis audacia, antiqui rerum ordinis odium, novarum amor, occultae machinationes, vinculorum civilis societatis relaxatio, et mox reipublicae omni ex parte collabentis ingentes ruinae.

(Continuabitur.)

**A' Mechitaristák pompás kolostora talpkö-
vének letétele Bécsben.**

Bécsben, oct. 20.

Tegnapelőtt reggel Császár és Császárné ő Felségök a' városba jöttek, hogy a' Mechitaristák' congregatioja által ujonépített pompás kolostora talpkövének letételekor jelen legyenek. Az egyenruhás polgárságnak egy része diszszolgálatot tön a' kolostor' belsején és annak környékén, 's a' fölszentelést pápai követ herczeg Altieri végezé. Számosan gyülekeztek össze ezen ünnepélyre a' külvárosok' lakosi, kik előtt e' papok mind türeldmök, mind hitök' tisztasága által köz tiszteletet 's becsültetést szereznek magoknak. A' Mechitaristák' gyülekezete, melly Napoleon' császársága alatt felső Olaszországból lett elűzetése óta itt telepedett meg, 's erkölcsművelő könyveknek minden néposztályok között elterjesztése által olly nagy érdemeket szerze magának a' status iránt, ugyanezen időszaktól fogva a' császári családnak különös védelmével dicsekszik, és tagjai között olly szellemi és vallási nevezetességeket számlál, mellyek akar-melly statusnak becsületére lennének. — — János Főherczeg a' Levantéből Dalmátországon keresztül készül vissza. A' vele morganati házasságban élő Brandhoff báróné a' jövő november' elején Cattaroig elejébe utazand. Ő cs. k. Főherczegsége a' Dalmatiában feltalált gazdag kőszénbányákat meg fogja látogatni.

Hirnök.

Az özvegy Császárné ő Felségének Bajorországból Schönbrunnba megérkezése.

October' 19-kén csakugyan megérkezett Schönbrunnba özvegy Császárné ő Felsége Bajorországból, 's Császár és Császárné ő Felségeik által a' legnagyobb gyöngédséggel és tisztelettel fogadtatott. Azon közel és világos életveszedelem, mellyből a' Császárné felséges testvérével (a' bajor királylyal) együtt kimenekedett, természetesen mind a' császári család', mind a' hiv alattvalók' köreiben a' legélénkebb részvétet gerjeszté, 's így épen nem csoda, hogy az ohajtott épségben megtérő Felségnek üdvözlésére mindenki sieté. Tegnap és tegnapelőtt fogadá ő Felsége a' mindenfelől érkezett szerencsekívánatokat, 's különösen érdekllettnek látszott a' szeretet és ragaszkodás' ezen jelei által. — Némelly angol és franczia hirlapok legujabb időkben a' leghazugabb híreket igyekeztek terjeszteni azon befolyás felől, mellyet ezen fejedelemnő a' mostani kormány alatt, kivált a' vallási dolgokban, szerzett 's biztosított volna magának. De ez merő rágalom és hazugság, 's csupán az igaz, hogy ő Felsége halhatatlan férjének elhúnyta óta a' császári család' körében a' legnagyobb elvonultságban él 's a' magas özvegyi állapotot alamizsnálkodás és jótékony cselekedetek által a' legépületesb módon ékesíti. Igen ritkán látogatja meg ő

Felsége a' színházat, 's a' hosszú estéket job-
 bára írással és olvasással tölti el. Minden po-
 liticai beavatkozástól mindenha tartózkodott
 e' nagyelméjü fejedelemnő; 's az őt vallási
 türelmetlenségről vádoló hirlapczikkelyek tö-
 kéletesen megczáfoltatnak azon szavak által,
 melyeket ő Felsége egykor gróf Telekyné-
 hez intézett: „Nem feledtem el, hogy pro-
 testans anya hordozott szíve alatt.“ — Mint
 hátrahagyott özvegye a' halhatatlan Ferencz
 Császárnak, e' fejedelemnő minden néposz-
 tályok' legmélyebb tiszteletét birná akkor is,
 ha őt személyes caractere már magában a'
 legfölségesebbé nem tenné is. Vajha megva-
 lósulna azon hír, hogy ő Felsége nagyérde-
 kü emlékiratokkal foglaltos, melyek által a'
 történetírás magának a' felséges özvegynek
 kezeiből birná mindazon adatokat, melyek a-
 zon Fejedelemeinek, ki ez utóbbi időkben min-
 den királyok' disze és mintája volt, emléke-
 zetét a' hálás utókor előtt örökíthetik.

Hirnök.

E p i g r a m m a.

De Poëta e carceribus profugo.

Vinctus praevalidis pedem catenis,
 Evasit catus e tenebricoso
 Vates carcere: ne stupe, satelles!
 Ligato pede ni salire sciret,
 Esset immeritus Poëta dici.

Igaz e, hogy a' társasági kötés vagy alkumerő ábrándozás és a' mostani philosophusoknak elfordult agyából keletkezett költemény? (Lásd a' pozsonyi Méhkas 1837. IV. köt., 36—39 lapon.)

„Qui nimium probare vult, nihil probat.“

Regula furis:

„Un sot ami plus d'angereux qu'un ennemi!“

*) A' pozsonyi ide i „Méhkas“ IV. kötetében, 36—39 lapon egy legitimista beszélgetésben „a' társaságról“ a' tanítvány és az oktató között, a' tanítványnak ezen kérdésére: „Tehát nem igaz, hogy az emberek bizonyos lassankénti egymáshoz-közeledés és egymással kötött szerződés által, mit társas frigynek, alkunak (contractus socialis) neveznek ők, alakultak volna társaságba?“ felel-vén az oktató, a' családi vagy házi társaságot a' férjfi, felesége 's gyermekei között, melly ugyan

*) (Midőn a' Méhkas emé fullánkös megtámadást fölveszi ön elveibe talán meg nem ütközik: minthogy harczot nem kezd, csak a' jogtalant elüzi, mellyről III-dik kötetében ezt mondá mottója: „saepe favos igno-tus adedit stelliö. — Aut asper crabro imparibus se immiscuit armis; — — at suffire thymo quis dubitet?“ 's talán t. cz. Olvasóinak; sőt a' tömérdek tudomány megtámadó-nak sem szegi kedvét: minthogy amazok különben, ha a' Hirnököt nem olvasták, a' corpus delicti nél-kül a' felelet' szövegét föl nem foghatnák; a' bajvivó 's harczos öreg úr pedig — mint látszik — minden-ben 's mindenütt törekedvén jelenkezni és fényleni; még köszönettel fog tartozni. — Megkellé várni a' fe-lelet' fölvételét a' Hirnökbe mint a' czáfolat kiadója-ba, a' mi némelly okokból hátráltatott; 's ez volt oka itt is az elkésésnek. — a' Szerkeztő.)

minden tekintetben Isten' akaratjából eredett, vagy tudatlanságból vagy rossz szándékból a' polgári társasággal (societas civilis) fölcserélve, logica elleni okoskodását így végzi: „Igy hát az emberi társaság minden tekintetben Isten' akaratjából eredett, 's Isten' akaratja által tartatott fen. Ő azt az ember' természetéből elválaszthatatlannak nyilvánítja: a' társasági kötés merő ábrándozás (??) és a' mostani philosophusoknak agyából 's gonosz szándékából keletkezett költemény;“ tanítványának további kérdésére pedig: „Miért ragaszkodnak a' mostani philosophusok olly igen ehhez a' társasági szerződéshez, miért akarják velünk elhitetni, hogy a' társaság 's ennek alaptörvényei nem egyebek, mint szabad egyezkedései 's egymással önkénytesen kötött szerződésai az embereknek?“ azt feleli a' politicus, „de nem philosophus oktató: „Ez által szabadságot akarnak magoknak készíteni a' valódi alaptörvényeknek elrontására 's így utat nyitni a' világ' felzavarására“ stb.

Ezen a' józan philosophia, a' nemzetek' közönséges joga (jus publicum, Staatsrecht), a' józan politica 's pragmatica historiával ellenkező okoskodások 's állítások valóban botránkoztatók, 's megczáfolást kívánnak: de mivel egy sötétítőt (obscurant) bölcselkedésre okoskodással megtéríteni akarni annyi volna, mint — æthiopem lavare, megelégszem, ama' pseudopoliticus tanítót a' pozsonyi Méhkasban (mellybe, mint látszik, darázsok is befészkeltek magokat) a' következő okokkal ad hominem megczáfolni: *)

*) Helyes, igazságos, szép sőt magában dicső haki, érezvén fáradsága után az ismeretek 's tudományok pályáján tehetőségét 's talán igen sokak fölött hathatos elsőbségét, iparkodásának gyűmölcsseit másokkal is közölni igyekezik; de ellenben kár, ha a' végtelen tündöklés' vagyja, a' megbizottság igen dagályos 's kifeszített vitorlákkal a' udóst az indulatok hulá-

1. A' méhkasi tanító állítja ('s olly vakmerő és szemtelen, mondani, hogy Isten nyilvánítja azt) hogy a' társasági kötés merő ábrándozás 's a' mostani philosophusoknak elfordult agyából 's gonosz szándékából keletkezett költemény. Hát Anonymus Belae Regis Notarius — ez pedig pap volt, — ki magyar eleink' polgártársasági kötését Álmos herczeggel nekünk megírta (Anonymi Belae Regis Notarii Historia VII Dncum Hungariae cap. 6.), a' mostani philosophusokhoz tartozik? 's azon kötés vagy alku *) merő ábrándozás 's az anonymus philosophus' elfordult agyából 's gonosz szándékából keletkezett költemény e? Ama' tudós Kollár Ádám bölcsen mondá ezen alkuról (mellyet a' tudatlan tanító a' Méhkasban nem látszik esmérni) in *Analectis diplomaticis sanctiori Augustae Domus tabulario illatis*, pag. 103: „Nihil dignius litteris, nihil posteris utilius ad nos Belae Regis Notarius transmittere potuit: sunt enim, ut esse debent, tantae apud nos aestimationis et momenti; ut universi Juris nostri publici sint verissima origo.“ Boldogult Schwartzner Márton pedig ('s ez sem tartozott a' mostani philosophusokhoz) magyarországi statistikájában (*Statistik des Königreichs Ungern. Pest 1798*) az első lapon ezt írta: „Seit Grotius und Thomasius Zeiten, vorzüglich aber, seitdem über das systè me représentative so vieles

mai közé ragadják, mert így a' fáradhatlan munkáság, melly az embernek hasznára fordítható vala, egy feneketlen örvénybe merül, 's legfőbb csak az emberi hiúságnak emlékeit szaporítja. (a' Szerkeztő.)

*) „Ut quamdiu vita duraret, tam ipsis quam etiam posteris suis, semper Ducem haberent de progenie Almi Ducis; ut quidquid boni per labores eorum acquirere possent, nemò eorum expers fieret; ut principales persona, quae liberae voluntate Almi sibi dominum elegerunt, et filii eorum nunquam a consilio Ducis et honore Regni omnino priyarentur“ stb.

gekannengiessert wird, hat man über das Entstehen der Staaten mehr philosophirt; als sonst in dem tausendjährigen Reiche des mittleren Zeitalters daran gedacht worden ist. Die meisten Politiker neigen sich heute auf die Seite Hobbes und Linguets, welche das Entstehen der Staaten durch Verträge verwerfen, und Uebermacht und Gewalt zum Grunde derselben legen. Man sagt, es sey kein Beispiel von solchen Verträgen in der Geschichte vorhanden; aber in der ungrischen Geschichte hat uns der erste historische Stoppler aus dem XIIten Jahrhundert, den ersten ungrischen feierlichen Staatsvertrag aufbehalten.“ 'S épen ezen magyar polgártársasági alku-ról értekeznek a' magyar academiákban 's lyceumokban a' magyar pragmatica historia', a' magyar-országgi statistika' 's a' hazai jog' rendes tanítói. Hát mindezeknek az anonymus tanító ábrándozást, költeményt, elfordult agyot' 's gonosz szándékot akar tulajdonítani? En protestálok tisztelt tanító-társaim' nevében!

2. Nem a' mostani philosophusok költötték a' társasági kötetést, hanem arról a' böcs görögök közül már Aristoteles, Plato, a' rómaiak közül Cicero 's mások értekeztek, 's az újabb korban Grótius 's Puffendorftól fogva a' jog' 's politica' nevezetesebb tanítói 's írói.

3. Áma' kézi könyvekben, mellyek szerint a' bécsi 's a' magyar egyetemben 's academiákban a' közönséges polgári jog (jus civitatis) és politica Maria Theresia' idejétől fogva tanítatik, 's mellynek szerzői a' híres bécsi professzorok Martini és Sonnenfels voltak, a' társasági alku megismertetik, ámbár azoktól megengedtetik, hogy az országok' eredete historia szerint többnyire erőszaktól származott. De Martini és Sonnenfels nem voltak mostani philosophusok; még Maria Theresia' uralkodása alatt irtak! Szibenliszt és Bre-

zanóczy is újabb academiai kézi könyveikben a' polgártársasági alkut pártolták. Lásd: *Institutiones Juris Naturalis conscriptae per Michaëlem Sibenlitz* Tom. II. (Jaurini 1823) 47dik lapon stb. *Adami Brezanóczy Explanatio Juris Naturae politici*, Tom. II. (Pestini 1824) 16dik lapon stb.

4. Hobbes, Linguet 's más írók' állítása, hogy a' polgári társaságok nem alkutól, hanem csak erőszaktól származtak, igen veszedelmes.

5. Nem állítjuk, „hogy a' társaság 's ennek alaptörvényei csupa emberi találmányok és önkényes szerződések.“ Hiszen már Martini Károly Antal „*Positiones de Jure civitatis*“ című kézi könyvében, a' 17dik cikkelyben írta: „Atque eodem recidit doctrina eorum, qui Deum auctorem faciunt Civitatis. A Deo enim nobis tributa recta ratio est, et lex naturalis, quae ordo conflictu officiorum civilem iussit iniri societatem. Quo sensu observatum est a Cicerone: „nihil esse illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit, quod quidem in terris fiat acceptius, quam concilia coetusque hominum iure sociatos, quae civitates appellantur“ (Somn. Scip. cap. 3.). Id ipsum sacri codices mirifice illustrant (Prov. 8, 15. Ecclesiastic. 17, 14. Rom. 13, 1.).“ — Még is sz. Péter a' polgári társaságot emberi intézvénynek nevezi (1. P. et 2, 13.) ἰποταγεῖτε ἐν πάντῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσι διὰ τὸν κύριον (subjecti igitur estote omni humano magistratui [ordinationi civitatis] *)

*) A' Vulgata így fordítja: „Subjecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum.“ Igaz ugyan, hogy κτίσις: creatio, productio rerum; tovább: res conditiae, creata: de ezt is jelenti: ordinatio politica, magistratus, és itten ezen értelem fordul elő. Martini is így magyarázza e' verset (9dik lapon): „Etsi vero D. (azaz Divus, nem Doctor,

propter Deum). Sőt Istennek nem tetszett, hogy a zsidók Sámuelettől királyt kértek.*) (L. I. Regum cap. 8. v. 7—18.)

6. Nem igaz a tudatlan tanítónak állítása, hogy az emberek soha sem léteztek csupa természeti állapotban (in statu naturali, statu naturae, Naturstand), melyet jogtalanul per synonymiam „elkülönült vad állapotnak“ nevez, mondván: „Ez a vadság állapotja csak a poéták abrándos költeménye, épen olyan, mint mikor hétfejjű kutyát írnak le, vagy halat szép leányfejjel.“ Ha ezen méhkasi tanító az ethnographiában jártas volna, tudná, hogy a grönlandiak, samojedok még most is csupa természeti állapotban és anarchiában (minden kormány nélkül) léteznek, s a szerencsétlen Pescherák egyszersmind valóban elkülönült vad állapotban.

7. A tanítónak ezen okoskodása: „Ha a társaság s ennek alaptervei az emberi természettől elkülöníthetetlen, s magától Istentől parancsolt rendezkedéseknek s intézményeknek közönségesen elismertetnek, akkor az emberek nagyobb része nem lesz sem olly értelmetlen, sem olly gonosz és elfajult vakmerő, hogy a természet kívántának s Isten akaratjának ellene szegezkedjék; de ha az a tanítmány kap lábra s terjed mindenfelé, hogy a társaság s ennek alaptörvényei csupa emberi tárlalmányok és önkénytes szerződések, akkor már nem nehéz a most élő nemzeteket reá beszélni, hogy hibáztak az ő eldödi, hogy megváltoztak a

vagy Dominus) Petrus (Ep. I. cap. 2. v. 13.) civitatem humanam vocat ordinationem, id tamen ad singulares civiles societates et varias earum formas tantum pertinet.“

- *) (Nem csak ezt, de azt is hiszi a Mehkas szerkesztője, hogy a jó Istennek az sem tetszik, ha a mai nyughatatlanok a királyok helyett más — ők tudják — minő hatalom nélküli szabados kormányt, s féktelenséget, vagy talán öp hatalmaskodást keresnek.)

körülmények, hogy a' most élők őseik' rendelkezését javíthatják, *) sőt vissza is húzhatják. Így aztán a' philosophia-gonoszság elég erősnek 's készültnek érzi magát, lázadást indítani (?), az uralkodót fejedelmi székéről leűzni, és minden vallási, polgári, társasági rendet felforgatni" — gonosz szándéku következtetés (Consequenzmacherei.)

8. Honunk alkutól eredt constitutióval bir, 's alatta, ámbár nem minden részben tökéletes, boldogul élünk, sokkal boldogabbul, mint ha nem volna constitutiónk. A' politicus oktató a' Méhkasban a' polgártársasági alkuról semmit sem akar tudni, 's még is meg vagyok győződve, hogy Spanyolországban VII. Ferdinand', vagy Portugaliában dom Miguel' határalan (absolutus) kormánya alatt nem élt volna olly boldogul, mint Magyarhonban!

A' fogadatlan politicus tanító 's az absolutismus' ügyésze ne bántsa tehát azon rendes tanítókat, kik az elejökbe szabott kézi könyvekben foglalt józan elvek szerint a' közönséges polgári és a' magyar jogot, a' politicát, statisticát 's pragmatica historiát tanítják!

*A' magyar jognak már éltés rendes tanítója,
más rendes tanítók nevében,*

*) Miért volna ez véték? Valamint e' földön „nihil est ab omni parte beatum“ (mint Horácz éneklei) ugy „nihil (sem őseink rendelkezései) ab omni parte perfectum,“ 's az okos emberek között principium perfectibilitatis uralkodik. Hiszen a' magyar constitutióban is, mint az angol constitutióban, javító változások már történtek!

F E L E L E T

a' Hirnök' 27-dik számában megjelent harapós czáfolatra: „a' magyarjognak egy éltes r. tanítójától.”

Haki azt czáfolja, miről szó nincs, szélmalomokkal, vagy tulajdon arnyékával hadáz. *D. Q.*

De tous les animaux l'homme a le plus de pente

A' se porter dedans l'excès,

Il faudroit faire le procès

Aux petits comme aux grands. Il n'est ame vivante

Qui ne pêche en ceci. Rien de trop, est un point,

Dont on parle sans cesse, et qu'on n'observe point.

F. d. I. F.

Errat, qui putat et non reputat.—

Prov. v.

A' Méhkas szerkeztője, ki a' való, igaz és józan szabadságnak, — de nem a' zabolátlanságnak — kedvelője, 's testi lelki barátja, sőt mély tisztelője is, azt mindenkinek, mindenben — gondolkodás, szólas, írás és még cselekvésben is — azon egy kikötés mellett: mennyire az átalányos szabadság' jogaival megférhet, szíves örömet, sőt némi gyönyörűséggel engedi, és szinte ilyen engedelmessziveskedést magának is más felebarátitól ohajt 's kér; *) tulajdon vélekedésének illendő rostálását is jó szívvel, békével 's ha szükség, minden türelemmel szenvedni erős föltett szándéka: ez okból a' Hirnök' 27-dik számában nyujtott fanyar falatot is — egyedül ön magát tekintve — csendesen

*) L. Alveare I. 4. és II. 3. ll. 's a' t.

elnyeli vala, azt valami hirtelen forralom özönének nézván; 's mivel az éles tolharczok, és epés visszaszatorlasok lelki hajlandóságával ellenkeznek, minden személyes meg támadást, bántást, sértést, mindig távul tartott Méhkasától is. Ezt tudják azok, kik őt az ollyasok' kínálásával híjában kísértették.

Azonban átfutván a' Hirnökben az említett durrogó czáfolást, 's a' kitüzött vázalakon — „a' józan philosophia's nemzetek közönséges joga' rendszerét“ sőt „Hazánk alkotmányát földuló“ képzelt óriáson mosolyogván, az aláíraton megdöbbsent, midőn a' hős bajvivó neve helyett ezt olvasá: „A' magyar jognak már éltes rendes (?) tanítója, más rendes tanítók nevében.“ (?) — ezt ismét és ismét olvasta; olvasta újra 's figyelmesebben a' faragatlan czáfolást is; de álmélkodása mind egyre nagyobbodott: olly iszonyu mély hézagot vett észre a' czáfolás és aláírat, 's ezek és a' czáfolandó kisded beszélgetés között,

Ugyan is már a' czáfolás torzon-borz tüskés ruhája a' szép mottótól: „Un s ot ami etc.“ egész a' fogadatlan politicus tanító's az absolutismus' ügyészeig — közel sem árul egy tudós éltes, és rendes Tanítót, Kit semmi képtelenség se lehessen képes kilökní az indulatok hullámira; kibén már erkölcsé növekedhete ama tisztí kötelesség, hogy a' tévedteket is nem gögös dorgálással, feddással, 's bosszús sértegetéssel (ad hominem!?) hanem józan oktatás, jámbor és szelíd tanítás által jobb útra vezessen.

A' szerkeztő ugyan már több ízben kijelenté, hogy senkinek elveit 's véleményét czáfolni, vagy védni, 's azok' igazolásáért, mik a' Méhkasban találatnak, 's másoktól eredtek, kezeskedni kötelességének nem tartja*); de mivel egyszersmind kikötötte: hogy „absint venti, haedique petulci, ab-

*) L. IV. k. 80. l. 's a' t.

sint picti squalentia terga lacerti, meropesque aliae-
que volucres“, tehát a' darázsok is; azért ha a' kér-
désben forgó kis beszélgetésben akár egyes szemé-
lyeknek, akár egyetemeknek megbántását csak sej-
dithette volna is, azt bizonyosan Méhkasába be
nem ereszté vala; még is e' részről vádoltatik a'
tudós czáfolótól: 's mivel pedig megvan győződve,
hogy még darázs a' Méhkasba be nem bujt, azért
kénytelennek érzi magát a' szerkeztő nem ugyan
méltólag torlani vissza a' hibás vádat, mert ez ta-
lán a' hírlapok körén túl hatna; de arra még is né-
mikép az olvasókat figyelmetesekké tenni, miként
egy éltes tanító is — ha bár nem tudatlanságból, mint
ő ezt másokra olly fenhangon szerja — hanem ta-
lán emberi gyarlóságból, mellytől még a' tudósok
sem egészen menttek, eltévedhet.

Az éltes tanító ugyan azt mondja, hogy ő meg-
elégszik megczáfolni „ad hominem“: ezt mi elhi-
szük, de mást is illik vala kérdezni, ha megelégszik-
e? ez pedig a' feddésnek okát méltán kérdezheti; a-
zért a' mi pseudo-politicus oktatónkkal mi is az é-
les vádokat a' tudós czáfoló kegyes engedelmeivel
vizsgálat alá vesszük.

Azt állítja a' t. czáfoló, hogy a' mi oktatónk
(nem tanítónk) „a' családi vagy házi társaságot
tudatlanságból, vagy rossz szándékból a' polgárral
fölcserélte“. — De ez he nincs bizonyítva, 's a' kis
beszélgetésből sehol ki nem tetzik; holott a' társa-
ságos élet kifejlődése átaljában véve lépcsőnként
józan természetileg magyaráztatik, ugy mint szám-
talan történetírók, philosophusok, politicusok, de
még jogtanítók is cselekedtek, kiket tehát hason-
lóan agyba főbe kell vala vernie a' t. czáfolónak. *)
Maga Rousseau is, a' „Contrat“ vagy „Pacte

*) Kénytelen a' felelet az első 's családi társaságon kez-
deni, hogy annál világosabb legyen a' folyvásti ki-
fejlés.

social“ fölmelegítő czukrásza,*) kinél, nem hiszszük, hogy a' tüzes czáfoló szabadabb elvű legyen, 's jobban szeresse a' vad, vagy inkább bomlott állapotot,**) 's kiről különben tudva van, melly igen szabadosan járta a' szabadelműség ösvényét, úgy hogy majd minden lapjain logikai kifczámlásával maga magát arczul veré, még is így kezdi: „La plus ancienne de toutes les sociétés et la seule naturelle est celle de la famille, (***) — Aristoteles pedig, kire szinte hivatkozik a' t. czáfoló, azt mondja: „Necesse jam est primum copulare eos, qui se juncti esse non possunt, ceu feminam et marem — et quidem hoc non consilio ac voluntate.“ (****) — J. Iselin is így itél: „So entwickelten sich in dem Schoosse des häuslichen Lebens die ersten Keime der Geselligkeit; und ohne Zweifel ist das erste und das älteste Ansehen unter den Menschen dasjenige gewesen, welches die Natur den Vätern über ihre Kinder ertheilet; und so begreifen wir sehr leicht, wie die ersten Gesellschaften, welche wir kennen, Geschlechter und Stämme gewesen seyn.“ (*****) — Pölicz is így vélekedik: „Das Familienleben ist die Grundlage derselben (der gesellschaftlichen Verhältnisse) denn in der Kindheit der Völker sind die Bande der Verwandtschaft inniger und dauerhafter. — Von einzelnen Familien, die unter der Anführung und Leitung des gemein-

*) Hugo Grotius (1619) és Sam. Puffendorffus (1662) voltak a' mesterek, azon idő szakban, midőn a' szabadelműség nem csak a' lelkiisméret', de a' világi hatalom' fékeit is tágitani kezdte.

**) Lásd: Sur l'origine et les fondemens de l'inégalité P. I. p. 14.

**) Ámbár a' szabadság hevéből elragadtatva korán fölőldja a' magzatokat a' 4-dik isteni parancsolattól; de hiszem ő könnyen beszélhetett: nem lévén gyermeke, nem rettegett, hogy agg vénségében azoktól kivettessék a' g. jra.

****) Polit. I. 1. c. 2. §. 2.

*****) Geschichte der Menschheit: 4. B. 6. H. §. 2.

schaftlichen Familienvaters, als Stammoberhaupt, standen, ging also die gesellige Verbindung auf dem Erdboden aus.“ etc. etc. *)

(Vége következik.)

Exc. D. Ep. Georg. Haulik Act. Int. Status Consil.

SS. C.R. Maj. Georg. Haulik Eppum Zagrab. alt. resolutione de 22. h. Act. Int. Status Consiliarium b. renunciavit.

Tantum abest, ut literae, scientiae et artes liberales homines depravent, ut potius illos perfectiores et meliores reddant.

(C o n c l u s i o.)

Ferdinandus. Unam adhuc difficultatem tibi proponam, quam, si recte solveris, *tunc dabimus junctus sociato foedere dextras*. Adduxisti ad corroborandam tuam thesim, quae utique multis, ne lapsu corrumpatur, indiget fulcris, exemplum religionis christianae, et dixisti, ab illa quam maxime promoveri scientiarum studium. Sed experientia contrarium probat. Nocuit enim jam inde a sua institutione et propagatione Christianismus, et nocet adhuc plurimum litterarum et artium progressibus, atque in ignorantia ac superstitionibus sibi complacet. Ubi enim haec religio apud Graecos et Romanos praevaluit, suaeque severa et arida dogmata

*) Weltgeschichte I. 7. §. 4. 5.

mythologicis ingenio ac imaginationi faventibus substituit fictionibus, scientiae et litterae jam non eo splendore, quem sub Pericle et Augusto habuerunt, emicuere; et ab illo tempore, quo religionis christianae influxus in hominum mentes caepit imminui, crevit in immensum studiorum litterariorum ardor, ut innumera nostrorum temporum monumenta testantur. Ergo saltem ab illa parte ruinam minatur tua thesis, et, ni venias in auxilium, *ruet alto a culmine praeceps.*

Joannes. *Et linguam, quam non noveram, audiivi!* (Psal. 80. 6.) Unde, quaeso, tu, qui hucusque in disputatione non vafrum te, non veteratorem, non malitiosum exhibuisti, has tam subdolas cavillationes, tam indignas injurias, tam nefanda in religionem christianam convicia hausisti? An putas me tanta atrocium verborum copia commoveri, meamque thesim impudentis linguae flagello repetitisque argutiarum ictibus labefactari posse? Non; tuum errorem in aperto ponam, et mox in caput tuum replicabuntur insolentia tua verbera. Religio, in quam haec opprobria effutire ausus es, nihil habet hac ex parte a tuis imbellibus armis timendum; alia jam validiori manu contorta non semel hebetavit, retudit, perfregit:

Obvia ventorum furiis, expostaque ponto,
Vim cunctam atque minas perfert coelique marisque,
Ipsa immota manet: proprio stat pondere tuta,
Nec vindex ejus ruet alto a culmine praeceps.

Sed videamus, quam sit temeraria, quam

falsa illa tua assertio. Perspectum exploratumque est, scientias et litteras aequae ac ingenuas artes jam inde a 17 seculis nonnisi apud christianas gentes fuisse excultas, reliquosque populos fere omnes in summa ignorantia ac barbarie esse veluti consepultos. Indi enim et Sinenses, vix litterarium limen praetergressi, substitere, contentique aliquid tantum de scientiis liberalibusque artibus delibasse, in illarum sanctuarium penetrare non sunt ausi, licet ante aliquot annos ab europaeis missionariis fuerint ad sacros illos aditus invitati. Fuit tempus quidem, quo Arabes quasdam scientias in honore habebant; sed illae scientiae et artes, quas christianis transmiserunt, apud illos jam omnino perierunt, et a christianis tamquam magni pretii depositum servatae ac in dies magis excultae ingentes in Europa progressus fecerunt.

Verum est, scientias apud Graecos et Romanos a tertio et quarto post Christum natum seculo versus occasum declinasse; at qui hunc effectum christianismo tribuunt, ostendunt eo ipso, quam parum sint in historia versati: Successiva enim barbarorum invasio in varias imperii romani provincias, Gothorum dico, Hunnorum, Longobardorum, Vandaliorum, aliorumque, quorum nomen ipsa feritas insigne fecit, scientiarum jamjam undique collabentium ruinam acceleravit in occidente, quemadmodum postea in oriente Mahometanorum incursationes et va-

stationes omnia pessumdederunt. Numquid calamitosis illis temporibus, quando omnes Europae et Asiae regiones continua et atrocitas depopulabantur bella, quibus accessit vis elementorum improba, non infrequentes aëris contagiones, fames, inopia et terrae motus, florere poterant scientiae? At tunc christianismus omnem vim suam exeruit in miseris mortalibus consolandis, erigendis, regenerandis, et, nedum causa fuerit tantae litterarum ac scientiarum cladis, non cessavit e contra invadentis quaquaversum barbariae progressibus opponere sese, dispersa civilisationis semina sedulo conservare, rude ac intractabile invasorum ingenium mansuefacere, et tam inhumanos mores perpolire; tantaque religionis christianae in promovendo hoc eximio civilisationis opere emicuit constantia, ut victrices illae gentes victas tandem Christo dederint manus, ferocia sanctis ejus legibus ac praeceptis colla submiserint, et per evangelicam veritatem ad omne humanitatis genus transierint. Hoc est opus, haec gloria christianismi, quam nemo, nisi caecus, negare potest, tigres, ut ita dicam, fuisse mutatas in oves, et per tot veprum nemorumque moras in prata variis redolentia floribus fuisse eductas.

Antiqua litteraturae, scientiarum et artium liberalium monumenta, quae supersunt, quibus, quaeso, nisi christianis debet Europa? Et si nunc ingrati christianae Europae

filiis aliis mundi partibus dant leges, nonne hoc religioni, quam profitentur, in acceptis referendum est? Res ita profecto se habet: ubicunque vexillum christianae crucis implantatur, sive sub arcto gelida, sive sub torrenti austro, sive sub eo, sive sub hesperii sideribus, ibi scientiae, artes, humaniores litterae, civilesque et politi mores florent; et, ubicunque dejicitur, langvescant haec omnia, immanique barbariae locum cedant, necesse est. Populi Africae et Asiae, quamdiu apud illos viguit religio christiana, scientiarum luce gaudebant; religione autem illinc recedente, nox atra successit. Quid Graeciam memorem, in qua artes liberales ortae, cultae et in honore fuerunt, donec infensissimorum religionis hostium vastationi et barbariae cedentes, a sua patria longos et crudeles annos extorres, spem nunc aliquam reditus concipiunt, si modo turcica lues trans Hellespontum rejiciatur.

Pudeat ergo te, tam absurda in religionem christianam opprobria coniecisse, quae amandatis paganismi superstitionibus, exposita tot barbarorum populorum indole, servatis scientiarum monumentis, extinctam litterarum faciem denuo accendit, artes antiquas perfecit, novas invenit, et aureis Periclis et Augusti aetatibus aetates Leonis X. et Ludovici XIV. omni genere scientiarum, litterarum artiumque florentes superinposuit, et nova posterioribus seculis miracula parat.

subm. Tarnopol.

F E L E L E T

a' Hirnök' 27-dik számában megjelent harapós czafolatra: „a' magyarjognak egy éltés r. tanítójától.“

(V é g e.)

Hogy azon régi közmondásként: „non datur sal-
tus in natura“ lépcsőnként képzeljük az emberi ne-
met a' társasági pályán haladni, talán ez sem képte-
lenség: mivel elszórva töbnyire minden írókban úgy
találjuk, kivéven azokat, kik úgy kezdik a' tör-
ténétírást mint Livius: „Quae ante conditam con-
dendamque urbem poeticis magis decora fabulis —
— —; haec et his similia, utcumque aestimata
erant, haud equidem in magno ponam;“ — vagy mint
Justinus: „Principio rerum, gentium, nationum-
que imperium penes reges erat — — —. Arbitria
principum pro legibus erant; — vagy mint Moses:
„Porro Chus genuit Nemrod; ipse caepit potens
esse in terra et erat robustus venator coram Domi-
no; --- fuit autem principium regni ejus Babilon.*) —
Tacitus pedig: Urbem romanam principio re-
ges habuere etc. Mások közönségesen a' családi,
patriarchai, külön érdekű, jóslói, religioi. nem-
zetségi, vezér 's király alatti társaságokon keres-
tül ballagtatják 's nevelik az embernevet, egész a'
polgári alkuszövetségig: az az a' már polgári jo-
gos alkotmányokig, a' választási capitularekig, bul-
lá-kig, charta-kig 's a' t. — Adámj mind a' sz. Írás-
ból, mind a' világi történetekből megmutatja, mi-
képen az atyák gyermekeiket 's unokáikat; a'
patriarchák több családokat, 's nemzetségeket,
és ugyan akkor 's azután csak nevet váltva a' kis
királyok jobbagyokat, alatvalókat, 's már kis

*) Gen. 10. 10. etc.

népeket egész hatalommal, polgári czélokra kormányoztak. — Abrahám, számos népnek parancsolt, tartományt foglalt, birt, 's osztott, öt királykak ellen hadat viselt, frigyet kötött, törvényt adott; „erat dives in possessione auri et argenti“. — Herder így ír: „Der Naturstand des Menschen ist der Stand der Gesellschaft; denn in dieser wird er geboren und erzogen — Mit ihnen sind also auch die ersten Regierungen unter den Menschen gegründet; Ordnungen der Familie, ohne die unsere Gesellschaft nicht bestehen kann, Gesetze, die die Natur gab — — — wir wollen sie den ersten Grad natürlicher Regierungen nennen.“ — — A' harmadik lépcsőnél a' többi közt ezt mondja: „Gewaltsame Eroberungen vertraten also die Stelle des Rechts, das nachher nur durch Verjährung, oder, wie unsere Staatslehrer sagen, durch den schweigenden Contract Recht ward.“ Ezen, és a' második lépcső között méltán kérdi: „Wo hören hier die Gesetze der Natur auf? oder wo fangen sie an?“ — — —*) Ezt mi is kérdezzük a' t. czáfolótól, megtudja-e mutatni historice az első, eredeti összeforrását a' jogos polgári társaságnak? — Minden igazságszeretőnek meg kell vallani, hogy a' történetek' fonálán, nem eszmélet' 's elméleti fogalmakon, hanem lételes (positiva) ismereteken nehéz az átmenet a' jogos polgari szerződésekre. — „Gutry's Gray közönségstörténetkönyvében **) ezt olvassuk: „Dass er (der Vater) Zeit seines Lebens, oder so lang sie um ihn blieben, ein hohes und beinahe unumschränktes Ansehen über alle seine Abkömmlinge behauptet habe, welche man für gottlos angesehen haben würde, wenn sie seinen Rath verworfen, oder seine Befehle nicht befolgt hätten.“ — Schneller ***) így lépcsőztét:

*) Ideen zur Geschichte der Menschheit. Wien, 1813. 9. B. — IV. 230 l.

**) 6. tes Hauptstück im I. B.

***) Weltgeschichte I. Th. §. 77.

„Die erste Macht übet die Mutter über das Kind, die zweite der Mann über das Weib, und die dritte der Sieger über den Besiegten aus. — — — In dieser Erzählung erblicken wir schon die Grundlagen aller Regierungsformen. Die Familien-Häupter scheinen demokratisch sich zu vereinen; der Held ist der Monarch, seine Kampfgenossen sind die Aristocraten. — — — Die ersten Könige waren die Wohlthäter der Völker durch Krieg, die späteren wurden es durch Gesetzgebung. Die königliche Würde kann im Kriege sich gebildet haben, ohne durch Gewalt entstanden zu seyn.“ — Heeren a' régi Asiárol, az embernem ezen bölcsőjéröl, azt mondja: „Bürgerliche Verfassungen, an die wir von Jugend auf uns gewöhnen, können sich bei ihnen nicht bilden; weil diese erst die Folge eines ruhigeren Lebens, eines bestimmten Landeigenthums und fester Wohnsitze sind. Die Stelle von diesen vertreten dafür die natürlichen Bande der Verwandtschaft. — — — Die Stelle der Magistrate vertreten die Häupter der Familien und Stämme.“*) — Millot: **) „Unter allen alten Völkern trifft man die monarchische Regierungsform an — —. Die väterliche Gewalt scheint die Quelle derselben zu seyn. Mehrere Familien, die eine Gesellschaft ausmachten, wurden wie eine einzige Familie regieret — —. Kurz, es musste einer seyn, der befehlen konnte, und man unterwarf sich den Königen.“ — Aristoteles azt mondja: „Partim exstiterunt opifices legum tantum, partim autem etiam reipublicae“ L. II. C. X. „Qua propter et initio a regibus gubernabantur civitates, et nunc etiam gentes: omnis enim domus regnatur ab eo, qui maximus natu est.“ L. I. C. I. — Montesquieu is illyenformán vágja el a' Gordiusi csomót: „Dans la naissance des so-

*) Ideen über die Politik. I. B.

**) Universalhistorie: Ueber den Ursprung der bürgerlichen Gesellschaft.

cietés ce sont les chefs des republique, qui font l'institution; et c'est ensuite l'institution, qui forme les chefs des republiques.“ *) sat. Ezek tehát mind „setétítő?” **)

Vagy talán az „logica elleni okoskodás“, hogy az emberi társaságoknak, sőt a' polgari társaságoknak is eredetét a' természetben 's ennek Alkotójának fenekíti a' mi oktatónk? Hiszem ezt a' mi értelmünkben még a' pogány *Aristoteles*, 's *Cicero* 'sat. sem szégyenlették elismerni: Amaz így: *Imperium autem habens naturae vi, et obtemperans propter salutem. Quod enim valet ratione providere, imperans est naturâ;*“ 's úgy megy azután által: „*Quare omnis civitas naturâ est, siquidem etiam primae communionis. — Ex his igitur perspicuum est naturâ civitatem esse, atque hominem naturâ civile animal esse. — Qui vero non valet societatem colere, sive nihil indiget sociis, quia satis in ipso sit, nulla pars est civitatis. Quare vel bellua est vel Deus.*“ ***) — *Cicero* pedig már a' t. ezáfoló 5-ik pontjában fölhivott szavaival is: „nihil esse principi Deo etc.“ eleget bizonyít, más számtalan helyeit elhalgatván. — A' sz. Írást, melly azt mondja „nulla potestas nisi a Deo“ a' t. czáfolónál szelidebb magyarázókra bizzuk. — A' szabad elvű *Rousseau* is valja: Les clauses de ce contrat sont tellement déterminées etc. — en sorte, que bien qu'elles n'aient peut-être jamais formellement (!) énoncées, elles sont par tout les mêmes,

*) *Considerations sur les causes etc. c. I. §.9. — „A' L'esprit des Loix“* ezt a' kérdést kikerüli mondván: „Ces deux sorte d'état de guerre font établir les lois parmi les hommes.“ — *Hobbes*, *Linguet* 's. a. t. többet mondanak, mint kell.

**) Megjegyezzük, hogy a' Hirnökben több hivatkozásunk terjedelmök miatt és szorítás végett, gazdalkodva kimaradtak; és hogy ott némelly hivatkozási jegyzékkel fölcsezelve vannak.

***) *Pol. L. I. C. 2.*

par tout *tacitement* admises et reconnues“ *) —
 's azok még sem természetiek? még sem a' természet
 alkotójától származtathatók? hanem egyedül a' szün-
 telen 's mindeben változó emberi kény- 's akarattól
 eredhetők?—Legyen szabad még egy honi bizony-
 ságot is eléállítani újabb íróinkból, és pedig a' ma-
 gyar tud. Társaság' szárnyai alatt megjelent tudo-
 mány tár' XV-ik kötetében olvasható Varga Ist. ér-
 tekezéséből: „A' kormány halhatlan urnak kezében
 volt legelőbb is 's egymás után a' jobb lét' or-
 szágába átszenderülő patriarchák voltak népsze-
 rű eszközei annak, ki a' népeket és nemzetségeket
 saját gyermekeivé boldogságra teremtette“, —
 Tovább ismét; „Az isteni kormányban már sok
 olly nyilvános jogi kérdéseket találunk megfejtve,
 sok olly törvényeket alkotva (Moses könyveiben),
 mellyek a' tudományban jelenkorunkig világítottak
 és soha ki sem törültetnek, mert észből és termé-
 szetből vannak merítve, pedig: *Nunquam aliud
 natura, aliud sapientia dicit*“, **) —
 Talán helyesebben cselekedett volna a' haragos
 czáfoló is ha Martiniként, kit mi is olvasgattunk
 tanuló korunkban, sőt tisztelünk ma is, ámbár „Ma-
 ria Theresia alatt“ élt is (mert akkor is voltak tu-
 dósok, akkor is boldogul éltek eleink szép alkot-
 mányunk mellett) ha, mondom, a' polgári társa-
 ság eredetéről vélekedéseket egymással egyeztetni
 igyekezett volna.

Az nem tartotta „botránkoztatónak“ a' kü-
 lönbféle állításokat magyarázni, öszszesimítani ***)
 's így fejezni: „Ita fieri potuit, aliquarum civitatum
 formas aut ex benevolentiae, aut beneficiorum magni-

*) Contrat Social C. VI.

**) Megjegyezzük mindazáltal, hogy ezen értekezésnek
 minden csapásai után — némelly fátyol alatt lappan-
 gó csel, vagyis kétes világú eszmék miatt, — sikam-
 lástól tartván, indulni nem mernénk. (olv. 6. 7. sat. II.)

***) Prop. de J. C. §§. XVI — XXVII.

tudine aut dignitatis praestantia aut spe largitionis *) coaluisse, sed ea res est cognitionis historicae, quum a facto singulari tota dependeat. Nos vero civitatis finem ex ejusdem natura sola ratione contemplati sumus, qui utique ad cognitionem spectat philosophicam.“ — Mi pedig épen csak a' historia mellett kívánunk maradni; mert: „történeti kérdés az, vajjon mi állapot volt az emberé eredetileg? melyre ha a' történet nem felel kielégítőleg gyengeség előállani hol mi véleményekkel, melyeknek a' léti dolgok országában szavok nincs, 's melyekben az igazságnak képe ritkán fedetlen“. **) — „Dum quaeritur origo civitatum, omne rationationis medium inane est. Origo enim haec factum est; facta vero testibus, non ratione probantur“. ***) — Lássák a' jog tanítók, miképen vijják ki a' polgári szövetségnek *jogos postulatumát*, mi azt nem bántjuk; csak az igen t. czáfoló keveri ide erőtetve.

De úgy látszik, hogy a' csupa tettegi eredhetésére a' polgári társaságnak alku nélkül (von Allen mit Allen) legalább idősülés által, idővelit jogulással bölcsen rést hagynak még az újabb jogírók is mint tudós Virozsil. ****). — — Tudjuk igen is, hogy a' rendszeres, elméleti munkákban, s' jog *tudományokban* — mint följebb láttuk Martini vallását — már maga a' jog szentsége miatt is — a' „*pactum sociale-t*“ vitatják, 's tanítják a' tudósok,

*) Ezek Cicero szavai: Off. c. 6. 11.

**) Varga Ist. „Az országtudomány fejlődésének története. (Tud. Tár XV. 1. Ért 2. 1.)

***) Adámj: Systema Antiphilosophicum de orig. civit. §. 3. — Átaljában a' t. czáfolót Adámj egykori academicus rendes tanítónak ezen kis könyvecskejére, melyre külföldi tudósok is dicsérettel hivatkoznak, utasítjuk; de talán e' piczinykönyvet a' kezénél lévő tömérdek könyvtárban meg sem találja.

****) J. N. T. III. §. 196. e)

egyebet nem is tehetnek; de ez talán nem sokkal több, mint midőn Aristoteles azt mondja: „Et prius quidem naturâ civitas est, quam domus et unus quisque nostrum: totum enim prius necesse est esse quam partem.“ metaphysice értvén. — A' mi tudatlan oktatónk annyira sem megymint *Fiévé* Napoleonnak adott absolutista tanácsában, ki a' zendülés vulkánja füstölgő torkánál, még az uj szabadság' szellemi dühe között így irt. „Non obstantibus hominum ac systematum placitis, potestatis unitas per se ipsam existit, seu demum jure quaesito seu vi eventuum; leges eam efficere nequeunt. — Ipso hoc seculo nostro, cui societas nihil est aliud, quam experimentorum materia, contractum socialem ita, quemadmodum Philosophi eum nobis sistunt, i. e. tamquam fontem potestatis, in effectum deductum haud vidimus“ etc. *) Még sem kövezték meg őt egy szabad országban, se anathemát nem mondtak rá. —

Mi ellenben minden álló, 's akár hogy eredett, polgári társaságokat, 's ősi alkotmányokat, szenteknek tartunk, 's ha azt a' tudós jogtanítók elméletileg 's a' priori is védni igyekeznek azon örvendünk; de épen ezen okból ollyas elveket, — mellyek szerint ugyan azok fölbonthatókká 's akármi szerződések, positivus, tettlegi kötések szét tépethetőkké tétessenek, 's a' már ön természeténél fogva társásagi ember-nem elkülönzött vad állapotunak allítassék egyedül azért, hogy ujra valami agyafurt „contrat social“ fabrikans' (gyárnok) hiuságának, nagyra vágyásának martalékáva tétessék, ki, valahányszor 's hol neki tetszik, uj alkut kezdhessen, 's ezen operatiót, mellyben már több nemzeteket vérengzeni láttunk 's látunk, kénye szerint ama polgári alku köpönyege alatt is-

*) lásd: Méhkas III. K. 307. hív fordítás *Fiévé* könyvéből: „Correspondance et Relations de J. Fiévé avec Buonaparte etc.

mételhesse, — méltán kárhoztatunk. *) Az ilyen állításokat nevezi tudatlan oktatónk álphilosophiai koholmányoknak. Ezek ellen van egyedül ama (szörnyű absolutista?) beszélgetés Méhhasunkban irányozva, nem pedig a' böcsös, érdemes Jog-, Történet- sat. Tanítók ellen. Amazokat pedig, legyenek bár álphilosophusok, „politische Stannengießereken“ (alkotmány koholók), másokat bójtó, csábító álhistoricusok, korszellemű belletristák vagy csak szabadosságra 's hatalomra vagyók sat. a' tudós ezáfoló talán nem fogja pártfogásába venni; ezekért „protestálni“ talán nem vala szükség! —

A' mondottakból kitetszik, hogy az éltes tánítónak fölriadása**) egy oldala fölfogatokból, önelőképkekből eredtett; azonban engedje meg, hogy a' nyilván ki mondjuk, hogy nem mi cseréltük föl a' családostársaságot a' polgárral, hanem ő keveri össze az eredeti jogi postulátumát a' polgári társaságnak a' későbbi, már fenálló polgári társaságokban eredhető Wahlcapitulararekkal, 7. veszéreink alkujával, 's csuda hogy még II. András bulláját is a' Sanctio pragmaticával, 's egyéb decretumaival dicső királyinknak össze nem vegyíti.***) Hiszem azokról soha senki sem kételkedett, hacsak épen azok nem, kik azt gondolják, hogy akár melly, már álló, sőt későbbi törvényes 's jogos szerződésekkel is megerősí-

*) „Ut occasio aliqua inveniretur statuendi imperii supponuntur populi segreges, independentes fuisset. — Aut ostendant adversarii ex tercentis et amplius primis a dispersione annis — erectisque eo temporis intervallo regnis, apud profanos historicos recognitis, vel minimam temporis rimam, in qua homines detegant vagos et inermes et segreges et pacta fabricantes. — (Adámj.)

**) „Le moustre dans la lune a' son tour lui parut“. L. F.

***) „A culpa absolvendos pronuncio aegre tamen ab investigationis neglectu, si sequelas supputent, quae hodie oriuntur; vel potius magnis passibus progrediuntur. (Adámj.)

tett polgári társaságokat valami képzelt eredeti ember jokokkal ellátott, 's egyes főhatalmu (souverain) elkülönzött személyekre fölbonzolhatnak 's fölszabadosíthatnak, hogy úgy azután szájuk izére mindent új formába önthessenek, újra ideigóráig alakíthassanak, mint azt a' kor szellem, az álfölvilágítók, 's egyszersmind hatalomra vágyók kívánják, kiket egyedül kárhoztat oktatónk.

Vagy talán azt gondolja a' t. czáfóló, hogy ős eleink anarchiai sőt vad állapotban (mint a' Pescherák!) egyedül ember jogokkal, szétoztott népfőiséggel ellátva éltek előbbi honukban, költöztek ki onnan, győzték le a' népeket, hódítottak társakat 's foglalták el mostani hazánkat, 's egyedül Árpád alatt polgárosodtak eredeti alkuval? Azaz nem csak a' 7 vezér, hanem az egész vitéz nép egyenként 's fejenként alkudott? — Ugy de Bela k. Jegyzője mindenütt erősen kiköti: „7 principales personae“, kik már akkor „erant viri nobiles genere, et potentes in bello, fide stabiles. Almus nemzetsége pedig *clariores erant genere et potentiores in bello*“ — tehát már azok közt is, kik kiköltöztek állott *de facto* a' polgári, pedig Arisocratiai szerződés! — Hét előkelő személy csak ugyan alkudhatott is a' jelesbikkal, részént szorityán, részént tágitván, hathatósba tévén hatalmát, de magokról sem felejtkezvén „ut nemo eorum experts fieret. “Ide illik — akár mit tartson különben Rotheck; mindenben vele egyet épen nem érthetünk — a' Staats-Lexiconból (406 l.) a' Chartákról ez: „Zuförderst kann hier keine Rede seyn von demjenigen angeblich Allen mit Allem geschlossenen Constitutionsvertrag, welchen man in der Schule ziemlich häufig *) als den

*) Maga is Rotheck; (Vernunft und Staatswissenschaft I. B. §. 77.) így fejt: „Eine bürgerliche Gesellschaft — von welcher jedes natürlich vollbürtige Individuum nur durch selbst eigenen Willen Mitglied, und deren Zweck ein vertragsmässig durch alle Glie-

dritten Bestandtheil des Ursprünglichen (wenn auch nicht wirklich geschlossenen (!), doch gedichteten (!) oder als rechtliches Postulat vorausgesetzten Staats-Vertrags (nämlich als nachfolgend dem Vereinigungs- und Unterwerfungs-Vertrag) aufstellt.“ Illy későbbi való alkukról csak ugyan nem más mint egy tudatlan kételkedhetnék, akár lehetségüket 's jogi erejüket a priori véve, akár történeti 's de facto létüket tekintve.

Mi ezen alkuk — „Wahl-Capitulationen“ — szentségét igen is elismerjük, sőt minden hasonló kötésekét féltünk a' könyelmű felforgatóktól, övni kívánunk a' szabadelvűektől; a' talán elkerülhetlen változtatásokat is csak válogatott, törvényes kezek által, vigyázva, ünnepélyesen, egyetértőleg, sikerülhetőknek véljük. — Nyugodjanak tehát Bela k. Jegyzőjének (ha „Pap“ volt is!) tisztos hamvai, nincs szükség új Vindiciá-kra, mi szentül tartjuk a' mi áll. Tisztelet bocsület Kollárnak is, ezen szorgos 's tudós történeti buvárnak 's munkáinak, ha bár ezek ismertetétől eltilt is a' kegyes czáfoló (vagy talán az olasz író érti!)*); — de ha Bela k. Jegyzője, a' t. czáfolónak védelmére szorúlt, ez a' sokszor csípősen erylő Schwartner bizonyosságához folyamodván, ama nem igen diszes „historische Stopp-ler“ gunyt kihagyhatta volna, — Hísszük, hogy minden józan gondolkozású férfiú előtt nyilván fekszik már, melly erőszakosan 's úgy szólván üstökénél fogva van ősi szerződésünk a' vitába csavarva; ugyan is hol van e' között és a' kis beszélgetésben kárhoztatott radicale „pactum sociale“ között a' józan logikai kapcsolat? — A' mi „tudatlan“

der bestimmter oder anerkannter, deren oberste Gewalt nicht eine auf Naturverbindung und Gefühl, und auch nicht auf dienstherrliches Recht, sondern bloss auf freye Unterwerfung zum Behuf der Erreichung des gemeinschaftlichen Zweckes ruhende ist.“

*) Egészen egyet értünk vele: „universi juris publici (de nem „civitatis“ — ő nem zavart!) origo.“

oktatónk már Méhkasunk' II. K. 55. lapján megmondá értelmét a' constitutiokról; 's több helyeken pedig, hogy minő álphilosophiat és szabadosságot kárhoztat; még is magára ölti 's illeszti az éltes tanító a' mondottakat? — — —

De már igen messze terjed akaratumk ellen is feleletünk; azért még csak azon egy gúnyját az igen t. czáfolónak, az „ethnographiai tudatlanságunkról“ említjük, 's nem kételkedvén az ő terebélyes ethnographiai tudományában, bocsánatot kérünk, hogy nem az ő, hanem a' mi értelmünkben — mellyről se minket sem kis beszélgetésünket meg nem kérde — vettük a' „vad állapotot.“ Ha jól olvasta volna a' beszélgetést (37 l. 17 sor.) önként szemébe ötlött volna: hogy „az álphilosophusok, nevezik ama vad állapotot, természetünk, holott inkább természet elleninek kell vala mondaniok.“ Tehát itt is megfordítva áll a' „jogtalan fölcserélés per synonymiam“ (t. i. ő általa.) — Különben mi csak ugyan tudjuk ellenére is, hogy a' Grönlandok, és Samojedek még most is csaknem természeti, anarchiai — de éppen ezért még sem minden (legalább családos) társaság nélküli állapotban vannak. — Amazoknak volt valaha Püspökjök, rendes kormányuk; 's ha a' maiaknak (24.000) nincs is, vannak Missionarijaik, *adószedők*, van kereskedésük 'sat. *) 's Dán gyarmatként tekinthetvék. — Ezek (4000-en) bőrékkel fizetik az orosz kormánynak *adóikat*; de így nem mindenkép vadak! — A' Pescherákat, ezen szánakozásra méltó elnyomorodott ember társainkat, sem tekinthetjük mi egészen elkülönzött egyes vad állapotban; mert olvassuk: „sie bestehen ohne Zweifel aus mehreren verschiedenen Stämmen, oder vielleicht gar aus einzelnen Völkerschaften.“ **) — De ezeknél még elaljasodtabb 's értelmünk szerint *vadabb* nemzetsége-

*) Pierers Universal-Lexicon etc.

**) Ehrmann: Länder- und Völkerkunde 17. B. 401. etc.

kre is mutathatnánk Uj-Seelandban 'sat. a' nélkül, hogy a' *vad* állapotot természetszeréntinek ismérnök el.

De végtelenek volnánk hivatkozásinkban azért már fölsodorván valahára vitorláinkat rövidebben 's őszintén ime vallásunk:

1) Igenis a' társaságos életet az embernemre nézve átaljában szükségesnek, természetinek, 's ennélfogva az Alkotótól eredettnek, s' nyilvánitotnak tartjuk.

2) Hiszszük, hogy a' gyarló embernem teremtésétől vagy születésétől kezdve mindég — állása, szaporodása, kifejlése, helyzete és szükségieiképest — folyvást társaságos életet élt lépcsőnként a' családin kezdve a' legfinomabb szövetű, 's legelméesebb fodrú polgári rendszerekig, capitulare-, diploma-, charte-, 's egyéb már az álló társaságokban kötött alkuszerinti szerződésekig.

3) E' szerént mi csakugyan az embereket elkülönzött, egyes, egészen szabados állapotban, minden emberi érdekektől, kötelektől 's viszonyoktól föloldva egy merő vad szilajságban nem képzelhetjük, kivált mai időben az elméleti „*contrat social*“ 's új polgári jogos alku kötés kedvéért, ama nénnelylektől képzeltt, 's magyarán kimondya költött *eönségkre*, tellyes hatalmasu jogu *magány lnyekre*, kik fejjenként minnyájukal gyökeresen a' polgári rendszerről alkudhassanak, fölszabdalhatókká nem gondolhatjuk.

4) Valamint egyebekben úgy főképen az embernem ezen legfőbb mesterségében, — a' polgári rendszer', kormány', alkotmány' ügyében is a' gyakorlat kétség kívül az elméleti theoriai fogalmakat, rendszereket jóval megelőzte; 's csak azután a' tetlegi össze társulást a' jogosulat idővel követé, 's neki állandóságot 's erőt ada; a' külömb nemű lépcsős társaságok között a' határt, vagy a' polgári társaság' jogos postulatumnak, a' *contrat social*nak,

előbségét — ha csak a' tiszta fogalmaknál fogva a' priori 's metaphysice nem, — a' történetismeretek ki nem mutatják. — Azért mi ama jogos polgári alkukötésnek elemi erejét, a' priori, 's hatóságát, és az elméleti rendszeres jogtudományokban szükségét elismerjük, csakhogy azt az eredeti, tetlegi, történeti szerződésekre általjában vévén előleg nem terjesztjük, számtalan bizonyságok' kezeskedésükre támaszkodva; — a' már álló polgári társaságoknak virtualis bátorságát következőleg mi is abba helyhezvén.

5) Midőn ama eredeti polgári alkukötésnek lehetségét (omnium cum omnibus) ma kiváltképen kétségbe hozzuk, ezzel a' már különbféle módon összeállott polgári társaságokban közbejött részleges alkukötéseket, hypothetical szerződéseket, — és akár a' Fejedelmektől engedett, vagy önként adott (octroyé), akár kölcsönös egyezéssel alakított alkotmányokat, diplomákat, chártaakat, 's válaszi capitularekat, senmiképen meg nem támadjuk; de ezeket az eredeti 's elméleti contrat sociállal — úgy mint a' tzáfoló cselekedett — föl nem cserélhetjük; sőt ennek szellemes, új divatu szabályaitól 's vad kénynytől azokat valóban féltjük; minthogy szenteknek, 's kivált az ősieket sérthetlenneknek tartjuk. Egyszersmind bizonyosnak állítjuk, hogy azok közel sem valamenyinek egyenként minnyájával, 's fejenként egymással kötött alkuján épületek; hanem vagy néhány előkelők által kötettek, mint dicső eleinknél a' 7 vezérek által, vagy lassanként az idő és „consuetudo“ útján összeállott országos Rendek 's Király között országgyűléseken egyezéssel szerződtek (bulla aurea, sanctio pragmatica), 's vagy képviselői választás, 's valami helyettesi 's fictio, repraesentatio által — mint az újabb franczia constitutiók, az első lázzadás alkalmával, és a' Juliusi dicsnapokban — keletkeztek.

Nem hiszszük pedig, hogy ezen vélekedésünk-ért az éltes tanító' ferulaja alá tartozzunk; 's méltán kételkedhetünk, hogy a' tiszteletre méltó érdemes tanítói kar illy czáfolóra szorult légyen; tagadjuk azt is, hogy kézi könyveiket, elveiket, 's tanításukat bántottuk 's háborgattuk volna, sőt azokat valóban tiszteljük; hiszszük is, hogy ők magokat soha az álphilosophusok 's fölforgatók közé nem számítják; de ezt a' t. czáfoló se cselekedje, kit kérünk, hogy a' családi társaságnak a' polgárral, a' természeti állapotnak a' vadsággal állított fölcserélésüket — beszélgetésünk nyilvános értelme 's szavai ellen — ránk ne kenye; vigyázzon inkább, hogy a' polgári társaság' eredetét, *de facto*, annak jogos és elméleti postulatumával 's elvével össze ne keverje; és így Kollárban is „*originem juris publici*“ *ab origine civitatis* megkülömböztesse; de kivált a' későbbi már *de facto* fenálló polgári társaságokban kötött szerződéseket, capitulárekat 'sat. az eredeti összeforrás' képével, a' *contrat social*l (omnium cum omnibus,) össze ne zavarja; innen ősi alkotmányunkra; az álphilosophusokról Bela K. Jegyzőjére nyaktörő ugrásokat ne tegyen, 's ha ezen régi honi írónkat tiszteletben akarja tartani, reá hivatkozván a' gúnyos „*stoppler*“ szót hagyja ki; kérdés kívüli tárgyakat ne vitasson; 's midőn másokat logikátlanságról vádol, félre ne magyarázzon; írókra maga ellen ne hivatkozzék; végre engedje meg, hogy mi is tudjuk dicső ősi alkotmányunkat másokénál följobb böcsülni, 's jobban szeretni! — Ha ezeket megnyerhetjük a' tud. czáfolótól, mi soha őtet háborgatni nem fogjuk, tartson bár akár mit tudatlanságunkról.

* A' Mihkás' szerkeztője.

Fő T. Vitéz András Urpapságának félszázados ünnepe.

Rozsnyón, oct. 8-kán tartá legfényeseb egyházi szertartással nyitra ivánczai Vitéz András székesegyházunk' köztiszteletű prépostja papsága félszázados ünnepét, midőn nagykeri Scitovszky János püspökünk' vezérlete alatt kanonok-társitul, 's egyéb csupa áldozópapoktul környezve 9 órakor ama' nagy oltárhoz lépe, mellynél mint heybeli kanonok már 31 évig diszlett, az egek' urának aranymiséje áldozatját bemutatandó. Minek végeztével szeretett rokoninak, számos tisztelőinek, 's tömérdek e' végre egyházunkba sereglett buzgó sokaságnak áldást osztogata. Következék ezután illy gyéren előfordulni szokott örömnaphoz illő fényes lakoma, melly alkalommal minden rendű, 's vallásu válogatott hetven vendég az őket megtisztelő érdemdús aggastyán hosszan életeért áldást mondott; egy névtelen verselő pedig magyar kinyomatott rimesekkel pendité meg e' jeles egyházi férfiú becses élete némelly vonalmait, többen tudva levő szerénységét kimélvén, fentartják magoknak egyedül a' sirontúli zöldelőbb koszorúfűzhetést.

Templum catholicum Coronae in Russia.

Pro catholicis Coronae die 9-na Sept. lapis fundamentalis positus est templi, quo huc-

usque penitus carebant. Regimen 200.000 rubel resolvit pro sumtibus. Alia etiam templa catholica liberalissimam a Majestatae Imperatore nuper opem nacta sunt. Inter caetera cath. ecclesia S. Catharinae Petropoli mutuum absque censu 500.000 r. obtinuit.

Constantia vincit.

„Diario di Roma“ relationem praestat de novissima sessione Academiae catholicae, in qua Abbate Sauli doctum habuit sermonem contra asserta quaedam professoris gallici Lermnier, quae is in suis „Lettres à un Berlinoïis“ relate ad Ecclesiam catholicam enunciaverat. Orator illud catholicae ecclesiae, meritum praecipue celebravit, quod eadem, non obstantibus inimicorum impetibus in suis dogmis et principiis inconcussa perseveraverit, et hac ratione de cunctis obicibus triumphaverit. Cardinales, Spada, Sala, Rovrola, et Polidori, qui disputationi intererant, doctum oratorem congratulationibus et encomiis eferebant.

Celeberrimus ligvarum peritus, Professor Mezzofante — teste „Diario“ — revera aliquantum aegrotabat, ast jam plene valetudini restitutus est. v. * e W.

Em. Cardinalis Ludov. Frezza. †

Nuncia Roma ferunt Em. Cardinalem Luigi Frezza noctu inter 14. et 15. oct. mortem obisse.

*Quid sentiant ipsae hodiernae gallicae Pagine
nae de vi pecuniae?*

Notum est e paginis publicis Dnum Laffitte, celebrem jam sub Napoleone argentarium, qui sub restauratione magna inter adversarios regiminis auctoritate pollebat, cujusve palatium ingens ante jam, praecipue autem sub Julii diebus revolutionis focum constituebat, quive deinceps iteratis vicibus ministri munere fungebatur, opibus tandem exhaustis, solvendo aes alienum haud fuisse, ipsumque illud palatium in partes divisum venui exposuisse, (divenditionem tamen subscriptiones amicorum impediverunt); nuperime vero sub directione sua argentarium institutum, 50 millionibus franc basi confecta, ingeniose condidisse. De hoc instituto, quod praecipuorum Galliae magnariorum, et argentariorum studia opum spe conciliaturum est, opiniones variae in publicum prodire, ipsiusque regiminis adtentio per quasdam paginas publicas ad ingruentia inde pericula provocatur. E ceteris paginis parisiensibus, quae novissime de politica instituti parte plurimum disserebant, juvat ea, quae paginae „La Presse“ protulerunt, communicare: „Arctus ille nexus politicus,“ ajunt dictae paginae,“ quem D. Laffitte cum DD Garnier-Pagès et Cormenin inierat, nullum amplius du-

bium relinquit, quidnam domus argentaria, summa capitali 50 millionum fundata, in se habeat. Neque enim agitur de argentaria quapiam curia, de cancellaria quadam campso-
 psoriali, sed revera de revolutione, sub signa faeneratorum recepta. D. Laffitte cum adcurata factionum, et subversionum, quas olim praeparaverat, regiminis item, cujus infirmiora latera explorata habet, notitia una perspicere didicit munera ministrorum, et regimen in Gallia deinceps illius futura, qui ea arripere noverit. Perspexit potestatem loca sua mutasse, neque eam apud Clerum, aut exercitum, nec amplius apud ministros, sed simpliciter in pecunia residere.—D. Laffitte die quadam plateam, quae nomen ejus gerit, et in qua Dnum Rothschild ac Ministrum aerarii vicinos habet, contemplatus est. Aerarium et creditum seu fidem publicam inter se comparavit, comperitque, alterum exile, alterum contra omnipotens esse. Dnus Laffitte suimet meminit, et opus eadem solertia, qua 1827., adgressus est. — Antè omnia cancellariam suam paginis „Nouvelle Minerve“ et „Siècle“ aperuit; paginae „Courrier Français et „National“ gratitudine eidem devinctae sunt, earumque ope et auxilio confidere potest. Proinde D. Laffitte anno 1837 ita, quemadmodum 1827, robur ibi quaesivit, ubi illud revera est, in prelo periodico. Hoc facto D. Laffitte circumspexit, observavitque febres speculationum, pro-

ut 1827, ubique sub omni forma semet manifestare; systema mutui in quavis classe societatis certam usurariam cupiditatem, ardensque desiderium exigua summa capitali magnum foenus recipiendi excitasse. Consilium illud, quod tunc iniit, et magna dexterritate in effectum deduxit, in memoriam revocavit. Horum omnium resultatum fuit novae domus argentariae erectio, sub titulo „commune commercii aerarium.“ — Illane sors Galliae relicta, ut 1840 revolutionem denuo ordiatur, in quam 1830 impulsata fuit. Hoc quidem praemetui fere posset, ni sollicitudinem publice depromendi facultas adesset, cataractamque oculorum apud multos deponere (seu glaucoma, subfusionem secare) liceret, quae visum impedit. Imperium cum omni sua gloria 10 duntaxat annos duravit. Restauratio, quae terrore, quam revolutio 1790 post se adhuc reliquerat, et animorum dejectione, quae post tempestatibus agitata consulatus et imperii tempora sequebatur, sustentata, quindecim annorum intervallo concidit. Licet itaque parumper expendere et prospicere, etiamsi id cum periculo displicendi illis, qui in dulci sopore turbari moleste ferunt, fieret. Duplex patet modus potestatis occupandae: vel armorum vi, uti Nspoleon die 18. mensis brumalis fecerat, vel popularitate, prout D. Laffitte nunc experiri cupit. Regimen contra vim apertam et seditionem legibus armatum et tutum

est, minime vero contra intelligentiam et popularitatem. Veritatem integram profiteri nobis licet, sensa enim, quae nos animant, sunt: desiderium constans stabilitum ordinem publicum conservandi, tum consilium probum regimen periculorum, quae decursu temporum eidem imminēt, admonendi. Vivimus quippe epocham discriminis plenam, in regno, quod singulare in se exemplum praebet; quod nulla amplius aristocratia et nulla adhuc hierarchia gaudet; quod constitutionali centralisatione (potestatum concentratione), sed nullis adhuc ordinatis municipalibus institutis praeditum est; quod se imprudenter industriae totum dedit, antequam meliori agricultura pretia primarum vitae necessitatum depressa et numerus consumerum adauctus fuisset. Vivimus in regno, in quod luxur citius viam sibi patefecit, quam prosperitas et opulentia invaluisse, in quo sub praetextu superstitionis eliminandae, quaevis religiosa fides impetitur et convellitur. — Haec omnia perpendens D. Laffitte et duplici experientia, ablegati quippe comitalis adversae factionis, et quondam ministri monitus, dixit apud se: regimen quidem, ut oecos suos occludat, si eos in conventicula sodalitatum (clubb) converterit, jubere posse; imo etiam custodiae dandum curare, si in seditionibus et publicis platearum tumultibus partem capere prehenderit, ast illud neque jus, neque potestatem habere, se ab

associationibus ephemeridum et tumultibus usurariis impediendi. — Persvasum tenemus, Dnum Laffitte haud graviter tulisse, dum regimen conventicula sodalitorum prohibuerat, et platearum motus suppresserat; vir magnae experientiae se non sinit decipi vanitate ejusmodi demagogicorum mediorum; et reipsa revolutionem Julii nequaquam sodalitates clandestinae et conventiculorum conspirationes perlecerant, sed constans preli periodici et camporum obluctatio (oppositio); imo vero inde ab anno 1830 conspirationes et motus civiles plurimum ad corroborandum Julii regimen contulerunt. — Et tamen regimen tranquille intuetur luctam, cujus exitus adeo perniciosus ei evadere potest; nihil audet moliri ac fundare, neque institutum argentarium cum summa capitali 200 millionum, neque paginas publicas cum 200.000 lectorum!“

v. * e B.

Ars magna virorum diei.

De revocatione interdicti, quo generalis Quiroga sub poena, exploratoribus hostilibus dictata, in paginis madritensibus de bellicis castrorum motibus mentionem facere prohibuit, literae quaedam, Madrito 28. Sept. datae, haec habent: „Post tam multas reportatas victorias, postquam hostis plene profligatus, praecipiti fuga quaque versum dilabitur, nul-

lus amplius praetextus adfuit pro interdicto retinendo; itaque nudius tertius Quiroga illud revocavit, nihilominus editoribus paginarum summam circumspectionem demandavit. Interdictum illud tantopere ab omnibus vituperabatur, ut quidam familiaris Dni Bardaji animum sumserit hunc Ministrum idcirco admonendi. „Quid vis autem — reponit ei D. Bardaji — „nos dum habenas regiminis sumsissemus, omnia reipublicae negotia in tam miserando erant statu, praecipue opinionem publicam adeo dejectam invenimus, ut primas et fere solas, quas agendas habuimus partes, in eo sitas existimaverimus, ut populi animum erigamus. Per edictum, quo de bellicis eventibus ac motibus loqui interdiximus, campus nobis liber praestitus est; continuas annuntiavimus victorias; nemo nos mendacii redarguere potuit; scopus praecipuus obtentus, conditio nostra moralis faventior est, aliquantum aeris adepti sumus, caetera Superis committimus. Nolite igitur dicere nos nihil egisse; imo vero nunquam adhuc ministri arduas magis portas meliori fortuna solverunt“ — D. Bardaji vituperari idcirco nequit, quod conditionem suam in meliorem locum collocare omnem in modum adlaboraverit; ast una miserandum profecto est ex ore Ministri audire, unicum, quod acre ejusdem ingenium ad salvandam patriam suppeditare novit, remedium in mendaciis consistere, quae

inepte adeo conficta sunt, ut illos duntaxat fallant, qui caeteroquin decipi desiderant.

v. * e B.

Inauguratio primae navis vaporariae societatis bavaro-würt. Ratisbonae.

Ratisbonae de 16. Oct. : „Heri hora 12. meridie baptismum et sollemnis inauguratio primae nostrae vaporariae peracta est. Pulchrum hoc navigium, vexillis regnorum Bavariae, et Würtembergae, urbisque Ratisbonae ornatum, ante diversorium „ad Navim,“ dictum in anchoris stetit, e fenestris adjacentium domorum, uti etiam ex omnibus navibus, in Danubio vexilla salutantia nationalium colorum albi et caerulei visebantur. In ripa pro invitatis ad sollemnitatem militaribus et civilibus magistratibus, tum pro honoratioribus urbis incolis magnus suggestus erectus fuit, plenus viris ac matronis ornatissime vestitis; caetera urbis multitudo quam ingens exterorum numerus adaugebat, confertim riparum aggeres, pontem vicinum et moenia pone decurrentia occupavit. Chori musici 4-tae peditum et hujatis provincialium legionis alternis vicibus cecinerunt. Praeses societatis bavaro-würtembergicae vaporariae navigationis D. Gubernialis Consiliarius Beisler, sollemnitatem gravi oratione orsus est, quo finito catholicum et protestan-

ticum clerum invitavit, ut hoc, arte et industria humana consummatum, opus protectioni Omnipotentis commendarent. Ad haec Episcopus Ratisbonensis Fr. Xav. Schwäbel in pleno summi pastoris ornatu, praelata cruce capituli navim conscendit, et actum sublimem baptismatis et inaugurationis suscepit. Princeps Theresia Thurn et Taxis vices patrimae obibat, et ad interrogationem Dni Episcopi: „Quod nomen navis hujus?“ clara voce respondit; „Ludovicus I. nominabitur.“ Repente magnum Bavariae vexillum, quod illucusque puppim navis obtegebat, ad apicem mali sublatum est, nomenque Majestatis Regis sub corona, radiis circumfusa, aureis literis comparuit. — Inaugurationem ritu protestantico peragit D. M. Phil. Fr. Gampert Cons. eccl. assistentibus ambobus DD. parochis Kaiser et Hoffmann. Tam D. Episcopus quam Consiliarius functionibus suis congruos sermones pios de sublimi solennitatis argumento habuerunt. Id mirā svavitate animos perculit, dum sub religioso actu solis radii, e densis autumnī nebulis subito prorumpentes, navim et innummeram populi multitudinem vividissime collustrarent. Postea limbi singulorum vexillorum more nautico in undas mersi sunt, et Princeps Theresia consuetas libationes fecit e calice, vino Walhallae, i. e. ex uvis, ad radicem montis Walhallae procreatis, pleno, aliquot guttas ad tabulatum navis efundens. Volupe omni-

no fuit, gratiosam Principem filiam in corona juvenilis comitatus pulchrarum octo puellarum, nationalis coloris vestibus indutarum, videre. E manibus Principis calicem Gub. Consiliarius, D. Beisler, accepit, eumque in altum tollens, exclamavit: „Et nunc libatione hac salutem vovemus, gratesque solvimus ei, qui post Deum maxima pollet potestate; ut caeptum hoc protegat atque suffulciat, litamus illi in genuino vini auro, quod solis an. 1834 radii ad radicem montis Walhalla excoxerunt. Diu vivat Ludovicus I.! vivat incolumis, iterum iterumque vivat!“ Hoc dicto calicem exhausit, proculque e navi in undas Danubii projecit. Laeta ac tonans populi acclamatio nuncupata vota repetiit, et ora singulorum gaudio refulgentia prodidere, vota illa ex animo profecta fuisse. Postea ab oratoribus magistratualium graves dicti sunt sermones; quibus omnibus finitis anchorae sublatae sunt, et navis brevem cum hospitibus iuaugurantibus excursionem suscepit. Sub ipsa caerimonia provinciales pyrobolarii 101 explosiones fecerant. Vespere in diversorio „ad Nayim,“ pulchre collustrato, hilaria habita, nec carmina diei laetitiam canere intermiserant.

v. * e. W.

Propagatio in Anglia Catholicae Religionis.

Non solum e Hybernia, sed etiam ex Anglia nunciant paginae factionis Tory propagationem catholicae religionis; „In Kendal quidam sacerdos, nomine Briggs, qui se Episcopum borealis districtus nominat, ecclesiam quamdam catholicam magna solennitate aperuit. In Heresford Praefectus (Judex) comitatus lapidem fundamentalem ejusdem religionis ecclesiae posuit, et Pater Boyle solennem processionem cleri in ornatu per urbem duxit, sub qua chorus musicus militiae jussu Praefecti ecclesiasticam melodiam canebat.“

v. * e W.

Emigrationes ex Anglia in Americam boreal. (1836.)

Teste indice teloniali anno superiore in Americae bor. partem, quae bittannicas colonias in se comprehendit, ex Anglia emigrantium numerus 34,226 effecit; eodem anno in Status foederatos 37,774 emigrarunt. Anno 1834 ad illas ambas regiones emigrantium numeri erant 40,060 et 33,074. Anno autem 1832, quo emigratio maximum adtigit gradum 66,339 et 32,980 fuere. Ratio emigrationis e diversis regni partibus non mansit eadem per novissimos 10. annos. Anno

1836 in Quebec et Montreal excenderunt: ex Anglia 12,188 ex Hybernia 12,590 et e Scotia 2224 individua. 1829 numeri hi sic se habebant: 3565; 9504 et 2643. — 1831 autem: 10,343; 34,135 et 5354. Anno denique 1834; 6799; 19,206 et 4591. — Ex iis, qui anno superiore in urbem Quebec adpulerunt 23,088 propriis et 4640 expensis parochiarum iter hoc fecerant.

v. * e B.

Consilia ad sufferendam mendicationem et erigendas domos laboratorias Petropoli.

Paginae publ. consilia, per commissionem unionis custodiarum inita et Imperatori proposita, quibus mendicatio Petropoli evitari possit, ab eodem adprobata sunt. Eri-gendae domus laboratoriae, occupationem otiosis praestiturae, pro fundamento consiliorum illorum svadentur.

Ornamenta et pretiosa ecclesiarum et religiosorum institutorum suppellectilia in Hispania.

Paginae publicae Madritenses de 13-tia Oct. hoc decretum regium vulgant: „Isabella II-da, Dei gratia et per constitutionem monarchiae hispan. Regina, ejusque nomine Maria Christina Bourbonia, regni gubernat-

trix cunctis, qui haec legerint: Comitia decreverunt uti sequitur: Ad dispositionem regiminis, et ad sumtus belli tegendos relinquuntur omnia aurea et argentea ornamenta et pretiosa supellectilia cunctorum religiosorum et ecclesiasticorum institutorum; eorum itaque elenchi conformiter decreto 6. Octob. 1836. conficiuntur. Regimen, brevissimo, quo fieri potest, tempore, valorem harum rerum, quarum index typo notus reddetur, conficere conabitur; et ex auro atque argento, hac ratione obtento, numos cudendos curabit. Cuncta artis paradigmata, quarum in ecclesiis conservationem conventus provincialis (Junta) necessariam judicaverit, a superiori ordinatione exempta erunt. (Subscripta Regina.)

Cleri Alm, Dioecesis Rosnaviensis proba in literis conamina.

Clerum Al. Dioecesis Rosnaviensis singulariter scientiis incumbere — cum aetate progredi — et aevi indigentis conformiter elucubrationibus subvenire, innegabile est. Quantum ad nostram pervenit notitiam, jam hoc anno: a) Epi. dioec. Ill. Dni Joa. Scitovszky *Sermones Quadrages.* typis procusi pro medicina morbo hujus seculi in educatione corrupti haberi debent. — b) Prodiit: *Egy pillanat*

a' dézsmákra, autore Emerico Hollók, in Lyceo episcopali Rosnaviensi Historiarum Professore, genuinum decimae Clericalis, strictius Regiae, in sensu praeexistentium diplomatum, et Legum Patriarum intuitum ob oculos sistens. c) Novissime publicavimus: *Alphabetum et Ortographia universalis* per Andream Matúsik, ibidem Physicae Professore, concinnatum. d) Nunc cum sensu laudis tam solerti, et in culturam contendenti Clero omni jure debitae subnectimus novi operis per Franciscum Skalník, ejusdem Dioecesis Parochum, conscripti Nuncium, nihil dubitantes, futurum fore, ut de tam egregio opere cuivis Bibliothecae parochiali et catholicae fidei addictae, fundatasque de veritatibus fidei et Ecclesiae catholicae notiones habere cupienti domui prospiciatur.

N U N C I U M.

Franciscus Xav. Skalník, Parochus Oppidi montani in Svedlér, et Canonicus Honorarius Rosnaviensis, notus jam a pluribus operibus theologicis, anno 1827-otypis Josephi Beimel Strigonii proctusum edit opus: „Veritas Ecclesiae et Doctrinae Catholicae, proposita in praescripta sex-hebdomadali institutione“. — Exemplaria praeclari hujus opusculi brevi direpta, novae editionis

fecerunt necessitatem. Divus Franciscus I. Rex vere Apostolicus de eorum fundamentali institutione, qui ad defectionem a Fide Catholica tendentes, seu pro continua, seu et vel maxime pro sex-hebdomadali Institutione statuuntur, paterna cum pietate sollicitus, anno 1834. clementer disposuit, ut vir hic opus praeattactum, velut ad scopum designatum maxime idoneum, novis curis ederet, SS. Patrum Testimoniis, et quarundam adhuc veritatum controversarum additamentis locupletaret. Homagiali cum promptitudine paruit Franciscus Skalnik altissimo jussui; et rara eruditione, ac spiritus unctione plenum — nec dubito scopo, cum optatissimo fructu deserviturum opus consummavit; per me jam lectum, revisum, et omnimode adpromptatum. — Operis prioris volumen in duplum circiter accrevit, in typo, et charta, (qualia vulgatum typis Nuncium exhibet) 36 phyleras incirca effecturum. — Provocare sustineo Venerabilem Clerum Hungariae, ut pro opere in defensam Ecclesiae Catholicae, et fluctuantium in fide confirmationem (benedicente Domino!) egregie deservituro praenumerare, et de voluntate sua Cancellariam meam Dioecesanam quoprius edocere non gravetur. Pretium exemplaris veniet in 2 fl. Conv. Mon. — Speratur, quod opus cum initio anni adfuturi prelum deservitum sit.

Conspectus Operis.

Introductio.

Pars I. Veritas Ecclesiae Catholicae. §. 1. Destinatio hominis est beatitudo. §. 2. Christus instituit Ecclesiam. §. 3. In sola vera Christi Ecclesia est salus. §. 4. Ecclesia Christi mutari, corrumpi, deficere non potest. §. 5. Christus et Spiritus Sanctus est cum Ecclesia Docente. §. 7. Transitio ad Tractatum de quatuor notis verae Ecclesiae. §. 8. Vera Christi Ecclesia debet esse Una. §. 9. Sancta. §. 10. Catholica. §. 11. Apostolica. §. 13. In vera Ecclesia Christi est missio et successio Apostolica. §. 14. Conclusio Partis I.

Pars II. Veritas Doctrinae Catholicae. §. 15. Transitio. §. 16. De Summo Pontifice. §. 17. De Baptismo. §. 18. De Confirmatione. §. 19. De praesentia Christi in Eucharistia. §. 20. Eucharistia sub utraque specie sumi non debet. §. 21. Eucharistia est Sacrificium. — §. 22. De Sacramento Poenitentiae. §. 23. Extrema Unctione. §. 24. Ordine. §. 25. Matrimonio. §. 26. Ejus indissolubilitate. §. 27. Numero Sacramentorum. §. 28. Eorum efficacia. §. 29. De Justificatione. §. 30. Bonis Operibus. §. 31. Jejunio. §. 32. Consiliis Evangelicis. §. 33. Cultu et invocatione Sanctorum. §. 34. Cultu imaginum et Reliqui-

arum. §. 35. Purgatorio §. 36. Communionem Sanctorum. §. 37. Indulgentiis. §. 38. De abusibus, Catholicis objici solitis. §. 39. Articulis controversis generatim. §. 40. De Sacrae Scripturae lectione. §. 41. Ejus Interpretatione. §. 42. Fundamentalibus et non fundamentalibus Articulis. §. 43. Religio Christiana objective perfectibilitatis non est capax. §. 44. Lux et tenebrae — Libertas et servitus — Securitas et periculum. §. 45. De sacris Ecclesiae Catholicae Ritibus. §. 46. De usu linguae latinae in liturgia. §. 47. Conclusio.

Dabam Rosnaviae die 5. Aug. 1837.

Joannes Scitovszky m.p.

Eppus Rosnav.

E p i g r a m m a t a.

In Cholum.

Tres Chole! habes gnatos, tibi simillimos,
Ocelli, ipse nasus et crines tuis
Sunt omnium, res rara, quam simillimi;
At, sicut ipse claudicas, et claudicant;
Nec miror: omnis similitudo claudicat.

In barbigeros juvenes.

Barbam molliculi, laudo, quod alatis ephebi:
Vos aliter nemo crederet esse viros.

Beszélgetés.

A' főhatalomról.

Tanítvány. Mi a' főhatalom?

Oktató. Ez egy olly hatalom, melly minden egyes embert kényszeríthet az egész társasság' javára tett rendelményekhez szabni magát; legyen osztán ez a' hatalom akár egynek személyében, akár többekből, vagy kevesebbekből alakult kormánytestben,

Tanít. Szükséges-e meglenni ilyen hatalomnak minden népeknél, és nemzeteknél?

Oktá. Annyira szükséges, hogy e' nélkül a' társasság fen sem állhat: a' főhatalom, az igazgató főség már a' természet' intézete szerint elválaszthatlan az emberi társasság' egyesületétől. Valamint nem lehet épület hosszúság, szélesség, és magasság nélkül, úgy emberi egyesület sem állhat meg igazgató főség nélkül. Hogy valamelly épületnek terjedelme elvetessék, le kell azt rontani; hogy valamelly társas alaklatban az igazgató főség megszüntessék, el kell azt bomlasztani.

Tan. Miért szükséges ennyire a' társasságban ez a' főhatalom?

Oct. Mert nem állhat fenn a' társasság, ha csak kényszerítve is nem gátoltathatnak

kebelében olyanok, kik annak java ellen törnek, tusakodnak, illy kényszerítésnek pedig nincs helye módja, ha nincs parancsoló hatalom, ha nincs fő akarat, melly a' társaság; mindegyik tagjának akaratját túlnyomja, meghaladja, 's zabolában tartsa.

T a n. Honnan ered a' főhatalom?

O k t. Azt a' szükség hozza magával, következőleg Istentől származik.

T a n. Mint lehet ezt megmutatni?

O k t. Az Isten szabad akarattal ajándékozta meg az embereket, 's fogékony érzelmessékké tette a' vágyások', és kívánságok' ingerire. Az emberi természet' illyen alkotása mellett lehetetlen, hogy valamennyinek akaratja, és szenvedelme mindenkor, és mindenben egyesüljön, sőt lehetetlen hogy egyike a' másikkal sokban ne ellenkezzék, Másfelől társas életre képezte Isten az embereket, a' társaság pedig num állhatna meg, ha az egyesek' akaratja szüntelen zabolán nem tartatnék, mikor ellene vágyna szegülni a' köz jólétnek. Illyen viszsza, és ellenkező téltúlságok pedig soha nem érnének véget, soha el nem mellőztethetnének, ha nem volna főhatalom, melly az annyifelé szakaszkodó akaratokat összekényszerítse. Mivel tehát Isten rendelte, hogy az ember szabad akarattal birjon, hogy társaságban éljen; szükségképen következik, hogy ő rendelte a' főhatalmat is, melly az emberek' szabad aka-

ratját kormányozza, az indulatokat fékelje, és a' jó rendet fentartsa a' társasságban,

Tanít. Igaz e, hogy ennek a' főségek, ennek a' főhatalomnak széke a' népben vagyon?

Okt. Nem, ez nem igaz; mert, mint-hogy a' főhatalomnak tisztje abban áll, hogy a' népet, 's ennek egyes tagjait zabolázza, képtelenség volna állítani, hogy a' nép a' természetrendjén maga magának legyen uralkodója, és zabolázója. Az a' nép, melly nem másképen, hanem csak nép által tartathatnék zabolán, minden fölsőség, minden főhatalom nélkül hagyatott nép volna, és a' főséget soha gyakorlaba nem vehetné; az Isten pedig nem lehet tökéletlen, fogat nélküli 's maga magával olly ellenkező munkájában, hogy bízott volna valakire főhatalmat, de úgy, hogy az avval soha nem élhetne.

Tan. De nem lehetséges e az, mint a' szabadelvű philosophusok vitatják, hogy a' főhatalom széke valóban a' népben volna, ez pedig azt helyettesi, képviselőji által gyakorlaná?

Okt. Ez a' tanítmány nem nagy böcsületökre válik a' philosophusoknak. Ők előbb felzavarták, a' világot, hogy megállapítsák a' korlátlan szabadságot, és teljes hatalmúnépfőséget; azután pedig azt mondják a' népeknek, hogy nekik másokra kell általszállítaniok főségüket, 's a' kikre vaktában bukannak, azokat szólítani arra, hogy az ő szá-

badságukat, a' népszabadságot zabolán hordozzák. Épen úgy cselekedtek, mint Harlequin, ki fogságba tétetvén így szölla a' poroszlókhoz: „Kötözzetek meg jóerösen, 's verjeteK minden kimélet nélkül; ezt szabad akaratomnál fogva én parancsolom nektek.“ — Mivel végre senki másnak nem adhat által hatalmat, mellyel maga nem bir; meg van pedig mutatva, hogy a' főhatalom nem székezik, nem is székezhetik a' köz népben, azt hát a' nép sem követeinek nem adhatja által, sem ezek, mint népképviselők, nem gyakorolhatják. *)

*) Nem akarván félreértetni, megjegyezzük, hogy itt a' főhatalom' eszméje egész terjedetében, 's eredetileg vétetik. Külömben igen természetes, hogy bizonyos részeire, 's személyszerinti gyakorlatára nézve polgári szerződések, határozatok, rendszabályok történhelnek. De általánosán a' nép sem fejenként, sem tömegben nem gyakorolhatja a' főhatalmat: a' melly szempillanatban akarná, vagy kezdené ezt, legott bábeli zavar állna elé; ha pedig képviselőkre ruházhatná azt által, akkor viszsza is vonhatná kénye szerint. Valóban a' népi főség nem hogy zabolázhatná az önkényt, és zsarnokságot, ámbár egyedül ennek fékelésére van kigondolva; hanem még tágasb útát nyitna erre, midőn vagy maga önkénykednék, vagy némelly másoknak nyújtana alkalmat, és módot a' zsarnokoskodásra. Ha a' célhoz képest szükség volna itt mélyebb vitatásra, hatátságban ki lehetne vívni a' köz népfőség képtelenségét, és bohóságát; valaminthogy

Tán. Én mindazáltal a' philosophia' nézetei, és az ész' világa után magamra vála-
lom annak bebizonyítását, hogy a' főségek
széke eredetileg, és szükségképen a' népben
vagyon. Gondoljunk esetet, mellyben vala-
melly ország akár mi úton módon fejedelmét
elveszteni, 's ez örököszt sem hagyna maga
után. Ekkor ezen ország' egyes tagjaira szál-
na az új fejedelem' választása, ez így néptől
választatnék, 's ugyan azért hatalmát is a'
néptől venné: tehát a' főhatalom eredetileg,
és szükségképen a' népben fészkel.

Okt. Te itt a' főségi hatalmat a' fősé-
get választó tehetséggel véted össze. Épen
ez a' sokaktól gonosz szándékból terjesztett,
másoktól meggondoltlanúl felkapott tévely-
gés az, melly elzavarta igaz és helyes fogal-
mát a' főhatalomnak; a' népek' büszkesé-
gét minden fékből, és tartalékból kikapcsol-
ta; megrendítette, 's elrendetlenítette az or-
szágló kormányokat; az alattvalókat pedig
féktelenségre gyúlasztotta. Épen, mivel nem
bir, nem is bírhatja a' nép főhatalommal, 's nem
kormányozhatja maga magát, mihent törvény-
szeres igazgató fő nélkül marad, a' természet-
től köteleztetik magának kormányozót választ-
tani: de a' választási tett után nincs tovább
semmi joga az igazgató hatalomhoz. Már

már metaphysice is mutogatják, hogy a' hol
több főhatalmú úr, több mindenható képzel-
tetik, ott egyik sem az; mivel a' hatalmak' ösz-
szecsapása, 's ütközete mindent elenyészt. *

ekkor a' tőle választott fejedelem nem egy a' nép közül, hanem főhatalmú feje a' népnek; nem polgárkirály, hanem királyja a' polgároknak; nem első tagja a' társasságnak, hanem parancsonoka minden tagnak. Ambár pedig ez a' fő, ez az uralkodó fejedelem a' néptől választatott, hatalmát mindazáltal nem a' néptől veszi, melly Istentől, és természet-től függésre van kötelezve, nem parancsoló hatalommal felruházva; hanem a' választott főnek hatalma Istentől van; mert Isten' rendelése, hogy a' ki kormányozza a' népet, szükséges hatalommal is bírjon, mellyel fenn tarthassa a' társassági rendet, és a' nép' javát előmozdíthassa. — Képzeld magadnak egy tengeren úszó hajót, melly utazókkal rakodva, elveszti útjában kormányosát. Az utazóknak kétség kívül kell választaniok egyet, ki által vegye az igazgatást, ha nem akarják hajótörés' veszedelmére kitenni magokat. Így nyer ugyan kormányost a' hajó; de az utazók' választása nem ad a' választottnak sem erőt, sem képességet a' kormányzásra, és a' kormányos' választásával megszűnnek az utazók' részéről minden így vagy amúgy akarás' ellenszegületi, meg minden külön nézetek; a' kormánytartás, a' hajó' útjának intézése egyedül a' választottat illeti; mert ha mindnyájan just tartanának magoknak a' hajó' igazgatásához, ha kiki igazához, illetményéhez tartozónak állítaná a' kormányost kormányozni, akkor jobb volna a' hajót szelek' kényére bo-

csátani. Hasonló módon, mikor a' nép új fejedelmet választ a' megürült igazgató székre, azon pillanatban, mellyben a' választás végbe ment, megszűnnek a' nép' részéről minden további önnézetek 's czélzatok; önhatóság a' közügybe, 's legottan a' függés kötelessége kezdődik el, és mikor a' nép engedelmességet mutat a' maga által választottnak, akkor ennek már mint főhatalmú fejedelmének engedelmeskedik, nem mint a' maga helyettesének, vagy a' hatalomban képviselőjének. Ha a' nép által választott Fő valóban a' népnek csak képviselője volna, 's ennek nézete, akaratja szerint kellene kormányoznia az országot, akkor épen ezért ebben az országban nem is volna valóságos fejedelem, a' nép nem tartathatnék zabolán, és a' társasság szüntelen ellenkezetben állana a' természet' rendjével, az Isten' akaratjával, melly kívánja, hogy minden társasságban legyen kormányzó főhatalom, képes a' népet, ennek tulajdon javára, rendben tartani, 's az ezt zavarni akarókat zabolázni. Meg kell tehát mindenkor különböztetned a' fejedelmi főhatalmat, a' fejedelmet választó tehetségtől, vagy inkább szükséges kötelességtől. Ismerd meg, hogy a' természet függés, engedelmesség alá rendelte a' népeket; de semmi módon nem ruházta fel parancsoló hatalommal, 's húzd innen azt a' következtést, hogy az uralkodó főség nem a' nép-

ben székezik, nem is ez által közöltetik; hanem Istentől ered.

Hierosolymae.

Hierosolymis ad Ecclesiam S. Sepulchri, seu potius ad Sepulchrum ipsum olim Sacerdotes Latini, Graeci, Armeni etc., certatim Sacris operari contendebant, eaque de causa graves interdum rixae sunt ortae, et cruenta certamina. Ex anno 1690 S-um Sepulchrum solis Christianis Romano-Catholicis adjudicatum fuit; authore potissimum ac intercessore Rege Franciae. — Aditus ad Ecclesiam S. Sepulchri custoditur a milite Turcico, nec nisi tributum (14 dollar) pendenti conceditur. Maximus est illuc peregrinorum confluxus triduo ultimo jejunii verni, primisque duabus festi paschalis hebdomadibus. FERIA VI. majoris hebdomadae a monachis instituitur processio, sub cujus initium extinctis candelis et lampadibus monachus italicam orationem dicit, quae his verbis incipit: „In questa Notte tenebrosa. Ea finita candelae denuo accenduntur, et pium agmen primo ducitur ad marmoream columnam, ad quam Christus flagris caesus esse perhibetur. Hic fit concio hispanica etc, etc. Eodem modo alia pia visuntur loca; et sermones aliqui gallica etiam habentur lingua. Circa finem processionis depositis calceis as-

cenditur octodecim gradibus ad collem, seu locum elevatum, ubi Christus cruci affixus fuit. — Praefertur pio Agmini statua Jesu e cruce pendentis, trabalibus affixa clavis, multoque conspersa sanguine; — Ipsaque crux foramini immittitur. Tunc vero ipse Pater Guardianus non stans, sed sedens Concionatur italice. Finita Concione duo monachi, Nicodemum et Josephum ab Arimathia, exhibentes venerabundi, maerentesque appropinquunt cruci, clavos extrahunt, et corpus de cruce deponunt. Cum membra Statuae omnia mollia sint et flexibilia, monachi brachia extensa facillime conjungunt, Corpusque totum, ac si esset mortui alicujus, in tumba componunt. Ita compositum ac involutum sindone, rebusque odoriferis aspersum, ad S. Sepulchrum defertur, quod est specus, nunc supra terram eminens, infraque summum Ecclesiae fornicem positus; Sermo hic fit Lingva arabica — sabbatho sancto Peregrini imprimendum curant brachio quisque suo Signum, quod Hierosolymitanum vocant. Monachi cito, facile, et absque dolore signatorum norunt hoc perficere. — Die ipso paschatis summo mane Pater Guardianus sacrum celebrat cantatum mytra episcopali primo decoratus, omnibusque S. Eucharistiam, etiam pueris septennibus et octennibus distribuit. Adsunt huic solenni sacro Turcae permulti, Peregrini in caenobio latinorum lautissimo excipiuntur e-

pulo. Monachi hoc et alia charitatis obsequia omnibus omnium christianorum religionum hominibus nullo discrimine exhibere solent. — — FERIA II Paschatis: Praefectus urbis turca cum praesidio turcico comitatur peregrinos ad fluvium Jordan et Mare mortuum; peregrinorum quilibet, seu velit iter hoc aggredi, seu nolit, cogitur turcis solvere 12 thaleros. Sacerdotes ut plurimum pendunt dimidium duntaxat Tributorum. Praesidio militari opus est contra invasiones arabum. Pium agmen ducitur per vallem Josaphat, et partem montis Oliveti primo Bethaniam, ubi descenditur 25 et amplius gradibus ad sepulchrum Lazari, quod ipsi adeo turcae in honore habent, pro quo lustrando tamen aliquid pecuniae exigunt. Venitur subin ad locum et montes desertos, in quibus Jesus 40 diebus et noctibus oravit; et ab omni cibo abstinuit. In alto monte Quarantania, ubi Christus a daemone tentatus esse dicitur, visitur Sacellum. Ostenditur quoque Fons Elisaei, qui olim salus, nunc dulcem aquam eamque copiosissimam dispensat omnibus. Prima nox a Peregrinis plerumque ad Urbem Jericho transigitur, quae nunc est villa arabica miserima. Monstrantur illic rudera (ruinae) domus Zachaei. — Postridie intra duas horas pervenitur ad flumen Jordan circiter 40 pedes latum. Dein obtenta a Praefecto turcico venia itur ad Mare mortuum, circi-

ter 5 milliaria Germanica longum, et unum cum dimidio latum. — Quidam historiae naturalis periti ajunt mare hoc nil esse aliud, quam exustum montem ignivomum (vulcanum). Magna circa hunc locum reperitur copia carbonum fossilium seu Lithantracum, quorum ea est proprietas, ut pulcherrime poliri possint, sique incendantur, de pondere quidem suo perdant, nihil vero de volumine. — De Mari Mortuo fabulae sequentes passim leguntur: 1: Avem nullam transvolare hanc aquae superficiem posse, quin illico mortua decidat. 2: Piscem in lacu hoc vivere posse nullum, nec ullum aliud animans. Reperiuntur ostrea. 3: Intrantes aquas maris ad usque dimidiam corporis partem subito ejici. — Verum est aquam illius maris esse admodum salsam, atque ita gravem, ut facile natantes ferat. — Hoc dolendum maxime, quod ejusmodi fabulae saepe narrationibus veris fidem detrahant. — Bethlehem itinere duarum horarum Solymis distans Vicus est, inque loco, ubi Christus natus est, exstructum altisque cinctum muris visitur monasterium, quod simul monachi latini, Armeni et graeci incolunt. — Non procul vico Bethlehem per vicum Butschella, ubi nonnisi christiani vivunt, et dicuntur vivere posse, turcis intra biennium emori solitis, ad desertum Joannis itur, in quo templum et monasterium immensis sumtibus, excellenti artificio exaedificatum est. Peregrinis Soly-

mam post quatuor vel quinque dies reversis
 Pater Guardianus pedes lavat omnibus,
 cujuscumque sint Religionis. — Aliquot,
 post diem paschatis, diebus ab Graecis
 et Armenis celebratur festum seu miracu-
 lum **Sacri Ignis**. In vertice mon-
 tis Moriae, qui est e regione montis oliveti
 et in quo olim templum Salamonis stabat, nunc
 exstructum est fanum Mahometis magnificen-
 tissimum Octogonum, cui adpropinquans
 Christianus vel mortem eligere vel Religionem
 Mahomedanam amplecti debet. — Dies de-
 cima tertia absolvit Hierosolymis festum Pa-
 schale, eaque dies a turcis dies amoris
 vocatur. Qua die, cuivis aditus, et nocte e-
 tiam subsequente, ad S-i Sepulchri Ecclesiam
 gratis patet. Quantopere gratuiti hujus et li-
 beri diu noctuque ingressus potestate, per-
 ditissimi, nomineque Christianorum indi-
 gnissimi nebulones abutantur, verbis expri-
 mi difficulter potest. — — Mons oliveti,
 mons omnium altissimus est in vicinia So-
 lymae, in cujus cacumine omnia, longe la-
 teque conspiciuntur usque ad fluvium Jor-
 dan et Mare mortuum. Huic monti adjacet
 vallis Josaphat, quam percurrit torrens Ce-
 dron. — Incolae nunc in urbe Jerusalem
 non plures quam 18,000 numerantur. — Pa-
 trum ordinis sancti Francisci in Palaestina ha-
 bitantium humanitas, liberalitas et hospitali-
 tas erga peregrinos cujuscumque gentis et

fidei, vel a sectariis meritis laudibus extol-
litur.

subm. Tarnopoli.

Commercium Russiae 1836.

In petropolitanis ephemeridibus commercialibus haec leguntur: „Commercium Russiae cum Exteris anni 1811 relate ad 36 ambos praecedentes annos, fere in omnibus mercibus largius fuit. Tam exportatio productorum nostrorum (Russiae), quam importatio exterarum mercium incrementum ceperant; pretia russicarum mercium accreverunt, et perceptiones teloniales fuerunt ampliores; (84,800,000 rubel effecerunt, itaque ultra 4 millionibus plus quam 1835). — Anno 1836 valor exportatarum mercium ad exterarum oras 271,431,513 rub. constituit, in Finlandiam 3,792,775 rub. in regnum Poloniae 8,525,947 rub. simul 283,748,233 rub. — Valor importatarum mercium e reg. extraneis 233,820,965 rub.; e Finnia 957,558 rub.; e regno Poloniae 2,472,681 rub.; simul 237,251,204 rub. — Ac proinde exportatio importationem 46 million. 497,029. rub. excessit. — In auro et argento, demta exportationis horum metallorum quantitate, pro 13,733,196. rub. importatum.

*v. * e W.*

Monetae in Gallia.

Decursu anni 1836 in Gallia pecunia in valore 48,339,447 franc. procusa est, scilicet 43,242,347 fr. numi argentei, et 5,097,040 fr. aurei. Ipsa cusio seu fabricatio pecuniae hac ratione fuit distributa: Moneta Parisiensis 15,394,135 fr. procudit, e quibus 4,889,780 ex auro; numi hi litera A. signati sunt, referuntque ancoram et literam C. internexas. Moneta Rotomagi (Rouen) 13,501,070 fr. in argento feriebat; numi hi literam B. et agnum exhibent, qui crucem deportat: Moneta urbis Lille 8,504,674 fr. suppeditavit, e quibus 207,260 fr. ex auro sunt cum caduceo Mercurii: Moneta Argentorati 6,148,115 fr. procudit ex argento cum signo BB. et Castore. Massilia 1,808,780 fr. literam M et arborem Palmae referentes numos argenteos dedit. Burdigala 1,571,489 fr. ex argento litera K. et palmite insignivit. Lugdunum 1,034,322 fr. argenti in numos signavit litera D. et Archa Noemi. Tolosatii moneta 376,852 fr. cum litera M et T cum C. junctis excudit. Quinque aliae Monetae neque per decursum anni 1836 nec ab exordio currentis numos procuderunt; sunt vero illae in La Rochelle, cujus numi literam H. et tridentem referunt; urbis item Limoge literam I et manus se mutuo prensantes: Nantes literam T et ramum olivae; Bayonae

literam I et tulipam, denique Perpinniani moneta literam R et racemum exhibere solent,

v. * e W.

RR. Georg. Schnell Canon. Posoniensis.

Sacratissima Majestas Caeo-Regia, altissima resolutione de 4. h. m., Georg. Schnell, districtus Tyrnaviensis V. Archi-Diaconum et Parochum hucusque Bresztovanensem, Canonicum Colleg. Capituli Posoniensis b. nominare dignata est.

Jos. Tomasek, Aloys. Skultety, Mich. Csausz Canonici h.

Caeo-Regia Apost. Majestas, altissima resolutione sua de 17-ma Oct. h. a., Parochum in Palócz, Jos. Tomacsek; Professore Historiae in Lyceo episcopali, Aloys. Skultety; et Parochum N. Bányensem, Michaelem Csausz Canonicos hon. Cathedralis Capituli Szathmariensis bb. denominare dignata est.

A' Tudományos Gyűjtemény' f. évi 8. kötete.

A' Tud. Gyűjtemény f. évi közelébb megjelent 8-dik kötetének foglalata következő: I. Értekezések. 1) Fattájai Gorove László. A' bányási bányároknak hajdani 's mostani állapotuk. 2) Fejér

György. Az álomban járásról 's világosan látásról.
 3) Nagy Leopold. A' süket 's némák' oktatásáról.
 4) * * * Értekezés némelly levegői tüneteményekről.
 5) Perlaki S. A' jelenkor oktatási rendszerének
 hasznáiról és káirairól. 6) Podhraczký József. Tren-
 csini főispánokról. II. *Literatura.* A) *Hazai Li-*
teratura. Könyvesmértetés. Beszéd, mellyel Fensé-
 ges Nádor és örökös főispán Ő cs. kir. Főhgségét,
 tek. nemes Pest vmegyének 1836. november' 3 di-
 kán tartatott tisztújítása befejezésekor a' tek. Ka-
 rok' és Rendek' nevében idvezlette Öcskai Ocs-
 kay Antal bácsi püspök és m. királyi Helytartósá-
 gitanácsos. (Közre bocsátatott Ő cs. kir. Főhgsége
 szerencsés felgyógyulásának örömnepére.) Thaisz
 Endre. B) *Külföldi Literatura.* Könyvesmértetés.
 Athens, — its Rise und Fall' views of the Lite-
 rature, Philosophy, and Society of the Athenian
 People, By Edward Lytton Bulwer, Esq. A. P. A.
 M. Két kötet 8-ad rétbén. London, 1837. H—y.
 Különbfélék. Trattner és Károlyi könyvnyomtató-
 intézetében megjelent új könyvek. (Koszorú az
 1837-dik eszt. VIII-dik kötethez egy ív.)

L o g o g r y p h u s.

Totum ex virgultis oblongum, jamque rotundum.

Ad me si recipis flumina, perdis opus.

Pars mea prima tremit semper, dum gaudia sentit.

Duplicat ast cunctos altera pars numeros.

Fronte carens totum, monstrat tunc omnia nobis:

Rus, montes, stellas, flumina, regna, pecus.

Jos. Em. C. Kasz.

R ö v i d É s z r e a d a t

egy már éltes jogtanítónak a' Hirnök' 27-dik
számában közlött czáfolatára.

Sajnálni kell ezen czáfolatban, hogy az idézett szavakból olly értelmet feszített ki a' czáfoló, mellytől az olasz író is távul vagyon, sokkal inkább távul magyar fordítója, ki a' törvényes constitutionnak, és józan szabadságnak nem csak nem ellensége, hanem forró barátja, 's tisztelője Kár volt tehát annyi fáradsággal, 's tudománypazarlással vagdalkozni itt az éltes tanítónak.

Sajnálatra méltó tovább az is, hogy ez a' rendes jogtanító, ámbár sokat olvasott, tanult, tanított, és írt, 's már meg is öregedett; még sem vergődhetett ekkorig annyi gyalúltságra, hogy goromba hév, vastag epe nélkül, hig vérrel tudta, vagy akarhatta volna czáfolni azt, mit a' Méhkasban álló Beszélgetésből kikapott.

Azonban, minthogy az éltes — y jogtanítónak már csak az is fáj, *) ha szót mér emelni valaki a' mai liberalismus ellen, úgy látszhatik, mintha a' Contrat social, Társasági kötés, nevű munkában —

*) Lásd a' Hirnök' 28-dik számát.

mert csupán csak ide vág az öt annyira fölboszontott kifejezés — elszórt állitmányokat is olly igen magáéinak fogadná, és nézné, hogy, ha mellette állana a' hatalom, talán moczczanni sem volna tanácsos valakinek azok ellen.

De most, és így, kövesse meg magát az öreg ur. A' Contrat social' elveit, tanitmányit szeretheti ő miattunk szabadon; de legyen nekünk is, másképen gondolkodóknak, megengedve, azokat ábrándozásoknak, Rousseau', 's más vele egy fajú philosophusok' elfordult agyából, 's gonosz szándékából keletkezett költeményeknek; sőt a' keresztény religiot merőben ócsárló, 's ostromló méltatlan vádaknak, gúnyoknak, sophismáknak tartanunk.

A' miért ugyan nem hiszszük, hogy a' többi nagy érdemű 's minden tiszteletre méltó, és valóban rendes jogtanító urak, — kiknek nevökben mondja, de talán csak bitortlólag mondja történtnek lenni fölszólamlását, — olly mérges és botos harczot volnának hajlandók indítani ellenünk, millyet ő indított; mellyért mindazáltal szives keresztényi bocsánat részünkről a' tudós Tévedettnek.

Ismét egy felelet a' Hirnök 27-dik számában megjelent Czáfölatra. *)

Praesumptio debet cedere veritati.

Regula Juris.

J'ai pitié de l'extravagance humaine.

Montesquieu.

Beszélgetések a' Társaságról. 1)

Oktató, és Tanítvány.

Tanítvány. Szinte meggyőződtem volna a' posonyi Méhkas előadása után, hogy a' polgári társaságok' eredeti szerkeztetése az Isten' világos rendeléséből származik, 's hogy a' társasági szerződések, melyek a'

*) A' szerkeztő ugyan már az itt szóba veit meg-
támadásra a' Méhkas IV-ik k. 10 és 11 ivében
a' körülményekhez képest megfelelt; de mivel
azon egy tárgy is, ha közhasznú, megérdemli
a' több oldalú vizsgálatot; hogy jobban kifejlő-
dék; e' jelen lévő tudós; és a' mértékletesség'
arany határin mindenütt belül járó értekezés
pedig új nézetekkel is bővelkedik; reménylők,
nem lesz közlése t. cz. olvasóink előtt kellemtel-
len. *

1) Folytatásul a' posonyi Méhkas 1837. IV. köt.:
36—39. lapjaihoz figyelmezőleg a' posonyi Hir-
nök 1837. 27-dik számára a' társasági frigy,
alku (*Contractus socialis*) vitatása tárgyában,
a' Méhkasban leczkéző Oktatóval rokón érzel-
mű hazafitól.

nép, 's fejedelem között lévő viszonyokra nézve alapul tétetnek, 2) merő ábrándos költemények; de bezzeg, oktató úr, a' most olly igen divatba jött Hirnök ujságban egy érdeemes, és már éltés tanítója a' magyar jognak lelkesen czáfolgatja a' Méhkas oktatójának állításait, a' társassági szerződésekre nézve?

Oktató. Kedves fiam! egy érdeemes tanító az őszinte figyelmeztetést az igazságra, mindenkor jó néven venni, 's méltánylani fogja, mert meg kell azt vallani: hogy a' társasági szerződések képzete már régolta alapúl vetetett sok tudósok által a' társasági viszonyok rendszeres fejtegetésére, 's mindig ezen elvnek eredményei csak iveket, 's köteteket foglaltak el a' könyvtárakban, 's ezen pusztá állítások az oskolák' falai között elhangzottak, avagy a' tudósok egyik, vagy másik eredményéről ezen elvnek vitatkoztak, kevés érdek volt, annak alaptalanságát gyanítani, nyomozni, 's végre felfedezni; hanem minekutánna Rousseau 3) a' társasági

2) A' Hirnökben társas frigy, vagy alkunak mondatik, azonban a' frigynek eszméje, melly a' német Friede, békeszóbol származik, előbbeni háborui állapotot teszen fel, alkunak pedig adás 's vevésben lehet helye.

3) Du Contrat Social par J.J. Rousseau Citoyen de Geneve 1752. — Különös, hogy ezen munka már majd egy század óta imádókra talál, holott csak a' magával való ellenkezésekre, kétségeskedésekre, 's bizonytalanságokra nézve lehet

szereződések' eszméjét elődeinél sokkal tovább vitte, jelleesen azon elveket is felálította; hogy minden hatalom' eredete, 's kútfeje a' néptől származik; melly az egyeseknek külön hatalmát a' társasági szerződés által az egész közösségre által ruházta, a' honnan származtatta a' nép felséget, Souverenitait, melly senkivel sem közölhető, 's elválaszthatatlan tulajdona a' néptömegnek; minekutánna ugyan ez terjesztette, 's hintegette azon képtelen eszméket is, mellyek a' későbbi szomorú történetek csíráját már magokban rejtették, hogy t. i. a' felség mindenkor a' népé lévén, 's annál is maradván, a' törvény a' közakarat' kifejtése; 's ez soha igazságtalan nem lehet; 4) a' fejedelem csak Tisztje a' népnek, 's csupán a' népkormány törvényes, a' sza-

rendszeresnek mondani, ugyan is a' nép kormányrol (democratia) azt állítja, hogy az soha nem létezett, lehetetlen, 's csak Istenek számára készített, az egyeduralkodás monarchia, merő szolgaság, és zsarnokság; a' fő rendű kormány (aristocratia) pedig a' legroszszabb minden kormány formáknál, egy szóval a' mint gőzvárakait építi, azokat ismét szét párologtatja, 's csak a' féktelen függetlenséghez való ragaszkodásban állhatatos.

- 4) Ha Rousseau még mostanáig élne, látván az újabb Francia, Spanyol, 's Portugal történeteket, imádkozhatná az általa felállított felség bölcsességét, 's nagy igazságát !! —

badtság, és egyenlőség 5) leg nagyobb jó

- 5) Az újabb történetek példájára most már kevesebb hősei találatnak, a' szabadság, 's egyformaság valaha istenesített uralkodó képzetének, mint ennek előtte, de arról lemondani közönségesen még sem akarnak, hanem azt lehetetlenségnek megösmérvén, legalább a' hozzá való közeledést ajánlják; de ha a' kitűzött célt elérni vagy lehetetlen, vagy rosszsz, lehet e üdvözséges hozzá közeledni is? Midőn a' Franczia revolutio üdejében a' szabadság, 's egyformaság minden polgárra kiterjesztetett, szépen adja elő Valter Scot „Leben Napoleon Buonapartes übersetzt von General J. v. Theobald“ Bécs 1828. I. 210. hogy a' Franczia polgárok tetlegesen keveset érzették a' szabadság' jótékonyságait, mert noha az emberi jog megengedte, a' polgárnak oda menni, a' hova akart, még is ha valaki a' municipalitas igazoló levele nélkül mutatta volna magát, vagy fogházba hurczoltatott, vagy, mint aristocratiai érzelem végett gyanús, a' közönséges útszán is nagyon verettetett volna, szinte egyforma bátorságba lenni nyilatkoztattatott kinek kinek háza, mint egy vár, tulajdona mint az egyházé, szentnek hirdettetett, azonban a' comité önkénye házat bétörethette, tulajdonát elrabolhatta; a' honnan — folytatja tovább a' híres író — „az egyenlőség rendszere, melly az egész néptömeget szokás, erkölcs, izlés, és érzelmiiben egyesítse, világos és neveléses ellenszegülés a' társaság szükséges előhaladásával, sikertelen harcz a' természet örök törvényei ellen. — A' föld területét, látjuk, hegyek, völgyek, tengerek, folyók, erdők, 's mezőkké változni, az emberek arczban, színben, természetben, 's erőben különböznek, a' természet maga minden

's a' t. Tovább minekutánna Sieyes 6) ezen hamis elveket elfogadta, szédítő sima nyelvével az elkábult Francziák által alkalmaztatásukat eszközölte, 's ökoskodásinak következetessége a' felállított társasági szerződések elvének alaptalanságára nem ösmérve, kit kit a' legremítőbb zendülési, (r e v o l u t i o n a i r,) eszmékre, 's tettekre édesgetett; mi-

munkáiban az egyenlőséget kerüli, sőt a' leg-hasonlóbbak sem egyenlők: az ég számtalan csillagjai mind külön színű fénnel ragyognak, és mik ezen testi különbségek! ha egybe vetjük azon végnélküli változásokkal, melyeket a' valódi ember ösméret különbféle vonzalmakban, viszonyok, életmód, nevelés, éghajlat 's a' t. környülményekben előállit? Boldog azon társasági szerkezet, melyben erkölce, 's tudománnya után kiki a' legmagasabb állás pontig emelkedhetik, 's kiváltt a' fő rend örömmel fogadja közibe; de boldogtalan az, hol nem az alábbvalóknak az emelkedésök, hanem a' magasaknak bukásuk, 's alacsonyításuk által készítetik az egyenlőség, mit az emberi (humana) philosophia, fájdalom! csak igen gyakran törekedik elővárásolni, nem igazság, hanem megalapított (hamis) közvélemény által, mint p. o. a' Francia revolutio alatt egész szemtelenséggel hazudozták, mintha egy nemes úrnak privilegiuma lett volna, vadászatból haza jöttekor, két jobhagyát megölni, hasukat felmet-szeni, 's lábait béleik között felmelegíteni.

- 6) Vues sur les moyens d'exécution dont pourront disposer les états généraux. — Qu'est ce que le tiers état? — Reconnaissance et exposition raisonnée des droits de l'homme, et du citoyen par l'Abbé Sieyes Paris 1789.

nekutánna ezen elvből számtalan írók, 's szónokok a' kamarákban tömérdek fonák következtetéseket, reformokat kigondoltak, a' fennálló intézvényeket a' nép előtt gyűlölségbe hozni, újakat erőszakosan előálítani törekedtek, a' jog', 's hatalom' kútfejét a' tudatlannabb, szegényebb, 's ugyan azért legkönyebben elcsábitható pór nép többségbe helyeztetvén, mind ezeket zaklatták, elégedetlenségre oktatták, álnokul ámitották, mind pedig a' főbbeket, birtokosokat lebuktatták, raboltatták, minden társasági rendet, viszonyokat felforgattak, fő czélnak csupán az ideigvaló jólétet, 's érzékiséget tűzvéni ki, a' szilárd erköltsöket, 's vallásosságot száműzték; ezen kórságát a' kornak lelkes férfiak tapasztalván, annak okát egyenesen a' képzelt társasági szerződésekben, 's ebből következtetett népfelség' ábrándos képzeleteibe találták fel, 7) 's így állítatik az

- 7) Ha valaki az itt röviden előadottak iránt bővebb világosságot kíván nyerni, olvassa ezen érdekes munkát: *Restauration der Staatswissenschaft, oder Theorie des natürlich geselligen Zustandes, der Chimaere des künstlich bürgerlichen entgegengesetzt*, von Carl Ludwig von Haller, des souverainen wie auch des geheimen Raths der Republik Bern, 2-te Auflage, Winterhur, in der Steiner'schen Buchhandlung 1820. 8. 6. kötet. — Azonban megösmérése iránt senki ne folyamodjon *Conversations Lexikonok*hoz, — mellyek fájdalom mái tudományunkat mint valamelly kalmár bolt magokba rejtik, honnét kiki mit fitogatni kíván, könnyen kiszemelheti: — mert ezek Hallernak személyét,

a' Méhkasban; hogy a' mai philosophusok, vagy is inkább csalfa politikusok hinni szin-

's rendszeres oktatásit tellyes fényben megösmértetni többnyire vonakodnak. Így p. o. Volf Jenai Professor: Neues elegantestes Conversations Lexicon 2. Band Leipzig 1835. l. 230. azt mondja róla, hogy „egész élete a' család' és hazugság' idomtalan láncza, inkább görnyedve járt a' homályban, mint egyenesen a' világosságban.“ — És honnan ezen gyalázatos festés? „mert“ azt mondja: „innet származott az ő előbb titkos, később titkoltt, sőt elesküdütt, azután pedig kinyilvánított általtérése a' Romai Catholica hitre.“ — A' hamis esküvéssel szemtelenül vádoltatik, mert noha már a' Catholica hitre való által térése után is letette a' hivatalos esküjét mint Bernai Senator, melly által magát a' status iránt hivségre, 's igazságra kötelezte, ezáltal mindazonáltal sem religióját meg nem tagadta, sem lelki ösméretét, és statusát meg nem sértette, mind a' mellett pedig megtérése után atyafiaihoz Párisból 1821. Aprilis 13-kán költ levelében, melly azon esztendőben Esztergamban is, magyarra fordítva, kiadattatott, a' 30 ik lapon nyilván kijelenti: hogy minden hivataljait letenni fogja, a' mit azomban hazafiai koránt sem vártak meg, hanem azoktól tüstént megfosztották, mihelyt megtérése kitudódott, noha állítása szerint Hallert a' lemondásra sem kötelezte ezen okból semmi törvény. Mutassa meg valaki, volt-e Hallernak valamelly alacsony czélja, ezen megtérésben, 's nyert-e általa gyűlölségnél, 's azon bosszúállásnál egyebet, hogy a' Bernai nagy tanácsból kitétetett? 's lehet-e mondani, hogy egész élete család, és hazugság; 's vállaljon ilyen rágalmak elegendők-e egy rendszeres, és lelki ösméretes

lették a' társasági szerződések' valóságát, minthogy ezzel könnyen elámíthatták a' népet az eddigi rendszer' felforgatására. Sőt egy igen nagy hírű sophista 8) még azt is tanította, hogy az emberek' mostani állapota nem valóságos, és polgári, hanem természeti, és pedig igazságtalan „*justitia vacuus*“ állapot, és még csak ennekutánna kell magát az emberiségnek népfelség, *universalis respublica* 's a' t. által polgári, és törvényes állapotba által tenni.

Tanít. A' Hirnökben is megösmértetik az, hogy a' családi, vagy házi társaság az Isten' akaratójából ered, és azért ettől meg van különböztetve a' polgári társaság „*societas civilis*“ melly családi viszonyokból áll, 's több családok jólétét, 's kórmánnyát érdekli, azért ezek' egyesületének csak ugyan valami szerződéseken kell épülni?

Okt. Sokkal nagyobb hatású, 's kiterjedésű ugyan a' polgári társaság, mint a' csa-

tudománynak megczáfolására? Sajnálni lehet, hogy ezen valóban *classicus* munkát még igen kevesen ösmérik sött rostálgatásához sincs az újabb publicistáinknak bátorságuk, nyilván: ne *virtutem persequendo commendent*. Hasonló elveiért ajánlható a' „*Berliner politisches Wochenblatt*“ is, mellynek derék Hirnökünk, 's Méhkasunk által való méltatásán szívünkben örvendünk. Vajha mentül előbb reménylhetnénk a' borúra derűt!

- 8) *Metaphysische Anfangsgründe der Rechtslehre, von Immanuel Kant. Königsberg, 1797.*

ládi vagy házi, de mind a' kettőt az egy hatalom egyesíti, 's tartja fenn; a' miért is már Aristoteles lib. Pol. 1. mondotta: „minden ház, vagy háznép királyi hatalom által kormányoztatik“ de csak ugyan valamint a' családok' egyes tagjait egy részről a' szükség, és tehetetlenség, más részről az erő, és tehetség, ugy egész családokat is polgári társaságokká ezen viszonyok alakíták, 's hasonló tagok, hasonló természetű egészet képeznek, 's ha egyes családoknál a' környül állások szükségessé teszik a' család', vagy ház' urát; annyival szükségesebbé teszik több családok között a' viszonyok összeütközései a' társaság fejedelmét; a' honnét valamint a' házi urra, vagy a' családfőnökre (*domesticus imperans*) az Istentől származik a' hatalom, ugy a' több családok fejedelmére is. Nincs is egyéb külömbiség a' családfőnök, 's polgári, vagy társasági uralkodó között, mint hogy ez minden más emberektől független szabadságú, hatalma pedig terjedtebb. 9) A' társasági ösztön tehát a' hatalom után, és hatalom alá vágyódással, 's ragaszkodással az Istentől oltatott bé az emberi természetbe, egynek, vagy legalább kevesebbeknek lévén erejük mások felett hatalmat, de egyszersmind oltalmat is gyakorolni; a' többség pedig önként szorúl-

5) Lasd erről bővebben Haller *Restauration der Staatswissenschaft*. 1. Band. I. 444 — 462.

ván, vagy hódítatván hatalom, 's oltalom alá.—Ha az emberi nemzet' terjedése, 's a' köztársaságok' vagy is Országok' támadása iránt a' sz könyvekhez folyamodunk, azok valóban sehol társasági szerződésekre nem fognak bennünket utalni, hanem igenis arra: hogy Isteni akaratból, 's engedett hatalomból támadtak, összeolvadtak, oszlottak, 's enyésztek el nemzetek, és országok; a' honnan már Dávid 17. zsoltár 48 v. így kiált fel: „Deus qui das vindictas mihi, et subdis populos sub me“ 's a' t a' 21-ik zsoltár 29 v. ismét: „Domini est regnum, et ipse dominabitur gentium“ tovább Példabeszédek 1. Könyv 8 R. 15. 16. v. „Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt. Per me principes imperant, et potentes decernunt justitiam etc.“ Számos példák vannak az új testamentomban is, hogy a' társasági szövetség vagy is annak kormányja, 's a' hatalom koránt sem a' nép által közlött hatóságtól „delegata potestas“, hanem egyenesen az Istentől származik; legvilágosabb például pedig Üdvözítőnk a' megváltás nagy munkájában éppen magát tette ki; ugyan is kinszenvedése előtt midőn Pilátus által kérdeztetnék: „honnan való vagy te?“ Üdvözítőnk feleletet nem adván, Pilátus által álmélkodással ismét tudakoztatott; „nékem nem felelsz? nem tudod, hogy hatalmamban áll téged felfeszíttetni, vagy elereszteni?“ mellyre Üdvözítőnk nyilván azt felelte: nem volna ellenem

semmi hatalmad, ha csak fellülről nem adattott volna néked“. 10) Nem különben Martini lelkes hajdani Bécsi jogtanító után a' Hirnökben fel hozott szent Péter Apostol 1-ső Levele 2-dik Részének 13 — 15-ik verse azt mondja: „Subjecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum, sive regi quasi praecellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero honorum. Quia sic est voluntas Dei“ nincs itt: propter Contractum Sociale, vel propter pactum unionis, mint fájdalom! máig is sokan hiszik, és Sonnenfelsnek Rousseautól kölcsönözött veszedelmes elveiből rendszeresen levont oktatásai által ifiaink fögékony elméjökbe béoltatik. 11)

Tanít. A' Hirnöki tanító szerint Martini Professor nem volt mostani philosophus, még is az országokat — civitates — szent Péter tanítása után emberi szerkeztetéseknek lenni vallja?

(Folytatása következik.)

Currus, a subversione securus.

Londini tales nunc construuntur rhedae, quae non subvertuntur. Exemplar rhedae

10) János Év. 19, Rész.

11) Joseph von Sonnenfels Grundsätze der Polizey, Handlung und Finanzwissenschaft. Wien, 1770. 3-te Auflage.

talís, secundum nova prorsus principia paratae, coram innumera multitudine in Nottingham probam sustinuit. Injunctis 4 equis currus ille, studio e via deflexus, uno latere ad semitam 3 pedes altiore deductus est, et dum spectatores quovis minuto subversionem currus exspectarent, ii, qui in eodem sederant, nec animadvertebant currum e via plana excessisse, sedilia enim et archa situm verticalem retinuerunt. Archa non, ut in aliis rhedis elateribus subjectis innititur, sed per tics duabus ex axi prodeuntibus, inter sedilia archae et cistam productis sub sede aurigae insistens in aequilibrio conservatur, in finibus horum fulcrorum elliptici elateres locati sunt, e quibus archa dependet. Inventum hoc mox a rei peritis et comitiorum ablegatis examini subjicietur; et tum verisimiliter descriptio ejus clarior obtinebitur.

v. * e. W.

*Horologium Argentorati in turri cathedrali
(Münster.)*

Regimen gallicum 32,000 franc resolvit ad reficiendum horologium antiquum cathedralis Argentoratensis. Artifex auctor quondam pro consummando opere 30,000 franc postulavit, cum vero longe minor summa eidem oblata fuerit, unam e praecipuis operis machinis excepit, declaravitque illud imper-

sectum mansurum. Complures deinceps mechanici artem suam in perficiendo horologio incassum tentarunt, nemo arcanum detexit, quod auctor secum in sepulcrum abstulit. Magnis dein sumtibus novum horologium procurandum fuerat; antiquum in una porticu cathedralis conservatur, utque rarum antiquitatis opus curiosis monstratur. (Simile quid cum antiquo horologio italico Pragae in curia civica accidisse narrant, quod aequae velut paradigma artis nunc jam imperfectum peregrinis ostenditur; ast italo ejus auctori gravius quid ex invidia gloriae accidisse fabula fert: eum quippe post consummatum admirabile opus, ne constructis pluribus similibus gloria cum aliis locis communis reddatur, oculis orbatum, at crudelitatem hanc barbaram excepta aut conturbata clam principali machinae parte ultum fuisse.) *

Publica SS. Eucharistiae, dum ad aegrotos defertur, in Bavaria veneratio.

Herbipolitanae „paginae publicationum“ de 19. Oct. hoc regium mandatum, per Status Ministrum internorum negotiorum ad gubernium circuli Iserae (Isar) datum, quo observantiae ratio iis praescribitur, qui penes sanctissimum, ad providendos aegrotos delatum, transvehuntur vel transequant, notum redditur, eo addito, quod idem etiam in circulo

seu praefectura Moeni inferioris in effectum deducendum sit: „Postquam facultas data infirmis ultimum religionis viaticum solenni ritu propinandi, Majestas regia Praesidio regiminis altissimam mentem idcirca significari jussit, ut currus et equites, transeunte sacerdote, deinceps semper sistant, quemadmodum ipsa Majestas jam demandaverat, ut cunctae aulicae rhedae, etiam si membra familiae regiae iis veherentur, idem faciant, utque effectus hujus jussi regii severe procuratur, quod nunc prorsus etiam regio Status Ministerio domus regiae et externorum negotiorum pro congrua edoctioe diplomatici corporis, tum Ministro rei bellicae ad illud militaribus personis notum reddendum communicatum est. — Monachii, 19. Oct. 1837. v. * e W.

*III. ac RR. L. B. Franc. Brémer Exc.
Tab. Septemvir. Assessor.*

Caeo-Regia Apost. Majestas L. Baronem Franc. Brémer Metrop. Capituli Agriensis Canonicum altissima Resolutione sua Assessorem Exc. Tabulae septemviralis bb. denominare dignata est.

Solutio Logogryphi in Nro 13.:

C o r b i s,

B e s z é l g e t é s.

a' Társaságról.

(Folytatás.)

Oktató. Martini Professor hibásan állítja azt, hogy sz. Péter az országot, civitatem, emberi szerkezetnek nevezi, mert sz. Péter a' creatura vagy is ktisis szó alatt közvetlen tisztviselői hatalmat, személy szerint ér, a' mi mindenkor emberi rendelésből vagy kinevezésből ered, a' hatalmat pedig, és engedelmességet átaljában egyedül az Isten akaratjának tulajdonítja, sőt maga Martini is ezen állítását, mindjárt azzal kívánja módosítani, hogy sz. Péter is ezen kifejezését, csupán a' hatalom gyakorlásának módjára érti, különben maga Martini csak azért fogadja el a' társasági szerződések eszméjét; mert az Isten akaratjával, 's ki jelentésével megegyeztetetőknek véli, azért folytatja tovább tanítását eképpen; „atque eodem (értvén a' társasági szerződést) recidit doctrina eorum, qui Deum auctorem faciunt civitatis,“ 's ezt nem csak Cicero jeles mondásával gyalmozítja, hanem még azt is hozzá teszi, „id ipsum mirifice sacri codices illustrant“ azonban feltehetni fölőle; hogy ezen tudós férfú, a' ki minden természeti törvény kútfejévé

az Isteni kijelentést teszi, 12) ha a' társasági szerződésekből következtetett ferde okoskodások kicsapongásait előre gyaníthatta volna, azon elvvel, mélyebb megfontolás után, okvetetlen felhagyott volna. —

Tanítvány. A' társasági szerződések eszméje nekem éppen nem látszik alaptalannak, mert ime már Martini is meg akarta azt egyeztetni az Isten rendelkezésével, de tovább éppen azon helyzete több családoknak akár egymás akár pedig idegenek, vagy ha vad állatok ellen is, az emberek első természetű, vagy is társaságküli állapotjokban, hogy nagyobb bátorságban, 's boldogságban legyenek, megkívánván az öszveszövetkezést, egy, vagy több hatalmasokkal, már ez által megtétetett a' szerződés, melynek valóságára éppen nem kívántatik, a' jogok' egyenlősége, mert a' ki másikára szorult, annak a' hatalmas által kiszabott feltételeket el kellett fogadni, de azért még is szerződés volt közöttök, valamint most is tapasztaljuk, hogy háború után a' meggyőzött féllel szerződések köttenek?

O k t. Martini akarta ugyan megegyez-

-
- 12) Caroli Antonii de Martini, de lege naturali positiones Viennae 1778 p. 86.: „Prima vero hujus (naturae) juris cordibus nostris inscripti tradendi ratio a peculiari ipsius supremi Numinis revelatione recte arcessi potest, Eccles. VII. v. 2. seq.;

tetni a' társasági szerződést az Isteni rendeléssel, de azért koránt sem egyeztette meg; mert sz. Pál is a' Romaikhoz irt levelének 13-ik részében világosan mondja: „Non est potestas, nisi a Deo, quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt,“ már pedig azt lehetetlen meg egyeztetni, hogy a' mi az Istentől mint kút-főtől ered, egyszersmind emberi akaratból, vagy is társasági szerződésből is mint kút-főből eredjen. A' mi pedig a' Társaságkivüli állapotját illeti az embereknek, olly természeti állapot, melly az embert társaságon kívül egészen magánosságban tüntetné elő, tellyes lehetetlenség még csak képzelni is, mert az emberek soha nem termettek mint a' gombok, hanem születtek, 's így mindenkor legalább családi társaságban képzelhetjük az embereket, 13) nagyon hibásan állítatik tehát a' ter-

-
- 13) *Hominem autem esse animal civile magis, quam quamvis apem, et quodvis animal congregabile perspicuum est, nihil enim frustra fecit natura ut dicimus. Homini autem soli ex animantibus sermo tributus est. Sermo autem, et id quod prodest, et id quod nocet, declarandum valet. Ergo etiam ad id, quod justum, atque ad id quod injustum est. Hoc enim praeter ceteros animantes homini est proprium, ut solus boni, et mali, justi, et injusti et aliorum similium sensum habet. At horum societas, et communio domum facit, et civitatem.*“ Aristoteles de Republica Lib. 1. Cap. 2. Editionis Parisinae Guilhelmi Du-Vallii 1654. Tomo 3. p. 396.

mészeti állapot társaságkivüli független és szabad közönséges egyenlőségű állapotnak; sőt inkább az embereknek valódi természeti állapotjuk társasági, és függésben lévő: ugyan is minden ember keresztül megy a' tehetetlen gyermek, majd ismét fékentartott ifjú koron, és további kifejlődése mindég más más viszonyok, 's korlátok közé viszi, még pedig a' nélkül, hogy parancsnokinak felségi jogából valamit engedett volna, engedelmeskedni tartozik. Ollyan független egyenlő természeti állapotot tehát, mint p. o. millyenben az országok vagy fejedelmek lenni mondatnak, egyes emberekrül feltenni csak azért sem lehet, mert miolta históriánk van, ez arra példát nem mutat, a' Históriát megelőző ősidőkről pedig illyet feltenni, mi természetünkkel, mostani tapasztalásunkkal, 's viszonyainkkal homlok egyenestellenkezésben van, valódi szolgai hódulás egy ábrándos bal véleménynek. Sőt a' fejedelmekre nézve sem lehet ezen állapotot képzelni, mert ez legfeljebb is csak más fejedelmekkel való viszonyokra nézve mondathatnék, alatta valóira nézve pedig, mint feje a' társaságnak, azon kívül lenni nem mondathatik, de még a' fejedelmet is más fejedelem iránti viszonyai szinte ismét társasági állapotba teszik, noha már érdekeik sokkal jobban különböznek mint egy fejedelem alatt lévő család főnökök érdekei egymás iránt. — Világos tehát már

mint előbb is mondtam; hogy az országok, statusok, civitates, egyes főnökökből keletkeznek, 's az a' természet, vagy is Istentől megállapítatott rend, melly mindenkor volt, közönséges, 's az ember képzeletivel együtt jár, attól semmikép el nem vonathatik, 's mellyből minden jogok, minden társasági viszonyok sokkal jobban magyaráztathatnak, mint a' mesterségesen kigondolt szerződésekből, mellyeknek se korát, se modját, sem főkép határait ráfogás nélkül képzelni sem lehet, a' honnan ne gondold kedves fiam! hogy az emberek valamikor társaság kívüli természeti állapotban lettek volna, mert a' mint már Cicero is mondja de officiis 1. 17.: „Prima societas in ipso conjugio est, proxima in liberis, deinde una domus, sequuntur fratrum conjunctiones post consobrinorum, sobrinorumque etc. innét kitetszik, hogy ezen kapcsok az emberek között mindenkor meg lévén, még most is azon természeti társasági állapotban van az emberiség, mellyben mindenkor volt; vagy is valamint van, úgy volt is mindenkor, férj, feleség, atya, fiú, oktató, tanuló, úr, szolga, földes ur, jobbágy, vagy béres 's a' t. és soha a' fiú atyának a' szolga az úrnak, 's a' t. hatalmat nem ad, 's nem adott, hanem ezen képzetek: uraság, szolgaság, szabadság, és függés, a' természettől megállapított, 's elválhatatlan viszonyok. Innen vannak a' sz. Írásnak azon sok kinyilatkoztatásai, hogy a'

hatalom az Istentől, vagy is a' természet által megállapított rendszerétől származik: mert ezen viszonyok egykoruak az ember teremtetésével, már tehát ha minden emberi szövetkezésekben ma is tapasztaljuk az uraság, és szolgaság, szabadság, és függés képzeteit, az a' kérdés támad, valljon az alattvaló adta-e át a' feljebvalónak maga felett a' hatalmat? — bizonyosan nem, mert a' hatalmasnak kevesebb szüksége van a' gyengébre, mint ennek amarra, hatalomból eredett minden uralkodás és pedig nem költsönözött, hanem önön állású hatalomból, mert a' természet változhatatlan törvénye, hogy a' hatalmas, ki t. i. másokra nézve kiemelkedő felsőbbseggel bír, uralkodjon, ellenben a' gyengébbekre nézve szinte a' természet változhatatlan törvénye, hogy hódoljanak, 's szolgáljanak; olly természetes vonzódás pedig ez mind a' két részről, hogy az a' kis gyermekségtől kezdve, a' világhódító Római köztársaságig, mindenütt az emberek között mindenkor tapasztaltatott, 's tapasztaltatik. Ugyan vegyük figyelembe az ártatlan gyermekeket, nem de ezek játék között, vagy társaságban magokat kiemelkedőbb tulajdonaik fokai szerint már megkülönböztetik, minden erőltetés nélkül a' gyengébb az erősbnek, fiatalabb a' korosbznak, a' buta az okosabbnak, a' félénk a' bátrabbnak, sőt még a' szegény is a' gazdagabbnak az elsőséget örömet átengedi, valljon ki az, a' ki

nem inkább előkelőbbnek, mint magához egészen hasonlóknak, vagy éppen alábbvalónak örömet hódolni akar? a' legkisebb községekben, mint a' legnagyobb tartományokban mindenütt az előkelőbbek, gazdagabbak, hiresebb, 's kitünőbbek kerestetnek előljáróknak, 's csak ezek iránt vannak az alattvalók nyugodtan, 's megelégedett hódolattal, így győződven meg, hogy illetően előjárókban a' természetnek, 's a' természet urának, ki ezen viszonyokat az emberek szívébe kiirthatatlanul véste, hódolnak. 14)

(Folytatása következik.)

*Ludus et arena electionum apud
exteros.*

Si ea, quae in exteris regnis liberis circa electiones hodie usuveniunt, adtentamente expendamus, si technas et artes atque stratagemata, jam in systema quasi redacta, a paucioribus, et quidem idmodi hominibus adhiberi solita, qui omne otium, imo vitam ferme totam iis devovent, contemplemur; si corruptiones ac seductiones ab opulentioribus tempore electionum tentatas recogitemus; si denique laxata libidinum frena, vim et caedes, inter electiones in diēs frequentiores,

14) Haller Restauration der Staatswissenschaften.
1-ter Band, (lap. 355 — 387.

quibus audaces, terrore incusso, partem san-
 norem inde excludere consueverunt, consi-
 deremus, reputemusque, haec omnia, pro-
 ut principia et systemata electionum magis
 propagantur, extendunturque, et plures ac
 plures in agitationibus partem capere gesti-
 unt, majores in dies facere progressus; non
 possumus non illa angisolicitudine, hoc quo-
 que publicae libertatis vadimonium perversis
 hominum affectibus sensim subverti, par-
 ticulamque hanc summae potestatis, in recen-
 tioribus civitatum systematibus populo tribu-
 tam, pravo exercitio pessumiri, unicumque
 hoc adinventum palladium popularis majesta-
 tis temerariorum ausibus in praedam relin-
 qui, et quasi humanae naturae imbecillitate e-
 vilesce, alia itaque libertatis, securitatis, or-
 dinis, publicaeque salutis contra vim et de-
 spotismum, et quidem demagogicum, vadi-
 monia ac fulcra mox quaerenda esse. Ex-
 perientia et sana ratio exploratum reddere
 videntur, potestatem multitudini plene con-
 credi haud posse, ni adsit alia, praeter leges
 — quae in se mutae sunt — superior om-
 nique partium studio excelsior auctoritas,
 quae caeteras quoque subordinatas in com-
 munem finem sublimiorem dirigere, leges
 manutenere, ordinemque necessarium con-
 servare et noverit et possit, i. e. qui jure su-
 premo, privatis studiis et factionum contenti-
 onibus alieno, tam singulos cives, quam ju-
 risdictiones, potestatesque inferiores regen-

di, et in supremum communemque societatis civilis scopum gubernandi polleat. — Electionum quidem plura jam vitia detecta, ex parte etiam emendata sunt, at plures rursum abusus quotidie emergunt. Excessus earum jam in his quoque paginis complures memorati. Sic vidimus nuper in Anglia fervidas factionum in electionibus contentiones ad media injusta delapsas; et novissime in Hispania quasdam commissas violentias: Barcinonae patrata nece plerosque moderatiores ad peregrinas naves in portu refugere adactos; Gadibus ab irruente armata multitudine electores male habitos, dispulsos, urnas suffragiorum confractas, elenchos dilaceratos etc. Quid vero in Gallia hoc prorsus tempore contiones associationum praeviae pro dirigendis electionibus significant, nisi paucorum, artis peritorum, conatum, ut caeteris impulsus ille detur, quem primipili optant? — Respondent forsân, hoc necessarium esse, ut alia factio, unitis aequè viribus agens, coërceatur, et regiminis vota impediantur. Bene quidem, si jam factionibus res agitur; atqui sic libertatis, liberique arbitrii usus electoribus singulis haud quaquam conceditur, sed omnibus modis in studia contraria quisque rapitur, et paucorum consiliis, commodis aut lubrici ac dominatui inservire cogitur; neque proinde mirum, si inflammati animi, missa ex oculis publicae salutis causa, et variis privatis commodis aut deside-

riis substitutis, consentire nequeant, sed sacra et profana misceant, neque communi expectationi satisfaciant. Accedit prelum liberum, quo factiones se mutuo impetunt, redarguunt, contumeliis, calumniis adfligunt, et omnimode se invicem suspectas reddere adlaborant, veris aequae ac fictis argumentis depugnant, e quovis remotissimo eventu crimina parant; Whig factio in Anglia, factionem Tory hannoveranam vocitat, utcunque se res in Hannovera habeat, quamcunque vanus et commentitius sit inter factionem Tory et eventus hannoveranos nexus, dummodo hoc facto in opinione publica pars altera suspecta reddatur. Sic fit, ut omnis salus publica jurgiis privatis submergatur. — In Gallia nova electionum arena rursus aperta est. Ita dicta centralis commissio (conspiratio) pro electionibus conflata est, inter cujus membra Dupont, Mauguin, Laffitte, Garnier Pages, Cormenin, Salverte et in secunda acie principales redactores paginarum „National“, „Monde“, „Bon sens“, „Minerve“, „Courier Français“ et „Journal du Commerce“, locum capiunt. — Hac ratione omnes ferme varietates ita dictae oppositionis liberorum sensorum in unum variegatum chaos coaluerunt, quod sua pure negativa, seu simpliciter adversante indole nihil aliud pro scopo habet, quam ut assecclas moderni regiminis, et, quod per se intelligitur, omnes legitimistas, non secus et-

iam Doctrinarios e Comitibus excludat. Si hoc molimen succederet, una dissolutionem singularis hujus societatis et luctam elementorum ejus acerrimam pro possessione supremæ potestatis denuo adduceret; plenus quidem successus felix extra sphaeram verisimilitudinis positus est, ministris tamen seriam incussisse videtur sollicitudinem, quod ex organis eorum intelligi potest, quæ contra naturæ ac indoli repugnantem heterogenearum hanc elementorum unionem debachantur, quod in se quidem verissimum est, ast indignari idcirco hominibus, qui ipsi omne id, quod sunt, aut quod repræsentant, magis adhuc absurdis olim consociationibus, adversum regimen Dnorum Villele et Polignac initis, in acceptis debent, minime convenit.—Regimen id molestissime fert, quod factio etiam legitimistarum collectim et junctis viribus operi(electioni)semet tandem accingat, ideoque paginae, per regimen redemptæ ac in stipendium sumtæ, tam sedulo et impense eosdem (legitimistas) admonent jurisjurandi, opportunitate electionum nuncupandi, ut ferme existimandum foret, illud hoc solum scopo excogitatum fuisse, ut iidem (legitimistæ)—apud quos adhuc religiosus quidam conscientiae remorsus supponitur — ab electionum collegiis deterreantur. Objectio illa organorum regiminis: „quod nunc tandem ipsi quoque legitimistæ comoediam agere velint, postquam de quin-

dennis comoediis tantum publice disseruissent,“ jucundum omnino simplicemque candorem praesefert, — quid enimvero hoc significat aliud, nisi indignabundi et stomachantis quaestionem: „Vos tandem malum, quod praebuimus, exemplum revera imitari vultis?“ In hac exprobratione invita latet confessio de adversariorum honestate, una vero abjecta ac profunda simulatio; nam e politicis restaurationis comoedis paucissimi duntaxat in comitiis adversam regimini factionem constituerunt, pars maxima munera venabatur, quae etiam obtinuit, et tamen in occulto pari solertia ac sedulitate revolutionem gloriosam Julii praeparaverat, haud secus ac illi, qui sollemnissime obtestabantur, se chartam et solam chartam, nec quidquam aliud, quam chartam cupere ac velle. — Sed avertamus oculos ab hac taedio plena eventuum memoria ad imaginem magis jucundam variegatorum electionis tumultuum. Generalis vigilarum (Marechal de Camp) Petiet in Nevers inter candidatos comparet, et se electoribus commendat per encyclicas, in quibus hic locus singularis adtentionem meretur: „Eadem ratione, uti primus olim aerae christianae Baro, in campo pugnae Baro imperii creatus sum, at illam prae illis praeteritorum temporum heroibus praecellentiam habeo, quod nomen Petiet retinuerim, quum tamen Bouchard sum in „Montmorency“ commutave-

rit." — In Hispania hoc tempore de electionibus provincialibus quaedam celebriores in metropoli innotuerant. Minister olim Dnus Lopez Ballesteros Pontevedrae, Comes Torreno in Asturia, Dux Ossuna Seville, Infans Don Francesco de Paula Caesar-Augustae electi sunt. Hoc omnino memoria dignum est, quod eodem tempore, dum factio insolentior in procinctu est, Regiam ad subscribendum decretum, Clero maxime noxium, adigendi, in provinciis 10—12 Episcopi Senatores partim, partim ablegati electi sint. — Murciae Carolina factio cum moderatis unitis animis pro conservativis candidatis suffragia dabant.

* et B. p. W. B.

C A R M E N

Excellentissimo, Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Josepho Vurum, Missionatione Divina et Apostolicae Sedis Gratia Episcopo Nitriensi, Ins. Ord. S. Stephani R. Apost. Commendatori, S. C. et R. Ap. Majestatis Act. Int. Status Consiliario,
dum die 10. Nov. anni 1837. anniversariam Consecrationis suae diem recoleret,
per Curatores Animarum Dist. Veszteniczensis filiali cum pietate oblatum.

Ista dies memori caelata in marmore vivit,
Vivit et in nostro rite notata sinu.

Bis decies plenas collegit messor aristas,
 Et toties violas terra, rosasque tulit;
 Dulces bis decies calcavit vinitor uvas,
 Annua quod redeat Praesulis ista dies.
 Plaudite cum Clero juvenesque senesque fideles,
 Fundite pro Vestro Praesule vota Deo!
 Praesul, amor Patriae, totius gloria Cleri,
 Unica Te Pallas sat celebrare potest.
 Verum, ignosce Tuum celebrari carmine Nomen
 Parvo; animi pretium munera dantium habent,
 Omnibus idem animus, laetos diffundere vultus,
 Currere, qua pietas monstrat, et urget amor.
 Omnibus idem animus, qui Te mirantur in orbe
 Ingenio magnum, religione parem.
 Sedes sacrorum atque fori, arae, templa, penates.
 Nunc geminant cultum, votaue spesque suas.
 Quot viduas nutris, prolesque parente relictas,
 Servat ab interitu quot Tua cura suo;
 Quos fortuna premit, quos sors rerum indiga vexat,
 Et miseris miti das alimenta manu;
 Pro Te coelum orant, junctis de poplite palmis,
 Pro Te, Patre bono, Numina sancta colunt.
 Et nos, quos, Praesul! dignaris amore paterno,
 Venimus ad cultum, pars quoque parva Tuum.
 Cernimus, haud canimus, ponis quae illustria facta,
 Quae non una aetas, terra nec una tenet.
 Sique latere velis, Te detegit inclyta virtus,
 Limite quae certo, fine, modoque caret.
 Prodeat in medium orphanorum magna caterva,
 Queis verus Patris viscera pandit amor.

Est urbs Trenchiniis, Solna, alta porticu, in oris
 Quae tenet in laudes tecta perampla Tuas.
 Hic fundas, dotasque pro paupere pube penates,
 Quae gemit ante suos orba parente dies.
 Adducique jubes pueros, tenerasque puellas,
 Undique, Trenchinii, qua patet ora soli.
 Et facis, ut variis provisa juventa Magistris,
 Ingenua dociles aptet in arte manus.
 A Jove principium, siquidem sapientia nulla
 Absque timore Dei, quo sine nulla salus.
 Scribere rite notas; numeros subducere; nosse,
 Quid mare, nix, plantae, fons, animal, petra,
 aqua.
 Quae partes orbis, quae urbes, quae flumina; scire
 Planitiem terrae, scire profunda vadi.
 Dimetiri agros, discernere limite silvas;
 Quaque solum, qua rus debeat arte coli.
 Et reliquas leges communibus usibus aptas,
 Est schola discipulis ista datura suis.
 Sic cura, assidua mentem illis excolit arte,
 Et via fortunae, subsidiumque datur.
 Cunctaque communes Patriae tenduntur ad usus.
 Haec tenero Patriae Praesul amore facis.
 Sic Te Relligio, Rex, Patria et extera regna
 Noscunt; testibus his gloria tuta Tua est.
 Quod septem assiduis petierunt saecula votis
 Reddidit auspiciis Diva Theresia suis;
 Instaurans Hunnos Equites, quibus Ordo celebris
 Jam Sancti Stephani tempore Regis erat.
 Utque sit auctori primo sua gratia, nomen
 A Sancto Stephano, redditus Ordo gerit.

Publica pro meritis, Ordo hic, sunt praemia, summis
De Rege et Patria, qui meruere, Viris.

Ordinis istius prisci, alto ex Munere Nostri

Regis Aostolici, clara trophoea refers

Pendet Praesuleo ornamentum in pectore splendens

Ex auro excusae tessera picta crucis.

Jam Tibi nunc aetas non sufficit una; fidemque

Posteritas laudi vix dabit ipsa Tuae.

Floret, et aeternum florebit fama decusque

Nec sciet interitum gloria tanta suum.

Nam meritis nihil fata nocent, nil funera famae,

Illa manet, nullo est interitura die.

Sic Te posteritas, Praesul, ventura loquetur;

Sic recolet fastos tempus in omne Tuos.

Et quia fortunae non sunt haec dona, sed Ejus,

Qui tam res hominum, quam regit astra poli;

Ille dabit robur magnis virtutibus istis,

Et plus auxilii praesidiique feret.

At nos nil aliud petimus pia Numina votis,

Quam dent ut meritis tempora digna Tuis.

Ut tribuant vitam magnis virtutibus aequam,

Si tribuant, aevo par Tibi nullus erit.

Solis ad instar eas, qui dum tenet aethera summus,

Dimidiam radiis indicat esse diem;

Sic Tu adiens saeculum, dignus melioribus annis,

Aetatis medios experiare dies.

Et seu caelestem sine labe litabimus Agnum,

A nobis fiet mentio sacra Tui.

Sive domi tantum nobis orare licebit,

Quisque Tui precibus gestiet esse memor.

Plura vovent alii, nos haec; Tu suscipe vota

Nomine sint quamvis inferiora Tuo.

In Te, Magne Deus! cessant suspiria nostra,

Da ex alto: precibus pondus inesse piis!!!

Beszélgetés.

a' Társaságról:

(Folytatás.)

(Oktató.) Azonban noha a' társaságnak főlfő eredete 's oka a' hatalom, melly a' jónak elkövethetésében s' a' rossznak megátolhatásában áll, ettől mindazonáltal a' természet változhatatlan törvényétől még sincs okunk irtózni, 15) mert éppen ebben van a' társasági élet jótékonyságais alapítva, mint-hogy éppen azért, hogy a' hatalommal való visszaélések, 's igazságtalanságok ritkábbak legyenek, a' természet hatalmasabbaknak adta az uralkodást, mert a' jót tenni nem elég tudni, és akarni, hanem tehetni is megkívánatik, hogy hatalmával a' rosszat gátolja, a' jót pedig előmozdítsa, 's rendelkezéseinek sikert eszközölhessen, így lesz az erős a' gyengének, 's ez viszont amannak barátja, ugyan is csak az egyenlőség szülhetne az emberek között Hobbes-ként a' háborúi állapotot, ugyan, azért a' boldog békeállapot, melly szinte természeti, mint a' háborúi a' hasonló (egyenlő) viszonyok között, csak ott lehet honos, és állandó, hol az erők nem egyenlők, és így midőn a' gyen-

15) „Imperare enim, et imperio parere non solum ex numero rerum necessariarum sunt, verum etiam ex utilium.“ Arist. de Rep. L. 1. Cap. 5. editionis Parisinae p. 399.

gének biztos az oltalmuk, a' hatalmasnak nincs szüksége, nincs oka, 's bátorsága őket sérteni. Nincs azonban ezen hatalom korlát nélkül, de a' mellyet nem az erőtlenség, nem az alátvaló a' föllebbvalónak, hanem szinte a' természet vagy is Isteni Törvény, az „igazság” és „szeretet” kötelességeiben szab a' Fejedelmek' elébe. Ezek sokkal szentebb kötelességek, mint akár melly társasági szerződés föltételei. Ha valamelly fejedelem ezen szent törvények ellen átalhagná hatalmát, azt már nem teszi törvényes hatalmából, hanem az ollyatén kihágás erőszaknak mondatik, 's ez ellen csak a' Religió nyujthat elegendő biztosítást, a' társasági szerződés pedig éppen semmit, *) mert még akkor is, ha a' fejedelmek hatalma társasági szerződésből eredne is, midőn magunkhoz hasonló polgár társainknak vagy csak egy gyermeknek törvénytelen erőszakja ellen sem biztosíthatjuk magunkat, hogyan lehetne polgári alkotmány által a' fejedelmet, kinek a' feltétel szerint a' hatalom általadattatott, annyira megzorítani, hogy hatalmával ellenünk vissza ne élhessen? ugyan azért csupán az igazság, és szeretetből származó kötelességek, mellye-

*) Az eredeti polgári szerződésnek, mint jogi postulátumnak erejéről 's hatóságáról véleményét a' szerkeztő több helyeken, úgy mint a' Méhkas IV. k. 172-3ik l. 4. pontban eléggé kifejté; a' tetteg álló alkotmányok szentségeről pedig mit tart, ugyan ott 170-ik l. sőt mindenütt nyilván

ket a' Religió szab a' fejedelem elébe, 16) 's mellyekről a' fejedelmek Fejedelmének tartozik szoros számot adni, tartják őtet azon az úton, hogy kormánnya csak áldást, békességet, szeretetet, bizodalmat, nemzeti gazdagságot, egyszóval ideig, és örökké való boldogságot áraszt az emberiségre! „Audite ergo Reges, et intelligite; quoniam data est a Domino potestas vobis, et virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera vestra, et cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius, non recte judicastis, nec custodistis legem justitiae, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, horrende et cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui praesunt, fiet.“ — Sap. 6. V. 2. seq.

Valóban hol nincs szabad választás, ott nem lehet erény, nem lehet vétek, a' honnan nevetséges, midőn újabb Publicistáink önkény nevezete alatt az emberi társaságból minden szabad akaratot száműzni töreked-

vallja; de hogy egyedül az emberi szerződések 's habár még olly szigorú kötések is az erőszakot, 's önkényt — akar a' köztársaságokat, akar a' fejedelmi országokat tekintve — egészen soha meg nem gátolhatják, azt az újabb 's legrégibb történetek bebizonyítják. *

16) „Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac: et habebis laudem ex illa, Dei enim minister est tibi in bonum.“ Ad Rom. Cap. 13.

nek! meg nem gondolván, hogy az által a' törvényes hatalom megszüntetvén, az önkény más irányba rejtődzik, 's veszedelmes következéseivel fenyeget!

De igen is eltértem már beszédem' sonalától, azt állítád, hogy az ember természeti állapotja társaságkivüli; elegendőképen megmutattam tehát, hogy ezen állítás helytelen, 's hogy az emberek természeti állapotja mindenkor egy, és pedig a' mostani: t. i. társasági, és függő; ezt pedig által látván, könnyen meggyőződhetsz, hogy az embereknek azon állapothoz, melybe őket a' természet örök rendje, 's az Isten helyeztette, szerződésre szükségük nem volt.

Tanit. Ha már a' fentebbiek szerint megengedem is, hogy az emberek természeti állapotja társasági, 's függő, de még is az kétseget támaszt előtem, hogyan lehet ezen elveket szabad köztársaságokra, hol egészen a' nép kormányoz, alkalmaztatni?

O k t. A' Köztársaságok (respublicae, democratiae) népkormányok nem egyebek mint független gazdag, és hatalmas községek, és testületek. Ezen társasági állapot koránt sem gyökereztetik úgy az emberi természetben, mint a' fejedelmek alatt lévő társaságoké: ugyan is alap vonatai az első társaságoknak, mint már feljebb előadtam, csupán ollyatén fejedelmi társaságokra mutatnak, melyek t. i. nem családi főnökök szerződéseikből állottak össze, hanem egyes füg-

getlen főnökök hatalma, 's oltalma alá vontak, de ezt bizonyítja a' legrégibb história is, melly szerint a' legrégibb üdőkben számtalan apró fejedelemségekkel, 's királyokkal volt a' föld eltelve, ugyan is: Arabia, Aegyptus, Kanaán, Syria, kis Asia, keleti India, egész Görög Ország a' köztársaságok előtt, Német 's Spanyol ország, Gallia, Olasz ország a' Rómáiak előtt, 's a' t. merő apró független országokból, vagy is királyságokból állottak; 17) ugyan ezt bizonyítják a' legvégibb bölcsek is, jelesen Aristoteles Pol. lib. 1. „Initio a' regibus gubernabantur Civitates, et nunc etiam gentes“, — Cic. 3. de Legibus: „Omnes antiquae gentes regibus quondam paruerunt.“ — Salustius: „Regum in terris nomen primum fuit.“ — Pausanias de Beotia: „Tota Graecia olim regibus paruit, quum nondum republicae institutae fuissent. — Justinus: L. 1. Principio rerum gentium, nationumque imperium penes reges erat.“ — Tacitus: Urbem Romam a' principio reges habuere.“ — Regum Libro 1. Cap. 8: „Constitue nobis regem, ut judicet nos, sicut et universae habent nationes“ 's a' t. Ezekből tehát már bőven által láthatod, hogy a' fejedelmi uralkodás legelső 18), az ember ter-

17) Haller 2-ter Band, 231—233.

18) Sonnenfels: „Grundsätze der Polizey. Wien, 1770. 1-ter Band, pag. 4 — 10.“ az első társasági állapotot fejtelenségnek (anarchia), második fokát democratiának, 3-kát aristocratiának

mészetivel legmegegyezőbb, sőt az emberrel egy korú, 's közvetetlen az emberi lény természetébe alapított uralkodás formája. De ezen minémüségeket már a' köztársaságról mondani nem lehet, minthogy a' história tanítása szerént ezek mindenütt a' királyi uralkodást követték, 's ezek már az eredeti uralkodás formájának megszüntetése után egyes lakosok, egymás közti egyességekön vagy is alap törvényeiken nyugosznak; azonban az ilyen társaságokban is, a' hatalom kútfeje mindenkor az Isten akaratja, melly koránt sincs az uralkodás módjának külső formájára svorítva, hanem valamint egyesek, úgy közösségekre is ezen hatalom mindenkor az Istentől származik; ugyan azért a' historia mutat virágzó köztársaságokat is, noha állandóságukra, 's jótékonyágaikra, ezek a' királyságokkal távol sem mérkőzhetnek. És így ezekből kitetszik, hogy, a' fejedelmi kórmány, vagy királyság közvetetlen az emberi természetben, 's az Istentől megállapított természeti

nak, 's a' 4-ket állítja monarchiának, 's ennek egész történeti folyamat kohol annélkül, hogy állításának gyámolítására valamelly kútfőt idézne elő, vagy azt az emberi természet, 's a' történetek' tudományával megegyesztetni próbálná, tehát éppen fonákul képzei, a' társasági folyamat alulról fölfelé, az erőtlén 's a' gyengének hatalmával képzel erőt 's hatalmast elővárársolni, holott a' hatalom mint a' világosság fölülről ragyog az emberekre, 's jótévő sugárral melegít, 's táplál.

rendszerben gyökereztetik, ellenben a' köz-társasági uralkodás formák csupán emberi intézkedések, mellyekre már mint származékokra az emberi társaság természetes eredetéről levont elvek csak ugyan nem is alkalmaztathatók, de minthogy ezek is eredetben királyságok, vagy fejedelemségek voltak, azok, a' mik a' társaság eredetéről mondattak, ezeknek eredetere is értetnek.

T a n í t. Úgy, de ha már a' hatalom egyenesen az Istentől származik, a' fejedelmeknek semmi korlátjuk sincs a' kormányozásban.

O k t. Koránt sem áll az, hogy a' fejedelmeknek semmi kórlát nincs szabva az uralkodásban, mert már feljebb megmondottam, hogy az Isten, ki a' hatalmat adta nékiek, korlátokat is szabott elejökbe, és éppen azért, mert a' hatalmat Istentől nyerték bizonyos korlátokkal, nem absolutisták. — Azonban külsőképen mentül kevesbbé hizelkedők ezen elvek, annál jótékonyabbak valóságos hatásukban, 's nem olyanok, mint az újabb philosophiai rendszerek, mellyek kecsegtetésekkel, 's ábrándos álmokkal megtöltvén az emberek elméjét, azokat jégre viszik. Valjon azért, hogy valaki drágaságait, jószágait másnak gondviselése, sáfarkodása alá adja, hogy valaki egyetlen örökösét nagy birodalmainak, legkedvesebb gyermekét másnak nevelés végett általadja, következik-e az, hogy ha csak ezen nevendék tanítójának nem parancsol,

az ő nevelésének célja elhibázva, 's ő lealacsonyítva leszen? bizonyára nem következik, sőt inkább az illyes nevelőknek akaratossága, makacssága, parancsolásra való vágyása csak nevelője jó célját késleltetné, 's akadályoztatná! Így vagyunk a' polgári társaságban is: az Isten, a' mint már feljebb is hallottad, kedves fiam! hatalom alá vetett bennünket, 's hatalmat rendelt felettünk, de nem romlásunkra, hanem éppen javunkra 's épülésünkre, törvényeket szabott korlátok gyanánt, ne hogy azokon kívül botorkálván, magunkban kárt tegyünk. Ne hidjük azt, hogy csak az a' jó törvény, melyet önnön magunk szabhatunk, 's ha valamit a' fejedelem parancsol, az már felségi jussaink megsértésével, 's nagy kárunkra van, ne halgassuk mi azon szerencsétlen felebarátinkat, kik megrögzött képzelődéseik szerint minden régi, 's mostani intézvényeinket rosszaknak hirdetvén, állapotunk' fenekestül való felforgatásával akarják helyre ütni a' jólétet. Kik ugyan azért, hogy nézeteiket kellemetes színekbe öltöztessék, azoknak egy egészen új módi terminologia szerint népszerű nevezeteket (Emberi Jogok, Népfelség, 's a' t.) adnak, ellenben a' fennálló rendet, és szilárd intézvényeket gyűlöletesekké kívánván tenni, ezeket is hasonló terminologia szerint, Önkény, Zsarnok, 's a' t. nevezetekkel elrútítani törekesznek; kik fejedelmi gyarlóságokat vagy hibákat, a' történet írásból kiszemelve, sokszor pedig ko-

holva is borzasztó színben ábrázolják a' világ előtt, azt hitetvén, vagy vélvén kábultan, hogy csak a' népbefolyás, a' népfelség képes minden hijányokat az országulásban kipótolni holott ha a' históriától kérünk tanácsot, tapasztalni fogjuk, hogy többnyire a' népbefolyás szülte az úgy nevezett tyrannusokat, mire elég világot nyujt csak a' romai Császárok' históriája is, 's hogy soha még nép maga magát vagy fejedelmét jó útra nem térítette, hogy magát ugyan konczolta eleget, 's fájdalom jó királyok vérével is megfertőztette szentségtelen kezeit; de csak királyi hatalom volt, 's lesz az, melly az erkölcsök romlásának, 's a' nép zabolátlanságának gátot vehet, 's egy boldogabb jövendőre reményt deríthet. Gondoljuk meg, mellyik republicanusrol mondotta valaha egy nép méltán, mit Trajánusrol szobrokra vésetett: „*Deliciae generis humani, eum aut nunquam nasci, aut nunquam mori debuisse,*“ 's miben segítette a' nép akar Trajánust, akar más lelkes fejedelmeket nagyszerű tetteik kiviteliben? nem de gyakorta épen akadályukra volt; hányszor volt a' nép maga magának ellensége, 's vallyon ügyetlen uralkodásának nem látjuk-e a' félszigeten maig is példáit?

(Vége következik.)

*Mirabilia ingenii et artis hoc aevo
producta.*

In paginis americanis „Sun“ haec leguntur: „Nunc prorsus vidimus chartam, quae 100' longa et duos lata est, quaeve ope machinae, simplici operatione, uno eodemque tempore utrinque typis impressa est. Haec inventio modum suppeditat, quo unus solus chartam fabricando sit, longam pro arbitrio, in qua simul operis aut ephemeridum quarundam tot exemplaria impressa compareant, quot desiderantur, quin subsistere, aut opus interrumpere necesse sit, sine omni auxilio, praeterquam unius hominis, qui lacinias in altero machinae fine in ordinem locare debet. Mira haec operatio, adplicitis ad superficiem duorum cylindrorum, qui chartam fabricanti machinae adjunguntur, stereotypicarum tabularum typis peragitur. Dum charta e cylindris prodit, sufficienter, ut opus est, madida intra alios duos artificiali adparatu atramento seu colore nigro aequaliter tinctos cylindros transit, unde jam typis impressa prodit. Impressa exemplaria ulnarum vel milliarium mensura determinari possunt. Opus, quod nos ex hoc admirando prelo prodire vidimus, fuit historia Robinsonis Crusoe, in charta continua 160 paginarum in 4-to. Si quis itaque, in hanc fabricam chartae ingrediens, indusium exuerit, et homini lacinias ex una

parte machinae collocanti tradiderit, ex altera ejusdem machinae parte totam historiam Robinsonis, vel alterius, pro lubitu in eo typis excusam obtinere illico potest. Inventor machinae hujus singularis est Dominus Thomas French ex Utica.

v. * e W.

Cultura zachari in Trans-Caucasia.

In Trans-Caucasia natura soli tantum in chanatu Talschin admittit plantationem arundinis zachari; at hucusque cultura zachari erat imperfecta. Hoc tempore Armenus quidam huic ramo industriae omnem sedulitatem dicavit; majore tamen aeris summa caret. In Leukoran cum plantatione arundinis zachari experimentum factum, quod felicem habuit eventum; caeterum magnae spes de cultura zachari in his partibus vulgo haud aluntur, quoniam multae locales difficultates obstant.

v. * e W.

Curia Procerum in Gallia.

Curia Procerum in Gallia hodie e 326 membris constat, ex his 149 sub restauratione 177 sub hodierno regimine sunt creata. Napoleon 117 proceres creavit, ex his 59 nunc adhuc loca tenent, 43 fatis functi sunt, et 15 in sua jura ac privilegia restituti non

sunt. Ex his 5 in exilio vivunt scilicet Cardinalis Fesch, tum Josephus, Ludovicus, Lucianus et Hieronymus Buonaparte. Adhuc 17 juvenes proceres vi juris haereditarii sedem capturi sunt.

Ephemerides Regiminis Varsoviae.

Nuncia Varsovia de 20. Oct. haec ferunt: Administrationis senatus publice notum reddit: Ephemerides regiminis, quae vi priorum annunciationum jam 1. Maji a. c. edidissent, sed propter intervenientia quaedam impedimenta hucdum remanserant, die 1-a Januarii anni futuri certissime prodituras esse. Eaedem cunctas, praecipue regiminis, ordinationes et annunciationes vi muneris faciendas, lingvis russica et polonica continebunt; earum immediatam directionem habebit Generalis Director Commissionis gubernialis internorum, ecclesiasticorum et institutionis publicae negotiorum. Redactores idem, secundum planum per regiminis Senatuum adprobatum, denominabit. Praenumeratio pro quadrante anni 8 flnis fiet et praeter hos ex ephemeridibus provenientes reditus pro sumtibus Redactionis annum 20.000 flrum subsidium ex aerario decretum habetur. Quod tamen ex his expensum non fuerit, i. e. superabundans residuum per institutum obtentum aerario refundendum erit. v. * e IV.

*Jubilaeum sedecim seculorum Sanctae
Ursulae Coloniae.*

Colonia scribunt de 23. Oct. : „Dies hesterna, velut prima in octava decimi sexti secularis jubilaei martyrii S. Ursulae ac sociarum fuit pulchra et solennis. Milleni etiam extranei jam summo mane confluxerunt ad magnifice exornatam, Sanctae tutelari urbis nostrae sacratam, ecclesiam sumendi sacramenti eucharistiae ergo. Hora 8-va solenne missae sacrificium cum choro musico inchoavit, cui Archi-Episcopus cum metropolitano Capitulo interfuit. Post illud solenni ductu ad locum martyrii piarum ac heroicarum virginum (ad ita dictum agrum Ursulae) itum, et ibi processio inter pias preces et cantiones habita. Processio haec fuit nobilissima, seriesque eorum, qui in ea partem ceperunt, infinitae esse videbantur; illorum praesertim ordines, qui ardentibus facibus Sanctissimum praecedebant et sequebantur, frequentissimi, effectusque magnifici fuere. Vespere complures incolae domos suas luminibus collustrarunt.

v. * e W.

Principum Angliae vitalitia.

Tabellae civilis aerarii M. Britanniae constitutae nondum sunt; Maj. tamen Reginae liberum est anticipando notabiles summas ad ra-

tiones ejus sibi sumere. Vitalitia familiae regiae praeter ea, quae e civili aerario percipiunt, testantibus paginis „Public-Ledger“, haec sunt: Regina vidua accipit 100 000 lib. st.; Dux Cumberlandiae 21.000 l. st.; Dux Sussexiae 21.000 lib. sterl.; Dux Cantabrigiae 21.000 l. st.; Princeps Georg. Cumberlandiae 6000 l. st.; Princ. Georg. Cantabrigiae 6 millia l. st.; Princ. Augusta 13.000 lib. sterl.; Princ. Maria, Ducis Gloucester uxor, 13.000; lib. sterl.; Princ. Elisabetha Comitis Hessen Homburgensis Conjux 13.006 l. st.; Princ. Sophia 13.000 lib. st.; Dux vidua Cantii una cum Princ. Victoria (tempore ante mortem Guilhelmi IV.) 22.000 lib. st.; Princ. Sophia Gloucestriensis 7.000 lib. sterl.; Plenipotentarii Regis Belgii 50.000 lib. st.; hinc tamen 34.000 l. sterl. rependunt. Praeterea famulitium Georgii III. 10.079 l. st. percipit; Reginae vero Charlotte 7883 l. st.; denique famulitium Reginae Carolinae 823 l. st.

v. * e B.

*Tabulae expensorum Hollandiae comitiis
proposita.*

	fl.	xc.
Cap. I. Domus regia .	1.425.000	—
„ II. Secretariatus Status et altiora Collegia (Dicast.)	538.200	—
„ III. Exterorum negotiorum Cancellaria . . .	797.600	—

„ IV. Justitiae Administratio	1.357.520	—
„ V. Internor. negot. cura	2.990.800	—
„ VI. Cultus reformat.	1.346.900	—
„ VII. Cultus catholicor.	44.000	—
„ VIII. Maritima negotia	4.750.000	—
„ IX. Financiae Collegium:		
a) Debitum nat.	15.214.895 fl.	
b) Administratio	4.995.794 fl. 44 xr.	
	20.010.689	44
„ X. Belli neg. administratio	11.000.000	—
„ XI. Coloniarum negotia	80.335	86
Summa:	44.687.045	30
	v. * e B.	

Fragmenta novae Constitutionis portugalliae adhuc in incude.

In sessione comitiorum die 27. Septembris duo articuli novae Constitutionis probati sunt, ubi haec habentur: „Suprema potestas (Majestas) ex indole ac natura sua in natione fundatur, a qua omnes potestates politicae promanant; ea tamen per regem et comitia, velut suos delegatos, exercetur. Per constitutionem agnitae potestates sunt: legislativa, executiva et judiciaria.“ — De articulo: „Legislativa potestas cum sanctione regia exercetur“, qui hac ratione absolutum veto in se comprehendit, magna suborta est contentio, illud tamen regi tandem tributum. Comitia de nova etiam lege preli agebant,

quae severa utcunque futura est; quum ad edendas paginas publicas praeter praestandam securitatem personalem etiam 1.600.000 reis (circa 4000 fl. e. m.) cautio exigatur.

v. * e B.

Quaevīs forma civitatis sceleratos reformidare debet.

Senatus municipalis Neo-Aurelianus regicidam Meunier ab exscensu in portu ejate prohibuit. „Anathema hoc (ajunt paginae Neo-Aurelianenses), a democraticis adversus scelestum hunc vibratum, quem omnes vere liberales opiniones repudiant, salutarem in Europa effectum producet, et complures fanaticos ad saniora reducet, quorum deliria fors spe illa alebantur, quod in novo orbe adplausum relaturi sint.

v. * e B.

RR. DD. St. Matyasovszky, Joa. Albrecht, et Jos. Scitovszky tit. Praepositi.

Caeo. R. A. M. altissima resolutione de 24. oct. a. c. Parocho Tornensi, St. Matyasovszky, tit. Praeposituram de Schida seu Schaidun; Parocho autem Gölniczensi, Joa. Albrecht Praeposit. de Okra; denique Parocho Jolsvaensi, Jos. Scitovszky, Praeposituram de Thenő bb. conferre dignata est.

v. * e W.

B e s z é l g e t é s.

a' Társaságról.

(V é g e.)

(Okt.) Nem alacsonyítása az az emberiségnek, hogy hatalom alatt van, még pedig olly hatalom alatt, melly Istentől, 's nem magától az embertől származik, valamint nem alacsonyítása az az emberiségnek, hogy nem magából lett, hanem az Istentől teremtetett, sőt inkább ezen isteni rendeltetés magasztalja az emberi méltóságot, melly által egyenlők, testvérek, egy örökké tartó ditső országnak örökössei, 's polgári vagyunk. Ezen magas rendelet teszi, 's teheti csak polgári állásunkat biztossá, ez zabolázhatja csak sikeresen a' hatalmak vétkes kitéréseit, 's ez veti a' fejedelmeket azon szoros felelet terhe alá, melly szerint ök a' gondolatok, 's tettek' Bírójának, mint az Isteni hatalom' szolgálai, és sáfárjai, számot adni tartoznak, hogyan tellyesítették kormannyok alá rendelt Isten teremtményeinek ápolásában, 's gondviselésében a' szeretet, és igazság' örök törvényei által kiszabott kötelességeiket? E nélkül a' hatalom és kormány nem egyéb ellenmondások', 's vissza élesek' kútfejénél.

Tanít. A' Hirnöki vitatkozó kétségbe nem vonható oklevelet hoz elő éppen a' mi hazánk történetírásából, melly szerint haj-

dani eleink világos szerződés mellett választották első fejedelmöket, Almos herceget, azért is a' Méhkasi Oktatót vakmerőséggel, 's szemtelenséggel vádolja: miért meri állítani, hogy a' társasági szerződések Isteni nyilvánítás szerint merő költemények?

Okt. A' Méhkasban nem mondatik az hogy Isteni nyilvánítás szerint a' társasági szerződések merő koholmányok, hanem a' Méhkas azt tanítja, hogy a' társaság az Isten akaratjából eredett, attól elválaszthatatlan, és hogy ezen igazságok az isteni nyilvánítással is meg egyeznek 19) a' melly allításban, sem

-
- 19) A' Hirnöki vitatkozó mardosó kifejezéseket választott, állításainak kelendősítésére, melyekben mi véle vetélkedni nem akarunk. „Nostrum esse debet non ignominia onerare, sed ad mediocrem frugem, quantum in nobis, fratrem nostrum convertere.“ Muratorius de ingeniorum moderatione Lib. 2. Cap. 2. Minthogy azonban a' setétítőnek (obscurant) torz képe, 's eszméje már nagyon szokásba kezd jönni, ez iránt kénytelenek vagyunk megjegyezni, hogy ezen nevezetet azok, kik a' szent hit, erkölcsösség, 's a' szilárdabb polgári erények' fentartását szívökön viselik, 's csak kiforgatását gátolni törekednek, éppen meg nem érdemlik, sőt ennél nagyobb rágalmat nem is lehet hépzelni, mert az ő hasznos, és jótévő, világosságra czélozó munkáikat, egy illy gyűlölt nevezet által nem megczáfolni, hanem sikeretlenné tenni akarják. Nem vétek-e azokat, kiknek majd minden tudományok' feltalálását, vagy legalább mivelését, fentartását, 's terjesztését köszönheti a' világ, kik elvonult magánosságban egész életöket a' tudo-

szemtelenséget, sem vakmerőséget követelni nem lehet. A' mi pedig Almus herczeg példáját illeti; ez akkor volna a' kérdésre alkalmaztatható, ha Almus herczeg választása előtt a' magyarok képzelte anarchicus, vagy éppen minden társaság kívüli állapotban lettek volna. — Már pedig ezt Anonymus Belae Regis Notarius (ki pedig obscurant, setétítő talán csak nem volt) nem bizonyítja, sőt inkább az bizonyodik ki, hogy már Almus választása előtt is a' magyarok redes kormány alatt éltek polgári társaságban, és pedig több fejedelmek alatt: „Cum autem ipse Almus pervenisset ad maturam aetatem, tunc donum Spiritus sancti erat in eo; licet paganus tamen potentior fuit, et sapientior omnibus Ducibus Schithiae. Et omnia negotia regni faciebant consilio, et auxilio ipsius.“ Anonymi Belae R. N. Cap. 4. — De különben

mányoknak szentelik, 's kik számtalan iskolai, 's tudományi intézeteket alkattak, obscurantoknak nevezni? holott ezen lelkes, és tudós férfiak mindenkor igazságot vitattak, tanítottak, 's tanítanak is; nem pedig megállapított közvéleményekben, mint a' mai sublimis litteratura, keresték győzedelmüket, így törekedvén irányt adni az emberi gondolatoknak, a' honnan annyi győzedelmeit tanuljuk a' főnök felfogasoknak, a' divat szerű ítéleteknek, hogy mi is bizvást elmondhatjuk Muratoriussal: „Ira vero interdum conditur, et celatur et colore veritatis error, ac falsitas incrustantur, ut vel peritis imponant“ L. 2. Cap. 3.

is az Anonymus által előadott, 's Almussal kötött alap egyesség pontjait társasági szerződésnek mondani nem lehet, *) mert abban csak hét fejedelem vett részt, kik, (quod bene notandum) így beszélnek magukról: *Tertius Status Juramenti sic fuit: Ut isti principales personae, qui sua libera voluntate Almu sibi Dominum elegerant, quod ipsi et filii eorum nunquam a consilio Ducis et honore regni omnino privarentur.*“ Egyéb aránt illetén egyezkedések, mellyek a' fejedelem, 's nép kölcsönös akarátján nyugosznak, minthogy már azok az előbbeni társasági állapotot fölteszik, koránt sem ellenkeznek a' józan elvekkal, sőt inkább mint biztosítások a' társaság virágzására sokat használnak, ilyenek nálunk 2-ik András Arany Bullája, 's Coronationale Diplomáink.

Tanít. Hobbes, Linguet, 's más írók allítása, hogy a' polgári társaság nem alkutól, hanem erőszaktul származott, igen veszedelmes; azért is a' Hirnökben felhozott derék magyar tanítók is, mind a' társasági szerződések elemit elfogadták?

Okt. Hobbes tanitmánya alaptalan a'

*) Az eredeti polgári szerződés képe nek 's ama jogi postulátumnak fölcserélését a' tetlegi alkotmányokkal még a' fölszinőség 's hirtelenkedés hibája sem menti föl a' szántsándékos elcsavarás gyanújától, melly a' tudósban legnagyobb véték. *

háborui állapotjáról az embereknek ; de távol sem olly veszedelmes, mint a' társasági szerződések tanja, melly valóban pusztá képzelődésen épül; ugyan is az ilyen szerződéseknek minden nyilvánossággal meg kellene határozni a' költsönös feltételeket, az által adott, 's elfogadott hatalom korlátjait, 's a' t. De ez alacsonyító gondolat az emberiségre is: hát azok az első emberek, kik még a' társasági életet nem is próbálták, a' következeseket nem tudhatták, minden szabad akaratunkat leköthették? hogyan engedhetjük ezt, ha haladás emberi vagyunk; hiszen még a' 14-ik század is szörnyeteg obscurans volt, hát még az az ősi üdö, melly bennünket, világos elmékkal tündöklő unokákat, illy rab-ságba dönteni merészlett? Egyébaránt nagyon szomoruan tudom, hogy még igen sok derék hazai, 's külföldi tanítók (kik bár Hobbes Linguet olvasásán kívül, az újabb elhíresedett Jogtanítókat is méltatnák figyelemre) maradnak a' társasági szerződések mellett, de sokan, és pedig legjelesebbek azoktól már eltértek. 20)

- 20) Lásd a' többek között Grundsätze der Civil- und Criminal - Gesetzgebung aus den Handschriften des englischen Rechtsgelehrten Jeremias Bentham. Herausgegeben von Etienne Dumont, Mitglied des repraesentativen Rathes von Genf, nach der 2-ten Auflage für Deutschland bearbeitet von Dr. Friedrich Eduard Beneke, 2. Band, Berlin, 1830. Bentham munkája olly figyelmet gerjesztett a' tudós világ e-

Tanit. Hát azt miért hozza fel a' hirnöki tanító; hogy az Istennek nem tetszett, midőn a' Zsidók Samueltól Királyt kértek?

Okt. Ennek a' vitatással való öszvefügését én sem látom, azonban a' hirnöki tanító, a' méhkasi oktatót az absolutismus ügyészének gyanítván, repplicázni látszik, de Királyok 1-ső könyvének 8-ik részéből koránt sem tetszik az ki, hogy a' királyság az Isten rendelése, vagy akaratja ellen volna; ugyan is a' Zsidó nemzetet úgy kell tekinteni mint az Isten választott népét, 21) kit önnön

lőtt, hogy Staël asszonyság azt jövendölte, hogy azon korszakot nem Buonaparte', vagy Byron', hanem Bentham nevére fogja a' maradék nevezni. Ő a' haszon eszméjét veszi a' törvényhozás, és a' társaság jóléte alapjául, melly elég érzéki a' valódi jólét hiányainak megösmérésére! ugyan azért a' Staël asszonyság jóslata koránt sem tellyesült, munkája azonban rendszeres, és eredetisége által ajánlja magát, a' társasági szerződésekről l. 134—135. megismeri; hogy azok csak a' koholók' képzelődéseikben léteztek, 's a' törvényhozásban alapul nem szolgálhatnak. Az egésze azt lehet mondani, hogy egy érzékiségre épült Metaphisicája a' törvényhozás tudományának.

- 21) A' ki a' zsidók iránt őszinte felfogást kíván magának szerezni, a' felvilágosított sz. hit értelmében, 's megakarja tanulni mi ezélja volt az Istennek a' zsidók által az egész emberi nemzetre, olvassa: Die christliche Morals Lehre von der Verwirklichung des göttlichen Reiches in der Menschheit dargestellt von Dr. Johann Bapt. v. Hirscher, Prefessor der Theologie an

maga kormányozott, és mivel törvényei szigorubbak voltak, mint a' bálványozó népeké, mindég hajlandóknak mutatták magokat a' Zsidók a' bálványozásra, 's azért kértek királyt Sámuelről, ezért mondta az Isten Sámuelnek: "non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos" 1. Reg. Cap. 8. v. 6.

Tanít. De még is, látja Oktató úr! a' Grönlandiak, Szamojedok, és Pescheräk a' mint a' hirnöki tanító valja: még most is természeti állapotban, vágyis anarchiában vannak, mint valamikor minden nemzetek voltak?

Okt. Az igaz, hogy a' felhozott tartományok, és népek jelesen a' Grönlandi, Eskimok, Szamojedok, és a' délamerikai Pescheräk vagyis Terra del Fuego (Tűz ország, Feuer Land) lakosai a' társaság', a' hatalom', és az oltalom' kevés jótékonyásával dicsekedhetnek, p. o. ruházatjaik igen együgyűk, szükségük csekélyek, nincs nagy számú állandó katonaságuk, a' repraesentatio' rendszere nincs még náluk béhozva, mindazonáltal, hogy anarchiában élnének, vagy a' mint a' hirnöki tanító állítja, természeti (vad, bomlott) állapotban, mondani nem lebet, sőt inkább az Eskimókközül azok, kik Dániához vagy Oroszországhoz nem tartoznak (még pedig szegé-

nyek nem szerződésnek mellet kötötték magokat össze azon tartományokkal) magok között nemzeti főnökök (Häuptling) alatt élnek, miről eléggé meggyőzhet csak Canabich Geographiája is, 12-ik kiadás Ilmenau 1829. lap. 830 — 834, hol jelesen az Eskimokrul az mondatik: „Sie sind von kleiner Statur, aber nicht ohne gesunden Verstand und Thätigkeit, und gutartig.“ Továbbá, nyáron sátorokban, de télen kőfalú házakban laknak. Ross Kapitány bizonyítása szerint, ki a Furia fokon túl 55 órányi járásra téli állapotában 1830-ik esztendei Januarius 9-kén Eskimokra talált, ezek hirtelen ellentételt helyezetbe 6 embernyi hosszú, 's három soros rend csapatba sereglettek, 's beszédjokről, ruházatjokról éppen nem lehet gyanítani a „nudus anarchicus status naturalist.“ — 22) A' Samoje-dekről többek között Volf: Neues elegantestes Conversations Lexicon, Leipzig, 1837, lap. 157. azt írja, hogy több nemzetségekre osztatnak fel, buják, 's részegesek, még majd mindnyáján bálványozók, vannak papjaik, kik jó, és rossz legfőbb Valójoknak írást szarvasokat (Renntiere) áldoznak. Szinte a' Pescherek sem legmiveltebb nemzetség, de Weddel utazása szerint Canabichnál a' felhozott munkában 943 lapon csak ugyan társaságban élnek, sőt mesterségeket gyakorolnak. Egyéb-aránt, ha mindjárt nem más de házi hatalom alatt bizonyosan léteznek.

22) Lásd Tudomány Tár 1837. 1. köt. lap. 34—48

Tanít. Már ezekről tökéletesen meggyőződöm, de hát D Miguel, és VII-ik Ferdinand absolutismussaik, miképpen tették gyűlöletesé a' Spanyol, és Portugal honban való lakást?

Okt. A' hirnöki tanító, úgy látszik, általhágta mottójának szabályát, „qui nimium probare vult, nihil probat, „mert a' társasági szerződésekkel a' Spanyol, és Portugal trón örökösödésnek nincs egyéb dolga, hanem ha „per invalidationem Contractus prioris,“ ezen nemzetek más Királyokat akarnának beszegődtetni; azonban Don Miguelről csak azt tudom, hogy őtet az a' végre összehívott Cortes törvényes királynak megösmérte, az ujságok pedig sok rágalmakat terjesztettek ellene, mellyek soha be nem bizonyítottak. VII-ik Ferdinandról pedig az csak ugyan bizonyos, hogy ő a' trón örökösödésre nézve tett egy végintezetet, melly által a' Spanyol örökösödés alap törvényre megváltoztattatott, 's melly már eddig is sok vérbe került, 's a' háború már most örökösödésből véleményi rendszerek' háborújává változott, mellyben fő szerepet játszanak a' társasági szerződések' elvének siralmas corollariumai.

Tanít. Ezen történeteket naponként olvasom, 's noha némelly ujságok nagyon burkolgatják az igazságot, de már még is kitör a' szeg a' zsákból, 's a' szent igazság áldott világánál korunk zavaros fenekére be pillánthatunk, azért örülünk, hogy a' hirnöki tanítóval együtt há-

boritatlanul élünk édes Magyar Hazánkban,
 's mind ezt, mind Méhkasunkat a' Darázsak-
 tól óvjuk! *subm.* — *

*Augmentum ecclesiarum catholicarum in
 Anglia.*

*) Catholicis in Novo Castello (New -
 Castle) in Anglia successit aedificare no-
 vam capellam in vicinitate hujus urbis. Haec
 capella in acceptis refertur potissimum ge-
 nerositati**) Domini Lawson ex Brough-

*) Si D. Cl. —y aliqua hiece minus compe ac pro-
 prie in latinum versa animadverterit — anim-
 advertet autem, nulli dubitamus, primo statim
 obtutu — rogamus perhumaniter, id Alveari
 nostro tribuere nolit; istud enim verba submis-
 sorum corrigere non solet. — Ita quoque in
 subsunto per eundem (vide Hirnök Nro. 28.)
 articulo Alvearis e subscripto nomine Censori
 tam strenuo in oculos incidere debuisset: id,
 quod castigandum censuit, alium, non Alveare
 concernere, tanto quidem magis, quoniam ar-
 gumentum idem, jam antea pag. 47. in Alv. III.
 propositum clare exhibet, quo sensu per ipsum
 Alveare vox „libertinage“ sumatur. —
 Ignorantia studiose simulata, quia malevolen-
 tiam sapit, juste reprehenditur. — Quo deni-
 que sensu vox „liberalis“ apud auctores cl.
 sumatur, quid opus in publicis paginis docere,
 dum cuilibet aequa ratione lexica consulere
 licet. *

**) Liberalitati ?

Hall. Vicarius apostolicus districtus septentrionalis, doctor Briggs, praefuit inaugurationi cum magno numero presbyterorum. — Hac occasione etiam processio instituta est. Calyx aureus oblatuſ fuit Clero per matronam Douthwaite, diciturque esse comparatuſ ex subscriptis per catholicos et protestantes symbolis. Comes Devon et Lord Contney praeprimis se distinxerunt suis donis pro capella, contribuerunt enim 600 lib. st. (6000 fl. c. m.)

Similes intentiones fiunt in aliis partibus Angliae. Nuper sat vastus fundus emtuſ est in Grovenor-Road, Tunbridge-Wells, pro aedificanda ibi capella, et in praesentiarum catholici de foundationibus solliciti sunt.

Antiqua capella in Hereford, Broad Street, demolita est, ut in ejus loco aedificetur major et pulchrior; expensae praesumtae superabunt complura millia librarum sterl. Ante unum vel duos annos pulchra capella in Weobly inaugurata est. Praefectus (Sherif) superior Comitatus Hereford et unus e magistralibus civitatis sunt catholici.

Catholici in Wigton in Comitatu Cumbriae (Cumberland) nullam possidebant capellam, debebantque sacra peragere in loco magis ad refrigerandam, quam excitandam pietatem idoneo. Quamobrem ipsorum pastor (curator animarum) in animum induxit condere ecclesiam (templum). Emit parvum fundum, et quia communitas pauper est,

provocavit charitatem catholicorum Anglorum. Ope zeli sapiens hujus missionarii, et donorum ipsi oblatores, aedificata est capella, inaugurata 1^a Junii a. c. Est perquam splendida et ex genere architecturae gothicæ, inservitque solatio omnium bonorum catholicorum loci.

v. R-y ex L'ami de la Religion.

Protestantium in Regno Sardiniae conditio.

Paginae „Gazette de France“ de conditione Protestantium in Sardinia haec habent: „Complures paginae liberales codicem civilem regni Sardiniae impetierunt, et inter caetera adseverarunt, per novum legum codicem protestanticis regni illius subditis sortem deteriorem parari, quam catholicis hybernis in Britannia obligerat. Generales hae et nulli fundamento innixae criminationes absque omni examine in plures successive paginas transsumtae sunt, et sic error propagatus. Interim nihil est facilius, quam asserta illa refutare, quoniam novus legum Sardiniae codex, qui 1. Januarii 1838 in usum ponetur, jam 20. Junii promulgatus et in typographia regia Taurini typis editus est. — In eo relate ad religionem Status, et cultu dissidentium haec habentur: Art. 1) Romano-catholico - apostolica est sola religio

Status. Art. 3) Quivis alter in civitate cultus consuetudini et praeceptis, eum concernentibus, convenienter toleratur duntaxat. Art. 18) Quilibet subditorum jure civis gaudet, nisi semet actionibus eo indignum reddiderit. Subditi non catholici juribus civilibus gaudent convenienter legibus, decretis et consuetudinibus eisdem concernentibus. Idem de judaeis intelligendum“. — Edicta regia relate ad elenchos, de civili statu ducendos, Art. 39. haec statuunt: „Ministri cultus non catholici in locis illis, in quibus is toleratur, duplices elenchos impressos ducendos habebunt, qui iisdem a negotiorum curatoribus administrabuntur ad civiles actus in illis consignandos. In casibus matrimonii indicare debent, ea secundum praecepta et consuetudines, pro cultu suo vigentes, inita fuisse.“ — Taliane haec sunt decreta, qualia insimulabantur? — Sed adhuc certius et clarius tolerantiam extra dubium ponit Art. 144. codicis civilis: „Matrimonium secundum canones ecclesiasticos, morte duntaxat alterutrius conjugis solvitur; excipiuntur tamen hinc non catholici et judaei.“ Art. 150. „Sponsalia ac matrimonia inter tales, qui ad cultum per civitatem toleratum spectant, secundum statuta et consuetudines pro eodem vigentes ineunda sunt.“

*Novum in obtinendo auro compendium
in Russia.*

Ante aliquod tempus, uti jam meminimus, Colonellus Russicus Anosoff ad felicem illam cogitationem devenit, ut sabulum, aurum continens, seu arenam aurosam liquefaceret, sperans, vi ignis oxydum ferri, in arena contentum, in ferrum fusum transmutatum iri, e quo dein aurum levi labore per oxydum sulphuris obtineri possit. Experimenta felici eventu coronata sunt. Compertum quippe, e 100 pud arenae nova hac methodo cum pulveribus carbonum super reti elotis 87 $\frac{1}{2}$ solotnik auri, seu nonaginta quinquies plus, quam vulgari methodo obtineri. 2818 pud arenae in furnum fusorium injecta 50 libras ferri fusi dabant, quod 6 $\frac{85}{86}$ libras auri continebat, ideoque 28 vicibus plus, quam methodo communi, qua tantum 21 $\frac{12}{96}$ solotnik auri obtenta fuere. Ad furnum fusorium cupri injecta 693 pud arenae cum 183 pud amalgamatis, 19 pud 17 $\frac{1}{2}$ lib. ferri fusi et 4 libr. 53 solotnik auri fuderunt, itaque 87 vicibus plus, quam via ordinaria. Consectaria hujus inventionis sunt immensa. Stratorum arenae aurosae ad montes Altai et Ural detectorum, et in dies detegendorum valor multoties aucta est, spesque est fore, ut fodinae sibiricae posthac lucrum trigesies majus suppeditent, ni ingens carbonum ne-

cessaria quantitas silvarum exstirpatione obstet. Ast minore quantitate arenae opus est, plus tamen metalli fundent fodinae; nam ad obtinenda 160 pud auri nunc tantum 750.000 pud arenae requiruntur, quum antea 15 millionibus opus fuerat. Hoc pacto Russia auri divitias inexhauribiles possidere videtur, quoniam praeter nova, auri feracia, ad Altai et Ural strata sabuli detecta, antiquarum etiam fodinarum arenae novae methodo subjici possunt.

v. *

Miscellanea. Novae inventiones.

Parisiensis academia scientiarum in sessione sua die 30-a Oct. adhuc praematurum esse censuit jam nunc deputationem nominare, quae praetensum Dni Crosz inventum examinet, qui se vi electrica animalia generare posse adseverat. — In eadem sessione D. Arago nunciat, in promontorio Farewell juxta orientale Grönlandiae litus monumentarium lapidem cum inscriptione detectum esse, qui judicio „Praefecti danici dictae coloniae“ ad memoriam infelicis expeditionis et naufragii Capitanei Blosseville refertur. Lapis iste ab incolis Eskimos, qui eum invenerunt, expetitus est, sed anni tempestas pro eo advehendo expedire navim ad eas regiones prohibet. —

Dni Tre COURT et Georges novas expli-

cationes subministrant de structura adamantis, cui rei observationes, nuper in literario congressu Liberpolii a Dno Brewster de eodem argumento factae, occasionem dedere. Liniae parallelae in structura hujus crystalli visibiles non modo originem vegetabilem nequaquam demonstrant, imo perfectam praebent analogiam cum iis, quae in compluribus aliis crystallinis mineralibus occurrunt. Liniae hae hucusque impedimento erant, quo minus adamantes ad lentes opticas adhiberi potuerint; interim tamen Dni T. et G. methodum se invenisse praetendunt, qua incommodum hoc sufferatur. v. *

RR. D. Petrus Molnár Praep. min. et Can.

S. C R. A. Majestas altissima resolutione sua de 14. Nov. Petro Molnár, Parocho M. Varadinensi, Praeposituram minorem et parochiam Debreczinensem, et una canonicatum vacuum Capituli M. Varadinensis rit. lat. bb. conferre dignata est.

L o g o g r y p h u s.

Est statua, et centum quinquaginta tibi quinque
Immanis numerat, lector amate vide!
Verum, si centum nongentis auxeris illam,
Furibus invisus terribilisque canis.

M.

Quaestio Hannoverana.

Recentioribus temporibus inde a morte Guilhelmi IV. Regis Angliae et una Hannoverae, successione item Ernesti Augusti per lineam masculinam, qui in aditu regni inaugurali edicto de 5. Julii a. c. quaestionem, an et quaenam mutationes in fundamentali lege regni de 26. Sept. 1833. censendae sint necessariae, posuerat, et jam 29. Julii h. anni Conventum generalem Statuum regni (comitia) suprafata lege conflatum prorogaverat, variae per publicistas quaestiones de hoc argumento obmotae et agitatae sunt adeo, ut non solum paginae publicae et opera docta, verum etiam comitialiter congregati Status diversorum regnorum in gravi hac disquisitione partem ceperint; et sententiae variae ab adeptis ac profanis, prout studia quorumvis secumferabant, proclamatae sunt. — Partim itaque hoc respectu, partim vero quia omnes fere celebriores moderni aevi philosophico-politico-juridicae quaestiones hac opportunitate in arenam protractae fuerunt, causam penitus nosse, utile omnino est. Nos elucubrationes eousque declinavimus, dum positivus quidam Regis actus cunctas leviores opiniones ac fucatas insimulationes in iustam lucem posuerit, et multas idcirca varias disputationes superfluas reddiderit. Talem actum putamus esse edictum Regis de 1ma

Novembris a. h., quod Nro 30. collectionis legum Hannoverae publicum redditum est in hunc modum:

„Ernestus Augustus, Dei gratia Rex Hannoverae, Princeps Regius M. Britanniae et Hyberniae, Dux Cumberlandiae, Dux Brunsvicensis et Lüneburgensis etc. etc.“

„Nos voluntatem nostram regiam edicto inaugurali de 5. Julii a. l. fidelibus nostris subditis idcirca manifestavimus, quod nos quaestionem, an et in quantum fundamentalis legis regni de 26. Sept. 1833. mutationes suscipiendae, aut vero constitutio ad statum, antememoratum annum vigentem, reducenda sit, omni cum adtentione ac studio examinaturi et expensuri simus. Subditi nostri fideles de eo persvasi esse possunt, nos sacro sanctae et paterno nostro cordi carissimae obligationi per id satisfacere conatos fuisse, ut cunctae in hoc examine respiciendae correlationes accuratissime expendantur, nostraque vota semper in prosperitatem et felicitatem fidelis nostri populi fuisse intenta. Peracto nunc examine illo, properamus resolutionem nostram fidelibus nostris subditis notam reddere.“

„Fundamentalem regni legem de 26-ta Sept. 1833. tamquam legem nos obligantem considerare „non“ possumus, quoniam ea prorsus invalida ratione condita est. Conven-tus generalis, qui edicto de 7. Dec. 1819 co-aluit, dum in literis suis de 30. Apr. 1831 ad Ministros Cabineti datis condendam legem

regni fundamentalem proponeret, illud principium enunciavit, opus tale gravissimum „consensu duntaxat unanimi Regis et Statuum regni consurgere posse.“ Regimen principium hoc adoptavit, ac proinde non agebatur de constitutione per regem regno danda, sed de constitutione, mutua inter Regentem et Status regni conventionione decernenda.“

„At vero praestitutum hoc principium mutuae conventionis vario modo violatum est. Quippe complures per gen. conventum respectu novae legis fundamentalis factae rogationes adprobationem regii regiminis haud obtinuerunt; sed illa cum mutationibus; quas regimen necessarias et utiles existimaverat, per Regem 26. Sept. 1833 promulgata est; quin prius generalibus regni Statibus exhibita, perque eos probata fuisset. Consensus itaque Regentis et Statuum relatè ad fundamentalis regni legis statuta, per quae constitutio, eousque vigens, anni 1819. abroganda fuerat, evidenter deest. Haec condendae fundamentalis regni legis ratio manifestam etiam violationem clari praescripti articuli 56 conventionis novissimae Viennensis de anno 1820 involvit.“

„Verum enim vero non solum invalida ac proinde nos haud obstringens in genere est lex regni fundamentalis spectata ejusdem origine, sed eadem plura etiam praescripta et statuta in se continet, quae plene invalida et nos minime stringentia vel idè haberi de-

bent, quia in nostra „*jura agnatica*“ graviter offendunt, imo ipsa nostra regiminis jura essentialiter violant. Vitium hoc legi fundamentali, ob defectum validitatis inhaerens, consensu nostro nullo modo sublatum est. Quin imo eidem legi fundamentalī publice contradiximus, et eam subscribere repetitis vicibus detrectavimus.“

„Cum igitur legem illam regni fundamentalem tamquam validam et nos obligantem „*non*“ agnoscamus, nec cum Statibus, per eandem legem conflatis, de „*novō constitutionis diplomate conficiendo*“ ulla ratione tractare possumus.“

„Inter haec adjuncta obstrictos nos sensimus die 30. Oct. a. c. ad generalem Statuum conventum, die 29. Jun. a. c. jam a nobis prorogatum, dissolvendum, atque hisce declaramus: „*vim legis regni fundamentalis de 16. Sept. 1833. obligantem deinceps sublatam esse.*“

„Cessante hac lege regni fundamentalī, naturaliter consequitur, constitutionem regni Statuumque regnicolarium, ante eam usu vigentem, vim suam rursum recipere.“

„Ut verō omnibus hinc nefors, quacunque demum ratione, enascituris incommodis occurratur, amore erga fideles nostros subditos ducti, declarandum censemus, abolitionem fundamentalis regni legis, absque omni ad stabilitatem juris e legibus et decretis, inde a promulgatione ejusdem editis, influxu futu-

ram, „*imo leges has et decreta, usque dum eorum abrogatio via legali forte subsequutura fuerit, plena vi ac valore gavisura*,“ Haud secus etiam regni administratio illuc usque prorsus immutata manebit, dum mutationem quamdam in iis suscipiendam judicaverimus.“

„Postquam itaque fundamentalis regni lex abolita a nobis habetur, inde per se jam sequitur, cunctos regia munera gerentes, a quibus caeterum accuratissimam mandatorum nostrorum adimpletionem certa cum fiducia expectamus, ab obligationibus, ad legem fundamentalem jurejurando receptis, plene absolvi; nihilo minus eosdem ab ea muneris, jurata fide suscepti, parte expresse etiam hisce dimittimus.“

„Licet autem legem fundamentalem de anno 1833. ratam habere nequeamus, propensi tamen sumus, novis statutis constitutionem, usque 1833. vigentem, diversis in capitibus supplere et accuratius defigere.“

„Ut tamen hic magni momenti et cordi nostro exoptatus scopus „*valida ratione*“ obtineri queat, decrevimus, generales Status, per edictum regium de 7. Dec. 1819. exscriptos, qui usque ad fundamentalem, a nobis nunc abolitam, regni legem in pleno vigore fuerant, „sine mora convocare, iisque propositiones nostras communicare.“

„Ardente desiderio animati dubia quaeque, idcirco nefors enascitura, quantum fieri potest, removendi, fidelibus nostris subditis pri-

ma duntaxat liniamenta consiliorum nostrorum, generalibus Statibus anni 1819, exemplo post eorum convocationem proponendorum, interim hicce communicamus: 1) Ereditibus honorum (praediorum) nostrorum, quorum jure innixa ratio legibus domus regiae et consuetudine vetere determinata est, resolutionibus mox edendis ad Status necessitates tegendas tantum conferre animo decrevimus, ut fideles nostri subditi perspiciant, nos, quod alioquin e diminutione tributi, quam suscipere in consilio habemus, manifestissime elucebit, onera perdilectorum subditorum nostrorum augere haud quaquam velle. Hoc respectu ultiores nostras resolutiones convocandis fidelibus nostris Statibus brevi notas reddemus. — 2) Ad evitandos annuos, diuturnitate sua regimen revera impediennes, generalium Statuum conventus proponemus, ut omni tertio duntaxat anno convocentur, neque eorum tum sessiones ordinarie ultra tres menses producantur. Caeterum a nostro dependebit iudicio, si ita visum fuerit, etiam intra hanc temporis periodum generales regni Status (comitia) convocare. — 3) Statibus provincialibus (conventibus provinc.) secundum singularia nostra praescripta, quavis vice edenda, argumenta convenientia majori numero, quam hucusque usu venit, ad pertractandum proponuntur.“

„Interim leges, quae vectigalia ac tributum in regno aut alia objecta concernunt,

quae e sententia nostra generali legum decisione egent, neque provinciali legislationi concedi possunt, ad activitatem generalis Statuum conventus pertinebunt. Ad contrahendas generalium regni Statuum sessiones isthoc pariter plurimum conferet, et hoc pacto verum fidelium nostrorum subditorum emolumentum promovebit.“

„Spem alimus fore, ut fideles nostri subditi jam in his paucis futurae constitutionis nostrae liniamentis serios conatus nostros perspectos habeant, quibus cunctos illos obices remove intendimus, qui per fundamentalem civitatis legem de 26. Sept. 1833. regimini et administrationi enasci necessario debebant.“

„Dum sic in nova constitutione jura Regis et Statuum conveniente ratione determinantur, et hoc facto fundamenta constitutionis monarchicae vere germanicae jaciuntur, per hoc prosperitas fidelium nostrorum subditorum necessario provehetur.“

„Cum vero paterno cordi nostro nihil adeo gratum sit, quam si onera dilectorum subditorum diminuere possimus, ideo singularem inde voluptatem haurimus, quod status aeralis regni jam proximo anno venturo onus tributi relevare admittat. Notum itaque reddimus fidelibus nostris subdidis, nos decrevisse, inde a 1. Jul. 1838. inchoando, annuecentum millia imperialium e tributo personali et industriae remittere. Caetera eo spe-

ctantia fidelibus nostris Statibus proxime communicabimus."

, Quia vero amorem, fiduciam ac observantiam dilectorum subditorum plurimi facimus, quarum multiplicia documenta, quae inde a consensu throno accepimus, vividissimo solatio nos affecerunt, lubentes propterea gratum animum populo nostro fideli hisce significamus. In cunctis regni nostri partibus, quas invisendi opportunitatem hucusque habuimus, ingenua illa sensa ac in nos studia, eandemque intemeratam fidem subditalem comperimus, quae inde a memoria hominum Hannoverani principibus suis exhibuerunt, quaeve iidem tempore gallicae occupationis insigni adeo ratione contestati sunt. Haec talem in animum nostrum impressionem fecerant, ut memoriam eorum nulla unquam aetas obliterando sit; fideles autem subditi nostri certi esse possunt, sensa nostra in eosdem talia semper futura, qualia sunt patris erga suos filios, nosque firmissime animo statuuisse, eo omni contentione eniti, ut regni constitutio ita stabiliatur, ut primaeva inter principem ac subditos fiducia, quam novissimis annis malevoli subruere conabantur, in perpetua tempora sarta tectaue praestetur, atque corroboretur. Deo omnipotenti grates, e sensis, quae nobis inde ab auspicio regiminis manifestata sunt, exploratum habemus, nos fiducia subditorum nostrorum gaudere, quos felices reddere constanter et assidue adlabora-

bimus. — Speramus, nos moliminibus malevolorum, qui, missis veris populi emolumentis, proprii duntaxat commodi studiis aguntur, ad tristem illam necessitatem haud adactum iri, ut omni legum severitate contra eosdem uti opus sit.“

„Datum Hannoverae, in urbe sedis nostrae regiae, die 1. Nov. anni 1837., regiminis primo.“

Ernestus Augustus.

vidi: G. a Schele.

v. * e W.

Salva Constitutionis compage.

Cuncta ex Anglia nuncia testantur Comitiorum ibi exordia tranquille et cum fiducia expectari, utut enim quilibet lubens agnoscat reformationes ibi necessarias omnino esse, novae attamen cujusdam constitutionis regni vel cogitatio anglum quemque horrore et fastidio complet; omnia enim, quae possidet tamquam a majoribus acceptam hereditatem considerat, et ideo quaevis ne fors suscipienda reformatio e conservatione antiquorum respectum procedat oportet. Ipsam adeo Angliae antiquissimam reformationem, chartam magnam, (diploma) celeberrimi eruditi, uti Coke, Blackstone, Burke etc. ita respiciunt, velut arboris libertatum Angliae delibationem; quae tamen una cum Henrici I-mi

privilegiorum diplomate nihil nisi antiquarum legum regni confirmatio est. Ita sub Carolo I. comitia in lege celebri, cujus titulus est „de rogatione Juris“ regi haec dicunt: „Subditi Majestatis Vestrae libertatem hanc haereditate acceperant.“ In decreto autem magni nominis, sub Guilhelmi et Mariae prima regiminis anno lato, Comititia sic loquuntur: „Nolunt comitia, ut antiquae libertates ac leges subversionum periculo expositae sint; itaque orant regem et reginam, ut declarare velint, quod jura haec antiqua, libertatesque avitae vera et indubitata sint jura atque libertates.“ Idcirco in Anglia principii loco habebatur, libertates regni ita considerare ac si magna fideicommissa forent, quae ab avivis haereditate accepta sint, ut rursum ad nepotes transferantur, tamquam peculiare civium regni bonum, absque omni ad jus commune relatione et respectu; hac ratione constitutionis britannicae summa semper sarta tectaque custoditur penes quosvis partium etiam varietates, et per temporum vices necessarias quandoque reformationes; quippe harmonia totius ibi haud perturbatur, ubi penes haereditariam coronam et nobilitatem, etiam curia inferior ac populus perpetuis suis juribus, privilegiis, et libertatibus gaudet, quae longa avorum serie derivata sunt. —

v. * e H.

*Imperator Russiae Nicolaus I. per iter
asiaticum in Etschmiadsin. *)*

E paginis publicis notum est Imperatorem Russiae, Nicolaum, e castris ad Vosneszensk in Tauridem, inde in Asiam ad lustrandas provincias suas caucasicas iter suscepisse, de quo itinere caetera alibi memorata sunt, hic referemus quemadmodum in celebri claustro armeno Etschmiadsin exceptus sit. — Die 14. Oct. ex Achalzich, loco, novissimo bello turcico occupato, postquam urbem, regionem adjacentem, arcem contubernium militare, nosocomium, scholas districtuales, et moscheam colossalem, recentius in templum cathedrale graeco-russicum transformatam, inspexisset ad arcem Achalkalaki profectus, ibi noctem egit, et die altera nova munimenta lustravit, urbiq; Gumri opportunitate positi pro templo S. Alexandri lapide fundamentalis nomen Alexandropolis indidit. Ibidem jussu Sultani Imperatorem Seraskier ex Erzerum, Mahomet Ased Pascha, salutavit. Continuato inde iti-

*) Etschmiadsin vel Ehtmiazzin (Tres ecclesiae) ad Uşch-Ktissé in districtu Eriwan (Irvan) provincia Araniae (regno olim Iran) est celeberrimum et primum claustrum locusque sacer armeniorum, habet 3 ecclesias cum ingentibus thesauris, et 300 monachis, inter quos plures episcopi sunt, habet seminarium pro clero armeno, estque sedes primi Patriarchae armeni.

nere die 17. Oct. prope Etschmiadsin per Patriarcham Armenum, Joannem, exceptus est. Sua Eminentia in comitatu Episcoporum ex Archimandritarum cum duobus Schatiren (praecursoribus) tum corporis custodibus, e 50 viris armenis, ad claustrum Etschmiadsin pertinentibus, compositis, et cum duobus sacerdotibus dignitariis, quorum alter baculum (pedum) patriarchalem alter vero vexillum ecclesiae ferebant, Majestati eques obviam profecta est; agazo Patriarchae duos equos cum jugo ditissimo ante eum et omnem processionem duxit. Adventante Majestate, Patriarcha eumque comitantes sacerdotes ex equis descenderunt, et sua Eminentia Monarcham salutavit, Majestas vero Patriarcham monuit, ut consensis rursum equis priori ordine cum suis revertatur. Eodem tempore aes campanum in Etschmiadsin et vicinis claustris compulsatum est. Cuncti incolae et monachi claustri Etschmiadsin extra monasterii muros augustum hospitem expectarunt. Adpropingvante Imperatore conveniens eventui hymnus canebatur. Duo Episcopi in pleno ornatu Monarchae imaginem miraculosam alter, alter pro more panem ac salem obtulere, et dein Majestatem praecedentes eodem ordine ad ecclesiam reversi sunt. Cum ad borealem claustri moeniorum portam ventum fuisset, Patriarcha cum clero committante et praesidio suo praetoriano ab Imperatore secessit, et per portam meridio-

nalem ecclesiam subivit, ubi in pleno patriarchali ornatu cum duobus Episcopis et duobus Archidiaconis, quorum alter pedum patriarchale, et alter aquam benedictam in vase argenteo praetulit, ad ingressum principalem ecclesiae, crucem in manutens, Imperatorem expectavit. Dum Majestas ad portam ita dictam Tiridatis, olim Armeniae, principis, venisset, ante augustum hospitem inde a turri usque ad altare e varia tela aureoque textili tegumentum protensum fuit. Ad ingressum ad ecclesiam per portam principalem Patriarcha Imperatori crucem adtulit, eumque aqua benedicta adpersit. Postquam Monarcha ad altare „adventus unigeniti Filii“ accessisset, atque ante altare substitisset, Patriarcha adlocutionem habuit, dein vero preces succinctas dixit; deinceps adhuc pro incolumitate caesareae domus oratum. Tandem Majestas sacras reliquias osculata est, et ecclesia excessit, inque comitatu Patriarchae gazam (thesaurum), synodum, seminarium, typographiam, et refectorium (caenaculum) inspexit, et donum acceptare dignata est, quod in frustillo sanctae crucis Christi consistebat, et his verbis eidem traditum est: „Signum hoc victoriae crucis vivificantis te et posteros tuos contra omnes visibiles et invisibiles hostes in perpetuum comitans custodiat. Amen.“ — Majestas posthaec suae Eminentiae valedixit, claustrumque reliquit; et lustratis adhuc ante ecclesiam

in aciem collocatis splendidis Kentscherlensibus equitibus, iter proscuta est. Post adventum in Eriyam Imperator ad ecclesiam cathedralem vectus, ibi breves preces persolvit. Die 18. Oct. legatos, quos rex (Schach) Persiae Imperatorem salutatum miserat, excepit, inter quos regni etiam haeres Waliat fuerat; noctem in Tschubukli egit, alteram in Kody, et die 20. Oct. hora 3 pomeridiana feliciter ad Tiflis adpulit, ubi tum prima vice a subditis maximo cum solatio laetissimoque animo exceptus est.

Jubilaeum triseculare erectae Congregationis Sancti-Monialium Ursularum.

Tercenti evoluti sunt anni, a quo pia Virgo Angela Mericia, tertii Ordinis S. Francisci alumna, a Pio VII. Pontifice Maximo A. 1807. Sanctorum catalogo adscripta, singulari gratia divinitus illustrata, Brixiae novam virginum societatem sub certa disciplina, sanctisque vivendi regulis instituit, quam S. Ursulae patrocinio ac nomine insignivit. Societas haec sensim per orbem christianum late diffusa, cujus praecipuus scopus est, teneram pubem sui sexus in moribus et litteris instituere, ubicunque hactenus domicilium fixit, praefixo fini suo respondens, inde ab ortu suo ad praesens usque aevum utilem se Statui exhibere omni nisu contendit; testatur id experientia tum parentum, qui proles suas instituendas Eidem commiserunt, cum et ipsarum proli-

um, quae institutionem ab Ea acceperunt. — Haec itaque Societas, a S. Ursula nominata, existentiae suae tertium seculum anno labente complevit. Trisecularis suae existentiae memoriam eadem Societas per regnum Hungariae eodem tempore solenniter recolendam statuit, atque Dominicam ultimam post Pentec. in diem 26. Novembris incidentem pro ea defixit. Notanter Posonii pro sacra hac solennitate religiose recolenda sequens ordo divinorum, praevis publicatus, constitutus habebatur: Pridie diei festi pomeridiana hora 2-da inchoatus et usque h. 3-tiam protractus campanarum pulsus indicabat initium solennitatis extraordinariae, quae h. 3-tia initium sumpsit a Vesperis solennibus coram summo altari, imagine diuae Angelae Mericiae fundatricis Societatis exornato, celebratis, quas sequebantur lytaniae exposito SS. Eucharistiae Sacramento servatae. Ipso die festo h. 6. matutina decantabatur Missa coram SS. Sacramento, quod usque finem Lytaniarum publicae adorationi expositum mansit. Hora 9 inchoavit sermo sacer festivitati accommodus, quem excipiebat cantatum solenne (ad cuius partes praecipuas fiebant explosiones e mortariis), atque sacrum lectum. Hora 3 pomeridiana devotio incepit cum sermone sacro, quem sequebantur Vesperae solennes ac lytaniae. Porro decursu totius huius diei tam frequens piorum fidelium ad solennitatem confluit multitudo, ut eam ecclesia capere haud valeret. Sed et diebus subsequis ma-

gno semper numero confluerunt fideles pro exhibendo venerabili altaris sacramento debito cultu; etenim infra octavam quotidie h. 6. matutina exponitur Sanctissimum, manetque expositum ad finem usque sacri h. 10. decantati: a meridie vero servantur lytaniae ritu alias consveto. In Octava festivitatis, seu Dominica I. Adventus h. 3. pomeridiana habebitur rursus sermo sacer ad concionem, tum sequentur Vesperae solennes et lytaniae, concludeturque solennitas octidua-na hymno Ambrosiano: Te Deum laudamus. c. P. L. M.

Em. Cardinalis D. Dominicus de Simone. †

Die 9. Nov. Romae post trium mensium morbum Em. Cardinalis Diaconus Domin. de Simone obiit; natus Beneventi 29. Nov. 1768. a Pio VIII. Pontifice in secreto consistorio 16. Mart. 1830. ad hanc dignitatem promotus cum titulo de sancto Angelo in Pescheria, sub hodierno summo Pontifice plura status munera gessit, et simul protector fuit urbis Montalto. De vita ejus non secus ac ultimis vitae horis dici potest, ambo pia in Deum resignatione excelluisse. Exuviae ejus die 11. in solenni lecto funebri expositae erant, et die sequente ad templum S. Laurentii in Da maso funere inferebantur. Jam unus duntaxat Cardinalium, per Pium VIII. creatorum, superstes est, scilicet Cardinalis Nembrini-Peroni-Gonzaga, qui ejusdem cum defuncto aetatis est. —

A' Vallásosság.

(Egy illy czimű munkából: „Az igaz Hazafiúság' Alapvonalai a' Jelenkor' szükségeihez alkalmaztatva. Egy Hazafitól.“) *)

— Millyen véleményt tápláltak legyen a' hajdani bölcsek a' vallásosság szükségéről, 's a'

*) Vállalatink közé számláljuk azon munkáknak 's iratoknak ismertetését 's terjesztését, melyek a' korszellem' félszegü tulságait józan okokkal fékezni 's az igazság lámpájával szemközt világítani jó polgár kötelességének tartják. Az említett könyvnek szerzője is e' czélt tűzte ki magának, 's munkája közhasznú, 's bár több kezekben forogna! Tartalma ez: „A' Haza és Nemzet. Nincs Haza Nemzet nélkül. Hazafi. A' honszeretet. A' Vallásosság. Engedelmesség. A' Nemzeti érzelem kifejlése. Ósi alkotmány. Nemzeti nyelv, és: A' Törvényhozás“ — mindannyi érdekes tárgyak! — Más folyó iratok (l. Haszn. Mulatságok' 43.) egyéb darabjainál fogva ajánlották e' kised munkát; Méhkasunk (melly illyen méheket ohajtott több megyéből, 's tájakról!!) illőkép a' Vallásosságroli értekezésből nyujt egy pár szeletet izletül 's éledeletül, ámbár az egészét kívánná közölhetni. — Különben czáfolhatlan igazság maradand, hogy a' lelki, mint a' testi eledelekhez, sőt méreghez is hozzá szokhatni. Ha ki szünetlen 's mindenkor szédítő 's részegítő szeszszel, vagy hüvös itallal él, annak elméje 's lelke a' párás borúból, a' szédelő kábultságból, soha ki nem derülhet. Ugy, ha egy rész a' szolás' legmerészebb szabadságával, a' képzetek' legámítóbb tükrével, a' remények' legbájosabb ingerével, a' színek' 's ecsetek' legcsábítóbb kecsseivel élve mindenütt, mindenkor, mindenkinek szenvedélyeit magához hódíthatja, 's

polgári életre hatásáról, a' hosszas 's unalmas idézeteket mellőzve, legyen elég néhányakat említeni. Tullius így szólt, Orat. de Haruspice: „Quam volumus licet P C. ipsi nos amemus, tamen nec numero Hispanos, nec robore Gallos, nec calliditate Poenos, nec artibus Graecos, nec denique hoc ipso hujus gentis ac terrae domestico nativoque sensu Italos ipsos, ac Latinos, sed pietate ac religione atque hac sapientia, quod Deorum immortalium Numine omnia regi, gubernarique perspexerimus, omnes gentes, nationesque superavimus.“ Ime Tullius a' romai győzedelmek' alapját a' religiónak szentséges erejében kereste, mivel igen bölcsen belátta az emberi természet' szükségeit, 's azt, hogy csak az isteni fenséges érzések lelkesíthetik a' honfiak' szívét mindenkor, 's mindenféle áldozatokra. — Valerius Maximus 1-ső könyvében azt mondja: „Omnia post religionem

kivált ama tömérdek sokaságot, melly ritkán, keveset 's talán mélyen soha sem elmélkedik, 's melly kész magát mézes madzagon hurczoltatni, tulajdon céljaira használhatja; más rész pedig ezt sejdítvén, sőt világosan látván 's tapasztalván elegendőnek véli, ha titkon fohászkodik, 's a' világ vesztén magában tűnődik, jajgat; ha őt még tiszta szándéka, 's lelki meggyőződése sem lombantja föl az igaz mondásra — ne hogy kigunyultassék, melly ma olly könnyű 's közönséges fegyverök a' kor hőseinek — ha mondom, a' józan rész egyedül a' tűrés szerém leplébe burkolja magát, akkor csak ugyan a' kimenetel kétséges nem lehet. — *

ponenda nostra civitas duxit.“ Azért Gel-
lius' bizonyítása szerint valahányszor a' ro-
mai tanács öszveült, először a' religióról ta-
nakodott, melly törvény szilárd erejű lévén
nem fejlődhetett ki olyan véletlen környül-
mény, melly a' törvénytől kitűzött rendet fel-
függesztethette volna; hogy így a' religiónak
méltósága, mint mindenhol egyébűtt, a' ta-
nácskozásban is első helyet foglalna! Plutar-
chus, Marcellusnak életében megmutatja mi-
ként a' romaiak a' religióban, az isteni tisz-
teletben ellenségeik' legyőzésére nagyobb erőt
helyheztek mint sem fegyvereikben. — De
nem csak a' romaiak, hanem egyéb nemze-
tek is egy értelműleg a' vallásosságban ke-
resték boldogságok' 's polgári jólétek' biztos
zálogát. Ezen közönséges megegyezés elég
tanuja a' természet' azon hangos szavának,
melly a' nemzetek' közérzelmeiben olly har-
sány hanggal kiáltja: sem polgári jólétet, sem
boldogságot vallásosság nélkül fenn nem ál-
hatni. A' nemzetek' említett közérzelmeinek
legbívebb tolmácsa Traján Császár neve-
löje, ki a' nemzetek e' részbeni öszvehang-
zásáról eképen szól Colot ellen írt köny-
vében: „In legum constitutione primum est,
et maximum de Diis opinio. Quamobrem et
Lycurgus Lacedaemonios, et Numa Roma-
nos, et Deucalion Graecos fere universos
Diis consecraverunt, votis, juramento, vati-
ciniis omnibusque eos ob spem ac metum
Diis deditos, obnoxiosque reddentes. Etsi

terras obeas, invenire potes urbes muris, literis, regibus, domibus, opibus, numismate carentes, gymnasiolorum, et theatrorum nescias; verum urbem templis Diisque carentem, quae precibus, jurejurando, oraculo non utatur, non bonorum causa sacrificet, non mala sacris avertere nitatur, nemo unquam vidit; imo facilius urbem condi sine solo puto, quam, opinione de Diis sublata, civitatem coire, aut constare.“ — Xenophon Cyrus neveléséről írtt könyvében azt mondja, hogy Cambyzes következő tanácsot adott légyen fiának Cyrusnak: „Hoc unum praecipue commendo, idque tamquam pretiosum thesaurum a patre donatum in tua memoria perpetuo recondi cupio: Dei esto amicus, in eundem pius, nihilque agrediaris, nisi Dei numine implorato. Imbecilla enim est, et hebes mortalium natura, nihil Dei sapientiam latet, omniaque ex sententia iis cedunt, quibus illa praesto est.“ Az eddig idézett tanúk eléggé mutatják azon állításnak igazságát, hogy még a' bálványozó nemzetek sem hittek vallásosság nélkül polgári jólétet, 's boldogságot lehetőnek, és ezen meggyőződésből magyarázható a' vallástalanok', mint a' köztársaság' veszedelmes tagjainak, szünetleni üldözése; mert bölcsen sejdítették az Istenéhez hívtelent, 's engedetlent, hazájához is olyanná alacsonyulni. Ugyan is ki Istenét felejtí, 's a' vallásosságot kiirtja szívéből, az többnyire ön szenvedélyeinek tömjéneze elfajult szíve oltárán.

A' ki pedig egyszer indulatos szenvedélyeinek rabja lesz, 's csak azoknak tömjéneze mint bálványainak, az előtt nem leend semmi szent, még nemzete, 's fejedelme sem, melyet szenvedélyeinek fel ne áldozna, mivel vallása nem lévén, nincs semmi kebelében, melly a' felázadt érzelmek' viharait csendesítő malasztjával csillapíthassa! nincs fék, melly zabolátlan gerjedelmeit korlátok közé szoríthassa! És így nincs semmi kebelében, mi őt borongó napjaiban, vagy veszély tellyes környülményeiben hazafiúi tisztének pontos tellyesítésére vagy áldozatokra buzdítsa, lelkesítse! mert kinek szívéből egyszer kipárolgott az emberben olly mélyen öntött vallási szent érzelem, 's ennek helyét a' zajos szenvedélyek foglalták el, az bizonyára nem ismér semmi szépet, semmi nagyot 's dicsőt, mi kedves szenvedélyeivel öszveütközik. Mind ezeket jól megfontolván, épen nem csudálható a' nemzeteknek abban való öszvehangzása, hogy jó hazafi vallásosság nélkül alig hihető (pedig az igaz vallásosságot, 's nem a' tettetett religiositást tartották az igaz hazafiúság bélyegének). Egyebek' mellőztével elég bölc's Pythagorásra hivatkozni, ki a' religioról e' képen fejezi ki magát: „Est inquit hominis mensura ante omnes religio, quam sequitur bonitas, ea demum tunc videtur esse perfecta, si etiam cupiditatem omnium alienarum rerum despectui habeat, virtute muniatur, unus quisque pietate, religione, prudentia, cultu et ve-

neratione Dei clarescit.“ Már ha a' bálványozó nemzetek, az ő fonáksággal tellyes vallásokról így gondolkodhattak, mit kell akkor nekünk a' keresztény vallásról tartanunk? Ha a' babona, 's tudatlanság homályában tévelygő népek közös érzelme elkerülhetlenül megkivánta minden igaz honfitól a' vallásosságot, mi, kik az evangyeliom mennyei sugárai által az igazságra felderítetünk, nem fogjuk-e egy jó hazafitól megkivánni a' vallásosságot? Bizonyyára; mert egy vallástalan minden rosszra hajlékony, és alkalmas lehet, de igaz, 's jó hazafi soha sem. Értem pedig az igaz vallásosságot, melly a' szívben szent érzelemmé olvad fel.

Alig löveltek szétt az evangyeliom' mennyei sugárai; azonnal a' setétség, vadság, erkölcstelenség oszlani kezdettek; és helyökbe az igaz felvilágosodás, szelídség, és erényesség, , lépet! — Alig hintetett el a' mennyei mag, 's már is a' világban csudálandó gyümölcsöket termett; az emberi nemzet' újá születését eszközölte, midön ezt elvesztett méltóságába vissza helyhezette. És valóban a' keresztény vallásnak mennyei fenséges eredetét azonnal lehetett tapasztalni, mihelyt az a' nemzetek' szívébe behatott, 's a' fejedelmek a' názárethi J é z u s oltárának zsámolyához térdre hulltak; mert soha nem volt egy religio is, melly az emberiségre, 's a' társas életre boldogítóbb malasztokat árasztott volna, mint az, mellyet Idvezítőnk hirdetett; mivel a' ke-

resztény vallás, midőn egy részről az előljárókat, 's fejedelmeket, mint a' királyok' királyának földön lévő helyetteseit, 's így az engedelmességet, mint az Isten előtt is becses erényt, az engedetlenséget pedig, mint az Isten elleni vétket, állítja a' népnek szeméi elejébe, a' nagy tengerként minden szélre könnyen hullámzó népnek féket vet, 's gátot a' kitörő rajoskodások ellen; más részről a' fejedelmek hatalmas karjait is szent kötelékeivel zabolázza, midőn ezeket csak az Isten' helyetteseinek lenni állítja, kik majd túl az élet' határán a' csalhatlan bíró ítélő széke előtt szoros számot adandnak; sőt mivel a' keresztény vallás szerint minnyájan nem csak egyenlő eredetűek, hanem, Idvezítőnk' vérével megváltatván, a' Krisztusban testvérek vagyunk, a' fejedelmet alattvalóival öszverokonítja! Már mi lehet ennél megnyugtatóbb malaszt az alattvalóra? Mi iveresbb ösztön, az igaz 's boldogító kormányzásra?

De nem csak a' nyilvános, hanem a' magános társas élet' viszonyaira is igen boldogító hatással bír a' keresztény vallás. Ugyan is midőn a' polgárok' szívét a' rokon érzet, 's a' szeretet erős lánczával fűzi egybe, a' társas élet boldogságának legbiztosb alapját rakja le; mivel ott, hol a' szeretet helyett az idegenkegés, 's gyűlölet fészkelte be magát a' polgárok szívébe, szünetleni harcz, üldözés, 's egyenetlenség uralkodik. Ezen, minden polgári boldogságot pusztító egyenetlenséget,

hathatósan kiáltja a' keresztény vallás' tanítása melly nem csak felebarátunkat, mint min magunkat, hanem még ellenségeinket is szeretni parancsolja ; egyszersmind teljesítésére leg-erősb ösztönt nyújt, midőn az Isten fiának a' bűnös emberi nemzet iránt megfoghatatlan szeretetét tünteti előnkbe. — De van még egy különös csak a' keresztény vallásnak saját fennsége tulajdona, mellynél fogva ott is üdvös korlátokat tűz az emberi szenvedélyek dagályainak, hová semmi földi hatalom karja nem érhet. Midőn t. i. azt tanítja, hogy a' legtitkosb', 's legrejtvényesb' vétség sem kerüli ki a' mindent látó Istennek szemeit, 's következőleg bár a' földi hatalom' 's előljárók' őrszemeit elkerülheti is az ember, de soha nem az Istennek mindentudását, és így nem fog vétke büntetlenül maradni, ha talán a' földi, 's emberi törvények' fenyítése alól kisikámlik is, mert a' mindent látó Istennek végetlen hatalmú karjai közül ki nem bujhatik. Ime így szentségesíti a' törvényeket a' keresztény religio, így szerez erőt, 's tekintetet a' törvényeknek, 's következőleg biztosítja a' polgári jólétet ott, hol a' földi hatalom eltompul! Azért méltán kiált fel Montesquieu a' törvények' lelkéről írtt második könyvében: „Csudálatos dolog a' keresztény vallás, mellynek czélja ugy tetszik, mintha csak a' más világ volna, még ez életben is boldogságunkat eszközli“.

Minél vallásosabb tehát valamelly polgár, annál jobb 's valódibb honfi! Ellenben a' ha-

nyatló vallásossággal szükségképen hanyatlik a' haza boldogsága is, következőleg mentől kevesebb vallása van valamelly embernek, annál rosszabb polgár, 's hazafi. Ezen állítás' alaposágáról szomorú bizonysgot tesz az ujjabb kor Mihelyt t. i. ama szörnyetegek (kik magokat philosophusoknak tartották) a' mult századnak alkonyodta felé a' religio' szentségét vallástalan könyveikkel kisebbítették, a' keresztény vallás szent rendtartásait 's alapos igazságait gunyírtaikkal csipdezték, a' keresztény religio' szent tekintetét, 's tiszteletét nevetségessé tenni iparkodtak, 's így istentelen merényeik által a' vallásosságot, mint minden társas élet' legbiztosabb horgonyát helyéből kimozdították, azonnal megrendült a' polgári alkotmány hajója is, a' polgári élet' tengerén dühöngő hullámok keletkeztek, 's a' csendes engedelmes polgárok csendháborító, nyughatatlan, 's engedetlen lázadokká aljasodtak; sőt a' religio' szent kötelekeit széjjel szaggatván, 's a' vallásos érzelmekből kivetközvén, kivetköztek az emberiségből is; mint ama szörnyű 's borzasztó események fennyen hirdetik, mellyek a' mult században, a' némelyektől annyira dicsőített Rousseau, Voltaire, 's egyéb philosophusok' örök gyalázatára, a' franczia zendülést követték. Valóban ellehet mondani az említett század rajoskodó philosophusairól, kik minden elmebeli tehetségeiket a' vallás szent erejének, 's befolyásának meggyengítésére fordították, hogy az emberi

nem' boldogságát alapjában megrázkodtat-
ták, 's ha valakinek, bizonynyal ezeknek sejök-
re hull átokként az ártatlan emberi vérnek
mind azon csepje, melly kárhozatos tanítások'
következésében kiontatott!! Ők midőn ferde,
's vallástalan tanókkal halhatatlanítani töreked-
tek nevöket, akkor az emberiség' boldogsá-
gának talpkövét, a' religiót, mintegy sirba te-
mették. Azért ma már általlátja a' józanabb
világ, hogy ők megvetésre érdemesek inkább
mint dicsőségre, 's dicsőítésre. De a' későbbi
ivadék még jobban megismeri kárhozatos ta-
nításukat. Azonban nem tagadhatni, hogy még
ma is találtnak, pedig, fájdalom, még a' ma-
gyarok közt is, kik őket a' dicső jó honfiak'
koszorújába fűzik! noha inkább szörnyetegek-
nek mint honfiaknak mondhatók, mivel hazá-
joknak boldogságát mélyen bétemették, sőt
méltán emelkedik minden vallásos kebelben
azon óhajtság: bár csak emlékeket veszedelmes
tanjokkal együtt örök feledés borítsa!

„Volt idő (így szól egy az alphilosophia
maszlagától megszabadult józan gondolkodó)
midőn éretlen ifúi éveimben én is az elenyé-
szett század' szabados bölcseinek, mint ritka
tüneményeknek, örömmel tömjéneztem; csu-
dáltam, de örültem, méképen forgatnák ki a'
religiót, azt a' religiót, melly föllázadt inge-
reim' 's szenvedélyeimnek ellensége volt, még
sarkából is! De midőn érettebb elmém elosz-
latta az előítéletek' fellegeit, 's lecsillapult szen-
vedélyeim nem tiltanak az ujabb philosophia,

és liberalismus alaptalan, sőt öldöklő rendszerét megismernem, akkor vissza borzadtam még árnyékaiktól is. — Minthogy tehát ott, hol a' religio tisztelete az emberek' szívéből kipárollog, a' boldogságnak alapja felforgattatik, következik: hogy senki igaz vallásosság nélkül jó hazafi nem lehet; főképen pedig egy magyar nem, mert a' magyarnak mindenkor, 's minden időben kitűnő bélyege volt a' vallási buzgalom, sőt jelszava mindenkor: „Élni vagy halni Istenért, Királyaért, Hazáért.“ sat. *Körm.*

Familiae Scholarum Piarum in Hungaria et Transilvania.

Ordinis hujus meritissimi, — qui propter assiduam ac solertem, severae sapientiae legibus exactam, una tamen vero ac genuino sensu liberalem juventutis institutionem, non solum in patria nostra, sed in caeteris etiam imperii ditionibus, uti paginae publicae abunde testantur, aestimatissimus est, — elenchus ad scopum exactissimus, Pestini pro anno 1838 typis editus, florem ejusdem, ac simul amplissimam in re literaria atque educatione operam demonstrat. — Sub gubernio scilicet Praepositi Provincialis, A. R. P. Joannis Grosser, per Hungariam et Transilvaniam in 27 domibus et 1 residentia 405 viros numerat, quorum duo (praeter 6 Assistentes et duos Consultores) regimini Provinciae, 225 variis institutionis publicae ra-

mis, 13 curae animarum, 45 domesticis familiariae negotiis aut institutionibus, 15 extra domos officiis variis, 94 studiis operam navant. Et toto ordine trium tempora duplex—nempe SS. Theologiae et AA. LL. ac Philosophiae—laurea cingit, unus est doctor Theologiae, 46 laureati AA. LL. ac Philosophiae, denique 36 e diversis philosophicarum partim, partim theologicarum scientiis rigorosis ad gradus promoti sunt. Ordo hic, vere literatus, in omnibus, sub curis suis constitutis, scholis publicis 8325 scholares censeat. — Quot hinc Patriae succrescunt columnae, quot praestantes in omni vitae genere cives! — Numen benignum, sine cuius nutu nec gramen capit incrementum, confirmet docentium in conatu animos, reddatque juventutis in salutaria monita, in veritates, in diligentiam atque pietatem mentes proclives! —

*

Bibliotheca Africana.

Paginae „Moniteur“ communicant relationem Dni Berbrugger, Bibliothecae algeritanae praefecti, Constantina Dno Champollion-Figeac Parisios praestitam. Narrat, se apud vices gerentem Beyi, et apud iudicem (Kadi) Constantinensem notabilem librorum et manuseriptorum collectionem invenisse, quae jam 1000 circiter tomos complectitur, eamque libris, qui Mascarae, in

Tlemsen et Medeah inventi sunt, plurimum ditari. Inter manuscripta invenitur commercium literarum Principis Abd-el-Kader cum aliis Africae Principibus, quod ad correlationes, hucusque parum notas, indigenarum illustrandas data inaestimabilia suppeditabit; praeterea per Dnum Müller, interpretem ducis Nemosii, detectas literas Achmeto scriptas, in quibus negotiorum ejus procurator (agens, explorator) scelus perduellionis Fieschi accurate satis ei perscripsit cum ea sola differentia, quod in iis literis machinam infernalem cuniculum vibratorium compellet. Inventum porro est mandatum accuratissimum Achmet Principis cuidam datum, ut omnes gallici exercitus motus observet. Ex his omnibus patet, cuncta non modo Algeriae, sed etiam Parisiis, acta et facta Gallorum barbaris his nota esse. D. Berbrugger in gynaeceo ad pedes Odaliskae Ajcheae antiquissimum indusium ferreum (hamatum vel centunculare) conspexit, quod, uti eadem narraverat, ante plura secula cujusdam christiani, ad Tunetum caesi, fuerat, et successive ad Achmetem devenit, qui tropaeum hoc plurimi faciebat. D. Berbrugger illud occupavit, quod pyrobolariorum collegium pro museo parisiensi vindicare voluit, at D. Berbrugger pro museo Algeritano ditando retinuit, cum caeteroquin Parisiis sufficientes ejusmodi antiquitates praesto sint. *v. * e B.*

Mutationes in codice criminali Angliae.

Intra 6—8 menses in legibus criminalibus Angliae diversae mutationes locum habuere; inde a morte regis octo decreta comitialia lata sunt, quae magnam legum illarum partem attingunt. Quoad falsarios poena mortis in omnibus casibus sublata est; et, paucis exceptis, vix datur crimen, de quo coram ordinario trimestrali juratorum iudicum foro causa agi et decidi posset. Decretum quoddam, sub regina moderna latum, ad cuncta caetera codicem criminalem spectantia comitialia acta semetextendit. Novo statuto mors aut gravis vulneratio, pugione aut glande plumbea illata, semper adhuc supplicio punitur; si tamen reus in adgressione simili graviores injurias aut laesionem haud patrasset, vi novae legis poenam deportationis vel trium annorum carceris, pro iudicum sententia, sustinendam habet. Caeterum poena carceris solitarii hodie vice quavis ultra mensem, vel per annum ultra tres menses dictari non potest. Ratione nocturnarum invasionum et effractionum tempus noctis nunc jam accurate definitum habetur, scilicet a 9. hora vespertina ad 6-tam matutinam, et quidem per totum annum aequaliter. — Antequam nova haec decreta lata fuissent, latrocinia capitalia habebantur crimina, et supplicio adfecta fuere; nunc ve-

ro, dummodo violentus actus non intercedat, reus exilio mulctatur. Alia quoque scelera, prius poena supplicii adfecta, nunc deportatione puniuntur. Haec legum clementia ex parte id pro scopo habet, ut partes ad crimina tribunalibus manifestanda, causasque agendas permoveantur, quoniam multi, qui poenam mortis reo, si convictus fuerit, dictandam noverant, sceleratum judiciis tradere verébantur.

v. * e B.

Pyrker J. László ur ő exc. Patriarcha-Érsek külföldi utazásának említése.

Pest, nov. 11. A' nagyhirű Patriarcha-Érsek, Pyrker J. László ur ő exc., több hónapi távollét után ide tegnap visszaérkezett. A' külföldön, Németországban szinte mint az olasz földön, tett utazása valóságos diadalmenethez hasonlított. A' Tunisiának, Rudolphiasnak 's több nagy jelességű költői művek dalnoka mindenütt tiszteletre és megelőző szíveségretalált, 's azon fényes fogadtatást, melyet nemcsak hercegi és koronás főktől, hanem a' legelső tudományos nevezetességektől is tapasztalt, úgy tekintheti, mint geniusának tett legszebb hódolatot. Velenczében, hol mint néhai patriarchának emlékezete feledhetetlen, megjelenése a' legörvendetesebb hatású volt. *) Holnapután a' Patriarcha-Érsek megyéjébe indul. H.

*) Ezekről jövő évben külhirlapokból bővebben.

Conjuges ambo Surdomuti.

Pestini die 16. Nov. a. c. hora 5. pomeridiana in parochiali ecclesia suburbii Theresiani per A. R. D. Parochum ejatem, Joan. Wohldrann, matrimonio juncti sunt duo surdomuti: scilicet Joannes Jankovits, annorum 35, Pestini in suburbio hocce natus, et Rosalia Draho, Vacio oriunda, 29. annorum, ambo religionis catholicae et in instituto Surdomutorum Vacii educati et exculti. Rari hi sponsi ante initum matrimonium per supra laudatum D Parochum solitam in religione et obligationibus conjugii institutionem obtinuerunt; et quia iidem per tempus hoc institutionis proba et vera christiana sensa testati sunt, quae felicem vitam jugalem sperare jubent, die superius indicato in magno hominum confluxu conjugum benedictio obtinuit. Sub actu hoc religioso altum ac solenne silentium a multitudine observabatur: volupe sane erat videre, quam adcurate ambo conjuges ad positas per sacerdotem scripto quaestiones itidem scripto responderint.

v. * ex Of. Z.

Solutio Logogryphi in Nro 17.:

C O L O S S V S.

Pyrker J. L. Velenczében.

v. ex: Gazetta privilegiata di Venezia di 20. Sept. et un
Gondoliere di Venezia di 21. Sept.

A' külföldi hírlapok az Egri Érsek Úr-
nak Németország' Várossai' nagy részén ke-
resztül tett útazását egy diadalmenethez (Tri-
umphzug) hasonlítják. A' „Szent Hajdan'
Gyöngyei“ a' „Tunisiás“ és a' „Habsburgi
Rudolf“ szerzője, Schiller, 's Göthe' hazá-
jában mindenütt úgy üdvözöltetett, és fogad-
tatott, mint legelső az élő Német Költők kö-
zött; a' legtellyesebb mértékben aratta ő az ő
útján ama borostyánokat, mellyekkel a' világ
adózik az ő magas lelkének, valamint ama
tisztelettellyes hódolásokát-is, mellyekkel itt
az érdemnek, az erénynek, 's a' lángésznek
kettős joggal áldozának. —

Septemberhávában Velenczének Lakos-
sai-is éldelték amaz örömet, az ő igen tiszt-
telt, elselejthetetlen Pátriárkájokat kebelök-
ben szemlélhetni. Az ezen nagy Főlelki-
pásztor eránti érzelmek, kinek erénnye, hi-
te, 's jótévősege olly sok enyészhetetlen em-
lékeket hagyott maga után, újra fölébredé-
nek az ő meglátásakor. — Velencze nem csak
nagy költőt csudál, és tisztel ő benne, ha-
nem egyszersmind minden jónak, nemesnek,
és szépnek pártfogóját, és annyi sok közhasz-
nú 's jótévő alapítványok' 's intézetek' alapí-
tóját, 's elémozdítóját is magasztalja ő ben-

ne; 's azon meggyőződéssel kecsegteti magát (Velencze), hogy ama magas vendég az ő útazásával azon nemes czélt-is egyesíté: a' vi-szonyok' régi kötelekeit újra éleszteti, a' midőn ő a' Művészek' talentumait sokféle gaz-dagon gyümölcsöző elfoglaltatás által ébreszti 's lelkesíti, innen eredt nem csak köteles megesmérése ezen nagy, 's híres Férfiú ma-gasan fölemelkedő lelkének (szellemének) ha-nem a' hálaadatosságnak, 's főtiszteletnek az ő nemes szive előtt bizonyosan kedves a-dója-is.

Az egész Velenczében egy lépést sem te-het az ember a' szónak legszorosabb értelmé-ben, — a' nélkül, hogy olyan személyekre, vagy tárgyakra ne akadna, mellyek az ő ér-demeinek kétségkivüli tanúbizonyságát tünte-tik elé. Meglátogatá ő a' Szent-Márk' temp'o-mát, mellynek megújítása az ő előjárósága alatt kezdődött, — 's a' keresztelő kápolnát, a' hol a' Gregolettí Festő által az Egri Fő-Templom' részére készített egyik jeles oltár-kép nyilvános szemléletre még kitéve vala. Mindenütt követte az Érseket áldáskívánása az őt' számosan környező népnek. — A' 18. September' etsvéjén jelenlétével diszesítette Pyrker Angeli úr által az ő tiszteletére ada-tott ama jeles hangászati mulatságot, melly-ben résztvevének velenczének legnagyobb te-kintetű lakosai-is, a' kik a' dicsőítettnek a' ézép-művészetek', a' festészet', hangászat', 's költészet' kíséretében hódolának! — —

Mi (Velenczeiek) boldogoknak érzettük volna magunkat, ha a' magas Vendég nem lett volna kénytelen a' mi városunkat rövid öt napi mulatása után ismét elhagyni; — azonban, bár hova vezérelné-is ötöt az ő magas hívattatása: a' mi legjobb kívánataink ötöt mindenkor követni fogják; vajha föltartaná ő szívében emlékezetünket, 's még gyakrabban meglátogatná azon várost, a' hol minden lakos eltelve marad az ő emlékezetével! —

N a e n i a

*in obitum Serenissimi Archiducis ALEXAN-
DRI pridié Idus Decembris anno 1837.
fatis functi.*

Austriacae stirpi decus immortale futurum!

Dum Tibi summus adest praecoce morte dies:

Quanta futuri spes tecum cadit optime Fili!

In tumulum tecum gaudia quanta rapis!

Quippe Tuis decori fueras, ceu vitibus uvae,

Quaercus agris, hortis lilia, stella polo.

O! quam funestis Lachesis nos dira fatigat

Casibus, et laetos non sinit ire dies.

Doctae combiberes quum rudimenta Minervae,

Nobis fatali funere raptus abis.

Non insons animus, virtus spectata Parentum,

Te potuit rapidis eripuisse rogis.

Quis neget Aonias damno super hocce sorores

Sqallida promissâ flesse per ora comâ?

Dissimilemque sui profiteri fronte dolorem :

Tantus Apollineâ luctus in arce fuit !

Quid tamen heu ! deliquisti, quae Numina cultu,

Quos Tibi non poteras demeruisse Deos ?

Scilicet arbitrio vitam dispensat iniquo

Fortuna, et iuvenes haec rapit atque senes.

Grassatur, violentum ius exercet ubique,

Cedit Caesaribus, Principibusque nihil.

Nolo Deae immitis regna irritare querendo,

Sollicitare animos parco potentis herae.

Attamen immunis si luctus Buda fuisset,

Fortunae fierent Regna minora Deae;

Clotoque crudelis nimium reserata sepulcra

Clauderet, et nostris rebus amica foret.

Ergo diem, quae ipsas est Idus ante Decembres,

Attulerat fuscis Lucif. r ortus equis.

Hanc ego prae reliquis cuperem non esse diebus,

Quando recurret erit semper acerba mihi.

Nam quoties agilis se se converterit annus,

Amissum toties jure dolebo Jubar.

Fundet funereos tristissima tibia cantus,

Quales, dum moritur, fundere svevit olor.

Sic monitus plangens, veteres renevabo dolores,

Sic referam cineri munera moesta Tuae.

Interea molli requiescat corpus in urna,

Nec premat incumbens durior ossa lapis.

Cecinit

Mart. Bernhart e. S. P.

Prof. I. Gram. Nitriac.

*Initia et propagatio Societatis a S. Ursula
nuncupatae Posonii.*

Ea tempestate, qua, regnante in Hungaria Leopoldo I. mo Imperatore, bella intestina throno eversionem, patriae desolationem, religioni excidium minabantur, eo potissimum curas suas convertit Georgius Szelep-csényi, regni Primas et Archieppus Strigon., quomodo serpenti malo meta poni, et saltem succrescens juvenus a doctrina christiana adversa praeservari posset; notanter autem sollicitabatur de procuranda salutari educatione sexus sequioris. Quare collatis cum Comite Leop. Kollonics, eotum Eppo Neostadiensi, una Camerae r. hung. Posonii existentis Praefecto, subin vero suo in munere successore, ac S.R.E. Cardinale consiliis, visum est, hoc scopo Societatem Sancti-Monialium, a S. Ursula nuncupatam, cui ex professo incumbit, tenellas puellas in religione, literis ac scientiis, sexui suo convenientibus, instituere, in regnum inducere, atque in limitibus ejus, urbe quippe Posoniensi, eidem domicilium assignare. Adeunt itaque piissimam Imperatricem Claudiam, ad inducendam dictam Societatem Neostadium proclivem, eamque adductis gravissimis rationum momentis permovent, ut potius Posonium religiosam hanc societatem introduci disponderet, ubi uberiores fructus ab ea expectare liceret. Praestito annutu, Imperatrix expediri fecit literas Coloniam, martyrio divae Ursulae ac so-

ciarum celebrem urbem, quibus societatem ejatem, ejusdem divinae virginis nomine insignitam, provocavit ad mittendas e gremio suo Posonium quasdam exemplaris vitae religiosas, societatem inibi implantaturas. Imperatricis voluntate intellecta, illico tres piae personae ad opus hoc arduum semet resolverunt, itinerique se accinxerunt; at vero prius, quam Vindobonam pertingerent, Imperatrix Claudia vita excessit, ideoque a prosecutione itineris in Hungariam praepeditae, coactae sunt remanere Vindobonae, ubi inter Ursulinas ejates quadriennio morabantur, expectantes subsidium pro perficiendo salutari scopo suo. Imperator Leopoldus, quamvis cuperet perficere id, quod pia consors inchoavit, ob exhaustum aerarium requisitam opem suppeditare non poterat, nec aliunde spes aliqua eorum affulgebat. Evenit interea, ut Domitilla Juliana nata Comes Nádasdy statum religiosum in societate divinae Ursulae in coenobio Vindobonensi amplecteretur eo cum proposito, quod Posonium transire vellet, ut primum ibi domicilium pro habitatione religiosarum societatis aptum constructum fuerit, pro quo erigendo, praeter monilia sua pretiosa consignavit memoratis tribus advenis 10 mille flnos argenteos ex haereditate sibi obvenientes. Hac summa pecuniae recepta, dictae tres advenae sine mora transiverunt Posonium, utque speciem religiosae societatis statim in ortu praeserferrent, seniore inter se Ma-

riam Lüttich in Superiorem elegerunt, sub obedientia ejus Deo famulari cupientes. Posonii obtinuerunt pro habitatione pauperem domunculam, pro cultu autem divino illud ipsum templum, quod societas actu possidet, quod dein statua Beatae Mariae Lauretanae ab Eppo Kollonits dono accepta ornatum consecrari fecerunt. Tres memoratas advenas brevi secuta fuit domicella Nádasdy nomine religioso Maria Josepha in consortio aliarum piarum virginum, sicque pusilla societas accrevit ad octo individua. Sors societatis initio erat omnino miseranda; etenim interusurium memoratorum 10 mille florum, ac tercenti flni, quos ex clementia regia titulo subsidii annue percipiebat, utique non sufficebant vel ad summe necessaria vitae media procuranda. Extrema inopia premebatur pia societas, dum inopinato comparet junior soror Mariae Josephae Nádasdy, nomine Francisca, atque in societatem recipi postulat; voti compos effecta tradit societati mille imperiales, dum autem post aliquod tempus velum assumptura venisset, attulit tantundem, quantum prius soror senior attulerat, pro tegendis necessitatibus religiosae communitatis. Hinc manifestum fit, quod hucadusque perdurans in hac civitate societas a S. Ursula nuncupata primam suam consistentiam illustri familiae Comitum Nádasdy in acceptis referendam habeat, et quod

memoratae duae sorores ex eadem familia oriundae, velut fundatrices novae protunc coloniae respiciendae veniant. Duarum harum sororum exemplo, utilitate item instituti ex optima institutione tenerae pubis in civitatem redundante permoti complures viri illustres, velut Primas regni, Episcopus Neostadiensis, nec non Comites Pálffy, Erdődy, Draskovits, Senatores item et cives opulentiores urbis posoniensis, aliique munificos semet erga neoinductam societatem exhibuerunt; quo factum est, ut eadem requisitis ad vitam tranquille agendam sufficienter provisa in dies numero cresceret in tantum, ut brevi hinc colonias mittere posset Wratislaviam, Cassoviam, Varasdinum, Tyrnaviam atque Cibinium, societatem his in urbibus stabilituras. Porro numerus earum, quae hic Posonii ab erectione societatis ad praesens usque aevum Dec et civitati servitia praestiterunt, et jam defunctae sunt, ascendit ad 2017 individua, actu viventium autem ad 49. Superiores monasterii hucusque numerantur 17, inter quas occurrunt nomina praecipuarum in regno familiarum Csáky, Eszterházy, Nádasdy, Szegedy, Kéry, Erdődy, Beniczky, Sághy. Inter illas vero, quae humiliora officia gerere maluerunt, quam aliis praeesse, recurrunt tres ex genere Comitum Nádasdy, duae e Comitibus Eszterházy, Keglevits et Kéry ortae, una nata Comes Cziráky, Zichy, Czobor, Barkóczy, Homonnay,

Draskovits, Szunyogh, multae item e variis Baronibus originem ducentes. Domicellarum porro, quae in hujate Ursularum monasterio educationem acceperant, jam anno 1776 quando societas festum seculare suae introductionis in urbem Posoniensem recolebat, numerus computabatur ad 3000, ita dictas vero exteriores scholas adeuntium puellarum ad 10.000, qui numerus ab eo tempore utique de anno in annum increscit. Hinc jam concludere licet ad utilitatem salutaris hujus instituti, cujus initia adeo exilia fuere.

c. V. P. L. M.

Principes Patres Populorum.

Paginae hanoveranae de 22. Nov. iter Majestatis Regis, qui praecipue in urbibus Celle, Medingen et Luneburg singulari cum laetitia a populo exceptus et salutatus est, fuse describunt. In Medingen Majestas deputationi haec respondit: „Gratias ago vobis, et cum solatio intelligo sensa, quae vos nomine omnium subditorum hujus praefecturae Medingensis mihi depromsistis. Inter Principem et populum ille antea nexus viguit, qui est inter Patrem et liberos. Quid pulchrius, quid salutaris in orbe terraqueo esse potuit, quam ejusmodi correlatio? — Justam duntaxat opinem de me fovetis, dum persvasos vos esse dicitis, ardentissima mea vota intensis-

simosque conatus eo esse nunc et in perpetuum directa, ut probum fidelemque populum meum pro viribus felicem reddere valeam. Atvero exploratum habebitis Principem quoque hominem manere, viribus finitis praeditum, qui penes optimam voluntatem miracula patrare haud potest, ad emendationem quamvis publicique commodi augmentum tempore, sapientique providentia ac iudicio opus esse, nec non sedulam ac fidelem subditorum operam cum studiis Principis coniungendam, — Vobis quoque in id incumbendum; caeterum locate fiduciam in amore, quo in populum meum feror; inque iustitia ac benignitate, qua eundem supremi Numinis auxilio felicem reddere cupio atque spero

v. * e B.

Szulovszky Menyhért. †

Kassa, Nov. 23. Clarorum virorum facta moresque posteris tradere, antiquitus usitatum, ne nostris quidem temporibus quamquam incuriosa suorum aetas omisit: és még is semmi hirlapunkban nem olvasom említve a' nem egészen húsz évvel innen száz esztendő't átélt Szulovszky Menyhért halálát, ki ez idén october' 4-én itt Kassán e' mulandóságot az örökkévaló világgal cserélte fel. Nevezetes országos követ vala az elfelejtetlen 1790-ki országgyűlésünkön; jeles bíró,

fontos és sokat nyomó 's a' vetélkedéseket többnyire eldöntő szónok Zemplén vármegyében, Nagy pártfogója a' nemzeti nyelvnek 's literaturának még akkor, midőn többen féltek végső elnyomatásától mint remélették valaha felvergődését, 's még azon időkben is, mellyeket Tacitus nem úgy mint a' mostanit „beatissimi saeculi ortum“, hanem „saeva et infesta virtutibus tempora“ nevezett volna. Mindenütt tisztelték és szerették: mert felette szíves, nyájas és elmés társalkodásu vala a' mellett nagy kiterjedésü olvasottsággal és tudománynyal bírt. Horátzot és Tacitust csaknem könyv-nélkül tudta, Plutarchust és Gibbont fogsága' ideje alatt háromszor olvasta keresztül, Véghetetlenül szerették magzatai, de egy leányán özvegy Szirmai Mihálynén kívül, kinek karjai közt halt meg, és ki most is siratja 's mindig siratni fogja, a' többi leányainak csak fájdalmait látta, egyetlenegy fiától pedig, legjobb korában lévőtül, a' hányó-hasgörcs' zavaros forradalmái' idejében kegyetlenül megfosztatott. Mindezek már vénségében érték, és úgy tűré azokat, mint a' Stoának Epicurral megbarátkozott akarmellyik jeles és tetteleges tanítványa; elszántságra nézve magával Jóbbal vetélkedhetett volna. Mindezek mellett serény mezei gazda vala férfi-korában és nagy méhész, Ennyi nagy elmetehetség, sokoldalú ügyesség, műveltség, 's tudomány, mellyeket vénségében a' valás' reményei vigasztaltak és a' magyar színház'

gyönyörűségei derítettek, megérdemlik talán,
hogy az utókor előtt el ne halgattassanak, és
a' maradék' emlékezetében is éljenek. Sirem-
léken e' felülírás lészen olvasható:

Nagy lélek hamvát ezen emlék zárja magában,

A' kinek éltében türnie kelle sokat!

De csönddel sirván és türvén itten alantan,

Ugy hiszem, égből most ránk mosolyogva, örül.

G. D. J.

*Status Ecclesiae catholicae in America
foederata bor.*

Fasti catholici Statuum foederatorum
hunc conspectum ecclesiae catholicae in Unio-
ne suppeditant: Clerus secularis constat ex 1
Archi-Episcopo (Baltimorae), e 12 Episco-
pis et 346 Presbyteris, Seminaria cleri juni-
oris suns 9, residentiae Jesuitarum 5—6, clau-
stra Dominicanorum 2, collegia pro juven-
te mascula 10, Claustra s. monialium et con-
victus 21, Conventus sororum Misericordiae
30, quae semet curainfirmorum et educatio-
ne prolium occupant. In episcopatu Detroit
adsunt Missiones pro indianis, et scholae pro-
puellis indicis,

v. * e. W.

Protensa Russiae in America possessio.

Paulo ante adhuc Russiae possessiones in
occidentali Americae litore austrum versus

ultra fretum Nutka seu $49^{\circ} 31'$ lat. hor. extensione haud fuere, at nunc russi jam usque portum Bodega, infra $38^{\circ} 23' l. b.$ progressi sunt, et hac ratione jam 280 milliaria (60 — 1° aequatoris) terras in longitudine e territorio nostro (Americae b.) occuparunt. Nunc jam in San Francisco ad 60 milliaria a Monterey, metropole Californiae superioris, esse debent.

Moderatio et juris sanctitas.

Magnam attentionem excitarunt circulares Dni O'Connell ad Clerum anglicanum datae literae, quibus svadet, ut clerus (anglicus) pro perceptis hucusque e decimis redditibus suis ex aerario publico aes paratum etquidem 70 pro centum accipiat; ex adverso in locum hujus oneris tantundem expensarum, pro satellitibus politiae in Hybernia ex aerario hucusque factarum, fundis, a decimarum praestatione sic liberandis, imponatur. Vel ex hoc evidens est, quam sanctum in Anglia habeatur jus quodvis atque proprietas antiqua; certissime enim in casu simili continentis plurimi ultra-liberales viri decimarum simplicem abolitionem svasissent, quin tertii cujusdam proprietatis ac juris rationem habendam censerent: expeditius quippe fore putarent perceptiones penitus sufferre, quam damnum et lucrum in balance ad aequilibrium reducere, partisque, jacturam passae,

incommodum, quantum fieri potest, reparare. — Profecto D. O'Connell novissimis temporibus potentissimorum in Hybernia terrae possessorum partem manifestata moderatione sua addictos sibi reddidit, sic e. g. Ducem Dewonshire, Lord Fitzwilliam, Lansdown etc. Hoc facto una demonstratum est denuo, per justam ac moderatam cogitandi rationem cujuscumque regni libertati plus commodi adferri, quam furor radicalismi, qui potius causae verae libertatis plurimum nocere solet, et saepissime ideo duntaxat ultra modum zelat, ne quidquam boni fieri possit, et hoc in secreto ardentissime exoptat; dum interrim decepti auditores vehementissimas ejusdem declamationes cum summo adplausu excipiunt. Generatim numerus illorum in anglicis comitiis, qui jus publicum et jus privatum a se invicem prorsus disjungere cupiunt, uti quidam fervidiores factionis Tory asseclae, quemad modum et ferociorum radicalium, qui exemplo jacobinorum plene commiscere illa anhelant, aequae defecit. Et certe aurea duntaxat moderatio et ab omni impetu ac vehementia aequae remota gravitas potest comitia anglica per infinitos scopulos salva traducere, et regnum a plurimis sanare morbis, quales sunt: ingens aeris alieni onus, aucta in immensum pauperum frequentia, religiosa invidia atque intolerantia, ardua cum Canadensibus et aliis exteris causa etc. At vero hoc ipsae quoque factiones perbene

perspiciunt, uti id e novissima praesidis in inferiore curia unanimi omnium factionum electione patet, unde una manifestum est, quantopere factionum aestus inde a 1835 sedatus sit.

v. * e H.

RR. Franc. Farkas Praepositus et aliae promotiones in Capit. Alba-Regalensi.

Caeo-Regia Apostolica Majestas Franciscum Farkas, Cantorem Canonicum Cath. Capituli Alba-Regalensis Praepositum Majorem ejusdem Capituli bb. denominare dignata est; — Ignatium autem Puretics Canonicum hucusque Custodem, Cantorem; Franciscum Pendl, Cath. Eccl. hucdum Archi-Diaconum, Canonicum Custodem; et Emericum Farkas Budensem prius Archi-Diaconum, cathedralem A. Diaconum bb. renunciavit.

Sp. ac Cl. D. Gregorius Dankovszky meritorum numismate decoratus.

Gregorius Dankovszky, in regia Academia Poseniensi lingvae et literaturae graecae Professor, per Sacratissimam Majestatem majoris moduli doctorum meritorum numismate bb. donatus est.

RR. D. Joa. Balás can. h. Csanád. aureo numismate ornatus.

Altissima resolutione Caeo. R. A. Majestatis de 4. Nov. Joa. Balás can. h. Dioecesis Csanadiensis et Parochus Katalinsalvensis meritorum numo aureo e catena pendulo donatus est.

*Ill. St. Stankovics fertur electus A.
Eppus. gr. rit.*

Nuncia privata ferunt Ill. Eppum gr. r. n. u. Bácsiensem et Administratorem temporalem A. Eppatus Karlovicensis die 23. Nov. unanimi consensu Archi-Eppum Karlovicensem electum esse.

Em. Cardinalis Georg. Doria Pamphily. †

Roma die 16. Novembris: Novum rursum luctum s. Collegii cum dolore annunciare cogimur, adlatum morte Cardinalis Giorgio Doria Pamphily sub titulo S. Caeciliae, Magni-Prioris Romae ordinis Hierosolymitani. — Natus fuit 17. Nov. 1772, et SS. Pater Pius VII eum in consistorio die 22-a Julii 1816 Cardinalem creavit. Illustris hic Ecclesiae Princeps, qui verus pauperum pater ac virtutum sacerdotalium exemplar fuerat, die 16. Nov. apoplexiae impetui succubuit.

RR. Mart. Berlak can. coll. †

Die 13. Nov, RR. D. Canonicus Collegiati Capituli Csasmensis Martinus Berlak aetatis anno 70 Varasдини obiit.

RR. D. Georg. Schnell installatus Can. Posoni

RR. D. Georg. Schnell, S. Sedis Consist. Vicar., Dist. Tiranav. et I. Cottus Poson. T. J. Ass., V. A. Diac., scholarum nat. Inspector, Parochus hucdum Bresztovanensis, per SS. C. R. et A. Maj. 4. m. e. seu festo S. Caroli Epp. C. in Canon. Ins. Eccl. Coll. Capit. Poson. ad S. Mart. b, denominatus, die 11. Dec. qua talis, fungente RR. D. Steph. Kratoquilla, Can. Cantore p. t., solenniter installatus est.

*Difficultas constitutionalis e novis
principiis.*

Frequentior regis Belgii absentia ejates rerum publicarum peritos angere incipit; non quidem propter detrimentum quoddam manifestum, quod inde in regni salutem promanare posset, nam in (novo) systemate repraesentativo de hac re nec sermo quidem esse potest (ubi nempe nomen tantum Monarchae superest); ast obtutu quaestionis: an liceat Monarchae mandata edere, dum extra fines regni moratur? — Inter dissertationes, hoc respectu habitas, sequens memoriam meretur. „Lex belgica in Belgio duntaxat vim habet; principium indubium. Qui potest igitur intelligi, auctoritatem, quae existentiam suam e legibus derivat, e loco, ubi leges illae, — fons potestatis, — mortuae nonnisi literae sunt, vim quamcunque exerere posse? Exercitium potestatum, quae omnes a natione procedunt, est partialis translatio populi majestatis, liberae et sublimis illius voluntatis, cujus manifestatio compedes injicere non potest, nec audet. Potestatem itaque exercere idem est, ac partem voluntatis plenae ac perfectae potestatis exprimere. Hinc sequitur, quod ubi natio nec de facto nec de jure majestate pollet, seu ubi voluntas ejus voluntate aliena determinatur, ibi voluntas nationalis enunciari nequit, quoniam ad eam maje-

stas essentialiter necessaria est.“ — Profecto belgicus hic reipublicae (juris publici) artifex haud parvam ingenii vim adhibet ad aliquid demonstrandum, quod secundum principia vetustissima adeo evidens et ferme oblectans amentia est, ut opere pretium non sit vel verbum contra idmodi idearum perturbationem proferre. Verum enim vero itane se habet etiam conditio et status regiminum, quae e revolutione ortum habent? Et si alia est eorum ratio, licetne statum politicum societatum europaearum sanum ac durabilitatem quamdam spondentem existimare?

v. * e B. P. V. B.

Raræ diuturnitatis in munere et successionis in dignitate exemplum.

Dignum memoria judicamus, Parochiam Bresztován annis 69 duos duntaxat rexisse Pastores, utpote: RR. quondam Dnum Mart. Palsovis, una districtualem V.A. Diaconum, qui, dum illi annis 39 praefuisset, meritis clarus, e Parochia Nagy Tapolcsanensi ad Stallum I. Coll. E. Poson. promotus, anno 1814. die 6-ta Sept. decessit e vita; et Adm. R. D. Georgium Schnell, immediatum ejusdem in Parochia successorem, qui pari zelo annis 30 fidelem suum populum per viam salutis ducendo, una V.A. Diaconi munere perfunctus, nunc ad dignitatem Canonici-

ci I. Eccl. Coll. Poseniensis promotus, et, prout pag. 320., indicatum, jam installatus est. Utriusque memoria perennabit apud populum Bresztovanensem in benedictione. Expectent uterque ab Eo mercedem, a quo et creditus illis populus salutem. *P.*

Dantisci ultimus Dominicanus sepultus.

Borussicae paginae haec scribunt: „Die 23. Nov. hora 9. matutina in ecclesia Dominicanorum Dantisci ultimus, ante aliquot dies mortuus, Dominicanus sepultus est. Semper aliquid alte animum percellens et commovens est videre, quemadmodum pia quaedam societas, in dies minor minorque reddita, tandem societas esse desinat, et dira mortis necessitas unum duntaxat, velut coetus quondam nobilis repraesentantem, superstitem relinquat. Denique unicus etiam iste ad socios in pace transmigrat.

Canonica institutio Epporum Galliae Mazenot et Marguerye.

Decreto Regis Galliae, in „Moniteur“ communicato, forma consveta in publicam perfertur notitiam, a SS. Papa, Gregorio XVI. Dnos de Mazenot et Marguerye pro Episcopis Massiliensi et Fani S. Flori canonicas institutiones expeditas esse.

D. Capaccini munus Secretarii in extraordin. ecclesiasticis negot. abdicavit, ei suffectus D. J. Brunelli.

Diarium Romanum de 25. Nov. haec habet. „Postquam D. Capaccini Prosecretarius Status suam Sanctitatem orasset, ut munere Secretarii in extraordinariis eccles. negotiis orbis catholici, quod sibi jam grave sit, et cum aliis simul sibi concreditis muneribus, absque detrimento valetudinis obire non valeat, relevetur, sanctissimus Papa precibus detulit, una vero in documentum contenti gesto munere praestitisque servitiis animi canonicatum ad patriarchalem ecclesiam Lateranensem ei conferre dignata est. Munus vero Secretarii Congregationis in extraordinariis ecclesiasticis negotiis Dno J. Brunelli, secundo hucusque ejusdem Congregationis Secretario contulit.

*v. * e B.*

Fragmenta de electionibus exteris.

Paginae „Temps“ suffragia, quae nova electione in Gallia obtenta sint, sic recensent: Democratae nova electione 7 suffragia lucrati sunt, at 7 amiserunt. Oppositio dynastica 6 suffragia amisit; nam 26 ex antiquis ejusdem membris in electionibus novis repulsam passa sunt, et 20 nova electa. Centrum a sinistris (a sedium in curia subdivisione denominatio haec deducitur) 12 amisit, contra 40 nova adeptum est; centrum a dex-

tris amisit 4 et adquisivit 14; factio doctrinalis 35 amisit, et 6 nova obtinuit, legitimistae 9 amiserunt et 6 alia nacti sunt, hac ratione jactura concernit doctrinarios, dynasticam oppositionem et legitim. curiae.

Paginae Parisienses adfirmarunt, ibidem fervorem electorum aliquantum remisisse, dum gynaecei (Harem) Constantiensis descriptio in paginis „Journal des Debats“ legi potuit. — D. Laffitte ubique repulsam in electionibus passus est, et nunc instar ruinae revolutionis Julii in solitudine stare videtur, — Lugduni electiones terminatae sunt, et ablegati, qui antea fuere, reelecti. Caeterum hic, sicut in cunctis manufacturarum urbibus per totam Galliam fabricarum domini calamitate et pernicie minorum possessorum coacervant divitias, et junctis consiliis operas in mancipia redigunt. Systemate hoc tenuioris fortunae cives ad incitas rediguntur seu demum ii artes exerceant, seu agrorum cultura occupentur. Ingens adeo partis unius opulentia, et summa alterius inopia illimitatam fere potentiam priori tribuit, dum haec ad absolutam dependentiam damnatur. Hoc tanto magis singulare videbitur, si expendamus, hos pauperes operarios fuisse illos, qui pro vano civilis aequalitatis somnio tempore revolutionis Julii post munitiones platearum dimicarunt, dum interim fabricarum domini, foeneratores et his similes in cellariis exitum luctae expectabant. —

Vehementissima, et, dici potest, nausea plena polemica contentio obtutu electionum nuper suscitata est inter paginas „National“ et „Prelum“, foedissimis personalibus contumeliis mutuis res acta, quibus verisimiliter singulare inter Dnos Thomás et Emil. Girardin *) directores illarum paginarum certamen finem imponet. Hic diu propter electiones absuit. „revocatio ad pugnas has singulares et appellatio ad vires feras physicas“ — habent literae quaedam parisienses — „sunt notae characteristicae factionis praecipue democraticae. Tessera ejus est adhuc semper ut olim: „„Esto mihi frater, aut te trucidabo.““ — Inter sermones, quos ablegati denuo electi habebant, sunt Dnorum Royer Collard et Dupin, qui praecipuam merentur memoriam. Ille ante 40 annos prima vice, et inde a 22 annis constanter ad conventum legislativum ab electoribus ejusdem Cottus Matronae (Marne) lectus est; idcirco hac opportunitate gloriosus in electorum et electi laudes se diffudit ob raram in Gallia constantiam et in principiis moderatae libertatis consequentiam. Adfirmavit per repetitam sui electionem a committentibus longe majorem sibi dignitatem collatam esse, quam rex quiscunque in orbe terraqueo offerre potuisset. Caeterum vir hic celebratus in sua modestia confessus est, praecipu-

*) Qui anno superiore in pugna singulari celebrem Carrel confoderat.

as scenae suae partes jam actas esse. Antea pro principiis diplomatis (chartae) pugnatum fuisse, nunc jam materialia emolumenta esse primā argumenta comitialium disputatum, et horum respectu se, jam grandaevum, novum gloriae curriculum ordiendo haud esse. Quotiescunque tamen comitia luctam pro illa (charta) resumptura sunt, se quoque vires juveniles recepturum, in cujus rei documentum in memoriam revocavit strenuam suam adversus leges Septembris repugnantiam. — D. Dupin in oratione actorum suorum in novissimis comitiis rationes reddidit, et lata a se suffragia propugnavit dictae suae in curiis sententiae: Praesidi comitiorum licitum esse, imo jus competere, quaequae eidem placuerint, in adlocutione sua Regi dicendi, peculiariter inhaesit (i. e. quin comitia praesidi suo dicenda praescribere, vel dictorum rationem exigere possint). Caeterum emendationem legum de socialibus correlationibus electoribus suis pollicitus est, quae tamen, uti quaevis acta publica in Gallia, sphaeram constitutionis nunquam excedat oportet.

*v. * e H. et B.*

Haulik György ő excellentiájának fölszenteltetése.

Bécsben december 10-kén az ugynevezett Minoriták templomában reggeli 9 órakor diszes egyházi szertartással ment végbe zágrábi megyés püspök Haulik György ő ex-

cellentiájának a' római szent szék' követje
ephesusi érsek herczeg Altieri Lajos által
történt fölszenteltetése. — A' számos papi se-
gédülő személyek között kitűntek leginkább a'
caesareai érsek, a' bécsi tisz. Mechitarista-
rendnek fő előljárója, továbbá a' császári had-
sereg' apostoli vicarius, diocletianopolisi püs-
pök Leonhard János; a' főmélt. magyar
kir. udv. Cancellária' tanácsosa és referenda-
riusa bosoni püspök Sztankovits István; a'
nmélt. Helytartó-Tanácsnál tanácsos prisz-
tiniai püspök Dercsik János. — Melly szent
oglatatosság, valamint a' fényes egyházi tisz-
ben eljáró személyeknek épülést gerjesztő ma-
flasztos magokviselete 's a' buzgóságra ger-
jedt számos gyülekezet' ájtatossága által va-
lódi lelki épülés' tárgyává vált: ugy a' főmélt.
magyar kir. udv. Cancellaria, a' főcancellár-
tól kezdve majdnem minden tagjainak jelen-
léte által, kitűnő tanubizonyságul szolgált,
mennyire volt légyen a' köz tisztelet' és sze-
retet' tárgya a' kebelétől elvált, sajnálva nél-
külözött, felejtethetlen főpap. — Délben a'
szent széki érsek-követ urnál negyven sze-
mélyre készült fényes ebéd járult az ünnep-
léshez, melly alkalommal több főrendű sze-
mélyek között a' fm. m. k. udv. Cancellaria'
több tagjai is jelen voltak. Kevés napok mul-
va roppant megyéjébe utazand a' megyés püs-
pök ő excellentiája, kinek jótékony jelenléte
a' világi és egyházi körben gazdag áldást ter-
jesztend.

I N D E X

Argumentorum Alvearis Tom. IV.

	Pag.
Mélt. Scitovszky János, Rozsnói megyés Püspök urnak nagy böjtben mondott Be- széde	3
Preces. Paramythia	15
Promotiones in V. Cap. Szathmariensi et Jaurinensi	16
De quaestione successionis in Hispania	17
Religiosa „liberalium“ in eligendis suis mediis etiam inter suos agendi ratio	23
Praeceptor et Judex malo exemplo semet non redarguat	26
Mores pravi etiam in progressu	27
Mélt. Püspök Juranics Antal †.	—
Annunciatio libri: Alphabetum et Orthogra- phia Universalis ex naturae et artis obser- vationibus deducta ac elaborata per And. Matúsik.	30
Promotiones in V. Cap. Vaciensi	32
A' magyar tudós Társaság.	—
Beszélgetés a' Philosophiáról	33
Beszélgetés a' Társaságról	36
Exclusivum privilegium Liberalium Reforma- torum conspiratione, armis, seditiõibus rerum in civitate statum mutandi	40

	Pag.
Divina providentia, Juris sanctitas, Regum reverentia	42
Viri Principiorum	44
A' magyar tudós Társaság.	45
Logogryphus : Pirus	48
Cultiores	49
Constantia in bono, omni invidia major est .	52
Id, quod vera docet Religio	54
Opera SS. Patrum Vesuntione eduntur. (E l'Ami de la Religion)	56
Quid nova Hispaniae Constitutio de Religio- ne statuit. (E l'Ami de la Religion.)	57
Baro Louis	58
Progressus in censu populi Russiae	60
Novissimus census Petropoli	62
Feracitas auri et argenti in Russia	63
RR. DD. Steph. Tvrdy et Lad. Sztarek Can. h. Nitr.	64
RR. DD. Lad. Szabó et Cosm. Drenovác tit. Praepositi	—
Logogryphus : Nobilis	—
Ardua revolutionarii regiminis in Hispania (vel, ubicunque) conditio	65
Sensa ac verba liberalia Democratarum Ulys- sipone e conventiculis conspirationum ad nationem, edicti instar die 21. Aug. vulgata .	67
Litterae A. Eppi Parisiensis quoad novum Pan- thæi frontispicium ad ejatam Parochiam	70
Sancta Osanna Cattari	73
Exules Sibiriae	74

Constantia ac fortitudo Missionariorum Catholicorum	78
IV-tum Dei Praeceptum	79
Cardinalis A. Eppus „Cesare Brancadore“ mortuus	—
Magnifica Ecclesia Cath. Holmiae	80
Ad bb. Lectores	—
Beszélgetés a' szabadságról	81
Liberalis Confessio	88
Media injusta illis etiam, quibus profuere, periculosa, et ideo mox exosa fiunt	90
Fictorum scelerum in publicis paginis narrationes	92
Paraphrasis Psalmi 18: Coeli enarrant gloriam Dei	93
Status Urbis Romanae tempore morbi Cholerae	95
A' Tudományos Gyűjtemény' 7-dik köt. 1837.	—
Denominationes in V. Capit. Jaurinensi	96
RR. DD. Jos. Schmotzer et Joan. Bánovics Praepositi	—
Főtiszt. Hutter Mihály †.	—
Beszélgetés az egyenlőségről	97
De elementaribus ideis et principiis modernae oeconomiae nationalis	105. et 113
Promotiones in V. Cap. Scepusiensi	112
Hieron. Franich Praepositus M. Segniensis	112
Tantum abest, ut literae, scientiae et artes liberales homines depravent, ut potius	

illos perfectiores et meliores red- dant	115. 129. 156
Perturbato idearum et principiorum ordine, difficile est, e politico Labyrintho emergere	123
Bakonybéli Apátság' nyolczszázados ünnepe	124
Praeconisationes	126
Ill. D. Joan. Dercsik tit. Eppus Pristinensis	127
RR. D. Paul. Kolra A. Diac. Ugocsensis	—
A' magyar tudós Társaság.	—
A' Mechitaristák pompás kolostora talpkö- vének letétele Bécsben	142
Az özvegy Császárné ő Felségének Bajor or- szágból Schönbrunba megérkezése	143
Epigramma de poëta e carceribus profugo	144
Igaz e, hogy a' társasági kötés vagy alku me- rő ábrándozás és a' mostani philosophu- soknak elfordult agyából keletkezett köl- mény?	145
Felelet a' Hirnök' 27-dik számában megjelent harapós czáfolatra: „a' magyarjognak egy éltes r. tanítójától.“	152. 161
Exc. D. Ep. Georg. Haulik Act. Int. Sta- tus Consiliarius	156
Fő T. Vitéz András Ur papságának félszáza- dos ünnepe	175
Templum catholicum Coronae in Russia	—
Constantia vincit	176
Eminentiss. Cardinalis Ludovicus Frezza †.	—

Quid sentiant ipsae hodiernae gallicae pa- ginae de vi pecuniae?	177
Ars magna virorum diei	181
Inauguratio primae navis vaporariae societa- tis bavaro-würt. Ratisbonae	183
Propagatio in Anglia Catholicae Religionis .	186
Emigrationes ex Anglia in Americam bor.	—
Consilia ad sufferendam mendicationem et erigendas domos laboratorias Petropoli	187
Ornamenta et pretiosa ecclesiarum et religio- sorum institutorum suppellectilia in Hispania	—
Cleri Alm. Dioecesis Rosnaviensis proba in li- teris conamina	188
Altera editio libri: „Veritas Eccl. et doctr. cath.“ per F. X. Skalnik.	189
Epigrammata. a) in Cholum. b) in barbi- geros juvenes	192
Beszélgetés a' főhatalomról	193
Hierosolymae	200
Commercium Russiae 1836.	205
Monetae in Gallia	206
RR. Georgius Schnell Canonicus Po- soniensis	207
Jos. Tomasek, Aloys. Skultety, Mich. Csasz Canonici h.	—
A' Tudományos Gyűjtemény' f. évi 8-dik kötete	207
Logogryphus: Corbis	280
Rövid Észreadat egy már éltes jogtanítónak a'	

Hirnök' 27-dik számában közlött czáfolatára.	209
Ismét egy felelet a' Hirnök' 27-dik számában megjelent Czáfolatra. Beszélgetés a' Társaságról	211. 225. 241. 257
Currus a subversione securus	121
Horologium Argentorati in turri cathed.	222
Publica SS. Eucharistiae, dum ad aegrotos defertur, in Bavaria veneratio	223
Ill. ac RR. L. B. Franc. Brémer Exc. Tab. Septemvir. Assessor.	224
Ludus et arena electionum apud exteros	231
Carmen Exc., Ill. ac RR. Dno Josepho Vurum, Eppo Nitriensi etc., dum anniversariam Consecrationis suae diem recoleret.	237
Mirabilia ingenii et artis hoc aevo producta	250
Cultura zachari in Trans-Caucasia	351
Curia Procerum in Gallia	—
Ephemerides Regiminis Varsaviae	252
Jubilaeum sedecim seculorum Stae Ursulae Coloniae.	253
Principum Angliae vitalitia	—
Tabulae expensorum Hollandiae comitiis proposita	254
Fragmenta novae Constitutionis portugallicae adhuc in incude	255
Quaevis forma civitatis sceleratos reformidare debet	256
RR. DD. St. Matyasovszky, Joan. Albrecht et Jos. Scitovszky tit. Praepositi	—

Augmenta ecclesiarum catholicarum in	
Anglia	266
Protestantium in Regno Sardiniae conditio	268
Novum in obtinendo auro compendium in	
Russia	270
Miscellanea. Novae inventiones	271
RR. D. Petrus Molnár Praepositus minor	
et Canonicus	272
Logogryphus: CoLossVs	—
Quaestio Hannoverana	273
Salva Constitutionis compage	281
Imperator Russiae Nicolaus I. per iter asiaticum in Etschmiadsin	283
Jubilaeum triseculare erectae Congregationis Sancti-Monialium Ursularum	286
Em. Cardinalis Dominicus de Simone †.	288
A' Vallásosság	289
Familiae Scholarum Piarum in Hungaria	
et Transilvania	299
Bibliotheca Africana	300
Mutationes in codice criminali Angliae	302
Pyrker J. László ur ő exc. Patriarcha Érsek külföldi utazásának említése	303
Conjuges ambo, Surdomuti	304
Pyrker J. L. Velenczében	305
Naenia in obitum Ser. Archiducis Alexandri	307
Initia et propagatio Societatis a S. Ursula nuncupatae Posonii	309
Principes Patres Populorum	313
Szulovszky Menyhért †.	314

Status Ecclesiae catholicae in America foede-	
derata boreali	316
Protensa Russiae in America possessio	—
Moderatio et juris sanctitas	317
RR. Franc. Farkas Praepositus et aliae pro-	
motiones in Cap. Albaregalensi	319
Sp. ac Cl. D. Greg. Dankovszky meritorum nu-	
mismate ornatus	—
RR. D. Joan. Balás, Can. h. Csanad, au-	
reo numismate decoratus	—
Ill. St. Stankovics fertur A. Eppus gr. r.	320
Em. Cardinalis Georg. Doria Pamphily †.	—
RR. D. Mart. Berlak, Can. Coll., †.	—
RR. D. Georg. Schnell installatus Can. Poson.	—
Difficultas constitutionalis e novis principiis	321
Rarae diuturnitatis in munere et successionis	
in dignitate exemplum	322
Dantisci ultimus Dominicanus sepultus	323
Canonica institutio Epporum Galliae Maze-	
not et Marguerye	—
D. Capaccini munus Secretarii in extraord.	
negotiis ecclesiasticis abdicavit, ei suffectus	
D. J. Brunelli.	324
Fragmenta de electionibus exteris	—
Haulik György ő excellentiájának felszentel-	
tetése	327

